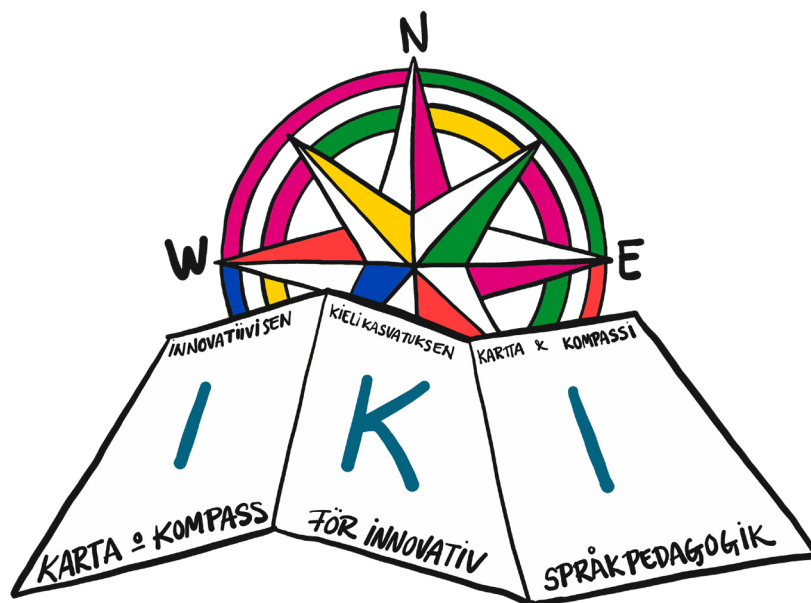

INNOVATIIVISEN KIELIKASVATUKSEN
KARTTA & KOMPASSI:

Askeleita kehittämistyöhön

KARTA OCH KOMPASS FÖR INNOVATIV
SPRÅKPEDAGOGIK:

Steg på vägen

Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta & kompassi: Askeleita kehitystyöhön

Julkaisija: Jyväskylän yliopisto

Hankkeen yliopistopartnerit: Jyväskylän yliopisto, Turun yliopiston Rauman Kampus ja Åbo Akademi Vaasan yksikkö

Toimittajat: Tea Kangasvieri, Liisa Lempel, Anu Palojärvi & Josephine Moate

Käännökset: Lingvia Translations, Jari Löf & Anu Palojärvi

Kuvitus: Anna Ruotanen / Family Creatives, Kuvitellen® & Anna Ruotanen & Raquel Benmergui

Taitto: Piia Suoranta

ISBN 978-951-39-8643-8 (nid.)

ISBN 978-951-39-8644-5 (PDF)

Tämän julkaisun pysyvä osoite on: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8644-5>

Copyright © 2021, Jyväskylän yliopisto

Tämä työ on lisensoitu Creative Commons Attribution 4.0 International -lisenssillä (CC BY-NC-SA 4.0).

Karta och kompass för innovativ språkpedagogik: Steg på vägen

Utgivare: Jyväskylä universitet

Projektets universitetspartner: Jyväskylä universitet, Åbo universitet i Raumo och Åbo Akademi i Vasa

Redaktörer: Tea Kangasvieri, Liisa Lempel, Anu Palojärvi och Josephine Moate

Översättning: Lingvia Translations, Jari Löf och Anu Palojärvi

Illustrationer: Anna Ruotanen / Family Creatives, Kuvitellen® & Anna Ruotanen och Raquel Benmergui

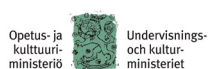
Grafiker: Piia Suoranta

ISBN 978-951-39-8643-8 (tryckt)

ISBN 978-951-39-8644-5 (PDF)

Copyright © 2021, Jyväskylä universitet

Detta arbete är licensierat under en Creative Commons Attribution 4.0 International -licens (CC BY-NC-SA 4.0).

Tätä hanketta on rahoittanut Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö.

Denna publikation har getts ut med stöd av Finlands undervisnings- och kulturministerium.

Sisällysluettelo ■ Innehåll

Osio I - Intro ■ Del I - Introduktion

Mikä Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta ja kompassi?	12
Vad då, Karta och kompass för innovativ språkpedagogik?	16

Osio II - Kompassi ■ Del II - Kompass

Innovaatiot ja luovuus kielikasvatuksessa.....	21
<i>Tea Kangasvieri</i>	

Kipinää kehittämistyöhön.....	23
<i>Anu Palojärvi & Liisa Lempel</i>	

Opettajaverkosto kielipedagogiikkaa kehittämässä	27
<i>Johanna Lähteelä, Merja Kauppinen & Juli-Anna Aerila</i>	

Toimintatutkimus kollegiaalisen oppimisen tukena	29
<i>Lotta Forsman</i>	

Kielirikasteista opetusta kahdella kotimaisella kielellä varhaiskasvatuksesta läpi peruskoulun – Esimerkkinä Kielistigen.....	31
<i>Minna-Marie Pärkkä & Katri Hansell</i>	

Koulutusasteiden väliset siirtymät kaksikielisessä opetuksessa	34
<i>Katri Hansell & Siv Björklund</i>	

Kielitietoinen opetus muissa aineissa kuin kielissä – mitä sillä tarkoitetaan?	36
<i>Lotta Forsman</i>	

Taide polkuna kieleen – taidelähtöinen kielenoppiminen ja kielitietoisuuden kehittäminen	39
<i>Johanna Lähteelä, Juli-Anna Aerila & Merja Kauppinen</i>	

■ ■ ■ Innovationer och kreativitet i språkfostran	42
<i>Tea Kangasvieri</i>	

Inspiration till utvecklingsarbetet	45
<i>Anu Palojärvi & Liisa Lempel</i>	

Lärarnätverk utvecklar språkpedagogiken	49
<i>Johanna Lähteelä, Merja Kauppinen & Juli-Anna Aerila</i>	

Aktionsforskning som stöd för kollegialt lärande.....	51
<i>Lotta Forsman</i>	

Språkberikad undervisning på de två inhemska språken inom småbarnspedagogiken och i grundskolan – Exemplet Kielistigen	53
<i>Minna-Marie Pärkkä & Katri Hansell</i>	

Stadieövergångar i ett program för undervisning på två språk	56
<i>Katri Hansell & Siv Björklund</i>	
Språkmedveten ämnesundervisning i andra ämnen än språk – vad innebär det?..	58
<i>Lotta Forsman</i>	
Konstens väg till språket – konstbaserad språkinläring och utveckling av språkmedvetenhet.....	61
<i>Johanna Lähteelä, Juli-Anna Aerila & Merja Kauppinen</i>	

Osio III - Kartta ■ Del III - Karta

Tuumasta toimeen - vinkkejä IKI-hankkeessa tuotettujen innovaatiokuvausten käyttöön.....	65
<i>Liisa Lempel & Anu Palojärvi</i>	
Från ord till handling – användningstips för IKI-projektets innovationsbeskrivningar	68
<i>Liisa Lempel & Anu Palojärvi</i>	
■ 1. Viestintä- ja vuorovaikutustaidot	71
Kommunikativa och sociala färdigheter	
Kielisuihkuttelu arjen lomassa.....	72
<i>kielisuihkutus, autenttiset oppimistilanteet, varhennus, leikillisuus</i>	
Språkdusch i vardagen	74
<i>språkdusch, autentiska inläringssituationer, tidigarelagd undervisning, lekfullhet</i>	
Käsienpesu esimerkkinä siirtymäruutiineista	76
<i>rutiinit, monikielisyys, autenttiset oppimistilanteet</i>	
Käsinukke uuteen kieleen tutustumisen apuna	77
<i>varhennus, leikillisuus, suullisen kielitaidon harjoittelu</i>	
Lapset haastattelijoina	78
<i>suullisen kielitaidon harjoittelu, kieliopin harjoittelu</i>	
Barnen som intervjuare	80
<i>träning av muntliga språkkunskaper, träning av grammatik</i>	
Laskutehtävät arjen tilanteissa ja keskusteluissa	81
<i>matemaattiset taidot, autenttiset oppimistilanteet, ongelmanratkaisu</i>	
Liveroolipeli: RokAirlines	82
<i>draama, pelillisuus, oppilaslähtöisyys</i>	
Lounaan jakaminen kaksikielisesti	85
<i>autenttiset oppimistilanteet, rutiinit, suullisen kielitaidon harjoittelu</i>	
Väritori-leikki.....	87
<i>leikillisuus, suullisen kielitaidon harjoittelu, varhennus</i>	
Ystäväbingo.....	88
<i>suullisen kielitaidon harjoittelu, leikillisuus, liikunnallisuus</i>	
Kompisbingo	90
<i>träning av muntliga språkkunskaper, lekfullhet, fysisk aktivitet</i>	

■ 2. Kielen tuottaminen ja ymmärtäminen	92
Språkproduktion och språkförståelse	
Kenellä on -peli	93
<i>pelillisuus, S2/R2, sanaston oppiminen, suullisen kielitaidon harjoittelu</i>	
Kielen limittäinen käyttö vuorovaikutuksessa	95
<i>suullisen kielitaidon harjoittelu, monikielisyys, leikillisuus</i>	
Kom hem -leikki	96
<i>sanaston oppiminen, leikillisuus, liikunnallisuus</i>	
Laululeikit ja kuvitetut laulut	97
<i>suullisen kielitaidon harjoittelu, kielitietoisuus, laulut</i>	
Laulun sanat järjestykseen	100
<i>lukivalmiudet, kuullun ymmärtäminen, ongelmanratkaisu</i>	
Leikin rikastaminen kaksikielisesti	101
<i>lukivalmiudet, kuullun ymmärtäminen, ongelmanratkaisu</i>	
Mysterikuvat	102
<i>suullisen kielitaidon harjoittelu, ongelmanratkaisu, kertomisen harjoittelu</i>	
Mysteriebilder	104
<i>träning av muntliga språkkunskaper, problemlösning, träning i att berätta</i>	
Saduttaminen eri kielillä	106
<i>tarinallisuus, kertomisen harjoittelu, lukivalmiudet</i>	
Sanaselityspelin sovellus	107
<i>pelillisuus, yhteistyötavat</i>	
Ordförklaringsspel	109
<i>spelifiering, samarbetsätt</i>	
Tien ylittämisen opettaminen kaksikielisesti	111
<i>autenttiset oppimistilanteet, multimodaalisuus, laaja-alainen oppiminen</i>	
Tömisevät luvut	112
<i>matemaattiset taidot, liikunnallisuus, sanaston oppiminen</i>	
Velhohippa	113
<i>sanaston oppiminen, leikillisuus, liikunnallisuus</i>	
Vuorovaikutuksellinen satuhetki kielen oppimisessa	115
<i>varhennus, sanaston oppiminen, tarinallisuus</i>	
Väribongaus tabletilla	117
<i>multimodaalisuus, sanaston oppiminen, kertomisen harjoittelu, S2/R2</i>	
Färgspaning med pekplatta	118
<i>multimodalitet, ordinlärning, träning i att berätta, finska eller svenska som andraspråk</i>	
Värityskuvatehtävä	119
<i>sanaston oppiminen, kuullun ymmärtäminen, varhennus</i>	
Äänteiden harjoittelu kirjainten opetteluun avulla	121
<i>lukivalmiudet, äänteet</i>	

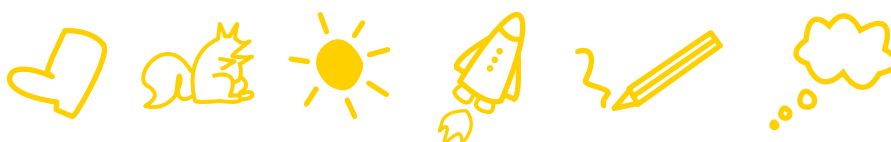
■ 3. Kielitietoisuus ja kielellinen moninaisuus	123
Språkmedvetenhet och språklig mångfald	
Att synliggöra flerspråkiga elevers språk	124
<i>flerspråkighet, språkmedvetenhet, kontinuitet, autentiska lärsituationer</i>	
Monikielisten lasten kielet näkyviksi	126
<i>monikielisyys, kielitietoisuus, jatkumon rakentaminen, autenttiset oppimistilanteet</i>	
Skrivstöd för faktatext i biologi genom modellering	128
<i>genreskrivande, textfärdigheter, flerspråkighet, språkmedvetenhet</i>	
Biologian faktatekstien kirjoittamisen mallintaminen	130
<i>tekstitaidot, monikielisyys, kielitietoisuus</i>	
Skrivstöd för labbrapporter i kemi genom modellering	133
<i>genreskrivande, textfärdigheter, flerspråkighet, språkmedvetenhet</i>	
Kemian labraportin kirjoittamisen mallintaminen	135
<i>tekstitaidot, monikielisyys, kielitietoisuus</i>	
Kieli- ja leikkituliaisat	137
<i>tekstitaidot, monikielisyys, kielitietoisuus</i>	
Kuvat ja videot kommunikaation tukena	138
<i>monikielisyys, kasvatusyhteistyö, multimodaalisuus</i>	
Liikuntaleikki monikielisesti	139
<i>liikunnallisuus, monikielisyys, matemaattiset taidot, kielitietoisuus</i>	
Monikielinen kouluympäristö ja luokkahuone	141
<i>monikielisyys, kielitietoisuus, oppimisympäristö</i>	
Flerspråkighet i skolmiljön och i klassrummet	144
<i>flerspråkighet, språkmedvetenhet, lärmiljö</i>	
Monikieliset maskotit	147
<i>monikielisyys, kielitietoisuus, yhteistoiminnallisuus</i>	
Flerspråkiga maskotar	148
<i>flerspråkighet, språkmedvetenhet, samarbetsorientering</i>	
Monikieliset puhekuplat	150
<i>oppimisympäristö, monikielisyys, kasvatusyhteistyö</i>	
Flerspråkiga pratbubblor	151
<i>lärmiljö, flerspråkighet, fostringssamarbete</i>	
Numerot kirjoitettuna monella eri kielellä	152
<i>monikielisyys, oppimisympäristö, multimodaalisuus, matemaattiset taidot</i>	
Small paper technique kirjoittamisen harjoitteluun	154
<i>lukivalmiudet, kielitietoisuus, ongelmanratkaisu</i>	
Tarinatuokio	155
<i>kielitietoisuus, tarinnallisuus, sanaston oppiminen, moniaistisuus</i>	
Vettä kengässä -leikin sovellus	157
<i>kielitietoisuus, ongelmanratkaisu, lukivalmiudet</i>	
Äännetietoisuusleikki	158
<i>kielitietoisuus, äänneet, lukivalmiudet</i>	

■ 4. Kirjallisuus ja monilukutaito	161
Litteratur och multilitteracitet	
Ideoita tarinan työstämiseen	162
<i>tarinallisuus, multimodaalisuus, suullisen kielitaidon harjoittelu</i>	
Idéer till bearbetning av en berättelse	165
<i>storytelling, multimodalitet, träning av muntliga språkkunskaper</i>	
Kirjamaistelu	168
<i>tarinallisuus, tekstitaidot</i>	
Kotitontun kirjeet	170
<i>tarinallisuus, laaja-alainen oppiminen, lukivalmiudet</i>	
Salapoliisitehtävät	171
<i>kielisuihkut, ongelmanratkaisu, kielitietoisuus, lukivalmiudet</i>	
Yhdessä rakennettu tarina	175
<i>tarinallisuus, laaja-alainen oppiminen, yhteistyötavat</i>	
En gemensam berättelse	177
<i>storytelling, mångsidigt lärande, sätt att samarbeta</i>	
■ 5. Rakenteiden, sanaston ja ääntämisen harjoittelu	179
Träning av strukturer, ordförråd och uttal	
Fishing-joukkuepeli	180
<i>sanaston oppiminen, monikielisyys, pelillisuus</i>	
Från grundtal till ordningstal på ett andraspråk	181
<i>tidigareläggnings, språkmedvetenhet, ordinlärning, autentiska lärsituationer</i>	
Heittoharjoittelu kaksikielisesti	183
<i>sanaston oppiminen, liikunnallisuus, autentiset oppimistilanteet</i>	
Ideoita numerotuoikiöihin	185
<i>matemaattiset taidot, draama, pelillisuus</i>	
Ideoita värien opiskeluun	186
<i>yhteistyötavat, pelillisuus, leikillisuus</i>	
Kielikoodaus	188
<i>varhentaminen, pelillisuus, sanaston oppiminen</i>	
Korttipeli aikamuodoista	189
<i>pelillisuus, kieliopin harjoittelu, yhteistoiminnallisuus</i>	
Käsitleikki	190
<i>kielitietoisuus, sanaston oppiminen, S2/R2, moniaistisuus</i>	
Lek med ord och uttryck	191
<i>språkmedvetenhet, ordinlärning, finska eller svenska som andraspråk, multisensorisk upplevelse</i>	
Matka maailman ympäri -leikki	193
<i>sanaston oppiminen, pelillisuus, varhennus</i>	
Paikallisprepositioiden harjoittelu kuvakorttien avulla	194
<i>kieliopin harjoittelu</i>	

Sanalappuja värikoodauksella	196
<i>sanaston oppiminen, kieliopin harjoittelu</i>	
Sanastoa laivanupotuksella	197
<i>pelillisuus, lukivalmiudet</i>	
Työpistetyöskentely esi- ja alkuopetuksessa	199
<i>yhteistoiminnallisuus, ongelmanratkaisu</i>	
Ulkorastirata	202
<i>sanaston oppiminen, lukivalmiudet, varhennus, liikunnallisuus</i>	
Verbijumppa	204
<i>liikunnallisuus, kieliopin harjoittelu, kuullun ymmärtäminen</i>	
Verbipantomiiimi äänteiden harjoittelun tukemisessa	205
<i>äänteet, leikillisuus</i>	
Verbiviesti.....	207
<i>pelillisuus, kieliopin harjoittelu, yhteistoiminnallisuus</i>	
Äänteiden harjoittelu eläytyen	208
<i>äänteet, leikillisuus, varhennus</i>	
Träna uttal med inlevelse	209
<i>språklyd, lekfullhet, tidigarelagd undervisning</i>	
Övande av grundtal på ett andraspråk	210
<i>tidigareläggning, språkmedvetenhet, ordinlärning, autentiska lärsituationer</i>	
6. Toiminnan kehittäminen ja suunnittelu.....	212
Utveckling och planering av verksamheten	
Ideota väliarviointikeskusteluun	213
<i>oppilaslähtöisyys, itsearviointi, yhteistyötavat</i>	
Idéer till utvecklingssamtal.....	214
<i>elevinriktad undervisning, självvärdering, sätt att samarbeta</i>	
Kummiluokka kielikasvatuksessa.....	215
<i>yhteistyötavat, varhennus, jatkumon rakentaminen</i>	
Varhennuksen vuosikello.....	216
<i>jatkumon rakentaminen, yhteistyötavat, varhennus</i>	
Årsklocka för den tidigarelagda undervisningen	218
<i>skapad kontinuitet, sätt att samarbeta, tidigarelagd undervisning</i>	

HUOM! Klikkaamalla näitä ikoneita tekstissä pääset aina takaisin sisällysluetteloon:

OBS! Genom att klicka på dessa ikoner i texten kommer du tillbaka till innehållsförteckningen:

Osa 1 - Intro

Del 1 - Introduktion

Mikä Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta ja kompassi?

Tea Kangasvieri & Josephine Moate, sekä Juli-Anna Aerila, Siv Björklund, Lotta Forsman, Katri Hansell, Merja Kauppinen, Liisa Lempel, Johanna Lähteelä, Anu Palojärvi & Minna-Marie Pärkkä

Kielikasvattajat hyödyntävät innovatiivisesti heitä ympäröiviä olosuhteita ja käytössään olevia resursseja kehittääkseen omia toimintatapojaan. Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta ja kompassi -hanke on tehnyt vuosien 2018–2021 aikana kartoitus- ja kehittämistyötä suomalaisten kielikasvattajien käyttämistä innovatiivisista sekä toimivista käytänteistä aina varhaiskasvatuksesta perusopetuksen loppuun.

IKI on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen koordinoima hanke. Hankkeessa ovat lisäksi mukana Turun yliopiston Rauman kampus ja Åbo Akademin Vaasan yksikkö. Hankkeeseen on osallistunut varhaiskasvatuksen ammattilaisia, luokanopettajia, kielenopettajia, valmistavan opetuksen opettajia, aineenopettajia, näiden alojen opettajaopiskelijoita ja opettajankouluttajia sekä opetuksen järjestäjiä. Näitä hankkeen toimijoita kutsumme yhteisellä nimellä *kielikasvattaja*, joka kuvastaa heitä yhdistävää kiinnostusta kehittää kielikasvatusta sen jatkumon eri vaiheissa.

Hankkeessa toteutetun kartoitus- ja kehittämistyön tarkoituksena on ollut tehdä kielikasvattajien kehittämisiä ja käyttämiä hyviä käytänteitä sekä aktiivi-

KARTOITUS

KEHITTÄMINEN

KARTTA JA KOMPASSI

teetteja näkyvämmiksi. Kartoitus- ja kehittämistyötä on tehty usein eri tavoin. Hanke on havainnoinut kielikasvattajien toimintaa päiväkodeissa ja kouluissa sekä haastatellut heitä. Lisäksi hanke on järjestänyt täydennyskoulutustapahtumia, joissa on tuettu kielikasvattajien luovuutta ja innovointia. Kehittämistyötä on tehty myös opettajaopiskelijoiden kanssa. He ovat kokeilleet ja soveltaneet hankkeessa kerättyjä aktiviteetteja osana harjoitteluaan tai muita opintojaan.

Hyvien käytänteiden ja aktiviteettien kartoituksen ja kehittämistyön lopputuloksena on syntynyt tämä käsikirja. Käsikirja sisältää kartan ja kompassin kaltaisia työkaluja, joiden avulla voi löytää ja kehittää itselleen tai omalle työyhteisölleen toimivia periaatteita, käytänteitä ja aktiviteetteja. Käsikirja tukee kielikasvattajien oman toiminnan kehittämistyötä. Käsikirjan tekstit ja aktiviteettikuvaukset voivat auttaa huomioimaan oman toimintaympäristön erityispiirteet, oman lapsi- tai opetusryhmän yksilölliset taustat ja erilaiset kielitaidot sekä kieliresurssit.

Kartta ja kompassi

Aivan kuin Suomen maisemat vesistöineen, kukuloineen ja laaksoineen, myös suomalainen kielikasvatuksen maisema on moninainen. Tämä maisema koostuu niin kielikylyvystä, CLIL-opetuksesta kuin myös taidelähtöisistä menetelmistä sekä aktiviteeteista, jotka ammentavat ideoita monikielisydestä, digitaalisuudesta ja draamasta. Nämä ovat vain esimerkkejä siitä, mitä kielikasvatuksen kentällä Suomessa tapahtuu. IKI-hankkeen kartta esittelee erilaisia käytänteitä ja aktiviteetteja, jotka kielikasvattajat ovat kokeneet hyödyllisiksi heidän omissa konteksteissaan. Karttaan koottujen aktiviteettikuvausten avulla voi saada näkökulmaa siihen, millainen kielikasvatuksen maisema on ja millaisia erilaisia kielikasvatuksen olosuhteita eri puolilta Suomea löytyy.

IKI-kompassin avulla kielikasvattaja voi löytää itselleen toimivia periaatteita, jotka auttavat valitsemaan omalle ryhmälle sopivimmat toimintatavat. Näiden työkalujen avulla on mahdollista kehittää ja reflektoida omaa toimintaa. Toivomme, että kerätyt aktiviteetit ja innovatiiviset toimintamallit inspiroivat

kehittämään jotain uutta ja omaan toimintaan sopivaa.

IKI-kompassi

IKI-hankkeen kompassi koostuu teksteistä, jotka taustoittavat hankkeessa tapahtunutta kartoitus- ja kehittämistyötä. Hankkeen eri partnerit ovat kirjoittaneet tekstejä liittyen kielikasvatuksen eri teemoihin. Luvussa *"Innovaatiot ja luovuus kielikasvatuksessa"* pureudutaan näihin IKI-hankkeen keskeisiin käsitteisiin. Tekstissä selitetään, miten hankkeessa ymmärretään innovatiivinen kielikasvatus ja mikä rooli luovuudella on kielikasvatuksessa. *"Kipinä kehittämistyöhön"* esittelee erilaisia tapoja kehittää omaa toimintaa. Luvussa nostetaan esiin asioita, jotka voivat vaikuttaa kehittämistyön käynnistämiseen ja sen jatkamiseen. Tästä siirrytäänkin tarkastelemaan opettajaverkoston vaikutusta kielipedagogiikan kehittämistyössä. Luvussa *"Opettajaverkosto kielipedagogiikkaa kehittämässä"* annetaan esimerkkinä mentoriopettajaverkosto, jonka avulla on kehitetty erilaisia kielipedagogisia ratkaisuja. Seuraava teksti *"Toimintatutkimus kollegiaalisen oppimisen tukena"* kertoo toimintatutkimuksen lähtökohdista ja soveltamisesta opettajien kollegiaaliseen yhteisoppimiseen sekä opettaja-tutkija-yhteistyöhön esimerkiksi pedagogisten innovaatioiden kehittämisessä. Näissä kolmessa luvussa, *"Kipinä kehittämistyöhön"*, *"Opettajaverkosto kielipedagogiikkaa kehittämässä"* ja *"Toimintatutkimus kollegiaalisen oppimisen tukena"*, kehittämistyötä on havainnollistettu kolmella kehäkuviolla. Samankaltaisuudesta huolimatta kehät pohjautuvat erilaisiin teoriataustoihin ja havainnollistavatkin erilaisia näkökulmia kehittämistyöhön sekä sitä, kuinka erilaiset kontekstit voivat vaikuttaa siihen, miten kehittämistyötä kannattaa toteuttaa. Jokainen kehä tuo esille sen, kuinka tärkeää on kielikasvattajien kyky kriittisesti reflektoida käyttämiään aktiviteetteja ja käytänteitä sekä se, miten he ovat valmiita kehittämään suhteessa yhteisönsä tarpeisiin.

Perusopetuksessa on jo tovin ajan varhennettu vierasta kieltä alkamaan ensimmäiseltä luokalta. Eri puolilla Suomea on ollut myös kokeiluja varhenta vierasta tai toista kotimaista kieltä alkamaan varhais-

kasvatuksen ja esiopetuksen puolella. ”Kielirikasteista opetusta kahdella kotimaisella kielellä varhaiskasvatuksesta läpi peruskoulun - Esimerkkinä *Kielistigen*” esittelee kokemuksia kielirikasteisen opetuksen kehittämisestä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa, joissa suomen kielen käyttö on osa päivittäistä toimintaa. Sitä seuraavassa luvussa ”*Koulutusasteiden väliset siirtymät kaksikielisessä opetuksessa*” kerrotaan, miten jatkumoa voidaan luoda kielikasvatuksessa. Esimerkkinä luvussa toimii kaksikielisen opetuksen ohjelma *Kielistigen*, jossa jatkumoa on pyritty rakentamaan varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen siirryttäessä. Tekstissä esitellään myös monenlaisia käytännöllisiä ideoita jatkumon rakentamisen tueksi.

Tekstissä ”*Kielitietoinen opetus muissa aineissa kuin kielissä*” annetaan vinkkejä siihen, miten aineenopetuksessa voidaan toimia kielitietoisesti huomioiden sekä käsiteltävien asioiden kielellisiä vaatimuksia että oppilaiden kielellisiä resursseja. Kielikasvatusta on täynnä erilaisia menetelmiä, ja luku ”*Taide polkuna kieleen – taidelähtöinen kielenoppiminen ja kielitietoisuuden kehittäminen*” esittelee erilaisia luovia sekä taidelähtöisiä menetelmiä muun muassa kielitietoisuuden lisäämiseen.

IKI-kartta

IKI-hankkeen kartta esittelee hankkeessa kartoitettuja ja kehitettyjä aktiviteetteja. Kartan avulla voi löytää ne itselleen toimivimmat menetelmät kielikasvatuksen eri alueilta. Osion avaa teksti ”*Tuumasta toimeen – vinkkejä IKI-hankkeessa tuotettujen innovaatiokuvausten käyttöön*”, joka kertoo tarkemmin innovaatioiden valintaprosessista sekä teemakategorioista. Aktiviteetit on jaoteltu niiden käyttötarkoituksen mukaan kuuteen eri teemakategoriaan: viestintä- ja vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtäminen ja tuottaminen, kirjallisuus ja kielellinen moninaisuus, kirjallisuus ja monilukutaito sekä toiminnan kehittäminen ja suunnittelu. Aktiviteettien tarkoituksena on toimia inspiraationa omalle ammatilliselle kehittymiselle sekä tarjota käytännön ideoita toimintaan.

IKI-verkosto

IKI-hanketta suunniteltaessa oli selvää, että hankkeessa haluttiin tukea niin kielen oppimista kuin myös eri kielten käyttöä opetuksessa päiväkodeissa ja kouluissa. Näin haluttiin tukea ja tuoda esille suomalaisessa kielikasvatuksen maisemassa läsnä olevien kielten moninaisuutta ja rikkautta. Hankkeessa mukana olevat yliopistopartnerit ovat tuoneet hankkeeseen oman asiantuntijuutensa ja oman erityisen näkökulmansa kielikasvatukseen. Hankkeen toimintaa suunnittelemissa ja toteuttamassa on ollut mukana tutkijoita ja opettajankouluttajia varhaiskasvatuksesta, luokanopettajakoulutuksesta ja aineenopettajakoulutuksesta.

Hankkeen eri yliopistopartnereilla on ollut omat näkökulmansa tarkastella innovatiivista kielikasvatusta. Turun yliopiston Rauman kampuksella on tarkasteltu taidelähtöistä kirjallisuuskasvatusta kielenoppimisessa (IKI-TARU-osahanke). IKI-TARU-osahankkeen toiminta on keskittynyt kahteen näkökulmaan: opettajien ja oppilaiden lukijuuteen sekä taidelähtöisten menetelmien käyttöön erityisesti lukijayhteisön ja yksilöllisen merkityksenannon näkökulmasta.

Åbo Akademin Vaasan yksikön kaksi MultiPed@IKI-osahanketta ovat tukeneet innovatiivista kielikasvatusta toimintatutkimuksen keinoin. Tavoitteena on ollut kartoittaa, tutkia ja kehittää kielirikasteista sekä kielitietoisuuteen kannustavaa pedagogiikkaa ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa.

Hanketta koordinoiva Jyväskylän yliopisto (kieli- ja viestintätieteiden laitos, kasvatustieteiden laitos ja opettajankoulutuslaitos) on tarkastellut kielikasvatusta laajasta näkökulmasta ollen kiinnostunut esimerkiksi siitä, millaisia valintoja kielikasvattajat tekevät päivittäisessä toiminnassaan kielen ja käytettyjen aktiviteettien suhteen. Jyväskylän yliopiston IKI-tiimi on tutkinut esimerkiksi kielikasvattajien suhdetta omaan ja ympäröivään ekosysteemiin.¹

1 Moate, J., Lempel, L., Palojärvi, A. & Kangasvieri, T. (2021) Teacher development through language-related innovation in a decentralised educational system. *Professional Development in Education*, <https://doi.org/10.1080/19415257.2021.1902838>

Moate, J., Palojärvi, A., Kangasvieri, T. & Lempel, L. (tekeillä) Insights into the pedagogical tact of language aware educators.

Vertaisoppimista ja täydennyskoulutustapahtumia on käytetty hankkeessa innovatiivisuuden tukemisessa sekä verkoston luomisessa. Niin Turussa, Raumalla kuin myös Jyväskylässä järjestetyt pedagogiset iltapäiväkahvit ovat tarjonneet kielikasvattajille matalan kynnyksen verkoston, jossa he ovat voineet jakaa omia kokemuksiaan ja oppia muilta. Vuoden 2020 keväällä ja syksyllä järjestetyt etäkahvit ovat tarjonneet mahdollisuuden osallistumiseen välimatkoista ja paikasta huolimatta. Matalan kynnyksen iltapäiväkahvitapahtumien lisäksi hanke on järjestänyt kaksi kertaa vuodessa IKI-seminaareja, joihin kielikasvatuksen ammattilaiset, opiskelijat ja tutkijat kokoontuvat kuulemaan sekä käytännön kokeiluista kentällä että ajankohtaisesta tutkimuksesta.

Hankkeessa kehittynyt kielikasvattajien verkosto on ollut avainasemassa siinä, millainen IKI-hanke on. Hanke on osoittanut, kuinka kielikasvattajat haluavat jakaa, mutta myös saada inspiraatiota muilta omaan toimintaansa. Matalan kynnyksen tapahtumat ja koulutukset ovat olleet tärkeässä osassa hankkeen toimintaa. Nämä ovat tarjonneet kaivattua tilaa kollegiaaliselle jakamiselle ja ideoinnille. Hankkeessa tuotettu materiaali, kuten IKI-blogi, IKI-vinkit, Mini-IKI-kahvit sekä tämä käsikirja, toivottavasti tukee kielikasvattajia myös jatkossa kehittämistyön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Olemme valtavan kiitollisia niille kielikasvattajille, jotka ovat päästäneet meidät havainnoimaan ja seuraamaan toimintaansa. Ilman näitä innovatiivisia kielikasvattajia tämä käsikirja olisi jäänyt kokonaan toteuttamatta. Lämpimät kiitokset myös kaikille opiskelijoille, jotka ovat monin eri tavoin olleet mukana hankkeessa. Mukana

ollneiden opiskelijoiden työpanos on ollut arvokasta hankkeelle ja toivomme, että yhteistyö on tarjonnut myös opiskelijoille työkaluja innovatiivisen kielikasvatuksen toteuttamiseen. Olemme myös kiitollisia kaikille niille opettajankouluttajille, tutkijoille ja muille asiantuntijoille, jotka ovat osallistuneet IKI-hankkeeseen ja jakaneet omaa asiantuntijuuttaan ja tietouttaan muille kielikasvattajille.

Vad då, Karta och kompass för innovativ språkpedagogik?

Tea Kangasvieri och Josephine Moate tillsammans med Juli-Anna Aerila, Siv Björklund, Lotta Forsman, Katri Hansell, Merja Kauppinen, Liisa Lempel, Johanna Lähteelä, Anu Palojärvi och Minna-Marie Pärkkä

Språkfostrare är innovativa och för att utveckla sin verksamhet använder de sig av miljön runtomkring och av de resurser som finns till hands. Projektet Karta och kompass för innovativ språkpedagogik har under åren 2018–2021 kartlagt och vidareutvecklat finländska språkfostrares innovationer och fungerande praxis från småbarnspedagogiken till årskurs 9.

IKI är ett projekt som finansieras av undervisnings- och kulturministeriet och koordineras av Institutionen för lärarutbildning vid Jyväskylä universitet. I projektet deltar Åbo universitets campus i Raumo och Åbo Akademi i Vasa. Professionella inom småbarnspedagogiken, klasslärare, språklärare, lärare inom den förberedande undervisningen, ämneslärare, lärarstudierande, lärarutbildare och utbildningsanordnare har också deltagit i projektet. För dessa aktörer använder vi den gemensamma benämningen *språkfostrare*. Det som förenar dem är deras intresse för att utveckla en kontinuitet i språkfostran längs hela lärtigen.

KARTLÄGGNING

UTVECKLING

KARTA OCH KOMPASS

Översättning: Lingvia Translations.

Syftet med den kartläggning och det utvecklingsarbete som har gjorts inom projektet har varit att synliggöra god praxis och aktiviteter som språkfostrare har utvecklat och använder. Kartläggnings- och utvecklingsarbetet har gjorts på flera olika sätt. Språkfostrarens verksamhet i daghem och skolor har observerats under projektets gång och språkfostrare har intervjuats. Det har ordnats fortbildning för språkfostrare för att stödja deras kreativitet och skaparkraft. Utvecklingsarbetet har också omfattat lärarstudier. De har som en del av sin praktik eller sina övriga studier fått prova på och tillämpa de aktiviteter som har tagits fram inom projektet.

Denna handbok är slutprodukten av kartläggningen av språkfostrarens goda praxis och aktiviteter och av utvecklingsarbetet. Handboken innehåller verktyg i form av en karta och en kompass. Dessa verktyg kan hjälpa språkfostrare att hitta och utveckla fungerande principer, arbetssätt och aktiviteter antingen för sig själv eller för arbetsplatsen. Handboken stödjer språkfostrare i att utveckla den egna verksamheten. Texterna och aktivitetsbeskrivningarna i handboken kan vara till nytta för språkfostrare när det gäller att tänka på och beakta verksamhetsmiljöns särdrag, barn- eller undervisningsgruppens individuella bakgrunder, olika språkkunskaper och språkresurser.

Karta och kompass

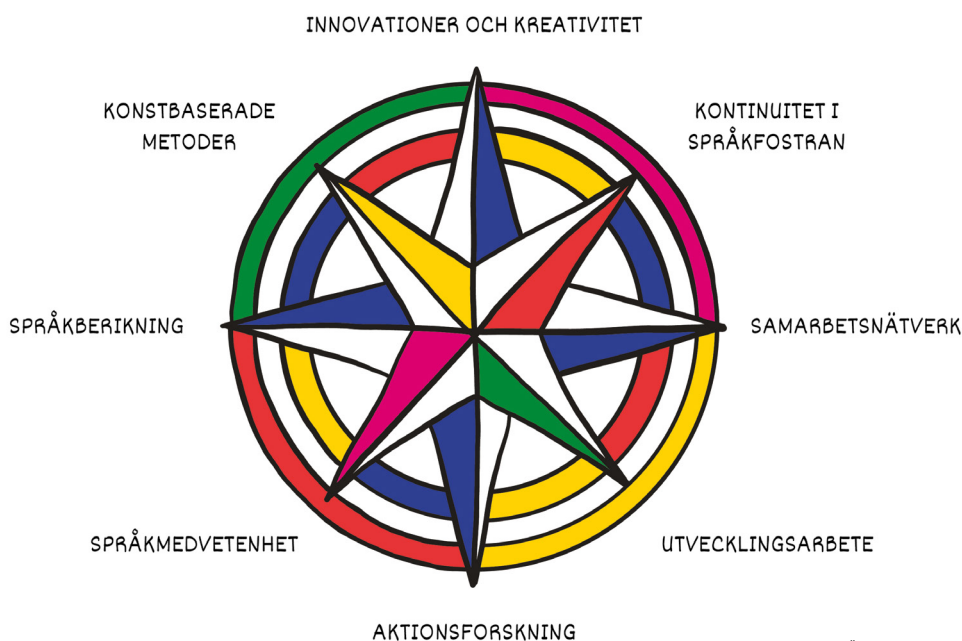
Den finländska språkfostran är precis lika mångskiftande som Finlands landskap med sina vattendrag, höjder och dalar. Landskapet för språkfostran består av språkbud, CLIL-undervisning, konstbaserade metoder och också av aktiviteter som hämtar idéer från flerspråkighet, digitalisering och drama. Det här är bara några exempel på vad som är på gång inom språkfostran i Finland. IKI-projektets karta presenterar olika arbetssätt och aktiviteter som språkfostrare har upplevt att fungerar bra inom de egna kontexterna. Aktivitetsbeskrivningarna på kartan kan ge en inblick i hur språkfostran ser ut och

vilka olika lokala förhållanden för språkfostran som det finns i olika delar av Finland.

Med hjälp av IKI-kompassen kan språkfostrare hitta fungerande principer som gör det lättare att välja lämpliga arbetssätt för den egna gruppen. Dessa verktyg hjälper språkfostrare att utveckla och reflektera över sin verksamhet. Vi hoppas att aktiviteterna och de innovativa verksamhetsmodellerna ska ge inspiration till att utveckla någonting nytt som passar den egna verksamheten.

IKI-kompassen

IKI-projektets kompass består av texter som ger en bakgrund till det kartläggnings- och utvecklingsarbete som gjorts under projektets gång. Deltagarna i projektet har skrivit texter om olika teman med anknytning till språkfostran. I kapitlet *"Innovationer och kreativitet i språkfostran"* behandlas centrala begrepp inom IKI-projektet. I texten förklaras vad projektet avser med innovativ språkfostran och vilken roll kreativitet spelar i språkfostran. I kapitlet *"Inspiration i utvecklingsarbetet"* presenteras olika sätt att utveckla verksamheten. Kapitlet lyfter fram sådant som kan påverka utvecklingsarbetets start och fortsättning. Därefter övergår vi till att behandla lärarnätverkens inverkan på arbetet med att utveckla språkpedagogiken. I kapitlet *"Lärarnätverk utvecklar språkpedagogiken"* ges mentornätverket som exempel på ett nätverk som har använts för att utveckla olika språkpedagogiska lösningar. Följande kapitel *"Aktionsforskning som stöd för kollegialt lärande"* handlar om aktionsforskningens premisser och dess tillämpning på lärarnas kollegiala kollektiva lärande och på samarbetet mellan lärare och forskare till exempel när det gäller att utveckla pedagogiska innovationer. I dessa tre kapitel *"Inspiration i utvecklingsarbetet"*, *"Lärarnätverk utvecklar språkpedagogiken"* och *"Aktionsforskning som stöd för kollegialt lärande"* har utvecklingsarbetet åskådligt gjorts med tre olika cirkelfigurer. Trots sina likheter

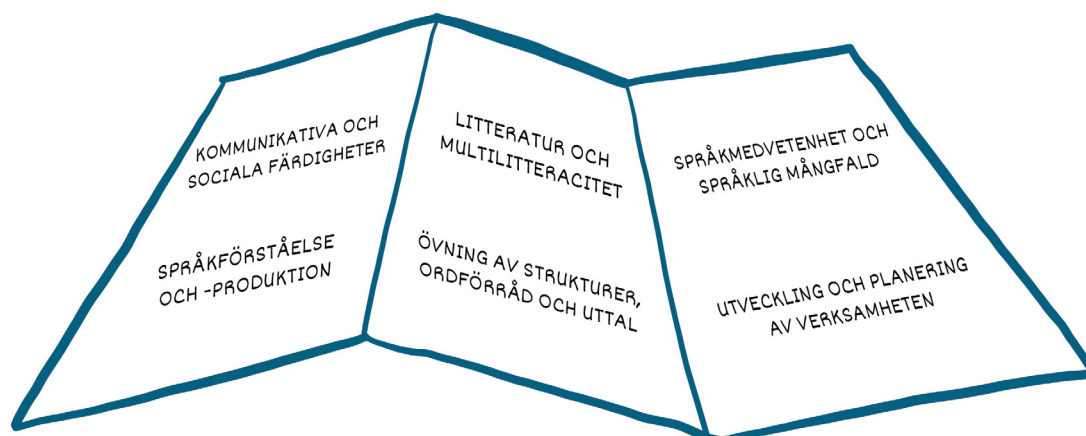
har cirklarna olika teoretiska bakgrunder och belyser utvecklingsarbetet ur olika synvinklar. De klarlägger på vilket sätt olika kontexter kan inverka på hur utvecklingsarbetet bör genomföras. Varje cirkel lyfter fram vikten av språkfostrarnas förmåga att kritiskt reflektera över sina aktiviteter och metoder och betonar också deras vilja att utvecklas i relation till behoven i gruppen.

Inom den grundläggande utbildningen har undervisningen i främmande språk redan under en längre tid tidigarelagts till första klass. Runtom i Finland har det gjorts försök med att tidigarelägga undervisningen i ett främmande språk eller i det andra inhemska språket till småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen. I kapitlet *"Språkberikad undervisning på de två inhemska språken inom småbarnspedagogiken och i grundskolan – exemplet Kielistigen"* presenteras erfarenheter av att utveckla en språkberikad undervisning inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken samt inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen där finska används som en del av den dagliga verksamheten. Följande kapitel *"Stadieövergångar i ett program för undervisning på två språk"* handlar om hur kontinuitet kan skapas inom språkfostran. *Kielistigen* som är ett program för tvåspråkig undervisning fungerar som exempel i kapitlet. I *Kielistigen* har man försökt skapa ett kontinuum från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och till den grundläggande utbildningen. I kapitlet presenteras många praktiska idéer som kan användas som stöd i arbetet.

Kapitlet *"Språkmedveten ämnesundervisning i andra ämnen än språk – vad innebär det?"* ger tips om hur man kan arbeta språkmedvetet inom ämnesundervisningen samtidigt som man tar hänsyn till de språkliga kraven för det som ska behandlas i undervisningen och till elevernas språkliga resurser. Det finns gott om olika metoder inom språkfostran. I kapitlet *"Konstbaserade metoder för språkinläring och språkmedvetenhet"* presenteras olika kreativa och konstbaserade metoder som används bland annat för att öka språkmedvetenheten.

IKI-kartan

IKI-projektets karta presenterar de aktiviteter som kartlagts och utvecklats inom projektet. Kartan

erbjuder fungerande metoder för olika områden inom språkfostran. Kapitlet *"Från ord till handling - användningstips för IKI-projektets innovationsbeskrivningar"* inleder den här delen av boken och behandlar urvalsprocessen kring innovationerna och temakategorierna. Aktiviteterna har delats in i sex olika temakategorier enligt användningsändamål: kommunikativa och sociala färdigheter, språkförståelse och språkproduktion, språkmedvetenhet och språklig mångfald, litteratur och multilitteracitet, utveckling och planering av verksamhet. Syftet med aktiviteterna är att inspirera till professionell utveckling och erbjuda praktiska idéer för verksamheten.

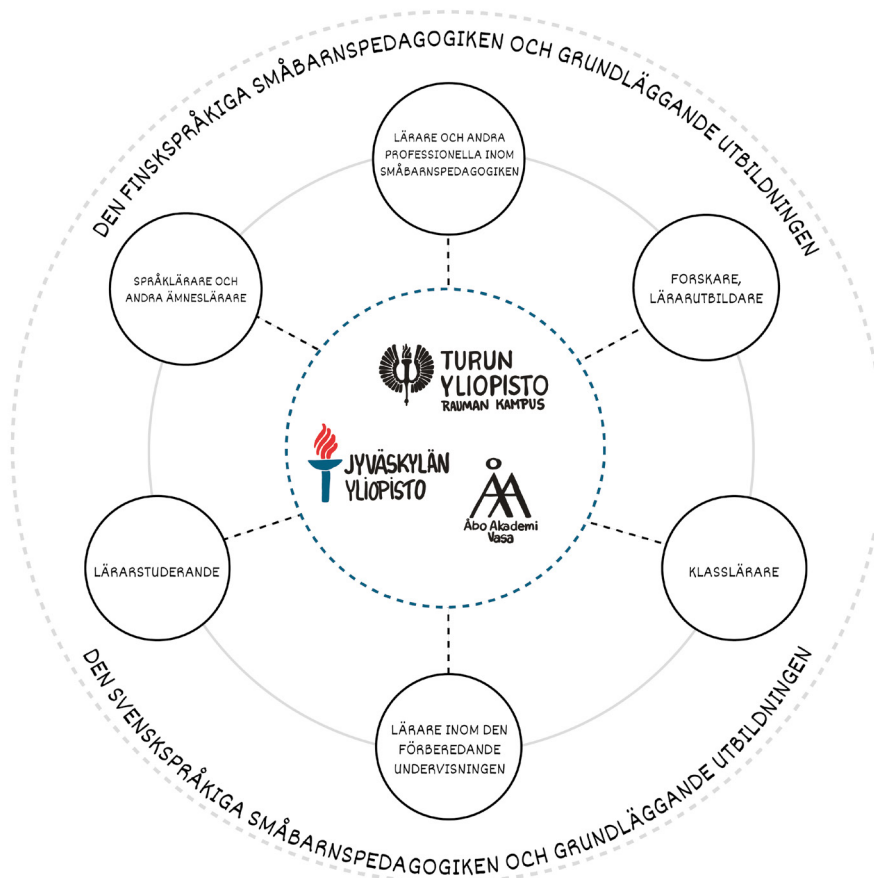
IKI-nätverket

Redan under planeringen av IKI-projektet var det självklart att projektet skulle handla om att stödja både språkinläringen och användningen av olika språk i undervisningen i daghem och skolor. På det här viset ville man främja och lyfta fram den språkliga mångfald och rikedom som finns inom språkfostran i Finland. Universiteten som har medverkat i projektet har bidragit med sin expertis och sin specifika synvinkel på språkfostran. Forskare och lärarutbildare inom småbarnspedagogiken, klasslärarutbildningen och ämneslärarutbildningen har varit med och planerat och förverkligat projektet.

Projektets olika partneruniversitet har undersökt innovativ språkfostran ur olika synvinklar. Åbo universitets campus i Raumo har undersökt konstbaserad litteraturfostran i språkinläringen (delprojektet IKI-TARU). Delprojektet IKI-TARU har koncentrerat sig på två perspektiv: lärarnas och elevernas läsning samt användningen av konstbaserade metoder med fokus på läsarens och individens betydelseskapande.

De två MultiPed@IKI-delprojekten vid Åbo Akademiens enhet i Vasa har genom sin aktionsforskning understött den innovativa språkfostran. Målet har varit att kartlägga, undersöka och utveckla en språkberikad pedagogik som uppmuntrar till språkmedvetenhet inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och grundläggande utbildningen.

Jyväskylä universitet (Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap, Institutionen för pedagogik och Institutionen för lärarutbildning) som

koordinerar projektet har undersökt språkfostran ur ett vidare perspektiv. Här har man till exempel intresserat sig för vilka val språkfostrare gör i sin dagliga verksamhet vad gäller språket och de aktiviteter som används. Vid Jyväskylä universitetet har IKI-teamet studerat bland annat språkfostrarnas förhållande till det egna och det omgivande ekosystemet.¹

Kollegialt lärande och fortbildningar har använts i projektet för att stödja innovativiteten och för att och skapa nätverk. I Åbo, Raumo och Jyväskylä har man ordnat pedagogiska eftermiddagskaffestunder för språkfostrare. De har varit enkla att delta i och har gett språkfostrarna möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter och lära sig av varandra. Under våren och hösten 2020 har kaffestunderna hållits på distans, vilket har gjort det möjligt att delta oavsett avstånd och plats. Utöver eftermiddagskaffestunderna har projektet ordnat IKI-seminarier två gånger per år. Seminarierna har samlat experter och yrkesverksamma inom språkfostran, studerande och forskare för att lyssna till föredrag både om praktiska försök på fältet och om aktuell forskning.

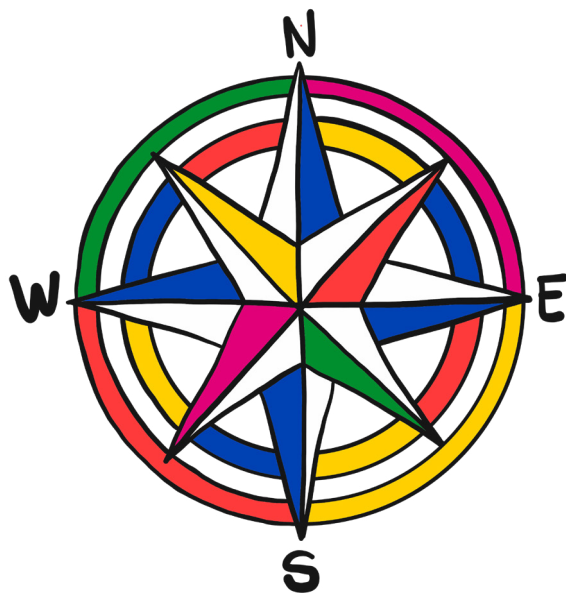
Det nätverk av språkfostrare som har bildats inom projektet har spelat en avgörande roll för hurdant IKI-projektet är. Projektet har visat att språkfostrare vill dela med sig, men också få inspiration av andra för sin verksamhet. Evenemangen och utbildningarna som har varit enkla att delta i har utgjort en viktig del av projektet. Under dessa har språkfostrarna tillsammans med sina kollegor fått möjlighet att dela med sig av sina tankar och att kläcka idéer.

Förhoppningsvis kommer det material som har producerats inom projektet, såsom IKI-bloggen, IKI-tipsen, Mini-IKI-kaffestunderna och denna handbok, att vara ett stöd för språkfostrarna i planeringen och genomförandet av utvecklingsarbete också framöver. Vi vill varmt tacka de språkfostrare som har låtit oss ta del av och följa sin verksamhet. Utan dessa innovativa språkfostrare hade denna handbok aldrig blivit av. Vi vill också rikta ett varmt tack till alla studerande som har deltagit i projektet på flera olika sätt. Deras arbetsinsats har varit värdefull. Vi hoppas att samarbetet har gett dem verktyg för att tillämpa en innovativ språkfostran. Vi vill också tacka alla de lärarutbildare, forskare och andra experter som har deltagit i IKI-projektet och delat med sig av sin expertis och sin kunskap till andra språkfostrare.

¹ Moate, J., Lempel, L., Palojärvi, A. & Kangasvieri, T. (2021) Teacher development through language-related innovation in a decentralised educational system. *Professional Development in Education*, <https://doi.org/10.1080/19415257.2021.1902838>

Moate, J., Palojärvi, A., Kangasvieri, T. & Lempel, L. (under arbete) Insights into the pedagogical tact of language aware educators.

Osa II - Kompassi

Del II - Kompass

Innovaatiot ja luovuus kielikasvatuksessa

Tea Kangasvieri

Suomessa kielikasvattajat ovat tottuneet itseensä oman toimintansa suunnitteluun sekä pedagogiseen vapauteen, jota opetus suunnitelmat ohjaavat. Koska kielikasvattajat pystyvät ja saavat suhteellisen omatoimisesti suunnitella työnsä sisällön, on heillä mahdollisuus olla luovia ja innovatiivisia omassa toiminnassaan.¹ Tässä tekstissä käsitellään luovuutta ja innovatiivisuuden merkitystä kielikasvattajien toiminnassa sekä selitetään, miten IKI-hankkeessa ymmärretään innovatiivinen kielikasvatus.²

”No innovaatioista tulee ylipäättänsä tietysti aina mieleen jotain uutta just – niin no semmoset asiat, tehtävät, harjotukset, missä tulee ehkä semmonen joku, ei sen tarvi välttisi tietysti ihan uutta olla, mutta semmonen oivallus että hei, että näinkin tämän voi tehdä. Ehkä mä jotenkin niin sen summaisin yhteen.”

Raili

Luovuuden voidaan ajatella olevan ideointiprosessi, jonka tuloksena syntyy mahdollisia innovaatioita.³ Innovaatioiden ei tarvitse ainoastaan olla tuotteita, jotka muuttavat yhteisön tai jopa yhteiskunnan toimintatapoja käänteentekevästi. Ne voivat olla myös yksilön käytössä olevia toimintatapoja tai esineitä, jotka ovat hänelle itselleen uusia.⁴ Jokin uusi koulutusteknologinen laite voi olla koko yhteiskunnan mittakaavassa ainutlaatuinen keksintö. Pienet innovaatiot, kuten opettajan kehittämät käytänteet sen sijaan ovat opettajan omassa ympäristössä ainutkertaisia, mikä ei kuitenkaan tee niistä yhtään vähempiarvoisia. Päinvastoin! Pienillä innovaatioilla on suurin merkitys siinä, miten toimintaa muokataan ja on muokattu sopivammaksi oppilaille ja opetusryhmille. Opettaja on voinut ideoida uuden käytänteen vanhan pohjalta tai käyttänyt muuten luovuuttaan hyväksi toiminnan suunnittelussa.⁵

Näillä pienillä innovaatioilla on suuri merkitys, kun pohditaan suomalaisen kielikasvatuksen vahvuuksia. Kielikasvattajat innovoivat ja luovat uutta jatkuvasti ja tekevät päätelmiä siitä, mikä toimii tai ei toimi heidän opetuksessaan ja heidän opetus- tai lapsiryhmässään. Kielikasvattajien innovaatiot ovatkin luonteeltaan dynaamisia: eri lapsi- ja ope-

tusryhmissä eri asiat voivat olla innovatiivisia. Yhden ryhmän kanssa opettaja on voinut käyttää tiettyä menetelmää pidempään, kun taas toisen ryhmän kanssa sama menetelmä voi olla täysin uusi, ehkä jopa innovatiivinen. Innovaatiot voivat olla kielikasvattajan lisäksi myös alueellisia tai paikallisia, jolloin innovatiivinen toiminta esimerkiksi eri kunnissa, kouluissa ja päiväkodeissa voi vaihdella. Se mikä on innovatiivista omassa työympäristössä, ei siis välttämättä ole sellaista jossain muualla, ja päinvastoin mikä on itselle tavallista toimintaa, voi olla innovatiivista jossain muualla. Tästä syystä onkin tärkeää, että käytössä olevista innovaatioista ja hyvistä käytänteistä keskustellaan ja vaihdetaan ajatuksia, sillä silloin kielikasvatus voi kehittyä myös laajemmassa mittakaavassa ja kielikasvattajilla voi olla enemmän resursseja, joista valita.

IKI-hankkeessa on haluttu tehdä näkyväksi kaikki se kehittämistyö, jota kielikasvattajat tekevät jokapäiväisessä työssään. Hankkeessa on kartoitettu olemassa olevia kielikasvatuksen hyviä käytänteitä havainnoimalla ja haastatteleamalla kielikasvattajia varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta. Myös uusia käytänteitä on kehitetty yhteistyössä opettajien ja tutkijoiden välillä. Näitä hyviä käytänteitä on kirjattu innovaatiokuvausten muotoon, joiden avulla kielikasvattajat voivat löytää uusia tapoja ja ideoita oman toimintansa toteuttamiseen. IKI:ssä innovaatiot nähdään subjektiivisina, kielikasvattajien itse määritteleminä, heitä hyödyttävänä työkaluina tai keinoina kielikasvatuksessa. Hankkeessa ollaan erityisen kiinnostuneita siitä, kuinka innovaatioista tulee pysyviä, onnistuneita käytänteitä, jotka ruokkivat kielikasvattajien luovuutta ja innovatiivisuutta heidän työnsä arjessa.

Uudet tai innovatiiviset käytänteet eivät kuitenkaan automaattisesti ole tae onnistuneesta kielikasvatuksesta. Niiden toteuttamiseen tarvitaan usein oikeat olosuhteet, ripaus uskallusta ja tietenkin kielikasvattajan asiantuntijuutta soveltaa ja muokata käytänteestä tai toimintamallista itselleen ja opetusryhmälleen toimiva. Kaikista innovatiivisista käytänteistä ei myöskään jää kielikasvatukseen pysyviä toimintamalleja, mutta ainoastaan kokeilemalla ja testaamalla löytyvät ne itselleen toimivimmat keinot olla innovatiivinen. Useimmiten innovaatiot ovat tänä

1 Ks. lisää Gavriljuk, Tareva & Lakhno, 2019.

2 Tekstissä on käytetty sitaatteja IKI-haastatteluaineistosta. Sitaatteja on yleiskielistetty ymmärtämisen helpottamiseksi, ja nimet on vaihdettu pseudonyymeiksi.

3 Anderson, Potocnik & Zhou, 2014.

4 Rogers, 2003, s. 26.

5 Ks. esim. Fullan, 2016; Korhonen & Lavonen, 2015.

päivänä ennemminkin jonkun olemassa olevan käytänteen tai toimintamallin uusia versioita, kuin täysin uusia keksintöjä.⁶ Uusien aktiviteettien ideoiminen ja innovatiivisuus voi myöskin olla kausittaista tai jaksottaista, joten sen ei tarvitse olla osa jokapäiväistä toimintaa, eikä se aina voikaan olla sitä.

Kielikasvatuksen innovaatio voi siis olla esimerkiksi jokin innovatiivinen tapa tai keino opettaa, mutta se voi myös olla kielikasvattajan innovatiivista suhtautumista muutokseen ja kehittämiseen. Jokainen kielikasvattaja voikin olla luova ja innovatiivinen omalla tavallaan.

Oivaltavia hetkiä uuden kehittämisen ja vanhan soveltamisen kanssa!

"Innovaatio tulee siitä, että millaisia työvälineitä sä käytät, että sä et käytäkään vaan sitä kirjaa, vaan se kirja on vaan yks työväline ja sit on kaikkia muita. Tehään videoprojekteja, käytetään kännyköitä, leikitään kielellä ja leikitään ihan perusleikejä, mutta kielen avulla. Eli niinku se innovaatio on ehkä se, että uskaltaa lähteä siitä vanhasta materiaalista pois ja siitä kirjasta pois."

Riitta

6 Ks. myös Kryachkov, Yastrebova & Kravtsova, 2015.

Vinkkejä luovuuden tukemiseen sekä innovatiivisuuden lisäämiseen:

- Kokeile rohkeasti! Älä anna pelon epäonnistumisesta estää luovuuttasi kukoistamasta.
- Tunnista omat vahvuuteesti ja hyödynnä niitä uusien toimintatapojen löytämisessä.
- Mieti, mistä saat parhaiten inspiraatiota ja hyödynnä sitä uuden ideoinnissa. Olisiko se sinulle luonto, kulttuuritapahtumat, sosiaalisen median ammatilliset ryhmät tai ammattikirjallisuus?
- Pallottele ajatuksia ystävän, kollegan tai kumppanin kanssa. Löydätkö henkilön, jonka kanssa voisit ideoida ja vaihtaa ajatuksia?
- Ole itsellesi armollinen. Luovuus on aaltoilevaa ja kausittaista, anna itsellesi myös aikaa löytää toimivat rutiinit ja toistuvat käytänteet.
- Lue myös käsikirjan teksti kehittämisestä ja tutustu hankkeessa kerättyihin käytänteisiin.

LÄHTEET:

Anderson, N., Potocnik, K. & Zhou, J. (2014). Innovation and Creativity in Organizations: A State-of-the-Science Review, Prospective Commentary, and Guiding Framework. *Journal of management*, 40(5), 1297-1333. [doi:10.1177/0149206314527128](https://doi.org/10.1177/0149206314527128)

Fullan, M. (2016). *The NEW Meaning of Educational Change*. (Fifth edition.). Teachers College Press.

Gavrilyuk, O. A., Tareva, E. G. & Lakhno, A. V. (2019). Investigating the association between university teachers' professional autonomy and their innovation performance. *Pedagogika*, 133(1), 128-148. [doi:10.15823/p.2019.133.7](https://doi.org/10.15823/p.2019.133.7)

Korhonen, T. & Lavonen, J. (2017). A New Wave of Learning in Finland: Get Started with Innovation! Teoksessa: S. Choo, D. Sawch, A. Villanueva & R. Vinz (toim.), *Educating for the 21st century* (s. 447-467). Springer.

Kryachkov, D. A., Yastrebova, E. B. & Kravtsova, O. A. (toim.). (2015). *The Magic of Innovation: New Techniques and Technologies in Teaching Foreign Languages*. Cambridge Scholars Publishing.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations*. (Fifth edition.). Free Press.

LISÄLUKEMISTA LUOVUUTEEN JA INNOVAATIOIHIN LIITTYEN:

Hall, D. & Hewings, A. (2001). *Innovation in English language teaching: A reader*. Routledge in association with Macquarie University and The Open University.

Jordan, A. & Carlile, O. (2013). *Approaches To Creativity: A Guide For Teachers*. McGraw-Hill Education.

Niemi, H., Multisilta, J., Lipponen, L., Vivotsou, M., Kankaanranta, M. & Vahtivuori-Hänninen, S. (2014). *Finnish innovations and technologies in schools: a guide towards new ecosystems of learning*. Sense Publishers.

Tan, A. (2007). *Creativity: A handbook for teachers*. World Scientific Pub. Co.

Widodo, H. P. & Cirocki, A. (2012). *Innovation and creativity in ELT methodology*. Nova Science Publishers.

Kipinää kehittämistyöhön

Anu Palojärvi & Liisa Lempel

Miten pyöräyttää kehitystyö käyntiin omassa työssä tai kollegoiden kesken? Entä mistä voisi lähteä liikkeelle tai mistä löytää uutta kipinää kehittämistyön keskelle? Tässä luvussa keskitytään käytänteiden kehittämistyöhön IKI-hankkeessa mukana olleiden kielikasvattajien haastatteluissa¹ antamien vinkkien avulla ja tutkimustietoon samalla nojautuen.

Olipa kyse yksittäisten aktiviteettien muokkaamisesta tai laajempien toimintatapojen kehittamisestä, on hyvä lähteä liikkeelle pohtien tavoitteita ja periaatteita. Toiminnan tavoitteiden tiedostaminen ja omien kielellisten sekä pedagogisten periaatteiden tunteminen luovat kompassin, jolla kehittämistyötä voidaan navigoida haluttuun suuntaan.² Myös omia uskomuksia, arvostuksia sekä kieli-ideologioita on tarpeen toisinaan pysähtyä pohtimaan, sillä ne vaikuttavat olennaisesti niin toiminnan toteuttamiseen kuin sen kehittämiseen. Toisinaan on myös hyödyllistä kyseenalaistaa ja pohtia sekä omia että työyhteisön käsityksiä, jotta yhteistä toimintakulttuuria voidaan kehittää eteenpäin.³

Oman opetuksen tavoitteiden ja periaatteiden lisäksi on myös tärkeää miettiä, miten ne suhteutuvat opetusta ohjaaviin asiakirjoihin (ops, vasu, jne.) ja miten opetusta ohjaavien asiakirjojen periaatteita ja tavoitteita käytännössä sovelletaan arjen työhön. Usein on myös hyvä pysähtyä pohtimaan, mitä kieliä paikkakunnalla kuulee ja millaisia kielellisiä resursseja lapsilla on, jotta näitä voidaan hyödyntää toiminnassa. Näin voidaan kehittää toimintaa kielellisen kontekstin ja lasten kielellisten tarpeiden mukaan.⁴

1 Haastatteluista otettuja sitaatteja on yleiskielistetty ymmärtämisen helpottamiseksi, ja nimet on vaihdettu pseudonyymeiksi.

2 Ks. esim. Kohonen, 2006.

3 Ks. esim. Alisaari ym., 2019; Repo, 2020; Palviainen & Mård-Miettinen, 2015.

4 Lisää tietoa löydät esim. Palviainen & Mård-Miettinen, 2016.

”Jotta saa kielelliset periaatteet itselleen selväksi, kirjaaminen ainakin auttoi mua tosi paljon.”

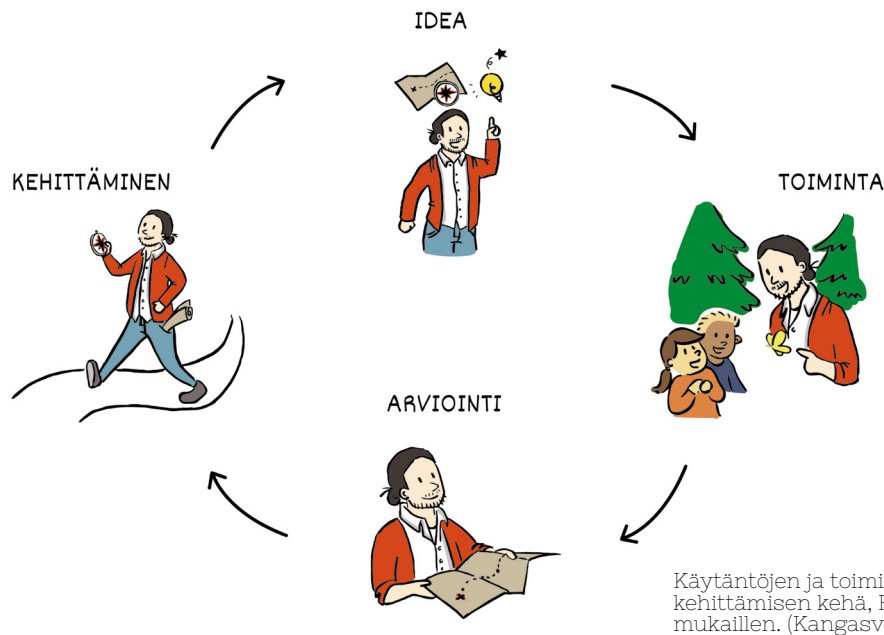
Sanni

”Kehittäminen ja ideat lähtee joka vuosi hirveen paljoa siitä lapsiryhmästä. Sitten kehitetään toimintaa siihen suuntaan, mikä palvelee niitä kavereita, mitä meillä on milloinkin.”

Oona

”Semmonen heittäytyminen ja uskallus, et vähän kokeilemalla, mutta koko ajan arvioimalla (toimintaa).”

Sanni

Toiminnan kehittäminen ja aktiviteettien muokkaaminen ovat yleensä myös tiiviisti yhteydessä käytännön toimintaan ja siinä tehtyihin havaintoihin. Kun tietty toimintatapa tai aktiviteetti valitaan ja sitä kokeillaan, voidaan havainnoinnin ja havaintojen reflektoinnin kautta kehittää toimintaa eteenpäin. Tällainen havainnoinnin, reflektoinnin ja kehittämisen kehä on tyypillinen ja yleensä erittäin hyödyllinen tapa toimintatapojen ja aktiviteettien kehittämiseen.⁵

Kehittämistyössä hyvänä apuna voi toimia esimerkiksi ideoiden ja havaintojen kirjaaminen ja/tai yhteinen pohdinta kollegoiden kanssa. Onkin tärkeää, että löytää itselle ja omalle työyhteisölle sopivat keinot kehittämistyön tueksi. Muistiinpanoja voi tehdä koneella tai vaikka äänitiedostoina, ja pohdintoja kollegoiden kanssa voi jakaa niin kahvipöydässä kuin sosiaalisessa mediassakin.⁶

Toiminnan kehittäminen ja muokkaaminen ovat myös tiiviisti yhteydessä käytännön tilanteisiin. Kuten varmasti jokainen opettaja on havainnut, suunnitelmat harvoin toteutuvat sellaisenaan, ja pedagogisesti sensitiivistä toimintaa on huomioida tilannetekijät (esimerkiksi lasten vireystila, havainnot lasten oppimisesta tai haasteista ja lasten reaktioista toimintaan) ja muokata niiden pohjalta toimintaa.⁷ Näiden tilanepohjaisten muokkausten perusteella voi myös syntyä uusia hyviä ja pysyviä käytäntöjä ja aktiviteetteja.

Kehittämistyössä ja aktiviteettien muokkaamisessa yhteistyö on usein tärkeä voimavara ja innovatiivisuuden edistäjä. Onkin tärkeää löytää itselle sopivat yhteistyötahot oman kehittämistyön tueksi. Tukea ja inspiraatiota kehittämiseen voi löytyä esimerkiksi kollegoilta, esimieheltä, hankeyhteistyöstä, tutkijayhteistyöstä, kasvatusyhteistyöstä vanhempien kanssa, moniammatillisesta yhteistyöstä, vierailuista, koulutuksista tai kirjallisuudesta. Ajoittain kannattaakin pysähtyä miettimään, ketkä ihmiset tai mitkä yhteistyötahot edistävät juuri omaa kehittämistyötä ja miten näitä kontakteja ja yhteistä kehittämistä ja yhteistyötä voi vahvistaa. Oma opetettava lapsiryhmä kannattaa samoin ottaa mukaan

”Siellä mahdollistettiin kollegiaalista jakamista ja yhdessä ideoimista, mikä oli hirveän tärkeää inspiraation lähteeksi.”

Marika

”Kaikille ryhmässä on tärkeää nähdä, että täällä arvona on, et jos lapsi sanoo jotain, niin se ei ole huonompi kuin aikuisen keksimä (idea), vaan se voi olla jopa parempi. Tosi paljon lapset keksii ideoita, et miten joku asia kannattaisi opetella.”

Kaisa

5 Ks. esim. Freeman, 2004; Palviainen & Mård-Miettinen, 2015; ks. myös artikkeli [”Toimintatutkimus kollegiaalisen oppimisen tukena”](#).

6 Yhteistyöstä kollegoiden kanssa sekä opettajaverkoston toiminnasta voit lukea lisää tämän kirjan luvusta [”Opettajaverkosto kielipedagogiikkaa kehittämässä”](#).

7 Ks. lisää esim. van Manen, 2015.

aktiviteettien ja toimintatapojen kehittämiseen. Monesti lapsilla on loistavia ideoita, jotka edistävät käytäntöjen eteenpäin viemisessä ja aktiviteettien mukauttamisessa juuri kyseiselle ryhmälle toimiviksi. Samalla lapset saavat myös arvokkaan kokemuksen siitä, että he voivat vaikuttaa toimintaan ja omaan oppimiseensa, ja näin myös oppiminen ja oppimismotivaatio voi kasvaa.

Toimintaa tai toimintatapoja kehitettäessä on usein hyvä lähteä liikkeelle jostain itselle helpolta tuntuvasta asiasta. Kun toiminnan kehittämässä lähtee pienestä liikkeelle, kokonaisuuden voi rajata itselle sopivan laajuiseksi, mikä tekee siitä myös helpommin hallittavan. Kaikkea ei tarvitse kerralla muuttaa toisenlaiseksi. Kokeilujen myötä syntyvät onnistumisen kokemukset kannustavat ja innostavat eteenpäin sekä rohkaisevat kokeilemaan uusia toimintatapoja. Kehittämistyötä voi aloittaa esimerkiksi yhden, hyvin tuntemansa ryhmän kanssa. Kannattaa aloittaa tarpeeksi rajatusta ja itselle sopivan tuntuista kokonaisuudesta, kuten yhdestä tehtävästä, uuden toiminnan kokeilusta yhden opetusjakson aikana tai vaikkapa siitä, että tuttu leikki leikitäänkin toisella kielellä. Toimintaa voi omien resurssien mukaisesti myöhemmin laajentaa, ja kehittämistyön edessä usein näin käykin, kun hyviksi havaitut käytänteet jäävät osaksi omaa työkalupakkia. Monet kielikasvattajat ovat varmasti törmänneet kehittämistyössään myös siihen, että kaikki suunnitelmat eivät toteudu toivotulla tavalla tai kaikki ei yrityksistä huolimatta aina onnistu. Pienet ja suuretkin kompastelut kuuluvat välillä kehittämistyöhön, ja armollisuus itseä kohtaan auttaa eteenpäin: tieto ja osaaminen karttavat jokaisen kokemuksen myötä ja antavat arvokasta tukea kehittämistyölle. Stressiä tai paineita ei turhaan kannata ottaa – iloinen ja rento tunnelma on kaikkien etu!

”Rohkeesti vaan. Miettii sopivan ryhmän tai sopivan hetken ja jonkun matalan kynnyksen (jutun). Ei varmaan mitään speaktaakkelia kannata heti vetäistä. Ehkä jotain pientä ja sitten sitä voi pikkuhiljaa laajentaa ja testata, vaikka sitä yhtä juttua monella ryhmällä.”

Raili

”Ilo ja rentous myös itselleen, ettei luo mitään kauheita paineita. Ottaa vähän chilliä ja ottaa rauhallisesti. Välillä (huomaa, että) joku menee niin tuhatta sataa lasissa, että siitä ei nauti kukaan.”

Katariina

Pohdittavaksi yksin ja yhdessä:

- Millaisten periaatteiden ja tavoitteiden haluaisin ohjaavan toimintaani?
- Mitä kieliä ryhmäni lapset/oppilaat puhuvat? Miten voisin hyödyntää heidän kielellistä osaamistaan?
- Miten voisin hyödyntää omia mielenkiinnon kohteitani ja vahvuuksiani kehittämistyössä?
- Mistä saan tukea tekemälleni kehittämistyölleni? Mikä tai ketkä auttavat minua kehittämässä?
- Mitä konkreettista haluan saavuttaa?
- Mistä kehittäminen olisi helppo aloittaa? Mikä on seuraava askel kehittämistyössäni?

LÄHTEET

- Alisaari, J., Heikkola, L. M., Commins, N. & Acquah, E. (2019). Monolingual ideologies con-fronting multilingual realities. Finnish teachers' beliefs about linguistic diversity. *Teaching and Teacher Education*, 80 (2019), 48-58.
- Freeman, R. (2004). *Building on community bilingualism*. Caslon.
- Fullan, M. (2016). *The NEW Meaning of Educational Change*. (5.ed.). Teachers College Press.
- Kohonen, V. (2006). On the notions of the language, learner, student and language user in FL education: Building the road as we travel. Teoksessa P. Pietilä, P. Lintunen & H.-M. Järvinen (toim.), *Kielenoppija tänään – Language Learners of Today. AFinLAN vuosikirja 2006*. (s. 37-66). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 64.
- van Manen, M. (2015). *Pedagogical tact: knowing what to do when you don't know what to do*. Taylor and Francis.
- Palviainen, Å. & Mård-Miettinen, K. (2016). "Tavoite, kohderyhmä ja toteutusympäristö huomioitava": Tutkijoiden pohdintaa kaksikielisen pedagogiikan toteutustavoista. Teoksessa A. Palojärvi, Å. Palviainen & K. Mård-Miettinen (toim.), *Suomeksi ja ruotsiksi: kaksikielistä pedagogiikkaa päiväkodissa* (s. 9-14). Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6625-6>
- Palviainen, Å. & Mård-Miettinen, K. (2014). Creating a bilingual pre-school classroom: the multilayered discourses of a bilingual teacher. *Language and Education*, 29(5), 381-399. <https://doi.org/10.1080/09500782.2015.1009092>
- Repo, E. (2020). Discourses on encountering multilingual learners in Finnish schools. *Linguistics and Education*, 60 (2020), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2020.100864>

EI-PAINETUT LÄHTEET:

- Kangasvieri, T. (30.1.2020). Henkilökohtainen tiedonanto.

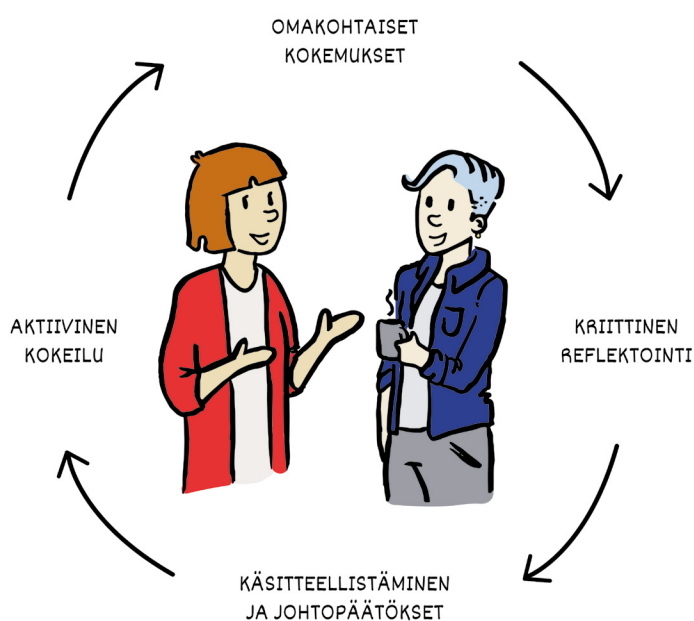
Opettajaverkosto kielipedagogiikkaa kehittämässä

Johanna Lähteelä, Merja Kauppinen & Juli-Anna Aerila

Suomalaisilla opettajilla on pedagoginen vapaus: he voivat suunnitella, toteuttaa ja arvioida opetustaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä ja toimintatavoilla, kunhan ne ovat voimassa olevien opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden mukaisia. Opettajat kehittävätkin innokkaasti kielipedagogiikkaa muun muassa jakamalla ahkerasti ideoita, vinkkejä ja menetelmätietoutta somen eri kanavissa. Tässä luvussa kuvaillaan IKI-TARU-osahankkeen opettajaverkoston toimintaa ja opettajien kokemuksia siinä toimimisesta.

Keskinäinen yhteistyö on opettajilla oman työn kehittämisen ydintä. Verkostoitumisen kautta voi jakaa ja tehdä näkyväksi pedagogiikkaa ja arjessa syntyneitä hyviä käytänteitä. IKI-TARU-osahankkeessa opettajaverkostoissa tapahtuva kehittäminen perustui kokemukselliseen oppimiseen.¹ Kokemuksellisen oppimisen kehä käynnistyy esimerkiksi kokoamalla kokemuksia ja toimintaa ja refleктоimalla tätä yhdessä. Kokemusten ja toimintatapojen yhteinen arviointi, analysointi ja kriittinen pohdinta kuljettaa opettajia kohti pedagogiikan teoreettista ymmärtämistä ja toimivien mallien kehittelyä. Pelkkä kokemusten olemassaolo ei takaa oppimista, vaan oppiminen ja kehittäminen vaativat aina toiminnan reflektointia.

¹ Kolb, 1984.

Kokemuksellisen oppimisen kehä Kolbia (1984) mukaillen.

Verkostoissa oppiminen tehostuu, sillä reflektointi tapahtuu vuorovaikutuksessa yhdessä muiden opettajien kanssa.

Verkostotapaamisten teemana voi olla mikä tahansa opettajia kiinnostava asia, kuten lukemaan innostamisen keinot tai monikielisten oppilaiden tukeminen opetuksessa. Parhaimmillaan opettajaverkostoissa syntyy innovatiivisia pedagogisia aihioita, joita voidaan työstää eteenpäin joko opettajaverkostossa, yksittäisen opettajan omana toimintana tai asiantuntijoiden johdattamana. IKI-TARU-toiminnassa kokeiltiin hyvin monentyppisiä opettajaverkostoja, jotta oppiminen tehostuisi. Opettajaverkostojen koko oli viidestä kymmeneen opettajaa, ja opettajat edustivat erilaisia näkökulmia kieli- ja kirjallisuuskasvatukseen. Mukana oli luokanopettajia, S2-opettajia, vieraiden kielten opettajia, oman äidinkielen opettajia sekä suomen kielen ja kirjallisuuden opettajia. Opettajien lisäksi verkostotoiminnassa olivat mukana myös hankkeen tutkijat sekä erilaiset muut asiantuntijat. Tämä mahdollisti kielenopetukseen ja -oppimiseen liittyvän ymmärryksen kasvun sekä monenlaisin teoreettisin jäsennyksin että opettajien kokemusten ja hiljaisen tiedon avulla. Näin vertaisoppiminen muuttui tavoitteellisemmaksi ja sai syvempiä merkityksiä.² Teoriaa ja kokemusten kautta saatua hiljaista tietoa tarvitaan pedagogisen asiantuntijatiedon kehittelyyn.

Asiantuntijalähtöinen opettajien verkostotoiminta noudattelee toimintatutkimuksen periaatteita, joissa pedagogiikkaa kehitetään sykleissä.³ Toiminnan ensimmäinen sykli muodostuu verkoston tapaamisesta. Siinä asiantuntija esittelee menetelmän tai kehiteltävän mallin ja verkosto-opettajat pääsevät kokemuksellisesti testaamaan menetelmää tai soveltamaan mallia. Toisessa syklissä opettajat kokeilevat menetelmää omassa toimintaympäristöissään, jonka jälkeen koettua ja havaittua palataan refleктоimaan verkostotapaamiseen. Yhteisen tapaamisen jälkeen alkaa mahdollinen kolmas sykli, jossa opettajat kehittävät sovellustaan muiden opettajien sovellusten ja palautteen pohjalta.

IKI-TARU-osahankkeen opettajat ideoivat taideperustaisia ja yhteisöllisen lukemisen ympäristöjä ja menetelmiä yhdessä asiantuntijavierailujen

² Malinen & Palmu, 2020.

³ Cobb ym., 2003.

ja koulutusten yhteydessä. Jokainen opettaja valitsi kokonaisuudesta omiin kielenopetuksen painotuksiinsa ja omille ryhmilleen sopivan siivun, jota lähti ideoimaan ja testaamaan. Kokeilujen kulkua ja tuloksia verrattiin ohjatusti toisiinsa, jolloin parhaat palat kokeilu- ja kehittämistyöstä jäivät elämään.

Kolme vinkkiä opettajaverkoston toimintaan

1. Keskusteluille on hyvä varata tarpeeksi aikaa

Opettajaverkostot syntyvät usein luontevasti keskustelujen tiimoilta. IKI-hankkeessa eri partnerit ovat järjestäneet avoimia iltapäiväkahveja useassa eri kaupungissa. Pedagogisilla iltapäiväkahveilla voi verkostoitua ja oppia samalla uutta. Niissä on monesti jokin teema, esimerkiksi monikielisyys varhaiskasvatuksessa. IKI-hankkeessa ulkopuolinen kouluttaja on pitänyt lyhyen koulutustilaisuuden lounastapaamisen yhteydessä, ja samalla opettajat ovat jakaneet omia kokemuksiaan ja hyväksi havaittuja toimintamallejaan. Pedagogisia iltapäiväkahveja voi järjestää tuttujen opettajien kesken, tai asiasta voi tiedottaa myös laajemmin. Yhteinen juttutuokio kahvittelun ohessa on ollut parhaimmillaan terapeuttinen oppimiskokemus.

2. Ryhmän keskinäinen luottamus on tärkeää

Verkostossa oppiminen perustuu aidosti opettajien sisäiseen motivaatioon, omaan aktiivisuuteen ja merkityksellisyyden kokemuksiin. Tämä edellyttää luottamusta muihin verkoston jäseniin. Näin ollen työskentely kannattaa aloittaa matalan kynnyksen keskusteluilla ja tutustumisella. On tärkeää, että jokainen on valmis jakamaan ajatuksiaan ja kuuntelemaan muita. IKI-TARU-verkostotoiminnassa kokemukselliseen oppimiseen yhdistyi vuorovaikutuksellinen ja yhteistoiminnallinen oppimisnäkemys.⁴ Opettajien kanssa yhteistyötä tekevän asiantuntijan rooli verkostoissa on toimia motivoijana ja mahdollistajana. Koulutuksesta vastaava asiantuntija vastaa verkoston jäsenten ryhmäytymisestä ja hyvästä ryhmähengestä. Kouluttaja on ryhmässä yhtä lailla oppijan asemassa ja uuden edessä kuin opettajatkin.

3. Täydennyskoulutukset ja hankkeet toimivat tutustumisen kanavana

Täydennyskoulutuksissa ja hankeyhteistyössä tutustuu uusiin ihmisiin ja saa laajennettua omaa opettajaverkostoaan. Sopivan lyhyehkön koulutuksen löytyessä kannattaa tiedustella rehtorilta mahdollisuutta osallistua koulutukseen tai pidemmissä koulutuksissa harkita opintovapaan pitämistä. Esimerkiksi IKI-TARUn asiantuntijat Juli-Anna Aerila ja Merja Kauppinen ovat aikanaan tutustuneet toisiinsa juuri täydennyskoulutuksessa.

Vastaavaa opettajaverkostoissa tapahtuvaa kehittämistoimintaa toteutetaan paljon kansainvälisesti. Yksi esimerkki on Isossa-Britanniassa toteutettu *Reading for pleasure* -ohjelma. Näiden opettajaverkostojen tuloksia ja kokeiluja voi lukea "[Reading for pleasure](#)"-verkkosivuilta.

"Yksi parhaimmista puolista hankkeeseen osallistumisessa on ollut se, että on päässyt juttelemaan ja vaihtamaan ajatuksia muiden S2-opettajien kanssa, sillä tällaisia kohtaamisia arjessamme ei juurikaan ole."

Maija

"Oli mukavaa kokoontua monimuotoisella porukalla juttelemaan monikielisyiden teemoista. Koen, että sain iltapäiväkahveilta tukea omaan toimintaani, sillä varsin usein olen aika yksin näitä teemoja edistämässä päiväkodeissa."

Maija

LÄHTEET:

Cobb, P., Confrey, J., diSessa, A., Lehrer, R. & Schauble, L. (2003). Design experiments in educational research. *Educational Researcher* 32(1), 9–13. [doi:10.3102/0013189X032001009](https://doi.org/10.3102/0013189X032001009)

Kauppila, R. A. (2007). *Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen*. PS-Kustannus.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning*. Englewood Cliffs. Prentice-Hall.

Malinen, O.-P. & Palmu, I. (2020). Lessvön study – maailmalla koeteltu menetelmä opettajien ammatillisen osaamisen kehittämiseen. *NMI-Bulletin* 4(20), 59–71.

⁴ Kauppila, 2007.

Toimintatutkimus kollegiaalisen oppimisen tukena

Lotta Forsman

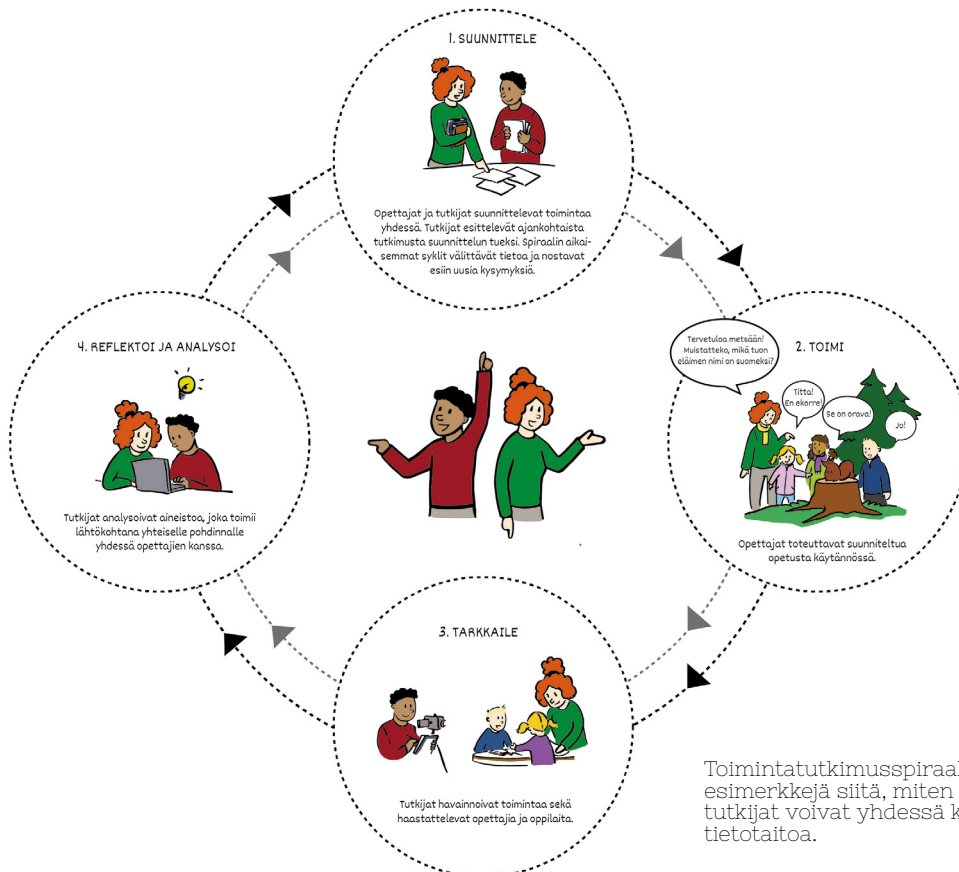
Toimintatutkimus? Kyseisestä termistä voi helposti saada käsityksen, että se koskee jotakin teoreettista ja monimutkaista. Oikeastaan asia on kuitenkin päinvastoin – toimintatutkimuksen periaatteet voivat toimia joustavana tukena konkreettiselle pedagogiselle toiminnan kehittämiseksi. Tässä luvussa käsitellään joitakin toimintatutkimuksen kollegiaaliselle oppimiselle tarjoamia mahdollisuuksia, toisin sanoen osaamisen kehittämistä päiväkodeissa ja kouluissa.

Pedagoginen tutkimus on usein tarkoittanut sitä, että päiväkotien ja koulujen henkilöstö on ollut osa tutkimustyötä, toisin sanoen **heidän työtään** on tutkittu tai **he ovat itse olleet osa** tutkimusprojektia. Opettajat voivat tietysti myös itse tehdä omaa tutkimustyötä, mutta silloin ongelmana voi olla ajan tai resurssien puute. Tässä haluamme nostaa toimintatutkimuksen esiin yhtenä mahdollisena tapana osaamisen kehittämiseen, sillä tutkijat ja opettajat työskentelevät **yhdessä** toiminnan kehittämiseksi. Tutkimus- ja kehitysprojektin roolituksessa ja työnjaossa voi tällöin esiintyä eroja esimerkiksi siinä, miten opettajat ovat mukana tutkimustyössä. On yleistä, että tutkijan rooli on toimia oppimispro-

sessin käynnistäjänä, missä opettajat tekevät yhteistyötä kollegiaalisesti. Tässä tekstissä käsitellään ensisijaisesti tutkijan ja opettajan välistä yhteistyötä oppimisympäristön näkökulmasta. On tärkeää huomata, että myös toimintaympäristö voi ohjata sisäistä toiminnan kehittämistä niiden suuntaviivojen avulla, joita tässä luvussa esitetään.

Toimintatutkimus on käytännönläheinen tutkimusmenetelmä, jonka perusperiaatteita on käytetty organisaatioiden toiminnan kehittämisessä jo 1940-luvulta asti. Saksalais-amerikkalainen sosiaalipsykologi Kurt Lewin kehitti tuolloin uuden tavan tarkastella ryhmien muutosprosesseja. Hän korosti, että muutostyön lähtökohtana on, että myös organisaatioon kuuluvat henkilöt osallistuvat aktiivisesti muutosprosessiin. Muutoksessa on nimittäin kyse juuri nimenomaan henkilöistä itsestään – heidän tavastaan ajatella ja toimia.

Toimintatutkimus koostuu useimmiten eri sykleistä, jotka ovat osa toimintatutkimuksen niin kutsuttua spiraalia (katso alla). Spiraaliin kuuluva sykli koostuu seuraavista vaiheista: **suunnittele – toimi – tarkkaile – reflektoi**. Spiraalin rakennetta pidetään yleensä

Toimintatutkimusspiraali, jossa on esimerkkejä siitä, miten opettajat ja tutkijat voivat yhdessä kehittää uutta tietoutta.

hyvänä tukena uuden tiedon juurruttamisessa käytäntöön ja kehittämistyön viemisessä eteenpäin. Voi olla hyvä muistaa, että menetelmä on joustava, jolloin sen eri vaiheita ei välttämättä tarvitse toteuttaa tietyssä järjestyksessä tai täysin erillään toisistaan.

”Käymämme keskustelut ovat olleet todella hyviä. Vielä vuosi sitten en olisi osannut toimia kuten nyt toimin.”

Mikael

Prosessissa on konkreettisemmin kyse siitä, että tutkimuksen ja uusien tietojen avulla pyritään arvioimaan ja suunnittelemaan, miten jonkin asiaan tai kehitystarpeeseen vastataan ja reagoidaan. Suunnitellut toimenpiteet toteutetaan ja niitä seurataan, jotta niiden pohjalta voidaan suorittaa lopullinen arviointi. Toimintaa voidaan seurata ja siitä voidaan kerätä tietoa erilaisten työkalujen, kuten päiväkirjan ja videoinnin avulla. Koko prosessi dokumentoidaan, jotta sen avulla syntynyttä tietotaitoa voidaan hyödyntää tulevaisuudessa. Uusien näkemysten vaikutuksia voidaan seurata prosessin seuraavissa sykleissä. Toistuvat syklit ovat konkreettinen esimerkki sellaisesta toimintakulttuurista, jota voidaan kutsua *oppivaksi yhteisöksi*. Sellaisessa yhteisössä pyritään jatkuvaan yhteistyöhön, jotta voidaan selvittää, **mitä** pitäisi kehittää ja **miten** asetetut tavoitteet saavutetaan. Suomalaisen opettajankoulutuksen perusajatuksena on, että opettaja on analyttinen toimija, joka pyrkii ajankohittaisen tutkimustyön avulla jatkuvasti kehittämään osaamistaan. On mielenkiintoista huomata, kuinka toimintatutkimuksen periaatteita voi hyödyntää tällaisessa osaamisen kehittämisessä riippumatta siitä, vastaako tutkimuksesta opettaja itse tai joku muu.

Seuraavaksi kerromme enemmän siitä, millaista tukea tutkijat voivat tarjota prosessin eri vaiheissa. Opettajalla ei ole arjessaan aina mahdollisuutta tutustua viimeisimpiin tutkimuksiin, jotka koskevat kehittämistä vaativaa osa-aluetta. Tällöin tutkijoilla

on esimerkiksi opintopiirien tai työpajojen avulla mahdollisuus tutustuttaa opettajia kaikkein keskeisiin tutkimustuloksiin. He voivat myös muulla tavoin tuoda uutta näkökulmaa opettajan työhön, esimerkiksi kartoittamalla lähtötilannetta ja tarjoamalla tukea toimeenpanon suunnittelussa. Tutkijat seuraavat toteutusvaihetta keräämällä aineistoa opetuksen aikana, esimerkiksi haastattelemalla tai havainnoimalla toimintaa. Myös opettajat osallistuvat aineiston keräämiseen, esimerkiksi tarkkailemalla ja analysoimalla oppilaiden työskentelyä, mieluiten jonkinlaisen päiväkirjan avulla. Tutkijoiden tekemän analyysin pohjalta keskustellaan tämän jälkeen vielä yhdessä mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Työ saa lopulta laajempaa julkisuutta tutkijoiden laatimien tieteellisten artikkelien ja muiden julkaisujen avulla. Yhteistyön lopputuloksena laaditaan usein myös opettajan oppaita ja opetusmateriaalia. Tällä tavoin hyviä kokemuksia ja opittuja asioita päästään hyödyntämään muissakin ympäristöissä.

”Mielestäni jatkokoulutusta on vietävä kouluihin, koska lähtökohtana on tällöin ajankohtaiset asiat.”

Julia

Ei ole mitenkään epätavallista, että prosessin alkuvaiheessa voi esiintyä jonkin verran erimielisyyksiä, koska työyhteisössä voi olla eri näkemyksiä toiminnan kehittämisen tarpeellisuudesta tai siitä, mihin suuntaan yhteisöllistä oppimista tulisi viedä. Ensimmäiseen vaiheeseen tulee siksi varata riittävästi aikaa, jotta mahdollisimman moni voi tutustua prosessin tarjoamiin mahdollisuuksiin sekä omaan rooliinsa koko kehitysprosessissa. Toinen tärkeä näkökulma on se, että opettajille tarjotaan riittävät resurssit pitkäjänteiseen työskentelyyn. Siksi onkin tärkeää korostaa koulun johdon roolia hyvien toimintaedellytysten luomisessa: kehittämistyön pitää olla sidoksissa toimintaympäristöön, ja sillä pitää olla koulun johdon konkreettinen ja pitkäaikainen tuki.

KIRJALLISUUTTA AIHEESEEN SYVENTYMISEEN:

- Forsman, L., & Slotte, A. (2019). Språk- och kunskapsutvecklande undervisning – så här kommer ni igång! Teoksessa J. Hellgren, C. Silverström, L. Lepola, L. Forsman & A. Slotte (toim.), *Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018* (s. 85–90). https://karvi.fi/app/uploads/2019/05/KARVI_0819.pdf
- Jarl, M., Blossing, U., & Andersson, K. (2017). *Att organisera för skolframgång. Strategier för en likvärdig skola*. Natur & Kultur.
- Nylund, M., Rönnerman, K., Sandback, C., & Wilhelmsson, B. (2020). *Aktionsforskning i förskolan – trots att schemat är fullt*. Lärarförlaget.
- Rönnerman, K. (2011). Aktionsforskning – kunskapsproduktion i praktiken. Teoksessa S. Eklund (toim.), *Lärare som praktiker och forskare. Om praxisnära forskningsmodeller* (s. 50–63). Stockholm: Stiftelsen SAF i samarbete med Lärarförbundet. <https://forskul.se/ffiles/0040C3F0/Ful5.pdf#page=53>
- Rönnerman, K., & Forsman, L. (2017). Professionell och didaktisk utveckling genom aktionsforskning. Teoksessa S-E. Hansén & L. Forsman (toim.), *Allmändidaktik – vetenskap för lärare* (s. 361–378). (2. painos). Studentlitteratur.

Kielirikasteista opetusta kahdella kotimaisella kielellä varhaiskasvatuksesta läpi peruskoulun – Esimerkkinä Kielistigen

Minna-Marie Pärkkä & Katri Hansell

Uudessakaarlepyyssä kehitettävä kielirikasteisen opetuksen malli Kielistigen on syntynyt paikallisesta tarpeesta ja halusta kehittää suomen kielen opetusta vahvasti ruotsinkielisellä alueella. Mallia on kehitetty toimintatutkimussuuntautuneessa yhteistyössä Åbo Akademin tutkijoiden kanssa. Toimintaperiaatteet eivät kuitenkaan ole kielisidonnaisia, vaan ovat sovellettavissa myös suomenkielisiin konteksteihin, joissa toimintaan halutaan sisällyttää esimerkiksi toista kotimaista kieltä. Tässä luvussa esitellään Kielistigenin toimintaa ja annetaan ideoita kielirikasteisen opetuksen lisäämiseen.

Kielistigenin ensisijaisena tavoitteena on herättää lasten ja oppilaiden kiinnostus suomen kieleen ja tukea myönteisen asenteen kehittymistä sitä kohtaan jo varhaisessa iässä. Kielistigen alkaa varhaiskasvatuksen 5-vuotiaiden ryhmässä, ja sen tavoitteena on kehittää ohjelma jatkumaan läpi perusopetuksen. Kielirikasteisen opetuksen tavoitteena on kehittää viestinnällistä kielitaitoa tuomalla suomen kieli monipuolisesti osaksi ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen arkea.

Kielistigeniä on kehitetty varhaiskasvattajista, opettajista, rehtoreista, asiantuntijoista sekä varhaiskasvatuksen- ja koulutoimenjohtajista koostuvan työryhmän johdolla. Kielistigen perustuu suppeamman kaksikielisen opetuksen eli kielirikasteisen opetuksen suuntaviivoille, jotka on kuvattu eri asteiden ohjausdokumenteissa (VASU, EOPS ja POPS). Opettajien tueksi varhaiskasvatuksesta alkuopetukseen on laadittu materiaalipankki ja vuosiluokkakohtaiset didaktiset suunnitelmat, jotka sisältävät myös neuvoja ja ideoita käytännön tilanteisiin. Ohjelman edetessä ylemmille vuosiluokille materiaalipankkia ja didaktisia suunnitelmia täydennetään niitä varten. Vuosiluokkakohtaiset ohjeet ja ideat auttavat myös löytämään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen arjesta tilanteita ja toimintoja, joissa toista kotimaista kieltä voidaan käyttää luontevasti ja ikäryhmälle sopivalla tavalla ja tasolla. Kielistigen-mallissa suomen kieltä sisällytetään päivittäiseen toimintaan yhteensä 20 minuuttia, mutta ei kuitenkaan yhtäjaksoisesti käytettynä. Päivän aikana tasaisesti ripotellen käytetty suomen kieli antaa mahdollisuuden sekä suunnitellulle että spontaanille ja luontevalle suomen kielen sisällyttämiselle erilaisiin toimintoihin ja rutiinitilanteisiin.

”Tuntuu hauskalta ja jännittävältä saada opettaa lapsille suomea, etenkin nähdä se, miten heidän mielenkiintonsa kasvaa koko ajan.”

Josefin

Varhaiskasvatuksen henkilökunta ja opettajat toimivat kielellisinä malleina lapsille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että heidän tulisi olla kaksikielisiä. Myönteinen asenne toista kotimaista kieltä kohtaan sekä yhdessä oppimisen ilmapiiri toimivat Kielistigenin tärkeinä lähtökohtina. Alkuun suomenkielistä toimintaa voidaan luonnollisesti kuvailla opettajaohjoiseksi, mutta melko pian lapsetkin ottavat spontaanisti mukaan tuttuja suomenkielisiä sanoja ja ilmaisuja tilanteissa, joissa he kokevat sen turvalliseksi ja mieleiseksi. Vuosiluokkakohtaiset didaktiset suunnitelmat ohjaavat näin ollen myös suunnittelemaan toimintoja ja tilanteita, jotka inspiroivat ja motivoivat lapsia kuuntelemaan, ymmärtämään ja keskustelemaan suomeksi ja näin innostavat lapsia toisen kotimaisen kielen aktiiviseen käyttöön ja oppimiseen. Lasten ja oppilaiden kiinnostuksen kohteet toiminnan lähtökohtina ovat kielenoppimiselle hedelmällinen lähtökohta. Myönteiset, varhaisessa iässä saadut kokemukset toisesta kotimaisesta kielestä auttavat lapsia tuntemaan olonsa turvalliseksi ja toimimaan vastaavissa tilanteissa myös vastaisuudessa.

Vuosiluokkakohtaiset didaktiset suunnitelmat antavat opettajille myös vapauden toteuttaa Kielistigen-pedagogiikkaa itselleen sopivalla tyyllillä. Toisen kotimaisen kielen toimintaan sisällyttämisen ei tarvitse tapahtua yksinomaan opettajien ja muun henkilökunnan kielenkäytön kautta. Erityyppiset oppimateriaalit, sadut, laulut ja videot ovat erinomaisen lisä kielirikasteisessa opetuksessa ja tukevat uuden kielen oppimista. Esimerkiksi sävelmältään tutut laulut tai sisällöltään entuudestaan tutut tarinat voivat vähentää oppimistilanteissa jännitystä ja helpottaa uuden kielen omaksumista, kun muita uusia elementtejä on vähemmän. Myös visuaalisen tuen, kuten kuvien, käyttäminen uuden kielen oppimisessa on tärkeää.

Kielistigenin keskeisenä piirteenä on sen jatkumo varhaiskasvatuksesta perusopetuksen loppuun. Kielenoppimisen näkökulmasta mielekkään jatkumon luomiseksi tarvitaan yhteistyötä ja suunnittelua opettajien, eri asteiden ja vuosiluokkien välillä. Jatkumoa voidaan luoda tarjoamalla uuden lukuvuoden alkaessa jotain tuttua ja turvallista edelliseltä lukuvuodelta. Samalla oppilaan jo omaksumia kielitaitoja voidaan kehittää sisällyttämällä tuttuun aiheeseen uutta sanastoa, uusia fraaseja tai kieliopillisia elementtejä. Uusia teemoja ja aihealueita voidaan lisätä mielekkäissä ja vaikeustasoltaan sopivissa tilanteissa. Suunnitelmallisen jatkumon avulla luodaan oppilaille sekä turvallisuuden tunnetta että sopivasti haasteita ja oppimismahdollisuuksia.

Suomen kielen käyttäminen kielirikasteisessa opetuksessa vaikuttaa osaltaan myös A1-kielen opetukseen, joka ruotsinkielisissä kouluissa yleensä on toinen kotimainen kieli suomi. A1-kielen alkaessa ensimmäisellä vuosiluokalla Kielistigen-oppilaat eivät aloita kielen opiskelua alusta, vaan heillä on jo jonkinlaiset perustaidot suomen kielessä. A1-kielen opetuksen tulisi näin ollen mukaila oppilaiden jo saavuttamaa kielenosaamisen tasoa.

Kielistigenin kaltainen kielirikasteinen opetus ei edellytä kielellisesti homogeenisiä lapsiryhmiä. Erilaiset kielitaustat ja monikielisyys tuovat mallin toteuttamiseen rikkautta ja erilaisia mahdollisuuksia kehittää ryhmän kielitietoisuutta, kun lapset oppivat esimerkiksi nimeämään asioita monella kielellä ja myöhemmin vertailemaan eri kielten yhtäläisyyksiä ja eroja. Kielirikasteinen opetus voi rohkaista lapsia myös nostamaan esiin omia kotikieliään tai muita lapsen osaamia kieliä. Tämä voi tuntua lapsesta motivoivalta ja osallistavalta ja olla tärkeää myös kielellisen identiteetin kehitykselle. Lasten esiin nostamia kieliä voidaan käyttää resurssina monin tavoin. Lapsille voi esimerkiksi antaa mahdollisuuden opettaa osaamistaan kieliä muulle ryhmälle ja näin ollen rikastuttaa koko ryhmän kielivarantoa sekä kielitietoisuutta. Tätä on kuitenkin tärkeää toteuttaa lapsilähtöisesti. Jollei lapsi halua kertoa muista kielistään, ei siihen tule painostaa. Monikielisessä ympäristössä ja toiminnassa lapset kuitenkin usein haluavat itse nostaa kieliään esiin yksikielistä toimintaa herkemmin.

”Ja yhdessä selvitämme, jos on jotain mitä emme osaa jollakin kielellä.”

Laura

Kielenkäytön monipuolisuus on tärkeää sekä etukäteen suunnitelluissa opetustilanteissa että spontaanissa vuorovaikutuksessa. Tarkoituksena ei ole keskittyä ainoastaan asioiden ja esineiden nimeämiseen, vaan käyttää ja harjoitella kieltä soveltaen monissa eri tilanteissa, esimerkiksi tervehtiessä, ohjeistuksissa ja tutuissa, jokapäiväisissä rutiinitilanteissa ja siirtymissä. Näin kielitaito kasvaa luontevasti substantiivien lisäksi verbein, adjektiivein ja erilaisin si-dossanoin sekä erilaisin lauserakentein (kysymykset, kehotukset, toteamukset). Kielirikasteisen opetuksen lähtökohdiksi sopivat niin lasten kanssa yhdessä valitut aihepiirit ja arjessa tarvittavat kielitaidot kuin eri oppiaineissa ajankohtaiset aiheetkin. Mikäli kielirikasteista opetusta jatketaan vuosiluokalta toiselle, on tärkeää varmistaa kielirikasteisen toiminnan mielekäs jatkumo eri vuosiluokkien ja asteiden välillä ja samalla myös kielellisen kehityksen jatkumo.

Kielistigenin lähtökohtia:

- Ei vaadi kaksikielistä henkilökuntaa, myönteinen asenne ja halu oppia yhdessä lasten kanssa antava toiminnalle hyvät lähtökohdat.
 - ▶ Toiminnan tueksi sopivat laulut, sadut sekä ymmärtämistä tukeva visuaalinen materiaali.
- Tavoitteena herättää kiinnostus ja tukea myönteistä asennetta toista kotimaista kieltä kohtaan.
- Viestinnällinen kielitaito osaksi jokapäiväistä toimintaa, 20 minuuttia päivän ajalle erilaisiin tilanteisiin ripoteltuna.
 - ▶ Ei vain asioiden ja esineiden nimeämistä, vaan monipuolista kielenkäyttöä.
- Toista kieltä voi sisällyttää rutiinitilanteisiin, ohjeistuksiin ja ajankohtaisten tai lasten itse valitsemien ja heitä kiinnostavien aihepiirien käisttelyyn.
- Monivuotisissa kielirikasteisissa ohjelmissa on tärkeää muistuttaa jatkumoa, jo opitun

LISÄÄ AIHEESTA:

- Björklund, S., Hansell, K. & Tötterman-Engström, T. (2018). "Absolut ingen rädsla utan nyfikenhet" Tidigareläggning av finska – Case Nykarleby. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(4). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-kesakuu-2018/absolut-ingen-rads-la-utan-nyfikenhet-tidigarelaggning-av-finska-case-nykarleby>
- Hansell, K., Palojärvi, A., Björklund, S. & Pärkkä, M. (2020). Kielirikasteinen varhaiskasvatus ja toinen kotimainen kieli avaimina kielitietoisuuteen ja monikielisyyteen. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2020/kielirikasteinen-varhaiskasvatus-ja-toinen-kotimainen-kieli-avaimina-kielitietoisuuteen-ja-monikielisyyteen>
- Kielistigen (14.5.2018). Välkommen till Kielistigen! [blogikirjoitus]. *Kielistigen*. <https://kielistigen.wordpress.com/>
- Palojärvi, A., Palviainen, Å. & Mård-Miettinen, K. (toim.). (2016). *Suomeksi ja ruotsiksi: Kaksikielistä pedagogiikkaa päiväkodissa*. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49823/978-951-39-6625-6-suomeksi_ja_ruotsiksi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Koulutusasteiden väliset siirtymät kaksikielisessä opetuksessa

Katri Hansell & Siv Björklund

Koulutusasteiden väliset siirtymät ovat suuria muutoksia lapsille ja nuorille: muutoksia jostakin jo tutusta ja arkisesta johonkin uuteen ja tuntemattomaan. Tähän seikkaan on erittäin tärkeää kiinnittää huomiota sellaisissa siirtymissä, jotka käsittävät useita asteita muodostaen pedagogisen, ainekohtaisen ja sosiaalisen kokonaisuuden, jossa eri vaiheet rakentuvat toistensa varaan. Tässä luvussa käsitellään koulutusasteiden välisiä siirtymiä kaksikielisessä opetuksessa. Erityisenä painopistealueena ovat opetuksen alkuvuodet, kun varhaiskasvatuksesta siirrytään alkuopetukseen.

Siirtymiin on tärkeää kiinnittää huomiota erityisesti silloin, kun kehitetään uutta ohjelmaa, esimerkiksi kahdella kielellä annettavaa opetusta, jossa toisen kielen opetus aikaistuu. Usein siirtymät koskevat erityisesti nuorempia lapsia, jotka kolmen vuoden aikana siirtyvät ensin varhaiskasvatuksen leikki- ja toimintapainotteisesta toimintakulttuurista esikouluun, jossa pyritään laajentamaan erilaisia tieto- ja osaamistaitoja. Esikoulun jälkeen vuorossa on taas siirtyminen koulun aine- ja opetuspainotteiseen työskentelykulttuuriin. Mikäli eri koulutusasteet eivät ole yhdessä suunnitelleet vakiintunutta ja toimivaa ohjelmaa, on suurena vaarana, että niiden välinen kielellinen vaatimustaso ei perustu jatkuvuuteen. Tällöin opetus alkaa ikään kuin alusta jokaisen koulutusasteen vaihdon yhteydessä tai uuden opettajan tullessa mukaan opetusprosessiin. Ei ole nimittäin olemassa mitään valtakunnallista ohjeistusta, josta kävisi ilmi eri koulutusasteiden kielelliset vaatimustasot kielirikasteisessa opetuksessa. Mikäli ohjelman sisällä ei ole jatkumoa, voi tämä johtaa siihen, että lapset/oppilaat eivät saavuta sellaista kielellistä tasoa, jonka saavuttamiseen heillä olisi edellytykset. Heistä voi myös tuntua turhautavalta kerta toisensa jälkeen harjoitella jo osaamia asioita. Esimerkiksi sellaisten lasten kanssa, jotka ovat osallistuneet kaksikieliseen varhaiskasvatukseen, jossa toisena kielenä käytetään A1-kieltä, A1-kielen opiskelua ei voida koulussa aloittaa samalla tavalla kuin vasta-alkajien kanssa yleensä aloitetaan. Vaikka kaksikielinen opetus tapahtuu tällöin ennen varsinaisen kielenopetuksen alkamista, on se kuitenkin tärkeä ottaa huomioon alkuopetuksen aloitusvaihetta suunniteltaessa.

Jotta voidaan varmistua siitä, että siirtymässä tuetaan jatkumon muodostumista ja oppiminen rakentuu aiemmin opitun varaan, tulee kaikilla toimijoilla olla hyvä käsitys edellisillä asteilla käsitellyistä asioista. Samalla tavoin heillä tulee olla yhteinen näkemys siitä, mitä lapsen odotetaan osaavan hänen siirtyessään seuraavalle asteelle. Tämä edellyttää eri koulutusasteiden välistä yhteissuunnittelua, jossa ovat mukana varhaiskasvatuksessa, esikoulussa ja peruskoulussa työskentelevät opettajat, heidän esihenkilönsä ja koko työyhteisönsä.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen opetus ja opetussuunnitelmat eroavat toisistaan, ja siksi on tärkeää, että opettajat ja heidän esihenkilönsä käyvät keskustelua toistensa oppimisympäristöistä ja toimintakulttuureista sekä oppivat tuntemaan ja ymmärtämään niitä. Parhaaseen lopputulokseen päästään säännöllisellä yhteissuunnittelulla, ei niinkään yksittäisillä keskusteluilla ennen kouluasteen vaihtoa. Pitkäaikainen suunnittelu- ja yhteistyö auttaa kaikkia osapuolia ymmärtämään paremmin kokonais kuvaa ja tarjoaa paremmat edellytykset yhdessä tapahtuvaan toiminnan ja sen jatkuvuuden kehittämiseen.

Kokeile:

- Eri opetusasteilla työskentelevien opettajien välistä **varjostusta**.
- **Opetusportfoliota**, joka kulkee ryhmän mukana koko ohjelman ajan.

Pohdittavia asioita:

- Mitä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia liittyy esimerkiksi **mahdollisuuksiin käyttää ja oppia kieltä päivittäisissä arkitilanteissa**, kuten esimerkiksi ruokailun ja pukeutumisen yhteydessä?
- Minkälaisia muutoksia kouluasteiden välisistä siirtymistä aiheutuu, toisin sanoen **minkälaisissa tilanteissa opetus voi rakentua** lasten/oppilaiden jo hallitseman kielen pohjalle ja **mikä tulee muuttumaan?**

Varjostus eli se, että opettajat seuraavat toistensa sekä eri kouluasteella olevien lasten työskentelyä, on hyvä tapa pyrkiä paremmin ymmärtämään yksittäisen lapsiryhmän (perus)osaamista, mutta myös muita toimintakulttuureja ja oppimisympäristöjä. Opetusportfolion hyödyntäminen on toinen konkreettinen tapa seurata säännöllisesti ryhmän kehittymistä. Siinä pyritään ryhmätasolla dokumentoimaan eri asteilla annettua opetusta, esimerkiksi aiheita ja sisältöä, mutta myös yksittäisiä aktiviteetteja, kuten esimerkiksi lauluja, leikkejä ja kirjoja. Portfolio seuraa lasten mukana varhaiskasvatuksesta esi-kouluun ja sieltä eteenpäin perusopetukseen. Tällä tavoin opettaja voi siirtymän aikana saada tietoa aikaisemmista kokemuksista, työskentelytavoista ja jo käsitellyistä aiheista. Tällöin jokaisen kouluasteen vaihdon yhteydessä ei tarvitse aloittaa nollassa, vaan opettaja voi pyrkiä kehittämään jo siihen mennessä osattuja asioita. Hän voi myös hyödyntää niitä, kuten esimerkiksi ryhmän jo osaamaa laulua. Tämä voi lisätä lasten turvallisuuden tunnetta ja itsevarmuutta uuden lukuvuoden alkaessa uudella kouluasteella.

Eri kouluasteilla työskentelevien opettajien välisen yhteistyön ja yhteisen suunnittelun lisäksi on erittäin tärkeää, että uudet ohjelmat vakiinnutetaan osaksi kouluasteiden välistä toimintakulttuuria. Tässä yhteydessä ei voi riittävästi korostaa koulujen johdon antamaa tukea ja heidän kokonaisvastuutaan. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjelmat eivät saa olla riippuvaisia yksittäisten kasvattajien ja opettajien kiinnostuksesta ja sitoutumisesta, vaan on luotava paikallisia ohjaussuunnitelmia, joihin kasvattajat ja opettajat voivat tukeutua ja joihin koulujen johdon ja työyhteisöjen toiminta kytkeytyy. Tämä on todella keskeistä, kun luodaan monivuotista ohjelmaa, jossa huoltajille ja lapsille luvataan tarjota tietynlaista jatkuvuutta kielenoppimiseen. Tällöin opettajien mahdollisesti vaihtuessa kaksikielinen toiminta jatkuu sujuvasti ja keskeytymättä. Uusien rekrytointien yhteydessä koulun johto on vastuussa siitä, että uudet opettajat saavat riittävästi tietoa ja tukea voidakseen olla mukana ohjelmassa. Päiväkotien johtajat ja koulujen rehtorit ovat ratkaisevassa roolissa, mutta myös he tarvitsevat tukea koulutuksen hallintoelimiä toimivilta esihenkilöiltään. Jotta kieliohjelma saa vakiintuneen jalansijan osana koko yksikkönsä toimintakulttuuria, koko opetushenkilökunta on informoitava siitä ja sen toimintaperiaatteista.

Muista:

- Toimivan kokonaisuuden luomisessa tarvitaan säännöllistä eri kouluasteiden väliset rajat ylittävää **yhteissuunnittelua ja yhteistyötä**, joka myös kattaa omat oppimisympäristöt ja toimintakulttuurit.
- Eri kouluasteet ylittävä kieliohjelma ei voi perustua vain yksittäisten tulisielujen panokseen, vaan se tulee **konkreettisesti vakiinnuttaa** osaksi oman yksikön ja koko kunnan toimintakulttuuria.
- Vaikka kaikki työyhteisössä eivät käytännössä opettaisi kieliohjelmassa, on **tärkeää että kaikkia on informoitu ohjelman sisällöstä**.
- **Johdon antama tuki** on olennaisessa roolissa, kun otetaan käyttöön uusia työskentelytapoja.

Käännös: Jari Löf.

KIRJALLISUUTTA AIHEESEEN SYVENTYMISEEN:

Lillvist, A., & Wilder, J. (toim.) (2017). Barns övergångar – Förskola, förskoleklass, fritidshem, grundsärskola och grundskola. Studentlitteratur.

Kielitietoinen opetus muissa aineissa kuin kielissä – mitä sillä tarkoitetaan?

Lotta Forsman

Kielen avulla välitetään tietoa kaikissa oppiaineissa. Kenelläkään oppilaalla ei ole kouluun tullessaan valmiiksi kehittyneitä oppiainekohtaista kieltä, minkä vuoksi yhä useammin painotetaan, että kaikkien opettajien tulee opettaa kielellistä ja ainekohtaista osaamista kehittävällä tavalla (*språk- och kunskapsutvecklande undervisning*, ruotsiksi käytetään myös nimitystä *språkinriktad undervisning*). Tällainen opetus vahvistaa oppilaiden oppimista ja edistää kielitietoisuuden ja monilukutaidon kehittymistä, mitä opetussuunnitelman perusteissa painotetaan. Mutta mitä kielellistä ja ainekohtaista osaamista kehittävä opetus tarkoittaa käytännössä?

Yleisesti ottaen kielellistä ja ainekohtaista osaamista kehittävässä opetuksessa on kyse erilaisista oppimisstrategioista sekä siltojen luomisesta oppilaiden arkikielen ja oppiaineiden kielten välille. Oppimisstrategioiden avulla opettaja voi reaaliaikaisesti tukea oppilaiden oppimista esimerkiksi niin, että he ymmärtävät opetusmateriaalin tekstejä paremmin. Samalla oppilaat kehittävät oppimisstrategioita, joita he voivat soveltaa myös itsenäisesti. Ainekohtaisia käsitteitä ja tekstilajeja tulee aina tehdä näkyväksi ja selittää. Näin opetus vahvistaa oppilaiden tietoisuutta eri oppiaineille ominaisesta kielenkäytöstä ja niitä koskevista kielellisistä vaatimuksista. Nykyisen laajan tekstikäsitteilyksen mukaan eri tekstilajeja on paljon. Pohjimmiltaan kyse on kuitenkin siitä, että oppilaat tulevat tietoisiksi tekstien eri merkityksistä sekä siitä, että niissä on sen vuoksi erilainen rakenne: esimerkiksi historiallisten tapahtumien kuvaus eroaa luonnontieteellisten ilmiöiden kuvauksesta. Uudenlainen kieli termeineen vahvistuu osaksi kielenkäyttöä, kun oppilaat saavat mahdollisuuden käsitellä tietoa suullisessa ja kirjallisessa vuorovaikutuksessa. Tällöin kaikki oppilaat saavat myös mahdollisuuden kehittää omaa yksilöllistä osaamistaan heille asetettujen vaatimusten pohjalta.

Mietittävää:

- Miten voit vielä paremmin kiinnittää huomiota lukemiseen, kirjoittamiseen sekä suulliseen vuorovaikutukseen?

Kielellistä ja ainekohtaista osaamista kehittävä opetus kattaa monia eri työtapoja multimodaalisen opetuksen osalta. Seuraavaksi opetusta käsitellään konkreettisemmin kolmen laajan osa-alueen osalta: lukeminen, kirjoittaminen ja suullinen vuorovaikutus.

1. Kaikille oppiaineille yhteisiä lukustrategioita: strateginen keskustelu tekstien sisällöstä

On tärkeää, että oppilaat oppivat paremmin mukautamaan lukemistaan eri tilanteisiin ja tarkoituksiin sopivaksi ja että he pystyvät ymmärtämään tekstin sisältöä syvemmällä tasolla. Tällöin he hyötyvät erilaisista lukustrategioista, joita sovelletaan *ennen* lukemista, lukemisen *aikana* ja lukemisen *jälkeen*. Jokaisessa oppiaineessa opettajan on myös näytettävä oppilaille, miten juuri kyseisen oppiaineen tekstejä tulee käsitellä ja lukea. Tällöin voi olla kyse esimerkiksi ingressin merkityksestä jossain tietysissä oppimateriaalissa: onko ingressin tarkoituksena korostaa tärkeimpiä teksteissä mainittuja asioita, vai pyritäänkö sillä pikemminkin osoittamaan tekstin asiasisällön ja oppilaan arkipäivän välisiä yhteyksiä? Tukevatko kuvat oppimista?

Keskustelemalla säännöllisesti teksteistä opettaja voi ”ääneen ajattelemalla” konkretisoida lukustrategioita ja näyttää esimerkillään, miten taitava lukija käsittelee tekstejä. Oppilaat oppivat esimerkiksi herättelemään aiempaa tietoaan aiheesta, kun he tutustuvat otsikoihin ja kuvitukseen. He oppivat myös *selvittämään* tekstin *epäselviä kohtia*, kun he pitävät taukoja lukemisessaan ja ottavat selvää sanoista, tai kun he palaavat taaksepäin tekstissä. Kaikille oppilaille ei ole itsestään selvää, miten taitava lukija lukiessaan koko ajan *tekee johtopäätöksiä*. Tätä tapahtuu rivien välistä lukemalla sekä yhdistämällä luettua tekstin ulkopuolella olevaan tietoon. Lopuksi voidaan todeta, että tekstin sisällöstä erilaisten avainsanojen avulla laadittava *yhteen veto* vaatii paljon työtä. Se on kuitenkin yksi keskeisimmistä taidoista, jonka harjoittelu edistää oppilaiden oppimista myös tulevaisuudessa.

Teksteistä käytävät keskustelut tarjoavat mahdollisuuden myös siihen, että yhdessä tutustutaan tarkemmin tekstin rakentamiseen ja sidostamiseen. Tällöin on kyse sellaisista pienistä sanoista ja ilmaisuista, jotka eivät ole yhtä silmiinpistäviä kuin oppialan käsitteet, mutta jotka sitovat lauseita yhteen ja voivat olla ratkaisevan tärkeitä tekstin merkityksen kannalta. Konkreettisena esimerkkinä on sanapari ”mitä-sitä” seuraavassa kemian tekstin lauseessa: ”Mitä jalompi metalli on, sitä heikommin se luovuttaa elektroneja.”

Digitaalinen lukeminen vaatii multimodaalista lukutaitoa: tällöin lukija pystyy navigoimaan esimerkiksi linkitettyjen tekstien ja erilaisten visuaalisten sisältöjen välillä ja samalla mukauttamaan lukemistaan eri tarkoituksiin sopivaksi. Tällöin vaaditaan silmäilevää lukemista. Sen avulla materiaalia analysoimalla voidaan saada selville, mistä löytyy tietoa etsivän lukemisen avulla ja mitä tekstejä kannattaa *syvälukea*. Multimodaalisen lukutaidon kehittämistä on tutkittu vähemmän, mutta on selvää, että hyvän lukutaidon oppiminen edellyttää perustavanlaatuisen lukustrategioiden hallitsemista.

2. Hyödynnä kirjoitusstrategioita kaikissa aineissa: pyri antamaan malleja

Genrekompetenssi kehitty kaikissa kouluaineissa!

Oppilaat saavat ohjausta genrekirjoittamisessa eli siinä, miten erilaisia tekstityyppejä kirjoitetaan eri tarkoitusten ja genrekohtaisten vaatimusten mukaisesti. Koulussa tutustutaan moniin erilaisiin tekstityyppeihin, mutta keskeisimpiä perustekstityyppejä ovat kuvailevat raportit, kuten esimerkiksi faktatekstit eläimistä ja luonnosta, kertovat tekstit esimerkiksi historiassa ja selittävät tekstit luonnontieteissä. Opettaja tarjoaa tukeaan prosessin aikana, kun siirrytään yhdessä tapahtuvasta työskentelystä itsenäisempään työskentelyyn. Yksi hyvä tapa kehittää erilaisia kirjoitusstrategioita on mallitekstien analysoiminen ja niistä keskusteleminen yhdessä opettajan kanssa. Mikäli tekstin asiasisältö on jo tuttua oppilaille, on heidän helpompi tarkastella sen tyyliä ominaisia piirteitä. Heidän on saatava tutustua tekstin rakenteeseen eli siihen, miten sen kokonaisuus muodostuu loogisessa järjestyksessä esitetyistä keskeisistä kappaleista. Konkreettisia väliotsikoista oppilaat näkevät selkeän rakenteen, jota he voivat hyödyntää heti suunnitteluvaiheesta lähtien. Myös muita tekstityypille ominaisia piirteitä nostetaan esiin: Kirjoitetaanko teksti esimerkiksi preesensissä, vai kuvaillaanko siinä jotakin jo tapahtunutta asiaa? Kirjoitetaanko teksti objektiivisesta näkökulmasta, vai tuleeko kirjoittajan esittää siinä omia mielipiteitään? Opettaja voi kiinnittää huomiota joihinkin tiettyihin ilmaisuihin, joilla lauseita voi aloittaa tai yhdistellä esimerkiksi perusteluiden esittämiseksi, esimerkkien antamiseksi tai asioiden tiivistämiseksi. Tarvittaessa hyödynnetään kirjoitusmalleja, toisin sanoen tiettyjä ilmaisuja sisältäviä ”tekstirunkoja”, tekstin jäsenyyksen tueksi. Aivan kuten lukustrategioiden kanssa, opettaja voi selkeyttää kirjoitusprosessia mallintamalla omia ajatuksiaan: ”Tässä minun täytyy miettiä, miten esittelen aiheen jollekin, joka ei vielä tunne sitä. Miten minun kannattaa silloin aloittaa?”

3. Muista suullisten harjoitusten merkitys oppiaineen kielen vahvistamisessa

Oppilaat saavat tukea oppiainekohtaisen kielitaitonsa kehittämiseen myös kertomalla suullisesti aiheisällöstä. Tätä voi harjoitella esimerkiksi sellaisilla aktiviteeteilla, joissa oppilaat tutkivat jotain ilmiötä pareittain tai ryhmissä, etsivät sanoja käsittelemilleen asioille, kertovat ilmiön sisällöstä ja arvioivat läpikäy-

miään työprosesseja. Tämä soveltuu erinomaisesti myös taide- ja taitoaineisiin, joissa oppilaat kirjoittavat vähemmän. Kaikki aktiviteetit, joissa vaaditaan abstraktimpaa kielenkäyttöä, kuten aikaisemmin tapahtuneesta kertominen, auttavat oppilaita monipuolistamaan taitojaan konkreettisesti ”tässä ja nyt”-kielenkäytöstä. Tällöin ei esimerkiksi riitä, että vain osoittaa esinettä ja sanoo ”tämä”, vaan ymmärtämisen helpottamiseksi esineestä on käytettävä sen oikeaa nimeä.

Erityisesti alkuvaiheessa tehtävissä pitää olla selkeä rakenne ja niiden tekemiseen tulee saada apua, jotta kaikilla oppilailla on mahdollisuus suoriutua niistä. Tällainen tuki voi koostua esimerkiksi käytettävistä erikoiskäsitteistä. Suullinen tehtävä voi vielä johtaa seuraavassa vaiheessa laadittavaan kirjalliseen raporttiin.

Lopuksi

Strategiatyössä harvoin riittää, että strategia *esitellään* ja oppilaille annetaan ohjeet ennen varsinaisen työskentelyn aloittamista; strategioita täytyy *soveltaa* konkreettisesti yhdessä, jotta mahdollisimman moni pystyy omaksumaan ne. Mallinnus selventää prosessia: opettaja voi esimerkiksi ajatella ääneen, kun on kyse lukustrategioista, analysoida mallitekstejä ja keskustella niistä, kun on kyse kirjoitusstrategioista. Jotta oppilaat alkavat omaksua uusia strategioita, tulee kaikkien opettajien hyödyntää niitä opetuksessaan. Mikäli oppimisstrategioita käsitellään ainoastaan joissakin kouluaineissa, monilla oppilaille on taipumuksena yhdistää ne vain näille aineille ominaisiksi strategioiksi.

On tärkeää, että opettaja pyrkii ajattelemaan ääneen oppilaidensa kanssa:

”Mitä kirjailija tarkoittaa tällä, muistuttaako se jostain toista tuntemaanne sanaa?”

Monikielisten oppilaiden kohdalla on enemmän sääntö kuin poikkeus, että kielipainotteista opetusta tarvitaan myös valmistavan opetuksen jälkeen: koulukielen täytyy saada jalostua kouluaineiden avulla. Monikieliset oppilaat joutuvat suurten haasteiden eteen, mikäli tavallisten luokkien opettaja ei pyri opettamaan tavalla, joka kehittää sekä kieltä että osaamista, riippumatta oppilaiden opiskelumotivaatiosta. Opettaja voi myös keksiä eri tapoja hyödyntää monikielisten oppilaiden äidinkieliä opetuksessaan, esimerkiksi käyttämällä käsitteiden kääntämistehtäviä tai oppilaiden äidinkielellä jaettavaa materiaalia. Kielten järjestelmällinen vertailu luo ja vahvistaa monikielistä strategiaa, jota monet oppilaat kenties jo tiedostamattaan hyödyntävät. Samalla tämä vahvistaa kaikkien oppilaiden kielitietoisuutta, jolloin kielten välisistä yhtäläisyyksistä ja niiden välisestä systematiikasta syntyy yhteen nivottu strategia, joka saattaa herättää uteliaisuutta uusien kielten oppimiseen.

Uskalla kokeilla! Vähitellen löydät yhä enemmän tapoja opettaa kieltä ja tiedon omaksumista!

Kielipainotteisempi työskentelytapa ei välttämättä heti kerralla johda suuriin muutoksiin opetuksessa: myös opettajan kielitietoisuus saattaa vaatia aikaa kehittyäkseen. Esimerkiksi laboratoriotöiden tai muiden faktatekstien mallivastausten läpikäynti on luultavasti aika normaali työskentelytapa. Nyt voidaan faktasisällön lisäksi myös analysoida sitä, mikä tekee tekstistä hyvän (tai huonon) kokonaisuuden. Samalla kun tämä vahvistaa oppilaiden oppimista, opettajalla on mahdollisuus miettiä, miten hän voi myös muilla tavoilla vaikuttaa kielen avulla oppimisprosessiin.

Lycka till! – Onnea matkaan!

Käännös: Jari Löf.

LISÄKIRJALLISUUTTA AIHEESTA:

- Andersen, L. K., & Ruohotie-Lyhty, M. (2019). Mitä on kielitietoisuus ja miten se näkyy koulussa?. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2019/mita-on-kielitietoisuus-ja-miten-se-nakyy-koulussa>
- Forsman, L., & Slotte, A. (2019). Språk- och kunskapsutvecklande undervisning – så här kommer ni igång! Teoksessa J. Helligren, C. Silverström, L. Lepola, L. Forsman & A. Slotte (toim.), *Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018* (s. 85–90). https://karvi.fi/app/uploads/2019/05/KARVI_0819.pdf
- Gibbons, P. (2018). *Lyft språket, lyft tänkandet. Språk och lärande*. Studentlitteratur.
- Hajer, M. (2016). *Språkutvecklande arbetssätt främjar lärande*. <https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/name/PO3WCPLAR071588>
- Johansson, B., & Sandell Ring, A. (2015). *Låt språket bära – genrepedagogik i praktiken*. Hallgren & Fallgren.
- Numers-Ekman, von K., Pöhler, L., & Åman, U. S. (toim.) (2017). *Goda läsförståelsestrategier. Erfarenheter från ett projekt i årskurs 3 och 4*. <http://www.larum.fi/assets/Uploads/Goda-Lasforstaelsestrategier-projektet.pdf>
- Pettersson, K. (2017). *Språk- och kunskapsutvecklande undervisning F-3*. Hallgren & Fallgren.
- Slotte, A., & Forsman, L. (2016). *Språkinriktat arbete och bekräftande mångfald stöder alla elevers lärande*. Teoksessa G. Oker-Blom & A. Westerholm (toim.), *Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande* (s. 102–125). *Guider och handböcker 2016:4*. Utbildningsstyrelsen. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/180986_sprak_i_rorelsel.pdf
- Textgenrer i undervisningen i svenska och litteratur*. Utbildningsstyrelsen. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/textgenrer-i-undervisningen>

Taide polkuna kieleen – taidelähtöinen kielenoppiminen ja kielitietoisuuden kehittäminen

Johanna Lähteelä, Juli-Anna Aerila & Merja Kauppinen

Taide tarjoaa mahdollisuuksia elämykselliseen, kokemukselliseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Nämä pedagogiset painotukset ovat keskeisiä kielenopetuksessa, olipa kyse mistä tahansa kielestä. Opetuksessa käytetään taiteen eri muotoja: musiikkia, draamaa, kirjallisuutta ja sanataidetta, kuvataiteita, käsityötä, erilaista monimediaista ilmaisua ja näiden yhdistelmiä. Tässä luvussa esitellään taidelähtöisen kielenopetuksen mahdollisuuksia ja käytännön toteutuksessa huomioitettavia seikkoja.

Taidelähtöinen oppiminen juontaa juurensa eläytymiseen ja esteettisiin kokemuksiin¹, mihin liittyy aina kokonaisvaltainen työskentely (eri aistit ja tunnekokemukset), tietynlainen vapaus ja samalla myös ennakoimattomuus. Nämä elementit mahdollistavat oppijälähtöisen työskentelyn, jota voi viedä opetuksessa myös yhteisölliseen suuntaan. Yhteinen tekeminen tarjoaa luontevia paikkoja vuorovaikutukseen sekä tiedon muodostukseen ja jakamiseen. Eri tavoin jaettujen tulkintojen ja kokemusten kautta oppilaalle avautuu sisällönoppimisen paikkoja. Samalla hän pääsee osaksi oppivaa yhteisöä.² Näin taidelähtöiset oppimisympäristöt mahdollistavat myös osallisuuden kokemuksia ja edistävät ryhmäytymistä. Toiminta yhteisten päämäärien hyväksi edellyttää ideoiden kehittelyä, sopimista työnjaosta, prosessimaisen työskentelyn hallintaa, neuvottelutaitoja ja oppimisen arviointia. Työskentely edellyttää ja kehittää myös hyvää työilmapiiriä: opiskellaan yhteisössä yhteisöllisesti.

Taidelähtöinen toiminta paitsi avaa mahdollisuuden yhteisölliseen oppimiseen myös henkilökohtaistaa oppimisprosesseja. Opettajalla on mahdollisuus seurata oppijan toimintaa etäältä ja tutustua oppijaan vapaammassa kontekstissa.³ Taidelähtöisen oppimisen keskiössä voivat olla oppijan kokemuksiin liittyvät tunteet sekä toiminnan, kokemusten ja tunteiden reflektointi. Tärkeiden asioiden ja tunnekokemusten poimiminen ja reflektiivinen tarkastelu edistävät oppijan itsetuntemusta ja auttavat näin oppijaidentiteetin rakentamisessa.

Taidelähtöisyys kielitietoisuuden ja kielten opetuksen tukena

Taidelähtöisen oppimisen toteutus kielenopetuksessa edellyttää huolellista suunnittelua, joka poikkeaa oppikirjan ohjaamasta opetuksen toteutuksesta. Itsetuntemus ja mahdollisuudet identiteetin rakentamiseen ovat keskeisiä tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimisen tavoitteita eri kouluasteilla. Ne leikkaavat myös kielenopetuksen tavoitteita: omien kielellisten resurssien tunnistamista ja kehittämistä sekä kieli-identiteetin hahmottamista. Taidelähtöisessä työskentelyssä oppilas voi tehdä näkyväksi myös omia kulttuureitaan, mielenkiinnon kohteitaan ja kielellisiä resurssiaan.⁴ Taidemenetelmien kautta ryhmän kielellinen moninaisuus saadaan luontevasti esiin, sillä taidelähtöiset toimintatavat perustuvat kokemuksellisuuteen, mahdollisuuteen ilmaista itseään monilla viestintätavoilla ja kokea yhteyttä muihin, vaikka yhteistä kieltä ei perinteisessä merkityksessä olisikaan.⁵

Kokeile:

- *Rap*-rytmi auttaa hahmottamaan kielen ääniteitä sekä sana- ja lausepainoja samalla, kun oppilat hakevat sanomaa ja sisällöllistä eheyttä kappaleeseen.

Näkyväksi tekeminen on taidelähtöisen oppimisen keskeinen juonne. Jos kieli etäänny oppimateriaalien taulukoihin ja tekstiesimerkkeihin, oppilaan voi olla hankala yhdistää käsittein analysoitua kieltä omiin ja lähiympäristönsä kielikäytänteisiin. Henkilökohtaiset merkitykset vahvistuvat, kun oppilaiden kokemusmaailma otetaan huomioon. Tämä onnistuu esimerkiksi videot tehtävien avulla. Oppilaille voi antaa tehtäväksi vaikkapa laatia meikkaustutoriaaleja eri kielillä. Tällä tavoin kielestä tulee käyttötavaraa, joka taipuu ja jota voi vapaasti taivuttaa moneen: yhtä hyvin niin valistamiseen kuin hyviin kaverinauruihin.

Taidemenetelmin aikaan saadut tuotokset sisältävät runsaasti sekä tietoisia että tiedostamattomia, yksilöllisiä merkityksiä, joita oppilas ei aina osaa sanallistaa. Tuotokset kuvaavat opiskeltavia sisältöjä, niihin liittyviä kokemuksia, asenteita ja tunteita sekä tekijälleen

1 Löytönen & Sava, 2011.

2 Keskitalo, Aerila & Rönkkö, 2017.

3 Aerila & Kauppinen, 2020.

4 Kauppinen & Aerila, 2020a.

5 Lao & Krashen, 2000.

että muille oppijoille ja opettajalle. Taidetuokset suorastaan tarjoutuvat koettaviksi ja tulkittaviksi, eikä verbaalinen kieli ole este tulkintojen syntymiselle. Taidemuodosta lähtöisin oleva toiminta tekee tulkinnat oppijalle ja muille kokijoille merkitykselliseksi. Tuotoksien tarkastelussa kannattaa kiinnittää huomiota monipuoliseen palautteeseen eheyttävän prosessin oppimistavoitteiden mukaisesti. Kieltä opitaan esimerkiksi kuvaamalla teoksen värimaailmaa tai esittämällä siitä kysymyksiä.

Kirjallisuus kielen oppimisen väylänä

Kirjallisuus taiteenlajina tarjoaa sekä lähtökohdan että kanavan oman kieli-identiteetin rakentamiseen elämyksen ja kokemuksellisuuden kautta. Jotta kirjallisuusperustainen kielikasvatus onnistuu, se edellyttää lukijuuteen ja kirjallisuuteen sitoutumista ja lukemisen kokemista merkityksellisenä. Jos kirjallisuusmerkitsee kieltenopetuksessa vain analysoitavaa kielinäytettä, ei voida puhua kirjallisuuskasvatuksesta tai taidelähtöisestä oppimisesta. Kirjallisuuden tutkiminen, lukemisen ilo ja lukemiseen sitoutuminen on tärkeää erityisesti monikielisillä lapsilla. Lukuharrastus parantaa kielellisten taitojen kehittymistä ylipäänsä sekä vaikuttaa positiivisesti toisen ja vieraan kielen sanaston kasvuun, lukunopeuteen, lukemisen määrään ja motivaatioon.⁶

Taiteen eri muodot ovat osin vakiintuneet kirjallisuuden opettamiseen ja kielikasvatukseen. Esimerkiksi tarinoiden ja runojen pohjalta on koko peruskoulun olemassaolon ajan näytelty, toteutettu piirroksia ja musisoitu yhdessä. Taidelähtöiset menetelmät antavat kielenoppijalle mahdollisuuden kokeilla itselle mieluisia väyliä merkityksenmuodostukseen ja ilmaisuun. Tunteita herättelevien, monin tavoin vuorovaikutuksellisten menetelmien kautta on mahdollista muodostaa omaa kieli- ja kielenoppijan identiteettiä eli käsitystä siitä, millainen kielenkäyttäjä on, miksi juuri tietyt kielenkäytön muodot kiinnostavat ja millaisia mahdollisuuksia ne kielenkäyttäjänä ja oppijana kehittymiseen antavat.

Eri taidemuotojen yhdistäminen lukutilanteisiin tukee oppilaiden osallisuutta. Taidelähtöinen työskentely tukee myös sosiaalista sitoutumista lukemiseen, sillä tehtäviä tehdessään oppilaat neuvottelevat, toimivat johtajina ja osallistuvat päätöksentekoon.⁷ Esimerkiksi kirjallisuusperustainen kielikasvatus kehittää lukemiseen sitoutumisen lisäksi lasten itsetuntoa, tietoisuutta itsestä ja itse-tuntemusta sekä sinnikkyyttä ja kärsivällisyyttä.⁸ Näin kirjallisuusvalinnoilla ja lukemiseen liitetyillä toiminnalla voidaan tukea kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä.

6 Aerila & Kauppinen, 2020.

7 Santos, Fetting & Schaffer, 2012.

8 Coholic, 2010.

Muistilista opettajille taidelähtöisestä opetuksesta:

- Opettajan ei tarvitse hallita jotakin taiteen tekniikkaa tai ilmaisun perusteita: ideat ja innostus kokeilla riittävät.
- Kokeile ennakkoluulottomasti kaikkea! Taiteen eri muodot voivat opetuksessakin hyvin, kun toiminnalle luodaan raamit, mutta ajattelun ja ilmaisun vapautta ei kahlita. Oppilaiden toimintaa ei kannata ohjata tai rajata liikaa, jotta luova ajattelu ei tyrehtyisi. On tärkeää antaa oppilaiden tuottaa hyvinkin yksilöllisiä tulkintoja tehtävien pohjalta. Monitaiteisuus innostaa ilmaisemaan!
- Laadi lukuvirta⁹ (Reading River) omista lukukokemuksista. Se auttaa hahmottamaan omaa lukijuutta ja suhdetta kulttuuriin merkityksiin ja arvostuksiin. Se on myös hyvä väline kieli- ja kulttuuri-identiteetin hahmottamisessa ja sopii kaikenikäisille ja -kielisille.
- Kulttuuriset tekijät on syytä ottaa huomioon taidemuotoja valittaessa. Esimerkiksi kuvittamisen mahdollisuudet saattavat liittyä vahvasti joihinkin uskontoihin.
- Taidemuodon valitseminen ei liity oikeanlaisiin materiaaleihin tai tekniseen taitavuuteen, vaan tärkeintä on toiminnassa syntyvät kokemukset ja tunteet. Myös kielteiset tunteet ovat merkityksellisiä.¹⁰
- Taidelähtöiset kielenoppimisen menetelmät toimivat parhaiten koulussa silloin, kun ne vakiintuvat luontevaksi osaksi kielenoppimisen ympäristöjä. Kun koulussa opitaan säännöllisesti refleктоimaan omaa kielellistä toimintaa ja sen taustatekijöitä, luodaan pohjaa jatkuvalla oppimiselle ja pysyvälle kiinnostukselle lukemiseen, itseilmaisuun ja monipuoliseen kielenkäyttöön.
- Mikä tahansa taidemuoto ja eri taidemuotojen yhdistelmät sopivat kirjallisuusperustaiseen kielikasvatukseen. TARU-hankkeissa on testattu miniatyyripuutarhoja runoineen, tekstien säveltämistä, erilaisia teatterin muotoja (kamishibai, varjoteatteri ja lukuteatteri), elokuvan tekoa, valokuvaamista, luovaa kirjoittamista, pakohuonepedagogiikkaa, elämyksellistä kerrontaa ja kirjallisuuspolkuja (performanssi).

9 Lue lisää esim. Kauppinen & Aerila, 2020b.

10 Lawrence, 2008.

Lisätietoa IKI-TARU-osahankkeessa kokeilluista taidelähtöisistä menetelmistä löytyy [hankkeen kotisivuilta](#). Alle listattuna muutamia esimerkkejä:

Hiljaiset kirjat: Hiljaiset kirjat ovat kirjoja ilman tekstiä, ja ne sopivat kaikenikäisille ja -kielisille lukijoille. Hiljaisia kirjoja voidaan tulkita monella eri tavalla ja lukea monella eri kielellä. Sivustolla on vinkkejä siihen, miten hiljaisia kirjoja voidaan lukea, ja listausta erilaisista hiljaisista kirjoista.

Kamishibai-teatteri: Japanilaisessa kamishibai-teatterissa yhdistyvät kuvataide, kirjoittaminen ja tarinankerronta, ja se soveltuu varhaiskasvatuksesta yläkouluun. Sivustolla tietoa kamishibai-teatterista ja erilaisia opettajien kokeiluja kamishibain käytöstä.

Lukuteatteri: Lukuteatteri on eläytyvää ääneen lukemista. Lukuteatteri harjoituttaa lukusujuvuutta ja toimii hyvin kielenopetuksessa. Sivustolla on tietoa lukuteatterista sekä valmiita ladattavia lukuteatterikäsikirjoituksia.

Varjoteatteri: Varjoteatteri sopii kaikenikäisille oppijoille. Varjoteatteri mahdollistaa mielikuvituksen käytön tarinankerronnassa. Sivustolla on valmiita varjoteatterinukkeohjia, joita voi ladata.

Hyppy tarinoihin -kirjanen: Varhaiskasvatukseen tehty kirjanen opettajille ja vanhemmille lukemisen tärkeydestä. Kirjanen on ladattavissa kuudella eri kielellä.

LÄHTEET JA LISÄTIETOA:

- Aerila, J.-A. & Kauppinen, M. (2020). Taide ja kerronta varhaiskasvatuksessa. Teoksessa M. Neitola, J.-A. Aerila & M. Kauppinen (toim.), *Rinnalla – Taide, kerronta ja sosiaalisemotionaalinen oppiminen varhaiskasvatuksessa* (s. 41–49). Rinnalla-hanke ja OPH.
- Coholic, D. (2010). *Arts activities for children and young people in need, helping children to develop mindfulness, spiritual awareness and self-esteem*. Jessica Kingsley Publishers.
- Kauppinen, M. & Aerila, J.-A. (2020a). Kielitietoinen kirjallisuuskasvatus. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2020/kielitietoinen-kirjallisuuskasvatus> (viitattu 4.1.2020).
- Kauppinen, M. & Aerila, J.-A. (2020b). Potrettikuvista miniatyyripuutarhoihin ja lukuvirtoihin – Kirjallisuusperustaista kielikasvatusta taidemenetelmin (LivArt). *Kielikukko*, 40(1), 2–8.
- Keskitalo, A., Aerila, J.-A. & Rönkkö, M.-L. (2017). *Puutarhaa suojelemissa. Storyline-pedagogiikka eheyttävässä oppimisprosessissa*. [Ainedidaktinen symposium]. Helsinki, Finland.
- Lao, C. Y. & Krashen, S. (2000). The impact of popular literature study on literacy development in EFL: More evidence for the power of reading. *System*, 28, 261–270.
- Lawrence, R. L. (2008). Powerful feelings: exploring the affective domain of informal and arts-based learning. *New directions for adult and continuing learning*, 120, 65–77.
- Löytönen, T. & Sava, I. (2011). Taidepedagogiikka tarinoiden ja tunteiden tulkkinä. Teoksessa E. Anttila (toim.), *Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä* (s. 95–119). Teatterikorkeakoulu.
- Santos, R. M., Fettig, A. & Schaffer, L. (2012). Helping families connect early literacy with social-emotional development. *Young Children* 1/2012, 88–93.

Innovationer och kreativitet i språkfostran

Tea Kangasvieri

I Finland är språkfostrarna vana vid att planera sin verksamhet självständigt och ha en pedagogisk frihet som styrs av läroplanerna. I och med att språkfostrarna kan och får planera innehållet i sitt arbete relativt fritt, har de möjlighet att vara kreativa och innovativa i sin verksamhet.¹ I denna text kommer jag att behandla betydelsen av kreativitet och innovativitet i språkfostrarnas verksamhet samt förklara hur innovativ språkfostran förstås i IKI-projektet.²

”Innovationer får mig att tänka på någonting som är nytt, till exempel saker, uppgifter och övningar – det behöver förstås inte vara någonting helt nytt – som ger en sorts aha-upplevelse, en känsla av att det går att göra så här också. Så skulle jag kanske sammanfatta det.”

Raili

Kreativitet kan ses som en idéprocess ur vilken eventuella innovationer föds.³ Innovationer behöver inte vara enbart produkter som på ett avgörande vis förändrar verksamhetssätten för en grupp eller till och med för ett helt samhälle. De kan lika gärna vara tillvägagångssätt eller föremål som används av en individ och som är nya för individen.⁴ Ett nytt utbildningstekniskt verktyg kan vara en unik uppfinning för hela samhället. Små innovationer, såsom ett arbetssätt som en lärare har utvecklat, är kanske bara unika i lärarens egen miljö, vilket förstås inte gör dem mindre värda för det. Tvärtom! Den största betydelsen hos små innovationer ligger i hur de används och har använts till att anpassa verksamheter efter elever och undervisningsgrupper. Läraren har kanske kommit på ett nytt tillvägagångssätt utifrån ett gammalt eller har på något annat sätt använt sin kreativitet i planeringen av verksamheten.⁵

Dessa små innovationer har stor betydelse då vi reflekterar över styrkorna hos den finländska språkfostran. Språkfostrare hittar på och skapar nytt hela

tiden och drar slutsatser om vad som fungerar eller vad som inte gör det i deras undervisning och i deras undervisnings- eller barngrupper. Språkfostrarnas innovationer är av dynamisk karaktär. I olika barn- och undervisningsgrupper kan olika företeelser vara innovativa. I en grupp har läraren kanske använt sig av en viss metod under en längre tid, medan samma metod kan vara helt ny, kanske till och med innovativ, i en annan grupp. Innovationer kan också vara regionala eller lokala. Det innebär att en innovativ verksamhet kan variera till exempel mellan olika kommuner, skolor och daghem. Det som är innovativt i ens egen arbetsmiljö behöver med andra ord inte nödvändigtvis vara det någon annanstans och tvärtom, det som är vanlig verksamhet för en själv, kan vara innovativt någon annanstans. Av denna anledning är det viktigt att vi diskuterar och utbyter tankar om innovationer som används och om god praxis. Det ger språkfostran möjlighet att utvecklas i större skala och språkfostrarna får fler resurser att välja mellan.

Inom IKI-projektet har vi velat lyfta fram allt det utvecklingsarbete som språkfostrarna gör i sitt dagliga arbete. Projektet har kartlagt fungerande praxis inom språkfostran genom att observera och intervjua språkfostrare inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. Nya metoder har utarbetats i samarbete med lärare och forskare. Dessa beprövade metoder och rutiner har sparats i form av innovationsbeskrivningar som språkfostrarna kan använda för att hitta nya sätt och idéer till sin verksamhet. Inom IKI ses innovationer som subjektiva arbetsredskap eller metoder inom språkfostran, sådana som definierats av språkfostrarna själva och är till nytta för dem. Projektet intresserar sig särskilt för hur innovationerna blir till bestående, fungerande praxis som stärker språkfostrarnas kreativitet och innovativitet i det dagliga arbetet.

Ny eller innovativ praxis är ändå inte automatiskt en garanti för en lyckad språkfostran. Då en sådan omsätts i praktiken krävs det ofta de rätta förhållandena, en gnutta mod och givetvis språkfostrarens expertis för att ett arbetssätt eller en verksamhetsmodell ska kunna tillämpas och anpassas så att den fungerar för läraren själv och i den egna undervisningsgruppen. Alla innovativa tillvägagångssätt blir inte bestående verksamhetsmodeller i språkfostran. Endast genom

1 Se Gavriljuk, Tareva & Lakhno, 2019 se Gavriljuk, Tareva & Lakhno, 2019

2 Citat från IKI-intervjumaterialet har använts i texten. Citaten har skrivits på standardspråk för att underlätta förståelsen och namnen har bytts ut mot pseudonymer.

3 Anderson, Potocnik & Zhou, 2014

4 Rogers, 2003, ss. 26v

5 Se t.ex. Fullan, 2016; Korhonen & Lavonen, 2015

att pröva sig fram och testa går det att hitta sådana sätt att vara innovativ som fungerar för en själv. I dag är innovationer för det mesta nya versioner av ett redan existerande arbetssätt eller av verksamhetsmodeller snarare än helt nya nya idéer.⁶ Idéer till nya aktiviteter och innovationer kan förekomma periodvis och i varierande mängd. Det behöver alltså inte, och det kan inte heller alltid vara en del av den dagliga verksamheten.

En innovation inom språkfostran kan med andra ord vara till exempel ett innovativt sätt att undervisa, men den kan också vara språkfostrarens innovativa sätt att förhålla sig till förändring och utveckling. Alla språkfostrare kan vara kreativa och innovativa på sitt eget sätt.

Lycka till med att utveckla nytt och tillämpa gammalt!

6 Se Kryachkov, Yastrebova & Kravtsova, 2015

”En innovation hänger ihop med vilka verktyg du använder, att du inte använder bara boken, utan boken är bara ett hjälpmedel och så finns det också mycket annat. Det går att göra videoprojekt, använda mobilerna, leka med språket eller leka alldeles vanliga lekar, men med språkets hjälp. En innovation är kanske just det att man vågar frigöra sig från det gamla materialet och lägga boken åt sidan.”

Riitta

Tips för dig som vill bli mera kreativ och innovativ:

- Våga pröva! Låt inte rädslan för att misslyckas hindra din kreativitet från att blomstra.
- Identifiera dina styrkor och använd dem för att hitta nya arbetssätt.
- Fundera på var du får inspiration och använd dig av det när du vill komma på nya idéer. Är det kanske naturen, kulturevenemang, professionella grupper på sociala medier eller facklitteratur som ger dig inspiration?
- Bolla idéer med en vän, en kollega eller en partner. Har du någon som du kunde kläcka idéer tillsammans med eller utbyta tankar med?
- Var barmhärtig mot dig själv. Kreativitet går i vågor och varierar mellan olika perioder, ge dig själv tid att hitta fungerande rutiner och arbetssätt.
- Läs texten om utveckling i handboken och titta närmare på fungerande praxis som samlats in under projektet.

Översättning: Lingvia Translations.

KÄLLOR:

- Anderson, N., Potocnik, K. & Zhou, J. (2014). Innovation and Creativity in Organizations: A State-of-the-Science Review, Prospective Commentary, and Guiding Framework. *Journal of management*, 40(5), 1297–1333. [doi:10.1177/0149206314527128](https://doi.org/10.1177/0149206314527128)
- Fullan, M. (2016). *The NEW Meaning of Educational Change*. (5 uppl.). Teachers College Press.
- Gavrilyuk, O. A., Tareva, E. G. & Lakhno, A. V. (2019). Investigating the association between university teachers' professional autonomy and their innovation performance. *Pedagogika*, 133(1), 128–148. [doi:10.15823/p.2019.133.7](https://doi.org/10.15823/p.2019.133.7)
- Korhonen, T. & Lavonen, J. (2017). A New Wave of Learning in Finland: Get Started with Innovation! I S. Choo, D. Sawch, A. Villanueva & R. Vinz (red.) *Educating for the 21st century* (ss. 447–467). Springer.
- Kryachkov, D. A., Yastrebova, E. B., & Kravtsova, O. A. (red.). (2015). *The Magic of Innovation: New Techniques and Technologies in Teaching Foreign Languages*. Cambridge Scholars Publishing.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations*. (5 uppl.). Free Press.

MER OM KREATIVITET OCH INNOVATIONER:

Hall, D. & Hewings, A. (2001). *Innovation in English language teaching: A reader*. Routledge in association with Macquarie University and The Open University.

Jordan, A. & Carlile, O. (2013). *Approaches To Creativity: A Guide For Teachers*. McGraw-Hill Education.

Niemi, H., Multisilta, J., Lipponen, L., Vivotsou, M., Kankaanranta, M. & Vahtivuori-Hänninen, S. (2014). *Finnish innovations and technologies in schools: A guide towards new ecosystems of learning*. Sense Publishers.

Tan, A. (2007). *Creativity: A handbook for teachers*. World Scientific Pub. Co.

Widodo, H. P. & Cirocki, A. (2012). *Innovation and creativity in ELT methodology*. Nova Science Publishers.

Inspiration till utvecklingsarbetet

Anu Palojärvi och Liisa Lempel

Hur drar man igång ett utvecklingsarbete i sitt eget arbete eller bland kollegorna? Var ska man börja och var hittar man ny inspiration till utvecklingsarbetet? I detta kapitel koncentrerar vi oss på det praktiska utvecklingsarbetet med hjälp av tips från språkfostrare som deltagit i intervjuer¹ i IKI-projektet och med stöd av forskningsrön.

Oavsett om det gäller att tillämpa enskilda aktiviteter eller utveckla större verksamhetskoncept är det bra att börja med att fundera på mål och principer. Då man är medveten om verksamhetens mål och de egna språkliga och pedagogiska principerna skapar det en kompass som hjälper till att navigera utvecklingsarbetet i önskad riktning.² Ibland är det nödvändigt att stanna upp och fundera på sina uppfattningar, värderingar och språkideologier eftersom de i väsentlig grad påverkar både hur man genomför verksamheten och hur man utvecklar den. För att kunna vidareutveckla den gemensamma verksamhetskulturen är det nyttigt att då och då ifrågasätta och tänka igenom både sina egna och arbetsplatsens uppfattningar.³

Det är viktigt att tänka inte bara på målen och principerna för den egna undervisningen utan också på hur dessa förhåller sig till de dokument som styr undervisningen (läroplanen, planen för småbarnspedagogik osv.). Man bör också tänka på hur principerna och målen för dokumenten tillämpas på det vardagliga arbetet i praktiken. Ofta är det bra att stanna upp och tänka igenom vilka språk som talas på orten och vilka språkliga resurser barnen har för att kunna dra nytta av dem i verksamheten. Genom att göra detta kan vi utveckla verksamheten utifrån den språkliga kontexten och enligt barnens språkliga behov.⁴

1 Citaten från intervjuerna har skrivits på standardspråk för att underlätta förståelsen och namnen har bytts ut mot pseudonymer.

2 Se t.ex. Kohonen, 2006

3 Se t.ex. Alisaari m.fl., 2019; Repo, 2020; Palviainen & Mård-Miettinen, 2015

4 Mer information hittar du t.ex. i Palviainen & Mård-Miettinen, 2016

”För mig hjälpte det mycket att anteckna för att förstå de språkliga principerna.”

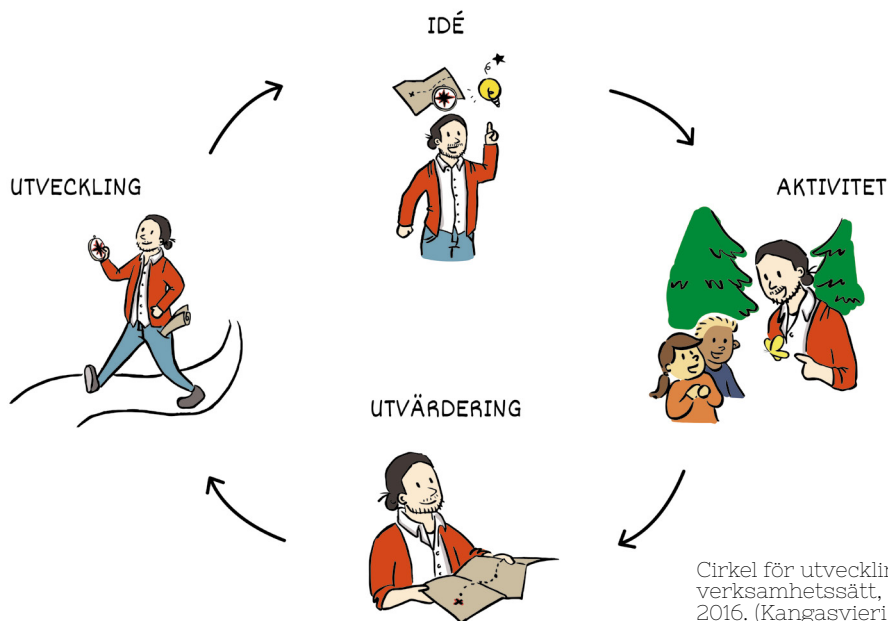
Sanni

”Utvecklingsarbetet och idéerna utgår väldigt mycket från barngruppen varje år. Vi utvecklar helt enkelt verksamheten i den riktning som passar barnen i gruppen.”

Oona

”Det gäller att släppa loss och våga, pröva sig fram lite grann, men hela tiden utvärdera (verksamheten).”

Sanni

Att utveckla verksamheten och tillämpa aktiviteter hör ofta nära ihop med det praktiska och med observationer som gjorts inom det området. Då vi väljer ut ett visst tillvägagångssätt eller en viss aktivitet och prövar den, kan vi genom observation och reflektion vidareutveckla verksamheten. En sådan cirkel av observation, reflektion och utveckling är typisk och i allmänhet mycket bra när det gäller att utveckla verksamhetssätt och aktiviteter.⁵

Ett gott hjälpmedel i utvecklingsarbetet kan vara till exempel att skriva ner och/eller fundera på idéer och observationer tillsammans med kollegor. Det är viktigt att hitta goda metoder som stödjer utvecklingsarbetet och som passar både en själv och arbetsplatsen. Det går att göra anteckningar på dator eller till exempel som en ljudfil, och tankar kan diskuteras med kollegorna både vid kaffebordet och i sociala medier.⁶

Att utveckla och förändra verksamheten har ofta nära anknytning till praktiska situationer. Precis som varje lärare säkert har märkt, förverkligas planer sällan utan ändringar. Pedagogiskt sensitiv verksamhet innebär att man tar hänsyn till situationsfaktorer (t.ex. barnens energinivå, observationer av barnens inläring eller utmaningar och barnens reaktioner på verksamheten) och förändrar och anpassar verksamheten utifrån dessa.⁷ Utgående från de situationsbaserade förändringarna kan nya goda och bestående verksamhetssätt och aktiviteter uppstå.

Samarbete är ofta en viktig resurs som främjar innovativiteten i utvecklingsarbetet och i tillämpningen av aktiviteter. Det är viktigt att hitta lämpliga samarbetspartner som stöd för det egna utvecklingsarbetet. Till exempel kollegor, chefen, projektsamarbete, forskarsamarbete, fostringsamarbete med föräldrar, multidisciplinärt samarbete, besök, utbildningar eller litteratur kan ge stöd och inspiration i utvecklingsarbetet. Ibland lönar det sig att stanna upp och tänka efter vilka personer eller samarbetspartner som för utvecklingsarbetet framåt och hur det går att stärka dessa kontakter och samarbeten. Det lönar sig att låta den egna undervisningsgruppen vara med och utveckla aktiviteter och verksamhetssätt. Barn

”Där fick vi möjlighet att dela tankar med kollegor och kläcka idéer tillsammans, och det var en mycket viktig inspirationskälla.”

Marika

”Det är viktigt för alla i gruppen att se att här hos oss är det som barnet säger inte sämre än det som den vuxna kommer på, utan det kan till och med vara bättre. Barnen kommer ofta på idéer om hur de kunde göra för att lära sig något.”

Kaisa

⁵ Se t.ex. Freeman, 2004; Palviainen & Mård-Miettinen, 2015; se även texten [”Aktionsforskning som stöd för kollegialt lärande”](#).

⁶ Mer om samarbetet med kollegor och om lärarnätverkets verksamhet kan du läsa i kapitlet [”Lärarnätverk utvecklar språkpedagogiken”](#).

⁷ Se t.ex. van Manen, 2015

har ofta lysande idéer som kan vara till hjälp när man vill komma framåt och anpassa aktiviteter så att de fungerar för en viss grupp. Samtidigt får barnen en värdefull upplevelse av att de kan påverka verksamheten och sin egen inläring. På så sätt ökar också barnens inlärningsmotivation.

När man vill utveckla aktiviteter eller verksamhetssätt är det ofta bra att börja med någonting som känns enkelt för en själv. Genom att börja utveckla en liten del av verksamheten kan man avgränsa helheten så att den känns lagom stor och enklare att behärska. Du behöver med andra ord inte förändra allting på en gång. Genom att försöka får du upplevelser av framgång som uppmuntrar och hjälper dig framåt och får dig att våga pröva nya tillvägagångssätt. Börja gärna utvecklingsarbetet med en grupp som du redan känner väl. Det lönar sig att börja med en tillräckligt avgränsad helhet som känns lagom stor. Du kan till exempel pröva en uppgift eller en ny aktivitet under en undervisningsperiod eller leka en välkänd lek på ett annat språk. Det går att utöka verksamheten senare utifrån de egna resurserna. Ofta brukar det också bli så, i takt med att utvecklingsarbetet framskrider och beprövade tillvägagångssätt blir en del av den egna verktygslådan. Många språkfostrare har säkert fått konstatera att alla planer i utvecklingsarbetet inte förverkligas på önskat sätt. Allt kanske inte heller alltid lyckas trots flera försök. Både små och stora missöden hör till när man försöker utveckla något, det gäller att vara barmhärtig mot sig själv. Varje erfarenhet ger utökade kunskaper och större kompetens och ett värdefullt stöd i utvecklingsarbetet. Stressa eller bekymra dig inte i onödan – en glad och avslappnad stämning är till fördel för alla!

"Var modig. Välj ut en lämplig grupp eller en bra stund och någonting som är enkelt att göra. Det lönar sig kanske inte att dra igång med något spektakel genast. Kanske någonting litet och sen kan man så småningom bygga vidare på det eller till exempel testa den där ena grejen i flera grupper."

Raili

"Glädje och avkoppling, också för en själv, så att man inte stressar i onödan. Ta det lite lugnt och chilla. Ibland märker man att någon kör på i 180, och det njuter ingen av."

Katariina

Frågor att fundera på ensam och tillsammans:

- Vilka principer och målsättningar skulle jag vilja att min verksamhet styrs av?
- Vilka språk talar barnen/eleverna i min grupp? På vilket sätt kunde jag dra nytta av deras språkliga kompetens?
- Hur skulle jag kunna använda mina egna intressen och mina styrkor i utvecklingsarbetet?
- Var får jag stöd för mitt utvecklingsarbete? Vad eller vilka hjälper mig i utvecklandet?
- Vad vill jag uppnå rent konkret?
- Var skulle det vara enkelt att börja utveckla något? Vad är följande steg i mitt utvecklingsarbete?

KÄLLOR:

- Alisaari, J., Heikkola, L. M., Commins, N. & Acquah, E. (2019). Monolingual ideologies con-fronting multilingual realities. Finnish teachers' beliefs about linguistic diversity. *Teaching and Teacher Education*, 80 (2019), 48-58.
- Freeman, R. (2004). *Building on community bilingualism*. Caslon.
- Fullan, M. (2016). *The NEW Meaning of Educational Change*. (5 uppl.). Teachers College Press.
- Kohonen, V. (2006). On the notions of the language, learner, student and language user in FL education: Building the road as we travel. I P. Pietilä, P. Lintunen & H.-M. Järvinen (red.), *Kielenoppija tänään – Language Learners of Today. AFinLAN vuosikirja 2006*. (ss. 37-66). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 64.
- van Manen, M. (2015). *Pedagogical tact: knowing what to do when you don't know what to do*. Taylor and Francis. ISBN: 9781315422848
- Palviainen, Å. & Mård-Miettinen, K. (2016). "Beakta syfte, målgrupp och kontext": Forskarreflektioner kring genomförande av tvåspråkig pedagogik. I A. Palojärvi, Å. Palviainen & K. Mård-Miettinen (red.), *På finska och svenska: tvåspråkig pedagogik i daghem och förskola*. (ss. 55-60). Jyväskylän universitet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6665-2>
- Palviainen, Å. & Mård-Miettinen, K. (2014). Creating a bilingual pre-school classroom: the multilayered discourses of a bilingual teacher. *Language and Education*, 29(5), 381-399. <https://doi.org/10.1080/09500782.2015.1009092>
- Repo, E. (2020). Discourses on encountering multilingual learners in Finnish schools. *Linguistics and Education*, 60 (2020), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2020.100864>

ICKE TRYCKTA KÄLLOR:

- Kangasvieri, T. 30.1.2020. Personlig kommunikation.

Lärarnätverk utvecklar språkpedagogiken

Johanna Lähteelä, Merja Kauppinen och Juli-Anna Aerila

Lärare i Finland har pedagogisk frihet. De får planera, genomföra och utvärdera sin undervisning med de metoder och arbetssätt som de själva anser vara bäst, så länge som de följer gällande grunder för läroplanen och planen för småbarnspedagogik. Lärarna utvecklar gärna språkpedagogiken bland annat genom att flitigt dela med sig av idéer, tips och metodkunskap i olika sociala mediekana-ler. I detta kapitel beskrivs verksamheten i IKI-TARU-delprojektets lärarnätverk och lärarnas erfarenheter av att vara delaktiga i det.

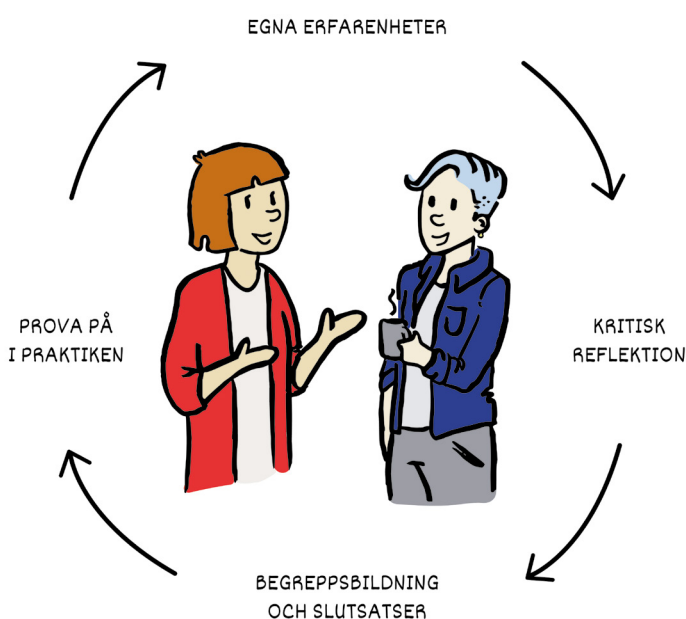
Ett ömsesidigt samarbete utgör kärnan då lärarna utvecklar sitt eget arbete. Genom att nätverka får lärarna möjlighet att dela med sig av och synliggöra pedagogik och god praxis som uppstått i vardagen. I delprojektet IKI-TARU grundade sig utvecklingsarbetet i lärarnätverken på upplevelsebaserat lärande.¹ Cirkeln för upplevelsebaserat lärande startar till exempel genom att lärare samlar erfarenheter och upplevelser och reflekterar över dessa tillsammans. Genom att gemensamt utvärdera, analysera och fundera kritiskt på erfarenheterna och arbets-sätten får lärarna en teoretisk förståelse som hjälper dem att utveckla fungerande modeller. Erfarenheter är ingen garanti för inläring. För att kunna lära sig

och utveckla något krävs alltid reflektion. I nätverk lär man sig effektivare eftersom reflektionen sker i växelverkan med andra lärare.

Temat för ett nätverksmöte kan vara vilket ämne som helst som lärarna är intresserade av, till exempel olika sätt att öka intresset för läsning eller olika sätt att stödja flerspråkiga elever i undervisningen. I bästa fall uppstår innovativa pedagogiska idéer i lärarnätverken. Dessa idéer kan sedan vidareutvecklas i ett lärarnätverk, av en enskild lärare eller under ledning av experter. Inom IKI-TARU-verksamheten prövade vi på många olika slags lärarnätverk för att få en effektivare inläring. Lärarnätverken bestod av fem till tio lärare och lärarna representerade olika inriktningar inom språk- och litteraturfostran. I nätverken ingick klasslärare, lärare i finska som andraspråk, lärare i främmande språk, modersmålslärare samt lärare i finska språket och litteraturen. I nätverksverksamheten deltog förutom lärarna också projektets forskare och andra sakkunniga. Deltagarna fick en ökad förståelse för språkundervisningen och språkinläringen tack vare olika teoretiska analyser, lärarnas erfarenheter och tyst kunskap. Det kollegiala lärandet blev på så sätt mer målinriktat och fick djupare betydelser.² Teori och tyst kunskap som uppstått genom erfarenheter behövs för att utveckla pedagogisk expertkunskap.

Det specialinriktade nätverkssamarbetet för lärare följer aktionsforskningens principer. Enligt dessa utvecklas pedagogiken i cykler.³ Den första cykeln bildas genom nätverkets möte. Under det presenterar en expert en metod eller en modell som ska utvecklas och nätverkets lärare får möjlighet att upplevelsebaserat testa metoden eller tillämpa modellen. I den andra cykeln prövar lärarna metoden i sina egna verksamhetsmiljöer. Efter det träffas de på ett nätverksmöte för att reflektera över sina upplevelser och observationer. Efter mötet börjar en eventuell tredje cykel. I den utvecklar lärarna sin tillämpning utifrån de andra lärarnas tillämpningar och respons.

Lärarna i delprojektet IKI-TARU kom i samband med expertbesök och utbildningar med idéer till konstbaserade miljöer och metoder för läsning i grupp. Varje lärare valde ut en del ur helheten som passade lärarens prioriteringar inom språkundervisningen och

Cirkel för upplevelsebaserat lärande, fritt enligt Kolb 1984.

¹ Kolb, 1984.

² Malinen & Palmu, 2020.

³ Cobb m.fl., 2003.

lärarens grupper och satte igång med att utveckla och testa den delen. Testförloppen och resultaten jämfördes med varandra under handledning. Kvar blev de bästa bitarna av test- och utvecklingsarbetet.

Tre tips för lärarnätverkets verksamhet

1. Reservera tillräckligt med tid för diskussion

Lärarnätverk uppstår ofta naturligt genom diskussioner. Inom IKI-projektet har olika samarbetspartner ordnat eftermiddagskaffestunder i flera olika städer. En pedagogisk eftermiddagskaffestund ger möjlighet att nätverka samtidigt som man lär sig någonting nytt. Ofta har kaffestunden ett tema, till exempel flerspråkighet inom småbarnspedagogiken. I IKI-projektet höll en utomstående utbildare en kort utbildning i samband med kaffestunden. Samtidigt delade lärarna med sig av sina erfarenheter och beprövade verksamhetsmodeller. Pedagogiska eftermiddagskaffestunder går att ordna bland lärare som redan känner varandra eller så kan man välja att informera om ärendet i större omfattning. De gemensamma pratstunderna över en kopp kaffe har som bäst inneburit en terapeutisk inlärningsupplevelse.

2. Det är viktigt med ömsesidigt förtroende i gruppen

Inläring i nätverk bygger på lärarnas inre motivation, egen aktivitet och på sådant som de upplevt som betydelsefullt. Detta förutsätter att deltagarna har förtroende för de andra medlemmarna i nätverket. Det lönar sig därför att börja med diskussioner som är enkla att delta i och att lära känna varandra. Det är viktigt att alla är villiga att dela med sig av sina tankar och att lyssna på andra. I IKI-TARU-nätverkssamarbetet kombinerades upplevelsebaserat lärande med en interaktiv och kooperativ inläringssyn.⁴ Den expert som samarbetar med lärarna har i uppgift att motivera och fungera som möjliggörare i nätverken. Den expert som ansvarar för utbildningen ska skapa sammanhållning och en god gruppanda mellan medlemmarna i nätverket. Utbildaren i gruppen befinner sig lika mycket i elevens situation och står inför något nytt precis som lärarna.

3. Fortbildningar och projekt fungerar som kanaler för att lära känna andra

Fortbildningar och samarbetsprojekt innebär en möjlighet att lära känna nya människor och utöka sitt lärarnätverk. Det lönar sig att fråga rektorn om det finns möjlighet att delta i ett kortare utbildningstillfälle eller överväga att vara studieledig för att gå en längre utbildning. IKI-TARU-projektets sakkunniga Juli-Anna Aerila och Merja Kauppinen har till exempel lärt känna varandra under en fortbildning.

Motsvarande utvecklingsverksamhet i lärarnätverk ordnas mycket internationellt. Ett exempel är programmet *Reading for Pleasure* i Storbritannien. Mer om dessa lärarnätverks resultat och erfarenheter kan du läsa på webbplatsen [Reading for Pleasure](#).

⁴ Kauppila, 2007.

”En av de bästa sidorna med att delta i projektet har varit att få diskutera och byta tankar med andra lärare i finska som andraspråk, sådana möten sker sällan i vardagen.”

Maija

”Det var trevligt att samlas i en heterogen grupp och diskutera flerspråkighet. Jag upplever att jag fick stöd av eftermiddagskaffestunden, ganska ofta är jag rätt ensam om att driva dessa frågor i daghemmen.”

Maija

Översättning: Lingvia Translations.

KÄLLOR:

- Cobb, P., Confrey, J., diSessa, A., Lehrer, R. & Schauble, L. (2003). Design experiments in educational research. *Educational Researcher* 32(1), 9–13. [doi:10.3102/0013189X032001009](https://doi.org/10.3102/0013189X032001009)
- Kauppila, R. A. (2007). *Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen*. PS-Kustannus.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning*. Englewood Cliffs. Prentice-Hall.
- Malinen, O.-P. & Palmu, I. (2020). Lessvon study – maailmalla koeteltu menetelmä opettajien ammatillisen osaamisen kehittämiseen. *NMI-Bulletin* 4(20), 59–71.

Aktionsforskning som stöd för kollegialt lärande

Lotta Forsman

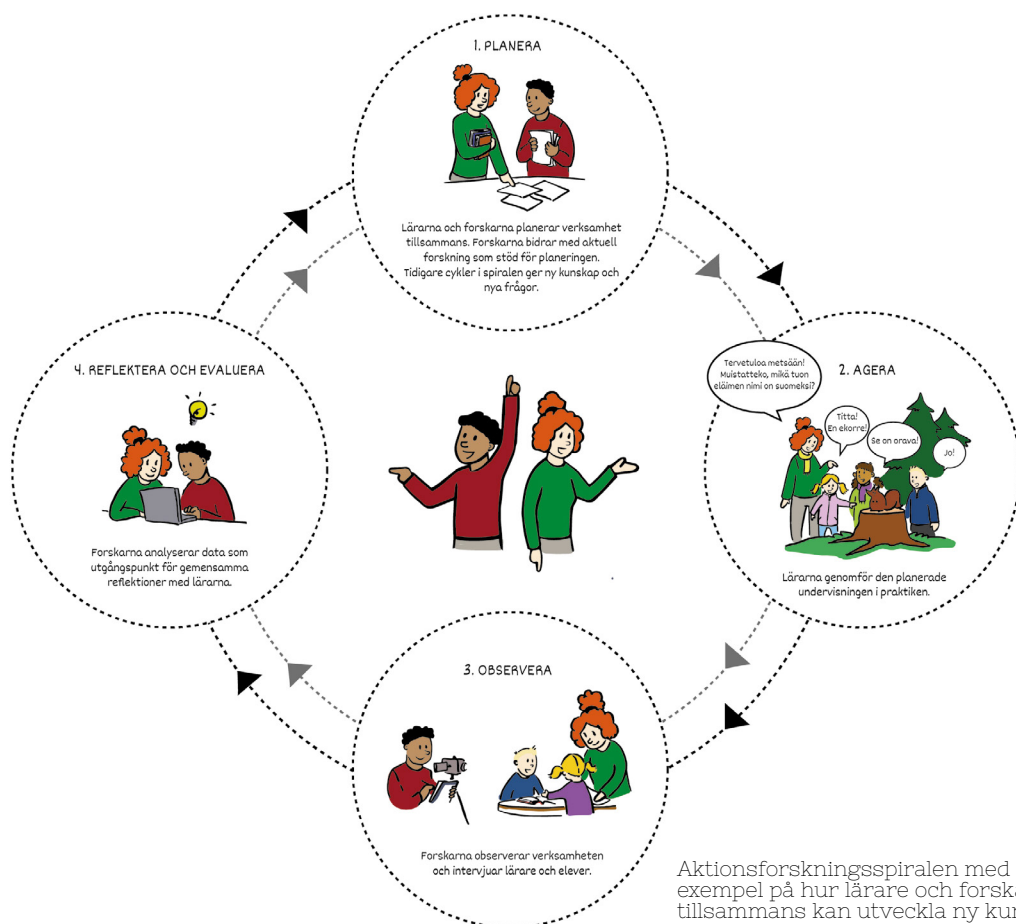
Aktionsforskning! Termen kan ge intryck av något mycket teoretiskt och komplicerat. Men egentligen är det tvärtom – aktionsforskningens principer kan fungera som ett flexibelt stöd för konkret pedagogisk verksamhetsutveckling. I det här kapitlet diskuteras några av de möjligheter som aktionsforskningen erbjuder för kollegialt lärande, dvs. kompetensutveckling, i daghem och skolor.

Pedagogisk forskning har ofta inneburit att de verksamma i daghem och skolor fungerat som forskningsobjekt, dvs. det har forskats **om** och **på** dem. Visst kan lärare själva också bedriva forskning, men det hindras ofta av brist på tid och andra resurser. Här lyfter vi fram aktionsforskning som ett alternativt sätt att medverka till kunskapsutveckling genom att skolforskare och lärare **tillsammans** arbetar med att utveckla verksamheten. Rollerna och arbetsfördelningen inom ramen för ett forsknings- och utvecklingsprojekt kan då se lite olika ut, t.ex. om det ingår forskning i lärarnas uppdrag eller inte. Vanligt är att forskaren fungerar som facilitator för processen, som i sin tur innebär en process av kollegialt lärande för lärarna. I den här texten diskuteras

samarbetet mellan forskare och lärare främst ur den pedagogiska miljöns synvinkel. Det är viktigt att notera att en verksamhetsmiljö också kan driva intern verksamhetsutveckling med hjälp av de riktlinjer som presenteras.

Aktionsforskning är en praktiktäna forskningsmetod vars grundläggande principer använts sedan 1940-talet för att utveckla organisationers verksamhet. Den tysk-amerikanska socialpsykologen Kurt Lewin förnyade då sättet att se på grupperns förändringsprocesser. Han framhöll att utgångspunkten för förändringsarbete är att också de som verkar inne i organisation deltar aktivt i processen. Förändring handlar nämligen om människorna själva – deras sätt att tänka och agera.

Aktionsforskning består oftast av cykler i den s.k. aktionsforskningsspiralen (se nedan). En cykel i spiralen består av följande faser: **planera – agera – observera – reflektera**. Den systematik som spiralen erbjuder brukar upplevas som ett bra stöd för att förankra ny kunskap i praktiken och föra verksamhetsutvecklingen framåt. Det kan vara bra att komma ihåg att

Aktionsforskningsspiralen med exempel på hur lärare och forskare tillsammans kan utveckla ny kunskap.

det finns flexibilitet i metoden så att faserna inte nödvändigtvis behöver följas i en strikt ordning eller vara helt separata från varandra.

”De har nog varit jättebra de här diskussionerna vi har haft för- jag jan nog säga att det här skulle jag inte ha gjort för ett år sen.”

Mikael

Mer konkret handlar processen om att med stöd i forskning och ny kunskap planera för hur man kan ta sig an en fråga eller ett utvecklingsbehov. De planerade åtgärderna genomförs och följs upp så att de också kan utvärderas. Verktyg som kan användas för att följa upp och samla information om aktionen är t.ex. loggbok och videofilmning. Hela processen dokumenteras för att man ska kunna dra lärdom av arbetet inför framtiden. De nya insikterna kan följas upp av ytterligare cykler. Upprepade cykler blir ett konkret exempel på den typ av verksamhetskultur som kallas en *lärande gemenskap*, där man tillsammans arbetar kontinuerligt för att få syn på **vad** som behöver förbättras och **hur** förbättringen kan åstadkommas. Finländsk lärarutbildning bygger på grundtanken att den professionella läraren är en reflekterande praktiker, som kontinuerligt utvecklar sin kompetens med stöd av aktuell forskning. Det är intressant att notera hur aktionsforskningens principer kan användas för att stödja dylik kompetensutveckling, oberoende av om läraren själv producerar forskning eller inte.

Här kommer vi närmare in på det stöd som forskare kan ge i olika faser av processen. Lärares vardag ger inte alltid utrymme för att söka reda på vad som är aktuell forskningslitteratur inom de områden som behöver utvecklas. Då kan forskarna ge tillgång till den mest relevanta litteraturen och t.ex. leda studiecirklar eller workshoppar. De kan också på andra sätt bidra med nya perspektiv på verksamheten, t.ex. genom att kartlägga utgångsläget och

ge stöd i åtgärdsplaneringen. Forskarna följer upp aktionen genom att samla in data, t.ex. med hjälp av intervjuer eller observationer av verksamheten. Också lärarna deltar i datainsamlingen, t.ex. genom att observera och reflektera kring elevernas arbete, helst i någon form av loggbok. Med forskarnas analyser som utgångspunkt diskuterar och planerar man sedan tillsammans för fortsatta åtgärder. Arbetet får slutligen spridning genom forskarnas vetenskapliga rapportering. Ofta utarbetas också lärarhandledningar och undervisningsmaterial som resultat av samarbetet. På så sätt kan goda erfarenheter också komma till nytta utanför miljön i fråga.

”Hämta fortbildningen till skolan jag tycker jag, då utgår man ifrån det som man har på plats.”

Julia

Det är inte ovanligt att det uppstår vissa slitningar i början av processen ifall det inom kollegiet saknas tillräcklig samsyn om behovet av verksamhetsutveckling eller den riktning det kollegiala lärandet ska ta. Den inledande fasen behöver därför ges tillräckligt med tid och uppmärksamhet för att så många som möjligt ska få syn på möjligheterna och den egna rollen i att driva arbetet framåt. En annan viktig aspekt är att lärarna ges tillräckliga resurser för att genomföra det fortsatta arbetet. Det är därför viktigt att lyfta fram skolledningens roll när det gäller att skapa de rätta förutsättningarna: utvecklingsarbetet behöver vara förankrat i verksamhetsmiljön och stödjas långsiktigt av en närvarande skolledning.

FÖR DEN SOM VILL FÖRDJUPA SIG:

Forsman, L., & Slotte, A. (2019). Språk- och kunskapsutvecklande undervisning – så här kommer ni igång! I J. Hellgren, C. Silverström, L. Lepola, L. Forsman & A. Slotte (red.), *Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1-6 läsåret 2017-2018* (ss. 85-90). https://karvi.fi/app/uploads/2019/05/KARVI_0819.pdf

Jarl, M., Blossing, U., & Andersson, K. (2017). *Att organisera för skolframgång. Strategier för en likvärdig skola*. Natur & Kultur.

Nylund, M., Rönnerman, K., Sandback, C., & Wilhelmsson, B. (2020). *Aktionsforskning i förskolan – trots att schemat är fullt*. Lärarförlaget.

Rönnerman, K. (2011). Aktionsforskning – kunskapsproduktion i praktiken. I S. Eklund (red.) *Lärare som praktiker och forskare. Om praxisnära forskningsmodeller* (ss. 50-63). Stockholm: Stiftelsen SAF i samarbete med Lärarförbundet. <https://forskul.se/ffiles/0040C3F0/Ful5.pdf#page=53>

Rönnerman, K., & Forsman, L. (2017). Professionell och didaktisk utveckling genom aktionsforskning. I S-E. Hansén & L. Forsman (red.), *Allmändidaktik – vetenskap för lärare* (ss. 361-378). (2 uppl.). Studentlitteratur.

Språkberikad undervisning på de två inhemska språken inom småbarnspedagogiken och i grundskolan – Exemplet Kielistigen

Minna-Marie Pärkkä och Katri Hansell

Kielistigen är en modell för språkberikad undervisning som har utvecklats i Nykarleby. Modellen uppstod till följd av ett lokalt behov och viljan att utveckla undervisningen i finska i ett starkt enspråkigt svenskt område. Modellen har utvecklats genom ett aktionsforskningsinriktat samarbete med forskare vid Åbo Akademi. Verksamhetsprinciperna är emellertid inte bundna till ett visst språk. De kan också tillämpas på finskspråkiga kontexter inom vilka man vill inkludera till exempel det andra inhemska språket. I detta kapitel presenteras Kielistigens verksamhet samt idéer till hur den språkberikade undervisningen går att utöka.

Kielistigens primära mål är att väcka barnens och elevernas intresse för finska språket och skapa en positiv attityd till språket i en tidig ålder. Kielistigen börjar inom småbarnspedagogiken i gruppen för 5-åringar och målet är att utveckla programmet så att det fortsätter genom hela den grundläggande utbildningen. Målet med den språkberikade undervisningen är att utveckla den kommunikativa språkförmågan genom att på ett mångsidigt sätt ta in finska språket i vardagen i den svenskspråkiga småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande undervisningen.

Kielistigen har utvecklats under ledning av en arbetsgrupp bestående av förskollärare, lärare, rektorer, experter, ledare för småbarnspedagogiken och skoldirektörer. Kielistigen bygger på principerna för begränsad tvåspråkig undervisning, dvs. språkberikad undervisning, som beskrivs i styrdokumentet för de olika stadierna (planen för småbarnspedagogik, förskolans läroplan och grundskolans läroplan). En materialbank och didaktiska planer för varje årskurs med råd och idéer för konkreta situationer har utarbetats som stöd för pedagoger inom småbarnspedagogiken och nybörjarundervisningen. Materialbanken och de didaktiska planerna kommer att kompletteras för de högre årskurserna i takt med att programmet framskrider. Inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande undervisningen hjälper de årskursspecifika anvisningarna och idéerna till att hitta situationer och aktiviteter i vardagen i vilka det andra inhemska språket kan användas på ett naturligt sätt och på en för åldersgruppen lämplig nivå. I Kielistigen-modellen inkluderas finskan i den dagliga verksamheten i allt som allt 20 minuter, men språket används inte i ett sträck. Finskan används jämnt utspridd under dagen. På så sätt kan finskan på ett

naturligt sätt inkluderas både planerat och spontant i olika aktiviteter och rutinsituationer.

”Det känns roligt och spännande att få lära barnen finska, närmast se hur deras nyfikenhet växer allt mera hela tiden.”

Josefin

Personalen och pedagogerna inom småbarnspedagogiken fungerar som språkliga modeller för barnen. Detta innebär ändå inte att de måste vara tvåspråkiga. En positiv inställning till det andra inhemska språket och en känsla av att vi lär oss tillsammans är de viktigaste utgångspunkterna enligt Kielistigen-modellen. I början är den finskspråkiga verksamheten av naturlig skäl läroledd. Ganska snart börjar barnen använda bekanta finska ord och uttryck i olika situationer, då de upplever att det känns tryggt och meningsfullt att göra det. De didaktiska årskursspecifika planerna ger handledning när det gäller att planera aktiviteter och situationer som inspirerar och motiverar barnen till att lyssna, förstå och tala finska. Barnen får lust att aktivt använda och lära sig det andra inhemska språket. Med tanke på språkinläringen är det gynnsamt att i verksamheten utgå från barnens och elevernas intressen. Positiva erfarenheter av det andra inhemska språket som barnen fått i en tidig ålder hjälper dem att känna sig trygga och agera i motsvarande situationer också i framtiden.

De årskursspecifika didaktiska planerna ger pedagogerna frihet att tillämpa Kielistigen-pedagogiken på sitt eget sätt. Att inkludera det andra inhemska språket i verksamheten behöver inte ske bara genom pedagogernas och den övriga personalens språkbruk. Olika typer av undervisningsmaterial, sagor, sånger och videosnuttar är utmärkta tillägg i språkberikad undervisning. De gör det lättare att lära sig ett nytt språk. Sånger med bekanta melodier eller berättelser med ett innehåll som barnen redan känner till kan minska spänningen i undervisningssituationerna och underlätta språkinläringen genom

att det finns färre andra nya element. Det är också viktigt med visuellt stöd, såsom bilder, när man ska lära sig ett nytt språk.

En viktig del av Kielistigen-modellen är att den löper kontinuerligt från småbarnspedagogiken genom den grundläggande utbildningen. För att skapa ett kontinuum som är ändamålsenligt ur ett språkinlärningsperspektiv behövs samarbete och planering mellan lärare, olika stadier och olika årskurser. Detta kontinuum kan skapas genom att någonting bekant och tryggt från föregående läsår erbjuds i början av ett nytt läsår. Samtidigt kan man utveckla de språkkunskaper som eleverna redan har tillägnat sig genom att i ett bekant ämne ta med nya ord och fraser eller grammatikaliska element. Nya teman och ämnesområden kan läggas till i meningsfulla situationer med lämplig svårighetsgrad. Med hjälp av ett genomtänkt, målmedvetet kontinuum skapas både en trygghetskänsla och en lagom mängd utmaningar och inlärningsmöjligheter för eleverna.

Användningen av finska i den språkberikade undervisningen har en inverkan på undervisningen i A1-språket. I svenskspråkiga skolor är A1-språket i allmänhet det andra inhemska språket, dvs. finska. Undervisningen i A1-språket inleds i årskurs ett men Kielistigen-eleverna börjar inte från noll med språkinlärningen, utan de har redan vissa kunskaper i finska språket. Undervisningen i A1-språket borde med andra ord anpassas efter den kunskapsnivå som eleverna redan har uppnått i språket.

Barngrupperna i en språkberikad undervisning, såsom Kielistigen, behöver inte vara språkligt homogena. Olika språkliga bakgrunder och flerspråkighet berikar modellen och ger olika möjligheter att utveckla gruppens språkmedvetenhet. Barnen lär sig till exempel att namnge företeelser på många språk och senare lär de sig att jämföra likheter och skillnader mellan olika språk. Språkberikad undervisning kan uppmuntra barnen till att lyfta fram sina hemspråk eller andra språk som de kan. Detta kan kännas motiverande och inkluderande för barnen och vara viktigt för utvecklingen av den språkliga identiteten. Språken som barnen lyfter fram kan användas som resurs på många sätt. Barnen kan till exempel ges möjlighet att undervisa resten av gruppen i de språk de kan. På så sätt berikas hela gruppens språkreserv och språkmedvetenhet. Här är det viktigt att utgå från barnet. Om ett barn inte vill berätta om sina andra språk, ska man inte pressa barnet till att göra det. I en flerspråkig miljö och verksamhet brukar det ändå ofta vara så att barnen själva vill lyfta fram sina språk mer än i en enspråkig verksamhet.

”Och vi tar ju reda på tillsammans ifall det är någonting vi inte kan på ett språk.”

Laura

En mångsidig språkanvändning är viktig både i undervisningssituationer som planerats i förväg och i spontan interaktion. Avsikten är inte att fokusera enbart på att namnge olika företeelser och föremål, utan också att använda och träna språket i många olika situationer, till exempel när man hälsar, i anvisningar och i bekanta, vardagliga rutinsituationer och förflyttningar. På så sätt ökar språkkunskapen naturligt med substantiv, verb, adjektiv och olika bindeord samt olika satsstrukturer (frågor, uppmaningar, konstateranden). Lämpliga utgångspunkter för den språkberikade undervisningen är ämnesområden som valts ut tillsammans med barnen, språkkunskaper som behövs i vardagen och aktuella teman i olika läroämnena. Om den språkberikade undervisningen fortsätter från en årskurs till nästa, är det viktigt att se till att den språkberikade verksamheten löper vidare mellan olika årskurser och stadier på ett ändamålsenligt sätt. Detsamma gäller också kontinuiteten i den språkliga utvecklingen.

Kielistigens utgångspunkter:

- Personalen behöver inte vara tvåspråkig, en positiv inställning och vilja att lära sig tillsammans med barnen är ett gott utgångsläge för verksamheten.
 - ▶ Sånger, sagor och visuellt material som underlättar förståelsen kan användas som stöd i verksamheten.
- Målet är att väcka intresse för det andra inhemska språket och skapa en positiv attityd till det.
- Den kommunikativa språkförmågan stimuleras i den dagliga verksamheten, 20 minuter utspridd under dagen i olika situationer.
 - ▶ Inte enbart namngivning av företeelser och föremål, utan en mångsidig språkanvändning.
- Det andra språket kan inkluderas i rutinsituationer, i anvisningar och i behandlingen av aktuella teman. Det är bra att låta barnen välja ämnesområden som intresserar dem.
- I språkberikade program som pågår i flera år är det viktigt att tänka på kontinuiteten, på att man bygger vidare på redan inlärd kunskaper samt på samarbetet mellan lärarna på de olika stadierna.

MER OM ÄMNET:

Kielistigens webbplats: <https://kielistigen.wordpress.com/>

Björklund, S., Hansell, K. & Tötterman-Engström, T. (2018). "Absolut ingen rädsla utan nyfikenhet" Tidigareläggning av finska – Case Nykarleby. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(4). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-kesakuu-2018/absolut-ingen-radsla-utan-nyfikenhet-tidigarelaggning-av-finska-case-nykarleby>

Hansell, K., Palojärvi, A., Björklund, S. & Pärkkä, M. (2020). Kielirikasteinen varhaiskasvatus ja toinen kotimainen kieli avaimina kielitietoisuuteen ja monikielisyyteen. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2020/kielirikasteinen-varhaiskasvatus-ja-toinen-kotimainen-kieli-avaimina-kielitietoisuuteen-ja-monikielisyyteen>

Palojärvi, A., Palviainen, Å. & Mård-Miettinen, K. (red.). (2016). *På finska och svenska: tvåspråkig pedagogik i daghem och förskola*. Jyväskylä universitet. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49824/978-951-39-6665-2_p%C3%A5_finska_och_svenska.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Stadieövergångar i ett program för undervisning på två språk

Katri Hansell och Siv Björklund

Övergångar mellan olika utbildningsstadier innebär betydande förändringar för barn och ungdomar, ett byte från något de känner till och kan navigera i till något nytt. Det är speciellt viktigt att fästa uppmärksamhet vid övergångar i program som omfattar flera stadier, så att de tillsammans bildar en pedagogisk, ämnesmässig och social helhet där de olika delarna bygger på varandra. I detta kapitel diskuteras stadieövergångar inom undervisning på två språk, med fokus på de tidiga åren från småbarnspedagogik till nybörjarundervisning.

Fokus på stadieövergångarna blir viktigt i synnerhet när man bygger upp ett nytt program, exempelvis program för undervisning på två språk där man tidigare lägger starten för ett andraspråk. Speciellt ofta sker stadieövergångar för de yngre barnen då de inom loppet av tre år går från småbarnspedagogikens lek- och aktivitetsbetonade verksamhetskultur till förskolan, där man breddar de olika kunskaps- och färdighetsområdena, och därefter vidare till skolans mer ämnes- och lärandeorienterade arbetssätt. Om de olika stadierna saknar etablerade program finns det risk för att den språkliga nivån i verksamheten inte byggs på kontinuerligt från stadium till stadium utan att man istället börjar från början vid varje övergång eller när en ny pedagog eller lärare kommer in i programmet. Det finns nämligen inga nationella styrdokument som anger den språkliga nivån för språkberikande program på de olika stadierna. Ifall det inte finns kontinuitet inom programmet kan det leda till att barnen/eleverna inte når en sådan språklig nivå som de skulle ha förutsättningar för. De kan också uppleva det frustrerande att gång på gång öva sådant som de redan kan. Exempelvis kan inte språkundervisningen i A1-språk för barngrupper som tidigare deltagit i småbarnspedagogik och undervisning på två språk på A1-språket förverkligas på samma sätt som man brukar göra med nybörjare i språket. Även om undervisning på två språk sker utanför och före den egentliga språkundervisningens början, är det viktigt att ta hänsyn till den också vid planeringen av undervisningen i lärokursen i språk då den inleds.

För att försäkra sig om övergångar som stödjer kontinuitet och bygger på förkunskaper från de tidigare stadierna behöver de olika aktörerna ha en god uppfattning om vad som gjorts på de tidigare stadierna, likaså vad som förväntas att barnen kan då de kommer till det följande stadiet. Det behövs alltså stadieövergripande samplanering av lärare inom småbarnspedagogik, förskollärare och grundskollärare samt deras förmän och kollegier. Eftersom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har olika ramar för den pedagogiska verksamheten, är det viktigt för lärarna och deras förmän att diskutera, känna till och förstå var-

andras lärmiljöer och verksamhetskulturer. För bästa resultat är en regelbunden samplanering att föredra framom enskilda överföringsamtal inför stadiebytet. Mer långvarigt samarbete och samplanering ger en djupare förståelse av helheten hos alla parter och bättre förutsättningar för att tillsammans bygga upp kontinuiteten och utveckla verksamheten.

Pröva på:

- **Skuggning** mellan personalen på de olika undervisningsstadierna.
- **Undervisningsportfölj** som följer gruppen genom programmet.

Fundera på:

- Vilka likheter och skillnader finns det exempelvis gällande **möjligheter för språkanvändning och lärande i dagliga rutinsituationer** såsom måltider och påklädning?
- Vilka ändringar innebär stadieövergångarna, dvs. i **vilka situationer kan man bygga på** den språkanvändning som barnen/eleverna redan känner till och **vad kommer att ändras?**

Skuggning, dvs. att lärare följer varandra och barngruppen på de olika stadierna, är ett bra sätt att skapa en djupare förståelse av en barngrupps (för) kunskaper, men också av varandras verksamhetskulturer och lärmiljöer. Ett annat konkret sätt att kontinuerligt följa upp gruppens kunskapsutveckling är genom en undervisningsportfölj, där man på gruppnivå dokumenterar vad man har jobbat med på de olika stadierna, exempelvis teman och innehåll, men också enskilda aktiviteter såsom sånger, lekar och böcker. Portföljen följer sedan med barnen från småbarnspedagogiken till förskolan och vidare till den grundläggande utbildningen. På det sättet kan alla lärare under programmet få en inblick i tidigare erfarenheter, arbetssätt och det innehåll som behandlats. Detta bidrar till att man i stället för att börja från noll vid varje stadieövergång kan bygga på och utveckla det som gruppen redan kan, men också att man kan använda vissa bekanta inslag, exempelvis en sång som gruppen känner till, för att skapa en känsla av trygghet och kontinuitet i början av läsåret på det nya stadiet.

Förutom samarbete och samplanering mellan lärarna på de olika stadierna är det av yttersta vikt att nya program etableras och förankras i verksamhetskulturen på de olika stadierna. Här kan ledningens stöd och ansvar för helheten inte betonas tillräckligt. Detta innebär att programmen inte ska vara beroende av enskilda pedagogers och lärares intresse och engagemang, utan det behöver skapas lokala styrdokument som stöd för pedagogerna och lärarna och för att stadigt förankra verksamheten hos ledningen och i kollegiet. Detta är centralt då man skapar ett flerårigt program där vårdnadshavarna och barnen lovas ett visst kontinuum i språklärandet. Då kan också lärare bytas ut och nya tas in utan att verksamheten på två språk avbryts. Det är viktigt att ta hänsyn till programmet exempelvis vid nyrekryteringar, då ledningen har ansvaret för att nya lärare får den information och det stöd som de behöver för att kunna medverka i programmet. Daghemsföreståndarna och rektorerna har en avgörande roll, men de behöver också stöd från sina förmän i utbildningsförvaltningen. Alla i lärarkollegiet behöver också känna till att det finns ett språkprogram i deras enhet för att det ska etableras ordentligt i verksamhetskulturen.

Kom ihåg:

- För att skapa en fungerande helhet behövs regelbunden **samplanering och samarbete** både över stadiegränserna och inom egna lärmiljöer och verksamhetskulturer.
- Ett stadieöverskridande språkprogram kan inte hänga på enskilda eldsjälar utan behöver **explicit befästas** i den egna enhetens och hela kommunens verksamhetskultur.
- Även om inte alla i kollegiet i praktiken undervisar i ett språkprogram är det **viktigt att etablera programmet i hela kollegiet**.
- **Ledningens stöd** är avgörande för etableringen av nya arbetssätt.

FÖR DEN SOM VILL FÖRDJUPA SIG:

Lillvist, A., & Wilder, J. (red.) (2017). Barns övergångar – Förskola, förskoleklass, fritidshem, grundsärskola och grundskola. Studentlitteratur.

Språkmedveten ämnesundervisning i andra ämnen än språk – vad innebär det?

Lotta Forsman

Språket bär kunskapen i alla ämnen! Och ingen elev kommer till skolan med ett färdigutvecklat kunskapsspråk. Därför lyfts allt oftare fram att alla lärare behöver undervisa språk- och kunskapsutvecklande (kallas också språkinriktad undervisning). En sådan undervisning stärker elevernas lärande och bidrar till att utveckla den språkmedvetenhet och multilitteracitet som betonas i läroplansgrunderna. Men vad innebär språk- och kunskapsutvecklande undervisning mer konkret?

På ett övergripande plan handlar språk- och kunskapsutvecklande undervisning om lärstrategier och att bygga broar mellan elevers vardagsspråk och skolans kunskapsspråk. Med hjälp av lärstrategierna kan läraren stödja elevernas lärande här och nu, så att de t.ex. förstår läromedelstexter bättre. Samtidigt utvecklar eleverna lärstrategier som de också kan tillämpa på egen hand. Ämnesspecifika begrepp och ämnesspecifika textgenrer behöver synliggöras och förklaras. På så sätt stärker undervisningen elevernas medvetenhet om det språkbruk och de språkliga krav som är specifika för de olika läroämnena. Med dagens vidgade textbegrepp är texttyperna många, men i grunden handlar det om att eleverna blir medvetna om att olika texter har olika syften och därför också ser olika ut: att redogöra för historiska händelser skiljer sig t.ex. från att förklara ett naturvetenskapligt fenomen. Nytt kunskapsbärande språk befästs genom att eleverna får möjlighet att använda kunskapen i muntlig och skriftlig interaktion. Och alla elever får möjlighet att vidareutvecklas på sin egen nivå genom den stöttning som medföljer kraven.

Fundera på:

- Hur kan du ytterligare uppmärksamma läsande, skrivande och muntlig interaktion?

Den språk- och kunskapsutvecklande undervisningen rymmer många olika arbetssätt i vår multimodala skolvardag; här konkretiseras undervisning inom de tre stora områdena läsning, skrivande och muntlig interaktion:

1. Lässtrategier i alla ämnen: samtala strategiskt runt texter!

För att eleverna ska bli bättre på att anpassa sin läsning efter olika syften och förstå textinnehåll på djupet stöds de i att utveckla lässtrategier som tillämpas före, under och efter läsningen. I varje läroämne behöver läraren dessutom visa eleverna hur

just det läroämnets texter fungerar och ska läsas. Det kan t.ex. gälla ingressens funktion i ett specifikt läromedel: syftar ingressen till att lyfta fram det viktigaste i textinnehållet eller fungerar den snarare som en ingång som kopplar textens kunskapsinnehåll till elevens vardag? Stöder bilderna lärandet?

Under regelbundna textsamtal kan läraren genom att "tänka högt" konkretisera lässtrategierna och på så sätt ge en modell för hur en god läsare tar sig an texter. Eleverna lär sig t.ex. att väcka sin förförståelse genom att ta del av rubriker och illustrationer. De lär sig också att reda ut oklarheter inne i texten genom att pausa läsningen och slå upp ord eller backa tillbaka i texten. Det är inte heller självklart för alla elever hur goda läsare hela tiden drar slutsatser genom att läsa mellan raderna i texten eller göra kopplingar till kunskap utanför den. Slutligen, att kunna sammanfatta textinnehåll med hjälp av nyckelord kräver mycket arbete, men är något av de mest centrala aspekterna som vi kan arbeta med i skolan med tanke på elevernas möjligheter till lärande.

Textsamtal ger också möjlighet att tillsammans se närmare på det som brukar kallas textens murbruk, dvs. de småord och uttryck som inte är lika iögonfallande som ämnesbegreppen, men som binder samman och kan vara avgörande för textens betydelse. Ett konkret exempel är konjunktionen "ju ... desto" i följande mening i en kemitext: "Ju ädlare en metall är, desto sämre avger den elektroner."

Digital läsning kräver en multimodal läskunnighet: att läsaren klarar att navigera t.ex. mellan sammanlänkade texter och olika visuella inslag och samtidigt anpassa läsningen efter olika syften. Då behövs översiktsläsning för att värdera materialet för att ta reda var man kan hitta information genom att sökläsa och vilka texter det i stället lönar sig att djupläsa. Hur den multimodala läskunnigheten bäst kan utvecklas är ett mindre beforskat område, men tydligt är att vägen till en god läskunnighet överlag finns i behärskandet av de grundläggande lässtrategierna.

2. Arbeta med skrivstrategier i alla ämnen: ge modeller!

Genrekompetens utvecklas i alla skolans ämnen!

Eleverna handleds i genreskrivande, dvs. hur olika texttyper skrivs med olika syften och enligt genre-specifika krav. Skolans texttyper är många, men

bland de centrala basgenrerna finns beskrivande rapporter såsom faktatexter om djur och natur, redogörande texter i t.ex. historia och förklarande texter i naturvetenskaper. Läraren ger stöd för processen, från gemensamt arbete till allt mer självständigt. Ett bra sätt att utveckla strategier för skrivande är att tillsammans med läraren analysera och diskutera modelltexter. Om kunskapsinnehållet i texten redan är bekant för eleverna är det lättare för dem att få syn på det som kännetecknar genren. De behöver få syn på textstrukturen, hur texten ska vara uppbyggd med vissa centrala avsnitt i logisk ordning. Konkreta mellanrubriker kan ge eleverna en tydlig struktur att följa ända från planeringsskedet. Också andra för texttypen utmärkande drag lyfts fram: ska den t.ex. skrivas i nutid eller återge något som hänt? Ska texten vara objektivt skriven eller tvärtom föra fram skribentens egna åsikter? Läraren kan uppmärksamma specifika formuleringar för att inleda och binda ihop meningar, t.ex. för att föra fram argument, ge exempel eller sammanfatta. Vid behov används skrivmallar, alltså "textskelett" med vissa formuleringar givna, som stöd för dispositionen. På liknande sätt som med lässtrategierna kan läraren tydliggöra skrivprocessen genom att modellera sitt eget tänkande: "Här behöver jag fundera hur jag presenterar ämnesområdet för någon som inte känner till det, vad behöver jag då inleda med?"

3. Glöm inte muntlig interaktion för att befästa kunskapspråk!

Eleverna stöds i att utveckla sitt kunskapspråk också genom att muntligt formulera kunskapsinnehåll, t.ex. aktiviteter där de i par eller grupp ska undersöka fenomen, sätta ord på sin förståelse, återberätta innehåll och utvärdera arbetsprocesser. Detta lämpar sig ypperligt också i konst- och färdighetsämnen där eleverna inte skriver lika mycket. Aktiviteter som kräver mer abstrakt språkanvändning, t.ex. att redogöra för något som redan hänt, stöder eleverna i att gå vidare från ett konkret här-och-nu-språk. Detta innebär t.ex. att det inte räcker att peka på ett föremål och säga "den här", utan för att andra ska förstå behöver föremål benämnas vid sina rätta namn.

Speciellt i början behöver aktiviteterna vara tydligt strukturerade och erbjuda stöd för genomförandet så att alla elever ska ha möjlighet att klara det som förväntas av dem. Stödet kan exempelvis bestå av specifika begrepp som ska användas. Ett muntligt moment kan också utmynna i en skriven rapport som följande steg.

Till slut

En viktig slutsats angående allt strategiarbete är att det sällan är tillräckligt att endast presentera strategier och ge eleverna instruktioner för arbetet: för att så många som möjligt ska kunna ta till sig strategierna krävs det också att man tillämpar dem konkret tillsammans. Modelleringen tydliggör processen: att som lärare t.ex. tänka högt när det gäller lässtrategier, att analysera och diskutera modelltexter när det gäller skrivstrategier. Och detta behöver alltså alla lärare göra för att strategierna verkligen ska förankras hos eleverna. Om lärstrategier behandlas endast inom ett fåtal läroämnen har många elever en tendens att se dem som specifika för dessa ämnen.

Det är viktigt att läraren tänker högt tillsammans med eleverna:

"Vad menar författaren med det här, liknar det något annat ord som ni kan?"

För flerspråkiga elever är det mer regel än undantag att språkinriktad undervisning behövs också efter tiden i den förberedande undervisningen: skolspråket måste få vidareutvecklas via läroämnena. De flerspråkiga eleverna ställs därför inför stora utmaningar ifall läraren i ordinarie klass inte undervisar språk- och kunskapsutvecklande, oberoende av elevernas studiemotivation. Läraren kan också hitta sätt att inkludera flerspråkiga elevers egna modersmål, exempelvis i form av begreppsöversättningar eller motsvarande ämnesstoff på elevens språk. Systematiska jämförelser mellan språken i klassen ger en modell för och stärker en flerspråkig strategi som många elever kanske använder omedvetet. Samtidigt bidrar detta till att stärka samtliga elevers språkmedvetenhet så att likheter och systematik mellan språk blir en förankrad strategi, kanske väcka nyfikenhet att lära sig nya språk.

Våga pröva på! Efter hand hittar du allt fler sätt att undervisa språk- och kunskapsutvecklande!

Ett mer språkinriktat arbetssätt behöver inte innebära stora förändringar i undervisningen med en gång: också lärarens språkmedvetenhet kan behöva tid för att utvecklas. Att exempelvis se på modellsvar för en labbrapport eller annan faktatext är troligen ganska vanligt. Då kan man lägga till att också analysera vad det är i texten vid sidan av faktainnehållet som gör den till en stark (eller svag) text. Efter hand som elevernas lärande stärks sporrar man som lärare att hitta ytterligare sätt att stödja med hjälp av språket som kunskapsbärare.

Lycka till!

FÖR DEN SOM VILL FÖRDJUPA SIG:

- Andersen, L. K., & Ruohotie-Lyhty, M. (2019). Mitä on kielitietoisuus ja miten se näkyy koulussa?. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2019/mita-on-kielitietoisuus-ja-miten-se-nakyy-koulussa>
- Forsman, L., & Slotte, A. (2019). Språk- och kunskapsutvecklande undervisning – så här kommer ni igång! I J. Hellgren, C. Silverström, L. Lepola, L. Forsman & A. Slotte (red.), *Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018* (ss. 85–90). Nationella centret för utbildningsutvärdering. https://karvi.fi/app/uploads/2019/05/KARVI_0819.pdf
- Gibbons, P. (2018). *Lyft språket, lyft tänkandet. Språk och lärande*. Studentlitteratur.
- Hajer, M. (2016). *Språkutvecklande arbetssätt främjar lärande*. <https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/name/PO3WCPLAR071588>
- Johansson, B., & Sandell Ring, A. (2015). *Låt språket bära – genrepdagodik i praktiken*. Hallgren & Fallgren.
- Numers-Ekman, von K., Pøhler, L., & Åman, U. S. (red.) (2017). *Goda läsförståelsestrategier. Erfarenheter från ett projekt i årskurs 3 och 4*. <http://www.larum.fi/assets/Uploads/Goda-Lasforstaelsestrategier-projektet.pdf>
- Pettersson, K. (2017). *Språk- och kunskapsutvecklande undervisning F-3*. Hallgren & Fallgren.
- Slotte, A., & Forsman, L. (2016). Språkinriktat arbete och bekräftande mångfald stöder alla elevers lärande. I G. Oker-Blom & A. Westerholm (red.), *Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande* (ss. 102–125). Guider och handböcker 2016:4. Utbildningsstyrelsen. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/180986_sprak_i_rorelse1.pdf
- Textgenrer i undervisningen i svenska och litteratur*. Utbildningsstyrelsen. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/textgenrer-i-undervisningen>

Konstens väg till språket – konstbaserad språkinläring och utveckling av språkmedvetenhet

Johanna Lähteelä, Juli-Anna Aerila och Merja Kauppinen

Konst erbjuder möjligheter till ett upplevelsebaserat, erfarenhetsbaserat och funktionellt lärande. Dessa pedagogiska tyngdpunktsområden är centrala i språkundervisningen oavsett vilket språk det är fråga om. I undervisningen används olika former av konst: musik, drama, litteratur och ordkonst, bildkonst, hantverk, olika multimediala uttrycksformer och kombinationer av dessa. I detta kapitel presenteras möjligheterna med konstbaserad språkundervisning och aspekter att beakta i det praktiska genomförandet.

Konstbaserat lärande bygger på inlevelse och estetiska upplevelser.¹ Det är alltid förknippat med ett holistiskt arbetssätt (olika sinnen och känsloupplevelser), en viss frihet och oförutsägbarhet. Dessa element möjliggör ett sätt att arbeta som utgår från eleven, men som också kan tillämpas på en hel undervisningsgrupp. Att arbeta tillsammans erbjuder naturliga tillfällen för interaktion, kunskapsutveckling och att dela med sig. Via tolkningar och upplevelser som delas på olika sätt öppnar sig tillfällen för innehållsligt lärande. Samtidigt blir eleven en del av en lärande gemenskap.² Konstbaserade lärmiljöer gör det möjligt att uppleva delaktighet och hitta sin plats i gruppen. Verksamhet som syftar till att uppnå gemensamma mål förutsätter idéutveckling, att man kommer överens om arbetsfördelningen, att man behärskar ett processorienterat arbetssätt, att man kan förhandla och utvärdera lärandet. Arbetssättet kräver, men utvecklar också ett gott arbetsklimat: vi lär oss tillsammans i en gemenskap.

Konstbaserad verksamhet ger möjlighet till kollaborativt lärande och anpassar lärandeprocesserna till olika individer. Läraren har möjlighet att följa med elevens agerande på avstånd och lära känna eleven i en friare kontext.³ I fokus för det konstbaserade lärandet finns de känslor som väckts hos eleven som ett resultat av olika upplevelser samt reflektioner kopplade till aktiviteter, upplevelser och känslor. Genom att lyfta fram viktiga företeelser och känsloupplevelser och granska dem på ett reflekterande sätt får eleven en bättre självkänedom och den egna identitetsutvecklingen stärks.

Konst som stöd för språkmedvetenhet och språkundervisning

Konstbaserat lärande i språkundervisningen förut-

sätter noggrann planering som är annorlunda än den undervisningsplanering som styrs av en lärobok. Självkänedom och möjligheter till identitetsskapande är centrala mål för inläringen av emotionella och sociala färdigheter på olika skolstadier. De tangerar också språkundervisningens mål, dvs. att identifiera och utveckla sina språkliga resurser och bygga en språkidentitet. Med ett konstbaserat arbetssätt kan eleverna också lyfta fram sina egna kulturer, intressen och språkliga resurser.⁴ Via konstmetoder kommer gruppens språkliga mångfald fram på ett naturligt sätt. Konstbaserade metoder bygger på upplevelser, möjligheten att uttrycka sig själv via många kommunikationsmedel och uppleva samhörighet med andra, trots att man kanske inte har ett gemensamt språk i dess traditionella betydelse.⁵

Testa:

- Raprytmen hjälper eleverna att tolka språkljuden och betoningarna i ord och meningar. Samtidigt försöker de förstå budskapet och den innehållsmässiga helheten i låten.

Att synliggöra är det centrala i konstbaserat lärande. Om språket blir alltför verklighetsfrämmande på grund av tabeller och textexempel i läromedlen, kan det vara svårt för eleven att koppla ihop den begreppsliga analysen av språket med närmiljöns språkliga praxis. Personliga betydelser förstärks när elevernas erfarenhetsvärld tas i beaktande. Detta går att göra till exempel med hjälp av videouppgifter. Eleverna kan till exempel få som uppgift att göra makeuplektioner på olika språk. På så sätt blir språket en bruksvara som är flexibel och som fritt kan användas till mycket. Det går lika bra att använda det för upplysning som för roliga stunder med kompisarna.

Alstren som åstadkommit med konstmetoder innehåller gott om medvetna och omedvetna, individuella betydelser som eleven inte alltid kan verbalisera. Alstren avspeglar inlärningsinnehållen och de upplevelser, inställningar och känslor som hör ihop med dem. Detta gäller både för konstnären själv och för de andra eleverna och läraren. Konstalstren formligen inbjuder till att upplevas och tolkas och det verbala språket utgör inget hinder för

1 Löytönen & Sava, 2011.

2 Keskitalo, Aerila & Rönkkö, 2017.

3 Aerila & Kauppinen, 2020.

4 Aerila & Kauppinen, 2020.

5 Kauppinen & Aerila, 2020a.

att tolkningar ska uppstå. Konstbaserad verksamhet gör tolkningarna meningsfulla för eleven och för de andra upplevelserna. Vid granskningen av alstren är det bra att fästa vikt vid mångsidig respons i enlighet med inlärningsmålen för den helhetsskapande processen. Eleven lär sig språket till exempel genom att beskriva verkets färgskala eller genom att ställa frågor om verket.

Språkinläring med litteratur

Litteratur som konstform erbjuder både en utgångspunkt och en kanal för att bygga en egen språkidentitet genom upplevelser och erfarenheter. En förutsättning för att en litteraturbaserad språkfostran ska lyckas är att man engagerar sig i läsningen och litteraturen och att läsningen upplevs som meningsfull. Om litteratur i språkundervisningen innebär endast språkexempel som ska analyseras, är det inte fråga om litteraturfostran eller konstbaserat lärande. Att undersöka litteratur, skapa läsglädje och engagera sig i läsandet är viktigt särskilt för flerspråkiga barn. Ett intresse för att läsa förbättrar elevernas språkkunskaper och det har också en positiv inverkan på ordförrådet i det andra och främmande språket. Också läshastigheten och läsmängden förbättras, vilket påverkar motivationen att läsa.⁶

Konstens olika former har delvis etablerat sig i litteraturundervisningen och i språkfostran. Vi har till exempel spelat teater, ritat och musicerat tillsammans utifrån berättelser och dikter så länge grundskolan har funnits. Konstbaserade metoder ger språkinläraren möjlighet att pröva på och välja de vägar till betydelskapande och uttryck som personen själv tycker om. Metoder som väcker känslor och som är interaktiva på många sätt gör det möjligt att bygga en egen språkidentitet och en identitet som språkinlärare. Detta innebär med andra ord att skapa sig en uppfattning om vilken slags språkanvändare man är, varför vissa former av språkanvändning känns intressantare än andra och vilka möjligheter dessa ger för att vi ska utvecklas som språkanvändare och inlärare.

Då olika konstformer förenas med lässituationer stödjer det elevernas känsla av delaktighet. Ett konstbaserat arbetssätt stödjer också ett socialt engagemang i läsningen eftersom eleverna förhandlar, agerar ledare och deltar i beslutsfattande när de gör uppgifter.⁷ Förutom engagemang i läsningen utvecklar en litteraturbaserad språkfostran också barnens självkänsla, självmedvetenhet och självkänedom samt deras uthållighet och tålamod.⁸ Vi kan stödja utvecklingen av en språklig och kulturell identitet genom litteraturval och aktiviteter i anknytning till läsningen.

6 Lao & Krashen, 2000.

7 Aerila & Kauppinen, 2020; Santos, Fetting & Schaffer, 2012.

8 Coholic, 2010.

Komihåglista för lärare om konstbaserad undervisning

- Läraren behöver inte behärska någon konsteknik eller grunderna i en visuell framställning: idéer och intresse räcker.
- Pröva allt utan fördomar! Olika konstformer mår bra också i undervisningen så länge man skapar ramar för verksamheten, men utan att inskränka tanke- och yttrandefriheten. Det gäller att inte styra eller begränsa elevernas verksamhet för mycket för att inte hämma det kreativa tänkandet. Det är viktigt att låta eleverna producera högst individuella tolkningar utgående från uppgifterna. Multikonstnärlig verksamhet inspirerar till uttryck!
- Gör en läsflod⁹ (Reading River) över dina läsoplevelser. Läsfloden hjälper dig att förstå din läsning och ditt förhållande till kulturella betydelser och värderingar. Den är också ett gott hjälpmedel för att gestalta den språkliga och kulturella identiteten och den passar alla åldrar och språk.
- Ta hänsyn till kulturella faktorer i valet av konstform. Till exempel kan möjligheterna att illustrera vara starkt förknippade med en del religioner.
- Valet av konstform har inget att göra med rätt sorts material eller teknisk skicklighet. Det viktigaste är de upplevelser och känslor som uppstår genom verksamheten. Också negativa känslor är betydelsefulla.¹⁰
- Konstbaserade metoder för språkinläring fungerar bäst då de blir en naturlig del av språkinlärmiljöerna i skolan. Om vi lär oss i skolan att regelbundet reflektera över vår språkliga verksamhet och dess bakgrundsfaktorer, skapar vi en grund för livslångt lärande och ett bestående intresse för läsning, för att uttrycka sig och för ett mångsidigt språk.
- Vilken konstform som helst och olika kombinationer av konstformer passar för litteraturbaserad språkfostran. I TARU-projekten har vi testat miniatyrträdgårdar med dikter, textkomposition, olika teaterformer (kamishibai, skuggteater och lästeater), att göra film, fotografering, kreativt skrivande, flyktrumspedagogik, upplevelsebaserat berättande och litteraturstigar (performans).

9 Läs mera t.ex. Kauppinen & Aerila, 2020b.

10 Lawrence, 2008.

Mer information om konstbaserade metoder som prövats i IKI-TARU-delprojektet finns på [projektets webbplats](#). Nedan följer en lista med några exempel:

Tysta böcker: Tysta böcker är böcker utan text. De passar läsare i alla åldrar och med alla språk. Tysta böcker kan tolkas på många olika sätt och läsas på många olika språk. På webbplatsen finns tips om hur man kan läsa tysta böcker och en lista över olika tysta böcker.

Kamishibai-teater: I japansk kamishibai-teater kombineras bildkonst, skrivning och historieberättande och den lämpar sig från daghem till högstadium. På webbplatsen finns information om kamishibai-teater och olika försök av lärare att använda kamishibai.

Lästeater: Lästeater är inlevelsefull högläsning. Lästeater tränar läsflytet och kan också användas i språkundervisningen. På webbplatsen finns information om lästeater och färdiga lästeatermanuskript som kan laddas ner.

Skuggteater: Skuggteater passar elever i alla åldrar. Skuggteater gör det möjligt att använda fantasi i historieberättandet. På webbplatsen finns färdiga mallar för skuggteaterdockor som kan laddas ner.

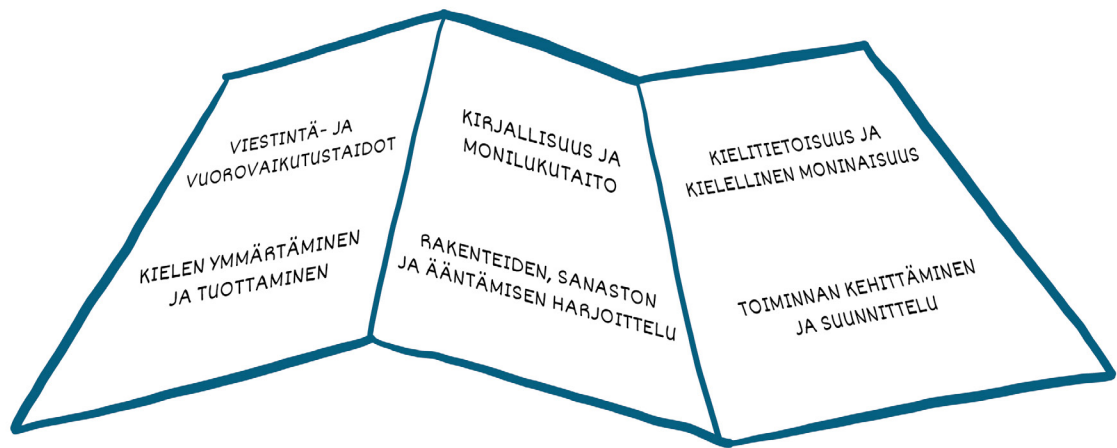
Broschyren Dyk in i berättelsen – Läsning ger kraft: En broschyr som gjorts för lärare inom småbarnspedagogiken och för föräldrar om betydelsen av läsning. Broschyren kan laddas ner på sex olika språk.

Oversättning: Lingvia Translations.

KÄLLOR OCH MER INFORMATION:

- Aerila, J.-A. & Kauppinen, M. (2020). Taide ja kerronta varhaiskasvatuksessa. I M. Neitola, J.-A. Aerila & M. Kauppinen (red.), *Rinnalla – Taide, kerronta ja sosiaalisemotionaalinen oppiminen varhaiskasvatuksessa* (ss. 41–49). Rinnalla-hanke ja OPH.
- Coholic, D. (2010). *Arts activities for children and young people in need, helping children to develop mindfulness, spiritual awareness and self-esteem*. Jessica Kingsley Publishers.
- Kauppinen, M. & Aerila, J.-A. (2020a). Kielitietoinen kirjallisuuskasvatus. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2020/kielitietoinen-kirjallisuuskasvatus> (viitattu 4.1.2020).
- Kauppinen, M. & Aerila, J.-A. (2020b). Potrettikuvista miniatyyripuutarhoihin ja lukuvirtoihin – Kirjallisuusperustaista kielikasvatusta taidemenetelmin (LivArt). *Kielikukka*, 40(1), 2–8.
- Keskitalo, A., Aerila, J.-A. & Rönkkö, M.-L. (2017). *Puutarhaa suojelemassa. Storyline-pedagogiikka eheyttävässä oppimisprosessissa*. [Ainedidaktinen symposium]. Helsinki, Finland.
- Lao, C. Y. & Krashen, S. (2000). The impact of popular literature study on literacy development in EFL: More evidence for the power of reading. *System*, 28, 261–270.
- Lawrence, R. L. (2008). Powerful feelings: exploring the affective domain of informal and arts-based learning. *New directions for adult and continuing learning*, 120, 65–77.
- Löytönen, T. & Sava, I. (2011). Taidepedagogiikka tarinoiden ja tunteiden tulkkina. I E. Anttila (red.), *Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä* (ss. 95–119). Teatterikorkeakoulu.
- Santos, R. M., Fettig, A. & Schaffer, L. (2012). Helping families connect early literacy with social-emotional development. *Young Children* 1/2012, 88–93.

Osa III - Kartta

Del III - Karta

Tuumasta toimeen – vinkkejä IKI-hankkeessa tuotettujen innovaatiokuvausten käyttöön

Liisa Lempel & Anu Palojärvi

Kolmivuotisen IKI-hankkeen tavoitteena on ollut tunnistaa, jakaa ja kehittää toimivia kielikasvatuksen innovatiivisia käytänteitä ympäri Suomen monista eri konteksteista. Tässä luvussa kerrotaan lyhyesti innovaatioiden valinnasta ja niiden parissa tehdystä kehittämistyöstä sekä annetaan vinkkejä hankkeessa tuotettujen innovaatiokuvausten käyttöön.

Kuluneiden kolmen vuoden aikana IKI-hanke on toivotettu tervetulleeksi moneen päiväkotiin ja peruskouluun. Näiden vierailujen aikana olemme päässeet hyppäämään mukaan kielikasvattajien arkeen monella eri tavalla: olemme saaneet nähdä ja kuulla monista innovaatioista ja toimintamalleista, jotka toimivat työkaluina ja rakennuspalikoina kielikasvatuksen arjessa. Innovatiivisia aktiviteetteja on syntynyt yhteistyössä, kehittämisprojektien ja hankkeiden kautta, yksittäisten opettajien kokemusten innoittamana sekä kollegoiden kanssa tehtynä tiimityönä. Käytänteitä on myös kehitetty eri tavoin yhteistyössä kielikasvattajien kanssa, esimerkiksi mentoriopettajaverkostossa¹ tai toimintatutkimuksen² kautta. Toiveemme on, että seuraavien lukujen aktiviteettikuvauksissa pääsee esille niitä kehittäneiden kielikasvattajien ja yhteisöjen ääni, ja että kuvaukset voisivat inspiroida eri asteilla toimivia kielikasvattajia omassa työssään.

Tähän käsikirjaan olemme pyrkineet valitsemaan mahdollisimman monipuolisen kattauksen erilaisia innovatiivisia aktiviteetteja ja toimintatapoja kielikasvatuspolun eri vaiheista aina varhaiskasvatuksesta yläkoulun loppuun saakka. Tässä käsikirjassa esittelemme myös joitain laajempia innovaatioita, mutta käsikirjan keskiössä ovat kuitenkin aktiviteettikuvaukset, jotka sopivat erilaisiin kielikasvatuksen konteksteihin ja joita kielikasvattajat voivat soveltaa ja muokata itselleen sopiviksi. Tässä luvussa keskitytäänkin hankkeessa tuotettuihin aktiviteettikuvauksiin.

Kartoitetuista innovatiivisista aktiviteeteista koottiin kuvauksia, joiden tavoitteena on tuoda käytänteet kaikkien kielikasvatuksen parissa työskentelevien saataville, ideoiksi omaan toimintaan ja sen kehittämiseen. Aktiviteettien valinnassa olemme pohtineet erityisesti aktiviteettien hyötyä kielenoppimisessa ja kielitietoisuuden edistämisessä, käytänteiden arvioitua toimivuutta sekä sovellettavuutta kielikasvatuksen kontekstista toiseen tai eri-ikäisille oppijoille. Lisäksi olemme pyrkineet huomioimaan kielikasvattajien omaa näkökulmaa eli sitä, mitä opettajat

ja varhaiskasvattajat ovat itse pitäneet toimivana ja halunneet nostaa esiin.³ Toisinaan tuttuihin tehtäviin ja käytänteisiin on tuonut innovatiivisuutta uusi näkökulma tai kielikasvattajan toimintatapa – se, miten käytänteitä jokapäiväisessä työskentelyssä toteutetaan. Aktiviteettikuvauksen kirjoittamisprosessiin on hankkeessa liittynyt kiinteästi myös yhteistyöverkostossa kielikasvattajien ja opiskelijoiden kanssa tehty kehittämistyö. Kehittämistyön tarkoituksena on ollut antaa ideoita aktiviteettien soveltamiseen eri konteksteissa sekä siihen, miten innovatiivisia aktiviteetteja voisi laajentaa osaksi suurempaa kokonaisuutta, yhdistää muuhun toimintaan tai toteuttaa eri-ikäisten oppijoiden kanssa. Kehittämistyön kautta syntyneitä sovellusideoita on kerätty etenkin aktiviteettikuvauksen loppuun. Kuvauksen rakennetta ja käyttöä esitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

Teemakategoriat

Tässä käsikirjassa olemme jakaneet aktiviteettikuvaukset eri kategorioihin, jotta kirjasta olisi helpompaa löytää itselle sopivat käytänteet. Teemakategorioiden suunnittelun pohjana on käytetty valtakunnallisia opetussuunnitelmia (VASU⁴, EOPS⁵, POPS⁶) ja suunnitelmista nousevia osa-alueita. Teemoittelussa on lisäksi huomioitu aktiviteettien tavoitteet ja sisällöt. Aktiviteettikuvaukset on jaettu kuuteen eri teemaan:

Viestintä- ja vuorovaikutustaidot:

- Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua eri kielillä, esimerkiksi tavallisten vuorovaikutustilanteiden ja keskustelujen kautta.

Kielen tuottaminen ja ymmärtäminen:

- Aktiviteetteja, jotka rohkaisevat harjoittelemaan kielen ymmärtämistä, tuottamista ja itseilmaisua.

Kielitietoisuus ja kielellinen moninaisuus:

- Aktiviteetteja ja käytänteitä, jotka tukevat monikielisyttä, sen huomioimista tai siinä kehittymistä sekä kielitietoisuutta joko yhdessä tai useammassa kielessä.

³ Ks. lisää [innovatiivisuutta käsittelevästä luvusta](#).

⁴ VASU = Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus.

⁵ EOPS = Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:94.

⁶ POPS = Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96.

¹ Ks. lisää luvusta ["Opettajaverkosto kielipedagogiikkaa kehittämässä"](#).

² Ks. lisää luvusta ["Toimintatutkimus kollegiaalisen oppimisen tukena"](#).

Kirjallisuus ja monilukutaito:

- Kategorian aktiviteetit pyrkivät herättämään kiinnostusta kirjallisuuteen, syventämään sen ymmärtämistä tai käsittelyä eri tavoin ja/ tai edistävät monilukutaidon kehittymistä, esimerkiksi tarinoiden, kuvien, lukivalmiuksien harjoittelun tai luovien toimintatapojen kautta.

Rakenteiden, sanaston ja ääntämisen harjoittelu:

- Inspiraatiota sanaston, rakenteiden tai ääntämisen harjoitteluun yhdellä tai useammalla kielellä.

Toiminnan kehittäminen ja suunnittelu:

- Ideoita toiminnan kehittämiseen ja jatkumoiden muodostamiseen. Kuvaukset ovat käytännöllisiä esimerkkejä, joiden tarkoituksena on havainnollistaa, miten kehittämis- ja suunnittelutyötä voi esimerkiksi aloittaa.

Monissa tässä käsikirjassa esitellyissä aktiviteeteissa opitaan asioita useammasta kuin yhdestä teemakategoriasta. Kuitenkin myös nämä aktiviteetit on pyritty jakamaan teemakategorioihin sen perusteella, mihin teemaan aktiviteetti ensisijaisesti liittyy.

Osa aktiviteettikuvauksista ovat sekä suomeksi että ruotsiksi ja osa vain toisella kielellä. Molemmilla kielillä olevissa aktiviteettikuvauksissa ensimmäisenä on aina se, millä kielellä kuvaus on alun perin kirjoitettu. Eri kielelle käännettävät kuvaukset on valittu hankepartnereiden yhteistyössä, ja pyrkimyksenä on ollut taata mahdollisimman laaja kattaus aktiviteetteja sekä suomeksi että ruotsiksi niin, että ne palvelisivat eri konteksteissa toimivia kielikasvattajia.

Kuvausten rakenne

Aktiviteetteja kerätessämme olemme kysyneet kielikasvattajien, koulujen ja päiväkotien toiveita siinä, haluavatko he, että heidät mainitaan nimellä vai ei. Tämän vuoksi osassa aktiviteeteissa mainitaan kehittäjän tai toteuttajan nimi ja toisissa taas tämä ei tule esiin. Aktiviteettikuvauksissa esiintyvä käsite *kielikasvattaja* viittaa laajasti kielikasvatuksen ammattilaisiin: varhaiskasvatuksen ammattilaisiin, luokan- ja aineenopettajiin sekä muihin kielikasvatuksen saralla työskenteleviin henkilöihin, jotka ovat tavalla tai toisella osallistuneet kuvauksessa esitellyn aktiviteetin toteuttamiseen.

Jokainen aktiviteettikuvaus koostuu useammasta alaotsikosta (reppu, askel polulla, kompassi ja muuttuvat olosuhteet). Useimpien aktiviteettien yhteyteen on kirjoitettu lisätietoja kontekstista, jossa se on alun perin toteutettu, mutta monet aktiviteeteista ovat sovellettavissa eri-ikäisille oppijoille ja muokatavissa erilaisiin kielikasvatuksen konteksteihin ja ryhmille sopiviksi.

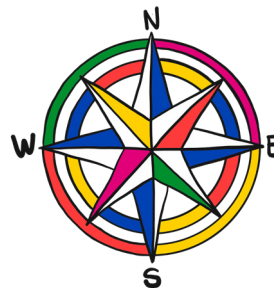
- *Reppuun* on koottu resursseja, joita tehtävän toteuttaminen vaatii, kuten tarvikkeita tai etukäteisjärjestelyjä.

- *Askel polulla* kuvaa aktiviteetin etenemistä ja sen toteuttamista vaihe vaiheelta. Samalla esitellään toiminnan idea.

- *Kompassiin* on koottu huomioita toiminnan periaatteista ja tekniikoista.

- *Muuttuviin olosuhteisiin* on kerätty kehittämistyön kautta syntyneitä sovellus- ja kehittämisideoita. Ne antavat muutamia esimerkkejä siitä, mihin ja miten aktiviteettia voisi soveltaa, mutta mahdollisuuksia näiden lisäksi on toki vielä paljon lisää.

Lopuksi

Tämän käsikirjan aktiviteetit tarjoavat ikkunoita erilaisiin kielikasvatuksen konteksteihin, mutta innovatiivisuus sekä innovatiiviset, hyvät aktiviteetit ja käytänteet eivät rajaudu vain tämän käsikirjan kansion sisäpuolelle. Ehkä olet kokeillut jotain saman tyyppistä omassa toiminnassasi tai poiminut kuvauksissa esille tulevia elementtejä työskentelyysi jo aiemmin – tai ehkä olet kokeillut jotain aivan toisenlaista, mutta yhtä toimivaa. Toivomme, että aktiviteettikuvaukset voivat antaa lisäideoita ja uutta virtaa meneillään olevan kehittämistyön jatkamiseen. Aktiviteettikuvaukset antavatkin muutamia esimerkkejä innovaatioista ja siitä, miten niitä on sovellettu, mutta mahdollisuuksia on vielä valtavasti lisää. Jokainen ryhmä ja tilanne on erilainen, joten rohkaisemme vapaasti muokkaamaan, soveltamaan, kokeilemaan tai vaikkapa yhdistelemään eri aktiviteetteja. Ideoita voi kollegan kanssa, yksin tai esimerkiksi koko tiimin yhteistyönä. Millainen toiminta istuisi juuri teidän tapaanne työskennellä?

Inspiroivia ja innovatiivisia kielihetkiä!

Från ord till handling - användningstips för IKI-projektets innovationsbeskrivningar

Liisa Lempel och Anu Palojärvi

Målet för det treåriga IKI-projektet har varit att utgående från många olika kontexter identifiera, dela och utveckla god språkpedagogisk innovativ praxis runtom i Finland. I detta kapitel berättar vi i korthet om valet av innovationer och om det utvecklingsarbete som gjorts kring dessa. Vi ger också tips om hur de innovationsbeskrivningar som tagits fram under projektets gång kan användas.

Under de senaste tre åren har IKI-projektet välkomnats i många daghem och grundskolor. Under dessa besök har vi på olika sätt fått ta del av språkfost-rarnas vardag. Vi har fått se och höra om åtskilliga innovationer och verksamhetsmodeller som fungerar som verktyg och byggklossar i vardagen inom språkfostran. Innovativa aktiviteter har uppstått i samarbete, genom utvecklingsprojekt och andra projekt, genom inspiration ur enskilda lärares erfarenheter och genom teamarbete med kollegor. Arbetssätten och metoderna har utvecklats på olika sätt i samarbete med språkfost-rarna, till exempel i mentornätverk för lärare¹ eller genom aktionsforskning². Vår förhoppning är att alla de språkfost-rare och grupper som har utvecklat aktivitetsbeskrivningarna i följande kapitel ska få sin röst hörd och att beskrivningarna ska inspirera språkfost-rare inom olika stadier i deras arbete.

För denna handbok har vi strävat efter att ta fram ett så mångsidigt urval som möjligt av olika slags innovativa aktiviteter och arbetssätt från olika stadier inom språkfostran ända från småbarnspedagogiken till slutet av högstadiet. Vi kommer att presentera några mera omfattande innovationer, men det är ändå aktivitetsbeskrivningarna som står i fokus i handboken. Aktivitetsbeskrivningarna lämpar sig för olika kontexter inom språkfostran och språkfost-rarna kan tillämpa och anpassa dem så att de fungerar i deras verksamhet. I detta kapitel koncentrerar vi oss på de aktivitetsbeskrivningar som genomförts inom projektet.

Vi har sammanställt beskrivningar av alla de innovativa aktiviteter som kartlagts under projektets gång. Syftet med beskrivningarna är att göra arbetssätten och metoderna i dem tillgängliga för alla som arbetar med språkfostran och ge dem idéer till sin verksamhet och till att utveckla den. I valet av aktiviteter har vi funderat särskilt mycket på hur aktiviteterna främjar språkinläringen och språkmedvetenheten, hur aktiviteterna kan tänkas fungera och hur de går att tillämpa i olika kontexter inom språkfostran eller på elever i olika åldrar. Vi har dessutom försökt ta hänsyn

till språkfost-rarnas perspektiv, dvs. det som lärarna och småbarnsfost-rarna själva har ansett att fungerar bra och som de velat lyfta fram.³ Ibland har en ny synvinkel eller språkfost-rarens tillvägagångssätt gjort uppgifter och arbetssätt innovativa, dvs. när det gäller hur de omsätts i praktiken i det dagliga arbetet. Skrivprocessen kring aktivitetsbeskrivningarna har hängt nära ihop med det utvecklingsarbete som har gjorts i samarbetsnätverket mellan språkfost-rare och studerande. Syftet med utvecklingsarbetet har varit att ge idéer till hur aktiviteterna kan tillämpas i olika kontexter. Vi har också velat ge idéer till hur de innovativa aktiviteterna går att göra till en del av en större helhet, kombinera med övrig verksamhet eller genomföra med elever i olika åldrar. De tillämpning-sidéer som har uppstått genom utvecklingsarbetet finns samlade i slutet av aktivitetsbeskrivningarna. Beskrivningarnas uppbyggnad och användning presenteras närmare i följande underkapitel.

Temakategorier

I denna handbok har vi delat in aktivitetsbeskrivningarna i olika kategorier för att det ska vara enklare att hitta lämpliga metoder i boken. Planeringen av temakategorierna har grundat sig på de riksomfattande läroplanerna (planen för småbarnspedagogik⁴, förskolans läroplan⁵, grundskolans läroplan⁶) och delområdena i planerna. Därutöver har vi i temaindelningen tagit hänsyn till aktiviteternas mål och innehåll. Aktivitetsbeskrivningarna har delats in i sex olika teman:

Kommunikativa och sociala färdigheter:

- Träning av kommunikativa och sociala färdigheter på olika språk, till exempel genom vanliga interaktionssituationer och samtal.

Språkproduktion och språkförståelse:

- Aktiviteter som uppmuntrar till att träna på att förstå och producera språk och på att uttrycka sig.

Språkmedvetenhet och språklig mångfald:

- Aktiviteter och arbetssätt som stödjer, beaktar eller utvecklar flerspråkighet samt språkmedvetenhet antingen i ett eller i flera språk.

³ Läs mer i [kapitlet om innovativitet](#).

⁴ Planen för småbarnspedagogik = Utbildningsstyrelsen 2018. Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018. Föreskrifter och anvisningar 2018:3a.

⁵ Förskolans läroplan = Utbildningsstyrelsen 2014. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014. Föreskrifter och anvisningar 2014:94.

⁶ Grundskolans läroplan = Utbildningsstyrelsen 2014. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. Föreskrifter och anvisningar 2014:96.

¹ Läs mer i [kapitlet om lärarnätverk](#).

² Läs mer i [kapitlet om aktionsforskning](#).

Litteratur och multilitteracitet:

- Aktiviteterna i denna kategori syftar till att väcka intresse för litteratur, att fördjupa förståelsen för litteraturen eller behandlingen av den på olika sätt och/eller att främja utvecklandet av multilitteracitet, till exempel med hjälp av berättelser, bilder, träning av läsförmågan eller genom kreativa metoder.

Träning av strukturer, ordförråd och uttal:

- Inspiration till att träna ordförråd, strukturer eller uttal på ett eller flera språk.

Utveckling och planering av verksamheten:

- Uppslag till att utveckla verksamheten och skapa ett kontinuum. Beskrivningarna består av praktiska exempel. Avsikten med dem är att belysa hur man kan gå till väga för att inleda ett utvecklings- och planeringsarbete.

I många av aktiviteterna som presenteras i denna handbok lär vi oss företeelser från mer än en temakategori. Vi har ändå försökt dela in också dessa aktiviteter i temakategorier utgående från vilket tema aktiviteten i första hand hör ihop med.

En del av aktivitetsbeskrivningarna är skrivna både på finska och på svenska och en del bara på det ena språket. Det språk på vilket beskrivningen ursprungligen har skrivits står alltid först i aktivitetsbeskrivningarna som finns på båda språken. Tillsammans med projektets samarbetspartner valde vi vilka beskrivningar som skulle översättas till ett annat språk. Ambitionen var att erbjuda ett omfattande urval av aktiviteter både på finska och på svenska för språkfostrare i olika kontexter.

Beskrivningarnas struktur

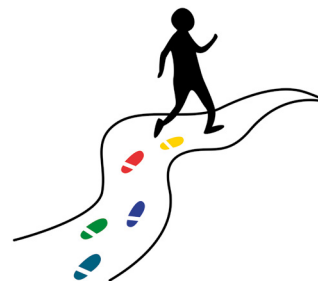
När vi samlade in aktiviteterna frågade vi språkfostarna, skolorna och daghemmen om de ville att vi skulle nämna deras namn eller inte. Av denna anledning nämns namnet på den som har utvecklat eller genomfört aktiviteten i en del av aktiviteterna, men inte i alla. Begreppet språkfostare som används i aktivitetsbeskrivningarna syftar på professionella språkfostare i vid bemärkelse. Med begreppet avses yrkesverksamma inom småbarnspedagogiken, klass- och ämneslärare samt andra personer som arbetar med språkpedagogik och som på ett eller annat sätt har deltagit i att förverkliga aktiviteten som presenteras i beskrivningen.

Varje aktivitetsbeskrivning består av flera underrubriker (ryggsäck, steg för steg, kompass och föränderliga omständigheter). I samband med de flesta aktiviteterna ges information om i vilken kontext aktiviteten ursprungligen har genomförts. Många av aktiviteterna kan tillämpas på elever i olika åldrar och modifieras och anpassas så att de fungerar i olika språkpedagogiska kontexter och grupper.

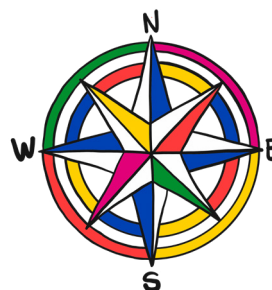
- *Ryggsäcken* består av de resurser som krävs för aktiviteten såsom tillbehör eller förberedelser.

- *Steg för steg* beskriver aktivitetens förlopp och hur aktiviteten går till stegvis. Samtidigt presenteras verksamhetens idé.

- *I kompassen* ingår kommentarer om verksamhetens principer och tekniker.

- *Under föränderliga omständigheter* har vi samlat tillämpnings- och utvecklingsidéer som uppstått genom utvecklingsarbetet. De ger några exempel på hur och på vad aktiviteten kan tillämpas, men det finns förstås många fler möjligheter utöver dessa.

Sammanfattningsvis

Aktiviteterna i denna handbok ger en inblick i olika språkpedagogiska kontexter, men innovationerna och de innovativa aktiviteterna och arbetssätten begränsas inte enbart till handboken. Kanske har du själv i din verksamhet använt liknande element eller metoder som i beskrivningarna eller använt delar av beskrivningarna i ditt arbete redan tidigare, eller kanske har du prövat på någonting helt annat som har fungerat lika bra. Vi hoppas att aktivitetsbeskrivningarna kan bidra med fler idéer och ge ny energi åt det pågående utvecklingsarbetet. Aktivitetsbeskrivningarna ger några exempel på innovationer och på hur de har tillämpats, men det finns otroligt många fler möjligheter. Varje grupp och situation är unik. Vi uppmuntrar därför alla att fritt förändra, anpassa, pröva eller varför inte kombinera olika aktiviteter. Fundera på idéer tillsammans med kollegan, ensam eller till exempel i samarbete med hela teamet. Vilken aktivitet skulle passa ert sätt att arbeta?

Med önskan om inspirerande och innovativa språkstunder!

Från ord till handling - Översättning: Lingvia Translations.

1. Viestintä- ja vuorovaikutustaidot

Kommunikativa och sociala färdigheter

Kielisuihkuttelu arjen lomassa

Avainsanat:

kielisuihutus, autenttiset oppimistilanteet, varhennus, leikillisuus

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on tutustua uuteen kieleen ja oppia sitä pienimuotoisesti arjen lomassa toteutetun kielisuihuttamisen kautta.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Positiivista asennetta kielten käyttämistä kohtaan arjessa.
- Aluksi tarvitaan hieman enemmän suunnittelu-aikaa sen pohtimiseen, mihin rutiineihin ja aktiviteetteihin uutta kieltä/kieliä otetaan mukaan ja miten kieltä/kieliä käytetään. Kielisuihkuttelun tullessa tutuksi myös suunnittelu alkaa sujumaan nopeammin tavallisen suunnittelun lomassa.

Askel polulla – Yhteisön toimintatapa

Jyväskylässä kielisuihkutuksesta on kehitetty uudentyyppinen kielisuihkutuksen malli, jossa varhaiskasvatuksen ammattilaiset toteuttavat kielisuihkutusta päiväkodin arjessa. Jos he kaipaavat apua tai vinkkejä kielisuihkutukseen voi kielisuihkutuskouluttaja tulla päiväkotiin kielisuihkuttamaan useamman viikon ajaksi arjen toiminnan lomassa. Kouluttajan toteuttaman kielisuihkutuksen tarkoituksena on myös auttaa ja tukea varhaiskasvatuksen ammattilaisia siten, että he voivat jatkaa kielisuihkutusta arjessa myös sen jälkeen, kun kouluttaja siirtyy seuraavaan ryhmään. Näin päiväkodin henkilökunta saa ideoita ja taitoja kielisuihkutuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksen arjessa.

Kielisuihkuttelua toteutetaan varhaiskasvatuksen arjen lomassa linkittämällä uusi kieli rutiineihin ja aktiviteetteihin.

Kielisuihkuttelussa esimerkiksi:

- Tervehtimisiä, lasten kehumista ja arjessa muita toistuvia asioita voidaan ottaa kielisuihkutuskielillä.
- Pukemistilanteissa vaatteita voidaan nimetä kielisuihkutuskielillä tai antaa ohjeita kielisuihkutuskielillä.
- Retkelle lähtiessä mukaan otettavat tavarat ja vaatteet voidaan käydä kielisuihkutuskielen ja kuvien avulla läpi.
- Käsiteltäviin teemoihin tai aiheisiin voidaan ottaa lauluja tai leikkejä kielisuihkutuskielillä. Jos esimerkiksi harjoitellaan riimejä, riimipareja voi ottaa kielisuihkutuskielillä tai jos teemana ovat vaikkapa eläimet, voidaan laulaa eläinaiheisia lauluja kielisuihkutuskielillä.
- Aamupiirissä voidaan ottaa leikkejä, lauluja, runoja tai riimejä kielisuihkutuskielillä tavallisten rutiinien lisäksi.
- Laskemisessa voidaan käyttää kielisuihkutuskieltä esimerkiksi arjessa, kun lasketaan lasten lukumäärää tai esineiden laskemisessa.
- Jumpassa voidaan toteuttaa leikkejä ja harjoituksia myös kielisuihkutuskielillä muiden aktiviteettien lomassa tai tuttuja leikkejä voi leikkiä monilla eri kielillä.
- Askarteluissa tai leikkutilanteissa voidaan nimetä asioita tai antaa ohjeita myös kielisuihkutuskielillä.
- Odottelutilanteissa voidaan ottaa leikkejä kielisuihkutuskielillä.
- Ruokailutilanteissa ruokia voidaan nimetä ja/tai niistä voidaan jutella kielisuihkuttelukielillä samalla kun lapset hakevat ruokaa tai kun syödään yhdessä.

Lisää tietoa
Jyväskylän kielisuihkutuksesta löydät
esim. täältä:

<https://peda.net/jyvaskyla/kielisuihkutus>

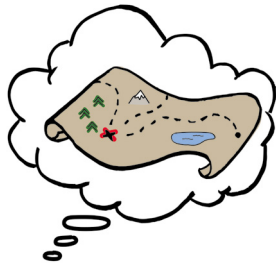

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Kielisuihkutuksessa uuteen kieleen tutustutaan esimerkiksi laulujen, leikkien, toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Kielisuihkutuksessa ei ole varsinaisia oppimistavoitteita, vaan pääpaino on kieleen tutustumisella sekä mielenkiinnon herättämisellä kieliä ja kielten oppimista kohtaan. Samalla lapset toki oppivat pienessä määrin uutta kieltä, kuten lauseita, sanoja ja kuullun ymmärtämistä.

Kielisuihkutuksessa uuden kielen ymmärtämistä voidaan tukea mm. kuvien, ilmeiden, eleiden, osoitusten ja konkretian kautta. Arjen lomassa toteutetussa kielisuihkutuksessa ymmärtämistä tukevat myös lapsille tutut tilanteet. Kielisuihkuttaja käyttää toiminnassaan myös päiväkodin toimintakieltä, jolloin lapsille uutta kieltä voidaan tuoda toimintaan sopivassa määrin, ilman painetta siitä, että koko ajan tulisi toimia kielisuihkutuskielillä.

Perinteiseen kielisuihkutukseen (kielisuihkutustuokio kerran tai kahdesti viikossa) verrattuna arjen lomassa toteutettavan kielisuihkuttelun etuna on se, että kielisuihkutus voidaan nivoa tavalliseen arkeen ja juuri sillä hetkellä harjoiteltaviin asioihin ja teemoihin, jolloin oppiminen tehostuu ja uudesta kielestä tulee luonnollinen osa lapsen arkea. Näin ollen myös kielisuihkuttelusta ja muusta varhaiskasvatuksen toiminnasta muodostuu luonteva, yhtenäinen kokonaisuus. Samalla myös syntyy synergiaetua, kun samoja asioita harjoitellaan eri kielillä. Arjen lomassa toteutettavan kielisuihkuttelun etuna on lisäksi se, että uuteen kieleen päästään tutustumaan sopivan pienissä palasissa. Tällöin lasten mielenkiinto ja motivaatio pysyvät paremmin yllä (vrt. tunnin tuokio vs. 2-15 min kielijuttuja monta kertaa päivässä). Kielisuihkuttelun nivominen arjen lomaa auttaa myös siinä, että oppimiseen tarvittavaa toistoa tulee enemmän, kun uutta kieltä voidaan käyttää päivittäin esimerkiksi arjen rutiineissa. Lisäksi kielisuihkuttelun määrää ja tapaa voidaan myös arvioida lasten vireydellä ja muu toiminta huomioiden, jolloin kielisuihkutuksesta tulee enemmän lasten tarpeet huomioitavaa.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Varhaiskasvatuksen ammattilaiset/opettajat voivat alusta asti toteuttaa ja suunnitella kielisuihkutusta tai kielen varhennusta arjen lomaan ilman, että joku "starttaisi kielisuihkutuksen" tulemalla toteuttamaan kielisuihkutusta päiväkotiin. Kielisuihkuttelun laajuus voidaan sovittaa päiväkodin arkeen sopivaksi ja uuden kielen/kielten käytön määrää voidaan laajentaa pikkuhiljaa, kun kielisuihkuttelu käy tutuksi sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisille että lapsille. Kielisuihkuttelu voidaan siis aloittaa hyvin pienestäkin, esimerkiksi leikkimällä tuttuja leikkejä jollain toisella kielellä tai antamalla yksinkertaisia ohjeita uudella kielellä, ja vähitellen kielen käytön määrää voidaan kasvattaa tavalla, joka tuntuu sopivalta.
- Monikielisissä ryhmissä kielisuihkutteluun voi ottaa kielisuihkutuskielen lisäksi mukaan myös lasten äidinkielet/kotikielet. Lapsia tai heidän vanhempiaan voi pyytää opettamaan heidän kieliään ja esimerkiksi tervehdyksiä, lauluja ja leikkejä heidän kielillään, jolloin niitäkin voidaan harjoitella yhdessä lasten kanssa. Näin osoitetaan arvostusta ja kiinnostusta myös lasten kotikieliin ja edistetään kieliin ja kielten oppimiseen liittyvää arvostusta ja motivaation syntymistä.
- Kouluissa kielisuihkutusta tai kielten varhennusta voi samalla tavalla linkittää arjen toimintaan, esimerkiksi käyttämällä uutta kieltä päivän aikana pienissä asioissa, eri aineisiin liittyvissä aktiviteeteissa ja arjen rutiineissa.

Språkdusch i vardagen

Nyckelord:

språkdusch, autentiska inläringssituationer, tidigarelagd undervisning, lekfullhet

Verksamhetens syfte:

Syftet är att bekanta sig med ett nytt språk och lära sig språket med hjälp av små språkduschar i vardagen.

Ryggsäck – Resurser som behövs

- En positiv inställning till att använda språk i vardagen.
- I början behövs mer planeringstid för att tänka ut i vilka rutiner och aktiviteter det nya språket/de nya språken ska användas och på vilket sätt språket/språken ska brukas. I takt med att språkduschandet kommer igång ordentligt, går planeringen av språkduscharna snabbare.

Steg för steg – Verksamhetsmodellen

I Jyväskylä har en ny sorts modell för språkdusch utarbetats. Modellen går ut på att pedagogerna inom småbarnspedagogiken använder språkduschar i daghemmets vardag. Om pedagogerna behöver tips eller hjälp för att komma igång med språkduschen, kan en språkduschhandledare komma till daghemmet och hålla språkduschar i några veckor i samband med den vardagliga verksamheten. Syftet med språkduscharna som genomförs av en handledare är att hjälpa och stödja pedagogerna inom småbarnspedagogiken. Meningen är att pedagogerna ska kunna fortsätta med språkduschar i vardagen på egen hand efter att handledaren har lämnat gruppen. Daghemspersonalen får med andra ord idéer och kunskaper som hjälper dem att införa språkduschar i vardagen.

Språkdusch i vardagen inom småbarnspedagogiken innebär att ett nytt språk kopplas ihop med rutiner och aktiviteter.

Exempel på situationer där språkduschspråket kan användas:

- Språkduschspråket kan användas till exempel i hälsningsfraser, när man berömmar barnen och i andra återkommande situationer i vardagen.
- I påklädningssituationer kan man namnge kläder eller ge anvisningar på språkduschspråket.
- När det är dags för en utflykt kan man med hjälp av språkduschspråket och bilder gå igenom vilka saker och kläder som ska tas med på utflykten.
- Sånger eller lekar på språkduschspråket kan användas då olika teman eller ämnen behandlas (om barnen tränar till exempel på rim, kan rimpar användas på språkduschspråket eller om temat är djur, kan barnen sjunga sånger om djur på språkduschspråket).
- Morgonsamlingen kan innehålla lekar, sånger, dikter eller rim på språkduschspråket utöver de vanliga rutinerna.
- Språkduschspråket kan användas i vardagliga räkneuppgifter (till exempel för att räkna antalet barn eller föremål osv.).
- I gymnastiken kan en del lekar och övningar genomföras på språkduschspråket vid sidan av andra aktiviteter, och bekanta lekar kan lekas på många olika språk.

- När barnen pysslar eller leker kan saker namnges eller instruktioner ges på språkduschspråket.
- I situationer då barnen måste vänta på något kan man leka lekar på språkduschspråket.
- Vid maten kan maträtterna namnges och/eller man kan tala om dem på språkduschspråket samtidigt som barnen hämtar mat eller äter tillsammans.

Mer information om språkduschar enligt Jyväskylä-modellen finns till exempel här (på finska):

<https://peda.net/jyvaskyla/kielisuihkus>

Kompass – Verksamhetens principer

Språkdusch innebär att barnen får bekanta sig med ett nytt språk till exempel genom sånger, lekar, aktiviteter och interaktion. Det finns inga egentliga inlärningsmål med språkdusch. Det viktigaste är att bli bekant med språket och att ett allmänt intresse för språk och språkinläring väcks. Samtidigt lär sig barnen det nya språket i små doser (till exempel meningar, ord och hörförståelse).

I språkdusch kan förståelsen av det nya språket stödjas till exempel med bilder, miner, gester, tecken och konkreta saker. Situationer som barnen känner igen underlättar förståelsen i språkduschar som integreras i vardagen. Den som genomför språkduschen använder också daghemmets verksamhetsspråk. Det finns med andra ord inga krav på att språkduschspråket ska brukas hela tiden. Det nya språket kan användas med barnen i lämplig mängd.

Jämfört med traditionell språkdusch (= en stunds språkdusch en eller två gånger i veckan) är fördelen med språkdusch som integreras i vardagen att språkduschen kan bakas in i den vanliga tillvaron och i de förhållanden och teman som barnen håller på och tränar på för närvarande. Inläringen blir då effektivare och det nya språket blir en naturlig del av barnets vardag. Språkduscharna och den övriga verksamheten inom småbarnspedagogiken bildar på så sätt en naturlig, sammanhängande helhet. Samtidigt leder det till synergieffekter i och med att samma företeelser tränas på olika språk. En fördel med språkdusch i vardagen är att barnen får lära känna det nya språket i lagom stora bitar. Det blir lättare att upprätthålla barnens intresse och motivation (jämför en timmes språkdusch med 2–15 minuters språkaktiviteter flera gånger om dagen). När språkduscharna bakas in i vardagen finns det fler möjligheter för den repetition som krävs för inläring. Det nya språket kan användas dagligen till exempel i vardagliga rutiner. Det går dessutom att anpassa språkduscharnas mängd och hur de genomförs efter barnens energinivå och den övriga verksamheten. Språkduschen tar då i högre grad hänsyn till barnens behov.

Under andra omständigheter - Tillämpning

- Pedagogerna inom småbarnspedagogiken kan planera och införa språkduschar/tidigarelagd språkundervisning i vardagen också utan att någon utomstående kommer till daghemmet och "startar språkduschen". Omfattningen på språkduscharna kan anpassas så att den passar daghemmets vardag. Det nya språket/de nya språken kan användas mer och mer efterhand i takt med att pedagogerna inom småbarnspedagogiken och barnen vänjer sig vid språkduscharna. Det går alltså att börja med språkduschar i liten skala. Man kan till exempel leka kända lekar på ett annat språk eller ge enkla instruktioner på det nya språket. Så småningom kan språket användas mer och mer på det sätt som känns mest lämpligt.
- I flerspråkiga grupper kan barnens modersmål/hemspråk tas med i språkduschandet utöver språkduschspråket. Språkfostrarna kan be barnen eller barnens föräldrar att lära ut till exempel hälsningar, sånger och lekar på sina språk, så att de kan träna på dem tillsammans med barnen. Det här är ett sätt att visa uppskattning och intresse för barnens hemspråk, visa att man värdesätter språk och öka motivationen för att lära sig språk.
- I skolor kan språkduschar/tidigarelagd språkundervisning knytas till den vardagliga verksamheten till exempel genom att det nya språket används under dagen i små doser i aktiviteter och dagliga rutiner i olika ämnen.

Språkdusch i vardagen - Översättning: Lingvia Translations.

Käsienpesu esimerkkinä siirtymäruutiineista

Avainsanat:

rutiinit, monikielisyys, autenttiset oppimistilanteet

Toiminnan tarkoitus:

Kohdekieli siirtymissä ja arjen rutiineissa osana kielenoppimista.

Askel polulla - Aktiveetti ja yhteisön toimintatapa

Aktiveetti

Esimerkkiaktiveetista on toteutettu alkuopetuksen monikielisessä ryhmässä tavanomaisessa luokkatilassa. Opettaja ohjeistaa oppilaita pesemään kädet ennen lounaalle lähtemistä.

Ryhmä istuu vielä paikoillaan, kun opettaja vaihtaa kielen lennosta suomesta englantiin. Hän ohjaa oppilaat pesemään kätensä hallitusti pienissä ryhmissä sanomalla esimerkiksi: "Those who have something pink" tai "Those who have something black". Ne oppilaat, joilla on yllään jotakin kyseisen väristä, menevät käsienpesujonoon. Ne, jotka ovat jo pesseet kätensä, siirtyvät luokan ulkopuolelle odottamaan muita ja opettajaa.

Tehtävä loppuu, kun kaikki ovat pesseet kätensä.

Yhteisön toimintatapa

Työyhteisön periaatteisiin kuuluu monikielisyys ja kielitietoisuuden huomioiminen kaikessa toiminnassa, joten eri kielet ovat läsnä ja näkyvillä koulupäivän aikana.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Tässä kuvattu käsienvesutilanne on vain yksi esimerkki opettajan toimintatavoista. Hänen sekä kokoyhteisön toimintaperiaatteisiin kuuluu monikielisyys huomioiminen ja kielitietoinen suhtautumistapa opetukseen. Eri kieliä pyritään tuomaan osaksi jokapäiväistä toimintaa.

Esimerkkitehtävä sopii käytettäväksi siirtymätilanteissa, mutta myös sisältöjen ja sanaston kertaamiseen.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Tehtävää voidaan käyttää myös muissa siirtymissä tai tilanteissa, joissa opettaja esimerkiksi haluaa jakaa luokan ryhmiin.
- Tehtävässä voi käyttää värien lisäksi myös muita sanastoja ja aihepiirejä.

Käsinukke uuteen kieleen tutustumisen apuna

Avainsanat:

varhennus, leikillisuus, suullisen kielitaidon harjoittelu

Toiminnan tarkoitus:

Tavoitteena on harjoitella kuulumisten vaihtoa kohdekielellä. Tehtävä toimii myös oppimistilanteeseen ohjaavana rutiinina.

Aktiviteetin kehittäjä:

Ilona Leimu,
Hollihaan koulu

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Käsinukke tai pehmolelu.

Askel polulla - Aktiviteetti

Esimerkkiaktiviteetti on toteutettu alkuopetuksessa varhennetun englannin ryhmässä. Opettaja käyttää aktiviteettia oppituntien aloitukseen.

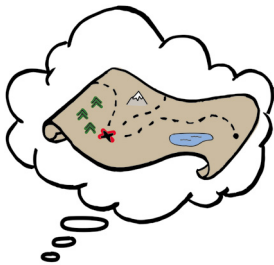
Opettaja nostaa esille seepra esittävän käsinuken. Seepra tervehtii englanniksi ja alkaa jutella englanniksi ensin opettajan kanssa: kysellään, mitä kummallekin kuuluu. Kun seepran avulla on kysely kuulumiset opettajalta, alkaa opettaja kysellä niitä koko luokalta ja yksittäisiltä oppilailta niin, että keskustelu tapahtuu seepran ja oppilaiden välillä.

Kun kuulumiset on vaihdettu, opettaja jatkaa päivän seuraavaan teemaan eli numeroiden kertaamiseen. Hän käyttää käsinukkea tässä apuna siten, että seepra pyytää ryhmää tekemään erilaisia asioita, kuten hyppimään. Kun sana *jump* on kerrattu yhdessä, seepra sanoo jonkin numeron ja pyytää esimerkiksi hyppäämään kolme kertaa.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Aktiviteettia voidaan toteuttaa erikokoisilla ryhmillä. Käsinukke tai pehmolelu soveltuu esimerkiksi tunnin alkurutiineihin, tuttujen teemojen kertaamiseen ja uusien aihepiirien esittelyyn. Käsinukelle juttelu voi motivoida käyttämään uutta kieltä ja madaltaa kynnystä kohdekielen käyttöön.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Aktiviteetti on sovellettavissa niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetukseenkin.
- Käsinuken käyttöä voi laajentaa myös muiden teemojen käsittelyyn.

Lapset haastattelijoina

Avainsanat:

suullisen kielitaidon harjoittelu, kieliopin harjoittelu

Toiminnan tarkoitus:

Haastattelukysymysten tekeminen annetuista kuvista ja kysymyssanasta.

Aktiviteetin kehittäjä:

Annika Tuomensaari,
Rauman kaupungin
valmo-opettaja, IKI-TARU-
opettaja

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Kuvakortteja.
- Noppia, joissa on kysymyssanoja (esimerkiksi kuka, missä, minne, miksi, koska, millainen).

Askel polulla - Aktiveetti

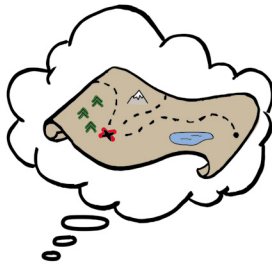
Toimitaan pienryhmissä.

Pienryhmälle annetaan kysymyssananoppa ja kasa kuvakortteja. Kuvakortit käännetään kuvapuoli alaspäin. Kukin oppilas vuorollaan heittää kysymyssananoppaa ja ottaa yhden kuvakortin. Oppilas muodostaa annetusta kuvasta (*luistelu*) ja kysymyssanasta (*kuka*) haastattelukysymyksen (*Kuka luisteli eilen?*). Kysymys voidaan kysyä heti yhdeltä ryhmän jäseneltä. Ryhmä auttaa ja tukee sekä kysymyslauseen muodostamisessa että vastauksen antamisessa tarpeen mukaan.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Toiminta opettaa ryhmässä toimimista ja toisten auttamista. Kysymyksen muodostaminen soveltaen vaatii paljon taitoja kysymyssanojen käytöstä, sanojen taivuttamisesta ja lauserakenteista.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Ryhmässä työstetään yhdessä kysymykset paperille ja myöhemmin ne esitetään esimerkiksi toiselle ryhmälle tai opettajalle.
- Kuvakorttien sijaan voidaan käyttää sanakortteja tai tavaroita.
- Haastattelukysymyksien kysymisestä ja niihin vastaamisesta voidaan työstää video ja mahdollisesti editoida se.
- Pienryhmät voivat pelata toisiaan vastaan. Kaikille ryhmille annetaan samanaikaisesti sama kuva (esimerkiksi dokumenttikameran kautta) ja kysymyssana. Ryhmät kisaavat keskenään siitä, mikä ryhmää keksii ja kirjoittaa ensimmäisenä oikeamuotoisen kysymyksen annetuista sanoista.
- Tehtävä on toteutettavissa eri-ikäisten oppijoiden kanssa varhaiskasvatuksesta perusopetuksen loppuun. Haastetta saadaan mm. sanastoa muokkaamalla.

Barnen som intervjuare

Nyckelord:

träning av muntliga språkkunskaper, träning av grammatik

Verksamhetens syfte:

Bilda intervjufrågor med hjälp av bilder och frågeord.

Utvecklare av
aktiviteten:

Annika Tuomensaari,
lärare i förberedande
undervisning i
Raumo, IKI-TARU-
lärare

Ryggsäck – Resurser som behövs

- Bildkort.
- Tärningar med frågeord (till exempel vem, var, vart, varför, när, hurdan).

Steg för steg – Aktivitet

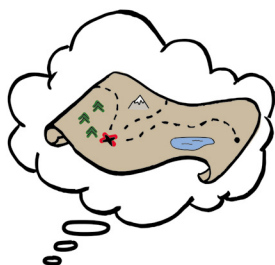
Aktiviteten genomförs i små grupper.

Varje grupp får en tärning med frågeord och en hög med bildkort. Bildkorten vänds med bildsidan nedåt. Eleverna kastar tärningen med frågeord och tar ett bildkort i tur och ordning. Eleven bildar en intervjufråga (*Vem åkte skridskor igår?*) av bilden (*åka skridskor*) och frågeordet (*vem*). Frågan kan ställas genast till någon i gruppen. Gruppen hjälper och stöttar den som ska bilda en fråga och den som ska svara på frågan, om det behövs.

Kompass – Verksamhetens principer

Aktiviteten lär deltagarna att fungera i en grupp och hjälpa varandra. För att kunna bilda frågor krävs kunskap i användning av frågeord, böjning av ord och meningsbyggnad.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Frågorna kan bildas tillsammans i en grupp och skrivas ner på papper för att senare presenteras för till exempel en annan grupp eller för läraren.
- Ordkort eller föremål kan användas i stället för bildkort.
- Spela in en video om att ställa intervjufrågor och svara på dem och editera videon.
- Små grupper kan spela mot varandra. Alla grupper får samma bild (till exempel via en dokumentkamera) och samma frågeord samtidigt. Grupperna tävlar mot varandra om vilken grupp som först kommer på en fråga och skriver ner den med hjälp av orden i rätt form.
- Aktiviteten kan användas med elever i olika åldrar i småbarnspedagogiken och under hela den grundläggande utbildningen. Aktiviteten kan göras mera utmanande bl.a. genom att man använder andra ord och uttryck.

Laskutehtävät arjen tilanteissa ja keskusteluissa

Avainsanat:

matemaattiset taidot, autenttiset oppimistilanteet, ongelmanratkaisu

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on harjoitella sekä matemaattisia valmiuksia että ruotsin kieltä arjessa olevien laskutehtävien kautta.

Askel polulla - Aktiviteetti

Esiopetuksen kielikylpyryhmässä ruotsiksi on harjoiteltu laskutoimituksia arjen tilanteiden kautta, esimerkiksi miettimällä lasten kanssa yhdessä, moneenko palaan hedelmät pitää pilkkoa, että ne riittäisivät koko ryhmälle tai pohtimalla, kuinka monta kilometriä tulee luisteltua, jos kiertää viidensadan metrin luistinaradan neljä kertaa. Tällaisella arjen matematiikalla opitaan valmiuksia kerto- ja jakolaskuihin ja samalla myös ruotsin kieli ja laskemisessa käytettävät termit ja käsitteet harjaantuvat.

Laskemiseen liittyvien keskustelujen avulla tuetaan sekä lapsen päättelytaitojen että ruotsin kielen kehittymistä. Esimerkiksi toisen pienryhmän jäsenten määrää on pohdittu yhdessä rohkaisemalla lapsia miettimään, montako lasta toisessa ryhmässä on, jos heidän pienryhmässään on 13 lasta ja yhteensä ryhmässä on 25 lasta. Lapsia on autettu keksimään ratkaisu keskustelemalla asiasta yhdessä ja auttamalla heitä päättelmissä, kunnes he ovat keksineet aikuisen avustuksella vastauksen. Tarvittaessa lapsia voi tukea myös käyttämällä esimerkiksi laskuhelmiä tai jotain muuta asiaa konkretisoivaa välinettä.

Tällaisten keskustelujen kautta myös haastetaan lasten ruotsin kielen ymmärtämistä niin, että käytettävä kieli muuttuu asteittain aina haastavammaksi lasten kielellisten taitojen karttuessa. Näin rakentuvat siis sekä matemaattiset valmiudet että kielelliset valmiudet koulun käymiseen ruotsin kielellä.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Kielikylpylle tyypillisten periaatteiden mukaan opettaja käyttää lasten kanssa vain ruotsia sekä tukee ymmärtämistä tarpeen mukaan esim. ilmeillä, eleillä, osoituksilla, konkreetilla tai kuvilla. Lapset puolestaan voivat käyttää myös omaa äidinkieltään (suomea), sillä opettajat ymmärtävät myös sitä.

Opettajien käyttämää ruotsin kieltä muutetaan asteittain haastavammaksi sitä mukaa kuin lasten kielitaito kehittyy. Eskarivaiheessa käytettävä kieli ja kielen kautta harjoiteltavat asiat ovat jo melko haastavia, ja niiden kautta pyritään edistämään kouluvalmiuksien kehittymistä. Yllä olevissa esimerkeissä esitellyt tehtävät ovat hyvin haastavia eskarilaisten taidoille, mutta yhteisten keskustelujen ja opettajan antaman tuen avulla lapset pystyvät selviytymään niistä. Näin toimitaan lähikehityksen vyöhykkeellä sekä kielen oppimisessa että tietotaitojen kehittämisessä.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Kielitietoisessa opetuksessa vastaavanlaisia aktiviteetteja voi käyttää myös suomeksi, kiinnittäen huomiota erityisesti laskutehtävissä käytettävään kieleen ja käsitteisiin sekä asiasta käytävään yhteiseen keskusteluun.
- Vanhempien oppilaiden kanssa harjoittelua voi jatkaa pohtimalla, miten arjen laskut kirjoitettaisiin sanallisiksi laskutehtäviksi ja siitä edelleen laskutoimituksiksi. Näin havainnollistuu myös, miten keskustelujen kautta pohditut asiat voi saada käännettyä ”matematiikan kielelle”. Samalla valmiudet sanallisten tehtävien ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen kehittyvät ja yhdessä käyty keskustelut voivat myös toimia tehtävien ratkaisemisen mallintamisena.
- Monikielisissä ryhmissä lapsia voi kannustaa pohtimaan tehtäviä ensin omalla äidinkielellään joko yksin tai yhdessä samaa kieltä puhuvien ryhmäkavereiden kesken ja tämän jälkeen pohtia tehtävää tai asioita yhdessä päiväkodin tai koulun kielellä. Näin oppiminen vahvistuu ja myös yhteydet eri kielten välillä rakentuvat vahvemiksi.
- Kielten varhennuksessa varhennettavalla kielellä pohdittavaksi voi ottaa vähän helpompia laskutehtäviä tai tukea laskutoimituksen ymmärtämistä esimerkiksi havainnollistamalla sormilla, laskuhelmillä tai pikkuesineillä laskettavaa asiaa niin, että lapset ymmärtävät riittävästi heille uutta kieltä. Näin varhennettavaa kieltä voidaan integroida esimerkiksi matematiikan opetteluun ja kertaukseen ensimmäisellä luokalla.

Liveroolipeli: RokAirlines

Avainsanat:

draama, pelillisuus, oppilaslähtöisyys

Toiminnan tarkoitus:

Oppilaiden rohkaiseminen vuorovaikutukseen kohdekielellä, opitun kielitaidon soveltaminen eläytymällä rooliin.

Aktiviteetin kehittäjä:

Suvi Revonniemi,
Rovastinkankaan koulu

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Riittävän iso tila, johon mahtuu useampi piste (esim. liikuntasali tai iso luokka).
- Pöytiä, tuoleja, jumppamattoja ja muita tarvikkeita rastien toimintojen mukaan.
- Oppilaiden valmisteleva materiaali ja rekvisiitta (esim. pahvilaatikoita, vuorosanat, roolivaatteet).
- Riittävästi aikaa roolipelin etukäteisvalmisteluihin, aktiviteettiin ja purkuun.

Askel polulla – Aktiviteetti

Tässä aktiviteetissa kyse on liveroolipelistä, jossa oppilaat matkustavat lomakohteisiin ja käyttävät toiminnassaan koko aktiviteetin ajan kohdekieltä.

Alkuvalmistelut

Alakoulun A1-kielen (englanti) tunti. Koulun liikuntasaliin on luotu lentokenttäsimulaatio. Oppilaat on jaettu ennalta kahteen ryhmään, turisteihin ja työntekijöihin. Salissa on erilaisia rasteja, joita turistit kiertävät. Rastit koostuvat asioista, joita turistit tekevät matkalle lähtiessään. Aktiviteetti on järjestetty oppilaiden koulupäivään niin että päivä alkaa tilan järjestelyllä ja päättyy purkuun. (yht. n. neljä oppituntia)

Oppilaat ovat aikaisemmillä parilla oppitunnilla valmistelleet ja harjoitelleet tilanteisiin sopivaa sanastoa sekä vuorosanoja. Osa oppilaista on kirjoittanut vuorosanoja vihkoon, joka on mukana ”lunttilappuna” toiminnassa. Tarkoituksena on, että oppilaat käyttävät vain englantia liveroolipelin aikana. Oppilaat ovat myös valmistelleet aiemmilla tunneilla rekvisiittaa, kuten kylttejä, matkaliput ja passit.

Toiminnalle on varattu koulun liikuntasali. Saliin on järjestelty pöytiä, tuoleja ja muuta rekvisiittaa roolipeliä varten. Toimintapisteet on laitettu järjestykseen sen mukaan, mitä roolipelin kuluessa tapahtuu. Saliin on luotu lentokenttä ja lomakohte. Lentokentällä on lähtöselvitystiski, turvatarkastus sekä lentokoneeseen nousua varten portti ja lentokone. Lomakohteessa on hotellin aula-alue, ravintola, sukelluskeskus, ranta sekä kiertävät jäätelömyyjät. Oppilaiden askartelemat englanninkieliset pahvikyltit (esim. *check-in* ja *security check*) koristavat pöytiä ja seinä. Siniset patjat toimivat merenä. Pöytiä ja tuoleja on järjestetty ryhmiksi kahvilaa, hotellin aulaa, lentokonetta ja lentokentän pisteitä varten.

Opettajan kieli on koko aktiviteetin ajan englanti. Opettaja ohjaa, opastaa, kannustaa ja rohkaisee kielen käyttöön. Opettaja ei tee korjauksia oppilaiden puheeseen, vaan antaa oppilaiden käyttää olemassa olevaa kielitaitoaan.

Aktiviteetin eteneminen

Turistit ovat pukeutuneet lomavaatteisiin ja heillä on matkatavarat mukana. Osalla työntekijöistä on myös rooliin sopivat vaatteet.

Opettajan vihellettyä pilliin kieli vaihtuu suomesta englanniksi ja turistit suuntaavat lähtöselvityksen, turvatarkastuksen ja portin kautta lentokoneeseen. Asiaankuuluvasti lähtöselvityksestä kysytään ruumaan menevistä matkatavaroista ja virkailija tarkastaa matkalipun ja passin. Turvatarkastuksessa tarkastaja kysyy nesteistä ja mukana olevasta elektroniikasta. Nesteet ja elektroniikkatuotteet asetetaan erilliselle tarjottimelle ja läpivalaistaan laukun kanssa. Turistit kulkevat turvatarkastajien ohjeistuksen mukaisesti metallinpaljastimen läpi ja jäävät portille odottamaan koneeseen nousua. Lentokoneeseen oikeille paikoille ovat ohjeistamassa lentokoneen henkilökunta ja he ohjeistavat myöskin asettamaan laukun penkin alle. Lentokoneen henkilökunta kertoo lentokoneen säännöistä ja turvaohjeista. Lentokoneen kapteeni tiedottaa lentoajan sekä matkakohteen sään. Lennon aikana henkilökunta tarjoilee matkustajille virvokkeita ja he keräävät myös roskat tarjoilun päätteeksi. Lennon päätteeksi henkilökunta osoittaa poistumistien koneesta.

Turistikohteessa oppilaat saavat kiertää rasteja haluamassaan järjestyksessä. Hotelliin he voivat jättää matkatavaransa ja seurustella hotellin aulatilassa muiden turistien kanssa. Ravintolassa on tarjoilijat paikalla ottamassa tilauksia vastaan ja turistit ovat asiakkaita. Sukelluskeskuksessa turistit pääsevät kokeilemaan sukeltamista ja uimaan delfiinien kanssa. Rannalla voi loikoilla, ottaa aurinkoa sekä matkamuistoksi kuvia. Matkakohteessa kierteleviltä jäätelömyyjiltä turistit voivat ostaa jäätelöä.

Roolipelin aikana jokainen oppilas pääsee kokeilemaan eri rooleja turistina ja matkakohteen tai lentokentän työntekijänä. Kun oppaan näkemyksen mukaan turistit ovat kiertäneet matkakohteen rasteja tarpeeksi kauan, turistit lähtevät kotimatalle, jonka jälkeen peli pistetään pillin vihellyksestä hetkeksi tauolle ja roolit vaihtuvat. Opettajan pillin vihellys merkitsee kielen vaihtumista ja joko koko toiminnan alkamista tai pelin päättymistä. Roolipelin aikana pidetään näiden siirtymien aikana välitunteja ja ruokailu myös hoidetaan tauon aikana. Roolipelisesion aikana on kaksi matkakohdetta, Thaimaan Phuket ja Australian Sydney, jotka oppilaat ovat saaneet itse päättää.

Muuta huomioitavaa

Englannin kieli on viestinnän väline koko aktiviteetin ajan. Toiminnan edetessä oppilaat rohkaistuvat käyttämään yhä enemmän kohdekieltä. Vaikka opetus on vieraan kielen opetusta, lähtökieltä (tässä suomi) ei kuule juuri lainkaan opetuksen aikana. Oppilaat käyttävät olemassa olevaa kielitaitoaan, vaikkakin paljon puhuvilla lentokentän ja lentokoneen työntekijöillä on vihko mukanaan, josta he voivat katsoa apua vuorosanoihinsa. Turistit kuitenkin hoitavat tilanteet täysin oman kielitaitonsa varassa. Oppilaat heittäytyvät rooleihinsa turisteina ja työntekijöinä ja käyttävät tilanteisiin sopivaa kieltä. Esimerkiksi ravintolassa käyttäytyään kuin oikeasti ravintolassa asiakkaana. Opettaja käy välillä oppaan roolissa kertomassa oppilaille, mitä he voisivat seuraavaksi tehdä tai aloittaa muuten keskustelun oppilaiden kanssa englanniksi.

Opettaja piti kahden session välissä lyhyen purkuhetken, jolloin hän kysyi oppilaiden tunnelmia aktiviteetista. Pidempi purkusessio aktiviteetista pidettiin seuraavalla tunnilla.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Toiminnan tavoitteena on, että oppilaat pääsevät testaamaan kielitaitoaan simulaatiossa ja opettaja pääsee näkemään, kuinka oppilaat suoriutuvat erilaisista mahdollisista kielenkäyttötilanteista. Tarkoituksena on, että oppilaat käyttävät vain englantia toiminnassaan. Opettaja toimii matkaoppaana liiveroolipelin aikana ja hänen tehtävänä on auttaa sekä ohjeistaa oppilaita englanniksi sekä tarkkailla heidän suoriutumistaan. Hän ei anna 'oikeita' vastauksia oppilaille, vaan ennemminkin ohjaa oppilaiden toimintaa oikeaan suuntaan ja tarkkailee, että jokainen oppilas osallistuu toimintaan. Opettajan tehtävänä on antaa apuja kielenkäyttöön ja johtaa roolipelin etenemistä oikeaan suuntaan. Hän tarkkailee ajankäyttöä ja kertoo oppilaille, kun heidän tulee siirtyä seuraavaan vaiheeseen pelissä. Tällä tavoin opettaja seuraa tavoitteen toteutumista.

Aktiviteettia voidaan käyttää osana arviointia, sillä aktiviteetissa oppilaat näyttävät monipuolisesti osaamistaan erilaisissa tilanteissa. Aktiviteetin avulla oppilaat pääsevät itse myös kokeilemaan, missä asioissa ovat hyviä ja mitä pitää vielä harjoitella.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Muuttamalla teemaa ja aihetta aktiviteettia voidaan käyttää monipuolisesti eri ikäryhmillä kielitaidon eri asteilla. Kuitenkin toimintaa suunniteltaessa tulee ottaa huomioon tarvittavat ennakkovalmistelut sekä mahdolliset tilavaraukset.
- Aktiviteettia valmistellessa tulee suunnitella tarkasti, mitä oppilaat tekevät roolipelin aikana ja kuinka paljon aktiviteettia valmistellaan aikaisemmillä tunneilla. Jos aktiviteettia käytetään arvioinnin välineenä, tulisi opettajan määrittellä keskeiset tavoitteet sekä mahdollisesti kerätä oppilaita itsearviointia tai muuta palautetta toiminnastaan. Lisäksi opettajan tulee pitää huolta toiminnassa tarvittavasta kielestä: kuinka paljon kohdekieltä oppilailta vaaditaan ja millaista kieltä.

- Toimintaan voidaan myös lisätä teknologiaa koulun tai päiväkodin resurssien mukaan. Esimerkiksi virtuaalimaailmaa ja vihreää taustakangasta voidaan myös hyödyntää. Vihreää taustakangasta vasten voidaan ottaa esimerkiksi lomakuvia ja virtuaalimaailman kautta päästään virtuaalisesti matkakohteisiin.
- Teemoja voidaan suunnitella yhdessä. Aktiviteetti soveltuu käytettäväksi pienemmällä ja isommilla oppijoilla teemaa vaihtamalla (esim. kesätyö ulkomailla, päiväreissu johonkin lähikohteeseen pienemmällä oppijoilla). Liveroolipelissä voidaan tehdä oppianerajat ylittävää yhteistyötä esimerkiksi matematiikan opetuksen tai ympäristöopin opetuksen kanssa. Oppilaille voidaan esimerkiksi antaa käytettäväksi kuvitteellinen matkabudjetti, tai matkaoppaat voivat valmistautua työhönsä etsimällä tietoa kohdemaasta.

Lounaan jakaminen kaksikielisesti

Avainsanat:

autenttiset oppimistilanteet, rutiinit, suullisen kielitaidon harjoittelu

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on oppia kieltä arjessa toistuvien rutiinien ja aitojen vuorovaikutustilanteiden kautta.

Askel polulla - Aktiviteetti

Aktiviteetti on alun perin toteutettu englannin kielirikasteisessa ryhmässä varhaiskasvatuksessa, jossa englantia ja suomi ovat päivittäin käytössä.

Kielikasvattaja ohjasi ruokailutilanteen pääasiassa englanniksi käyttäen kuitenkin välillä myös suomen kieltä. Ruokailun alussa hän kehotti lapsia käsipesulle sanoen lapsille *“Handwash please.”* Lapset tulivat käsipesun kautta ruokailutilaan istumaan omille paikoilleen. Kielikasvattaja istui ruokakärryn luo ja pyysi englanniksi toista kielikasvattajaa jakamaan lapsille puolukkahilloa pinaattiletujen päälle.

Seuraavaksi ohjelmassa oli lapsille tutun ruokatorun lausuminen. Kielikasvattaja sanoi *“Let’s say your rhyme, very quickly today and very high voice.”* Kielikasvattaja antoi ohjeen ainoastaan englanniksi, ja lapset ymmärsivät ohjeen, koska toimivat välittömästi sen mukaan. Ruokatoru:

You can be still now, hands and feet.

Close your mouth, take a seat.

Let’s be quiet for a beat (shh...)

Okay, now, it’s time to eat.

Seuraavaksi kielikasvattaja kertoi mitä oli ruokana englanniksi ja kysyi sen jälkeen lapsilta: *“Kuka kertoisi ruuat suomeksi?”* Lapset osasivat kertoa ruuat suomeksi kuultuaan ne ensin englanniksi.

Ensin kielikasvattaja jakoi ruuat lapsille, joilla on erityisruokavalio: *“Everyone who needs milkfree food, please come first”*, tämän hän kertoi myös suomeksi. Tämänkaltaiset tärkeät asiat, jotka hän halusi varmasti lasten ymmärtävän, kielikasvattaja sanoi sekä suomeksi että englanniksi. *“Kaikki, jotka tarvitsevat viljattoman ruuan, voivat tulla seuraavaksi”*, kielikasvattaja sanoi ainoastaan suomeksi.

Erityisruokavalioiden jälkeen kielikasvattaja kutsui lapset syömään ikäjärjestyksessä, esim. sanomalla: *“Everyone who are two or three years old, please come and get your food.”* Lapset toimivat kuulemansa englanninkielisen ohjeen mukaan.

Ruokaa jakaessaan kielikasvattaja käytti paljon erilaisia käsitteitä ja esitti lapsille kysymyksiä englanniksi. Hän kysyi esimerkiksi annoskoosta *“Would you like little or lot?”* Tähän lapset vastasivat *“little”* tai *“lot”*. Joiltakin lapsilta hän kysyi myös, haluaako lapsi *“medium”*-kokoisen, lukumäärästä *“One, two, three or four pancakes?”* ja leipälaadusta *“Would you like some bread - hard or soft?”* Tarpeen mukaan kielikasvattaja käytti eleitä tukemaan ymmärtämistä.

Tarvittaessa kielikasvattaja myös keskusteli lasten kanssa määrästä englanniksi tai suomeksi. Esimerkiksi yksi lapsista vastasi *“seven”* kasvattajan kysyessä *“How many pancakes?”* Tässä yhteydessä kielikasvattaja toisti sanaa *“seven”* ja totesi, että *“Five is maximum.”* Toisen lapsen taas vastatessa *“one”*, kielikasvattaja totesi tähän *“One, seriously?”* ja kävi tämän jälkeen lapsen kanssa vielä suomeksi keskustelua siitä, riittääkö yksi lettu.

Toisessa tilanteessa kielikasvattaja kysyi lapselta *“What about salad?”* Johon lapsi vastasi *“Just a taste.”* Kielikasvattaja toisti lapsen sanoman. Monessa tilanteessa, jos lapset sanoivat jotain englanniksi, kielikasvattaja saattoi toistaa asian. Annettuaan ruuan lasten lautaselle hän ohjasi heidät hakemaan hilloa: *“And if you like some jam you can get it from there.”* Ymmärryksen tueksi hän saattoi osoittaa toista kielikasvattajaa, joka jakoi hilloa.

Jos lapset vastasivat kielikasvattajalle suomeksi, hän kysyi välillä: *“Do you remember that in English?”* Saatuaan ruuan kielikasvattaja kehotti lapsia kiittämään kysymällä *“What do you say?”* Ruokailussa kielikasvattaja myös kehui lapsia englanniksi esimerkiksi sanomalla *“well done”*, kun he käyttivät englantia.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Toiminnassa lapsille uutta kieltä opitaan arjessa toistuvien rutiinien ja autenttisten vuorovaikutustilanteiden kautta. Tuttu konteksti, toistuva rakenne, konkreettisuus ja eleet auttavat lapsia ymmärtämään ja oppimaan myös heille uutta kieltä. Aktiviteetin kautta voidaan oppia uusia sanoja ja ilmaisuja sekä harjoitella uuden kielen käyttämistä luonnollisessa vuorovaikutustilanteessa. Samalla lapset saavat myös kokemusta kaksikielisestä vuorovaikutustilanteesta ja siinä toimimisesta.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Aktiviteetin voi toteuttaa millä tahansa kielellä, johon ryhmässä halutaan tutustua.
- Riippuen siitä, kuinka tuttu kieli on lapsille, uuden kielen käytön määrää voi muokata ja ymmärrystä tukevia eleitä sekä muita keinoja voi lisätä tai vähentää.
- Myös yksikielisessä kielitietoisessa opetuksessa aktiviteettia voisi soveltaa, esim. pyrkimällä kiinnittämään huomiota erilaisten käsitteiden käyttöön.
- Aktiviteetti sopii toteutettavaksi myös esim. alkuopetuksen kielen varhennuksessa, jos opettaja ruokailee lasten kanssa.

- Toimintaa voi jatkaa lounaspöydässä lasten kanssa:

Lounaalla kielikasvattaja menee istumaan lasten kanssa samaan pöytään ja juttelee ja antaa ohjeita heille englanniksi. Ohjeiden ymmärtämistä tukevat eleet, kuten osoitukset, sekä ilmeet, toisto ja tuttu tilanne. Lapset vastailevat suomeksi tai englanniksi varhaiskasvattajalle. Keskustelut liittyvät ruokailutilanteeseen, kielikasvattaja esimerkiksi kysyy lapsilta "Are you hungry?" ja aloittaa keskustelun lasten lempiruusta kysymällä "What's your favourite food?" Kun lapset kertovat lempiruokiaan kielikasvattaja pyytää heitä sanomaan ne myös englanniksi. Jos lapset eivät muista lempiruokansa nimeä englanniksi, kielikasvattaja auttaa heitä antamalla alkuäänteen tai sanomalla ruuan englanninkielisen nimen. Tämän jälkeen lapset ja kielikasvattaja keskustelevat hetken tänään syötävästä ruuasta, ja kielikasvattaja nimeää syömänsä ruuan osoittaen sitä samalla, kun kertoo, mikä se on englanniksi. Lounaan aikana kielikasvattaja myös kertoo, miten voi englanniksi pyytää kauniisti leipää ja muita asioita. Kielikasvattaja myös käyttää käsitteitä kuten "big, small" kysymyksissään, esim. "Would you like a big or small?" auttaessaan lapsia ottaamaan esimerkiksi hedelmä- tai leipäpaloja.

Väritori-leikki

Avainsanat:

leikillisuus, suullisen kielitaidon harjoittelu, varhennus

Toiminnan tarkoitus:

Toiminnan tavoitteena on harjoitella keskustelua kohdekielellä sekä kerrata värejä.

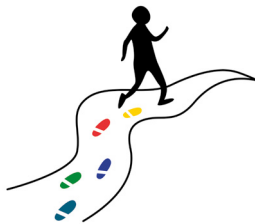
Aktiviteetin kehittäjä:

Ilona Leimu,
Hollihaan koulu

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Värityskuvia, värikyniä.
- Pöytä tai taso kassapöydäksi.

Askel polulla - Aktiviteetti

Esimerkkiaktiviteetti on toteutettu alkuopetuksessa englannin varhennuksessa. Tila on tavallinen luokkahuone, jonka ulkopuolelle on asetettu pöytä. Pöytä toimii kauppana.

Ennen varsinaista aktiviteetin alkua opettaja pohjustaa tehtävää kertaamalla ryhmän kanssa värejä esimerkiksi osoittamalla huoneessa olevia esineitä ja kysymällä, minkä värisiä ne ovat. Hän saattaa antaa vaihtoehtoja ja kysyä: "Is this pink/blue/red?"

Tehtävää pohjustaakseen opettaja käy oppilaiden kanssa lisäksi läpi, miten pyydetään ja annetaan kohteliaasti englanniksi. Opettaja esittää olevansa värikaupan asiakas ja kysyy: "Hello, can I have pink, please?" Hän havainnollistaa myös, miten myyjä voi kohteliaasti ojentaa pyydetyn värikynän: "Here you are."

Opettaja jakaa jokaiselle värityskuvan ja ohjaa osan oppilaista jonottamaan kauppaan vuorollaan. Omalla vuorollaan voi pyytää joko yhden tai useamman värin, ja asioiden päätteeksi palataan omalle paikalle värittämään valituilla kynillä. Kyniä voidaan käydä vaihtamassa ja uusia saa hakea tilalle.

Leikki toteutetaan englanniksi.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Toiminnan tavoitteena on harjoitella ja kerrata värejä sekä harjoitella uuden kielen käyttöä asiointitilanteessa. Tavoitteena on, että oppilaat käyttäisivät tehtävän ajan pelkästään englantia. Tarvittaessa he voivat kysyä apua opettajalta, joka ohjaa heitä oikeaan suuntaan ja auttaa esimerkiksi muistelemaan värien nimiä englanniksi.

Toteutus on mahdollista pienessäkin ryhmässä. Isommassa luokassa voi olla hyvä jakaa ryhmä puoliksi tai pienempiin ryhmiin.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Aktiviteettia voi muokata niin, että värien sijasta harjoitellaan jotain muuta sanastoa, kuten eläimiä. Avuksi tähän voi ottaa esimerkiksi kuvakortteja tai pehmoleluja.
- Väritori-leikkiä on toteutettu sekä varhaiskasvatuksessa että varhennetussa kielenopetuksessa perusopetuksen puolella. Leikin vaikeustasoa muuttamalla sitä voi soveltaa ikätasolle sopivaksi. Leikkiä voidaan lisäksi toteuttaa useammalla opetuskerralla.
- Lapset voivat vuorotellen toimia kauppiaina ja asiakkaina.
- Väritori-leikki voidaan yhdistää myös muuhun opetukseen, kuten väriopin opetteluun. Lapset voivat hakea värinappeja samalla periaatteella ja työstää omaa väriympyräänsä.
- Väreistä voidaan keskustella myös muilla ryhmässä/luokassa osatuilla kielillä. Kuinka monta kieltä ryhmästäne löytyy? Lapset voivat myös kirjoittaa värit kaikilla osaamillaan kielillä, ja väreistä voidaan keskustella yhdessä tehtävän jälkeen.

Ystäväbingo

Avainsanat:

suullisen kielitaidon harjoittelu, leikillisuus, liikunnallisuus

Toiminnan tarkoitus:

Ryhmään tutustuminen ja harjoiteltujen sisältöjen kertaus kohdekielellä.

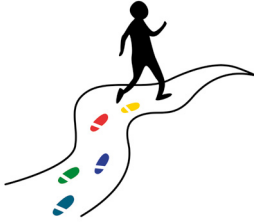

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Opettaja on valmistellut yhdeksän kysymystä ja numeroinut ne. Kysymyksiä voivat olla esimerkiksi: "Do you speak Spanish?" tai "Do you like to study history?".

Askel polulla – Aktiviteetti

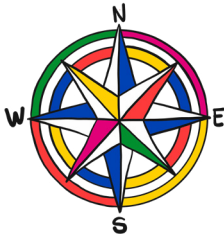

Esimerkkiaktiviteetti on havainnoitu 4. luokan englannin oppitunnilla.

Opettaja aloittaa tehtävän englanniksi ja pyytää oppilaita ottamaan vihkonsa esille. Hän piirtää taululle malliksi 3x3-kokoisen bingoruudukon, jonka oppilaat piirtävät vihkoihinsa. Seuraavaksi hän ohjeistaa oppilaat kirjoittamaan numerot 1-9 satunnaisessa järjestyksessä bingopohjan ruutuihin. Kun numerot on saatu paikoilleen, opettaja heijastaa taululle näkyviin yhdeksän kysymystä. Kysymykset käydään läpi yhdessä ja tarvittaessa myös suomeksi niin, että ne ovat varmasti tuttuja kaikille.

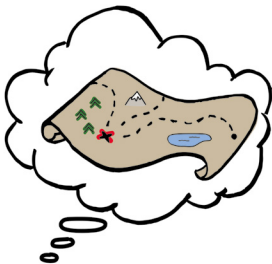
Seuraavaksi oppilaat saavat lähteä kyselemään kysymyksiä toisiltaan. He ottavat vihon ja kynän mukaansa, valitsevat numeron (esim. 4), menevät luokkakaverin luokse ja kysyvät heiltä valitsemaansa numeroa vastaavan kysymyksen. Jos kaverin vastaus on myönteinen, voi kysyjä rastittaa bingopohjastaan numeron 4. Tehtävän tarkoituksena on saada bingopohja mahdollisimman nopeasti täyteen.

Peli päättyy, kun tulee bingo, tai kun opettaja päättää leikin.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Tehtävä tutustuttaa oppilasryhmää paremmin toisiinsa, ja sen kautta voidaan harjoitella suullista kielitaitoa sekä kerrata opittuja sisältöjä. Oppilaat pääsevät samalla myös liikkumaan luokassa.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Bingo on monipuolinen peli, jota soveltamalla voidaan luoda lukuisia erilaisia toteutuksia ja vaihdella tehtävän vaativuustasoa. Tässä esimerkkitoteutuksessa kysyttiin kysymyksiä, mutta niiden sijasta voidaan käyttää myös pelkkiä sanoja tai vaikkapa numeroita.
- Kielitietoisessa tai monikielisessä toiminnassa kysymykset voisivat liittyä muun muassa kielten osaamiseen tai siihen, mikä jokin sana on toisella kielellä. Monikielisessä ryhmässä bingoa voidaan pelata myös nimeämällä yksittäisiä sanoja/käsitteitä lasten äidinkiellillä, jolloin kieltä äidinkielenään puhuva lapsi voi auttaa muita nimeämisessä ja ääntämisessä.
- Tehtävää voidaan soveltaa myös siten, että lapset saavat itse keksiä kysymyksiä sovittuun teemaan liittyen, jolloin harjoitellaan esimerkiksi kysymysten muodostamista.
- Opettajan antamaa tukea voi vähentää sitä mukaa, kun lapset oppivat kieltä. Kun lapset osaavat sanat jo melko hyvin, bingoa voi leikkiä myös pienryhmissä ilman, että opettaja on koko ajan tukena, niin että useampi lapsi voi kerrallaan harjoitella ääntämistä.
- Bingoa voi soveltaa monipuolisesti eri-ikäisille oppijoille:
 - ▶ Nuorempien oppijoiden kanssa voidaan käyttää bingopohjaa ja kuvakortteja. Lapset laittavat kuvakortit ruutuihin haluamaansa järjestykseen. Opettajalla on kuvakortteja vastaava korttipakka, josta nostetaan kerrallaan yksi kuvakortti. Lapset voivat toimia bingossa vuorotellen apuopeina, nostaa kortin ja joko itsenäisesti tai opettajan avustuksella sanoa kuvassa olevan asian tai esineen nimen ääneen. Lopuksi kortti voidaan vielä näyttää muille, jolloin lapset voivat tarkistaa, merkitsivätkö oikean kuvan bingoruudukostaan.
 - ▶ Bingo toimii myös vanhemmilla oppijoilla perusopetuksessa. Haastetta voi saada vaihtelevan sanaston kautta. Koululaisten kanssa sanat voivat kuvien lisäksi tai niiden sijasta olla kirjoitettuna.

Kompisbingo

Nyckelord:

träning av muntliga språkkunskaper, lekfullhet, fysisk aktivitet

Verksamhetens syfte:

Lära känna gruppen, repetition av innehåll på målspråket.

Ryggsäck - Resurser som behövs

- Läraren har förberett nio frågor och numrerat dem. Frågorna kan vara till exempel "Do you speak Spanish?" eller "Do you like to study history?".

Steg för steg - Aktivitet

Exempelaktiviteten har genomförts på en lektion i engelska i årskurs 4.

Läraren inleder uppgiften på engelska och ber eleverna ta fram sina häften. Läraren ritar en modell på tavlan av ett bingorutfält med 3 x 3 rutor som eleverna får rita av i sina häften. Efter det ber läraren eleverna skriva in siffrorna 1-9 i slumpmässig ordning i bingorutorna. När alla har skrivit in siffrorna visar läraren nio frågor på tavlan.

Läraren går igenom frågorna både på engelska och på skolans verksamhetspråk för att vara säker på att alla förstår dem.

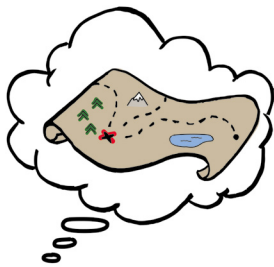
Nu får eleverna gå runt och ställa frågorna till varandra. De tar med sig häfte och penna, väljer ut en siffra (t.ex. 4), går fram till en klasskamrat och ställer en fråga som passar ihop med den valda siffran. Om kompisens svarar jakande, kan den som ställde frågan kryssa för siffran 4 i bingorutfältet. Målet med uppgiften är att kryssa för alla rutor i utfältet så snabbt som möjligt.

Spelet är slut när någon får bingo eller när läraren avslutar leken.

Kompass - Verksamhetens principer

Eleverna i gruppen lär känna varandra bättre samtidigt som de tränar muntliga språkkunskaper och repeterar innehåll. Eleverna får röra på sig i klassrummet.

Under andra omständigheter - Tillämpning

- Bingo är ett mångsidigt spel som går att genomföra på många olika sätt med varierande svårighetsgrad. I exempeluppgiften ställde eleverna frågor, men det går lika bra att använda enbart enstaka ord eller siffror.
- I en språkmedveten eller flerspråkig verksamhet kunde frågorna handla till exempel om språkkunskaper eller vad ett visst ord heter på ett annat språk. I en flerspråkig grupp kan man spela bingo genom att namnge enstaka ord/begrepp på barnens modersmål. Det barn som har språket som modersmål kan hjälpa de andra med att komma på och uttala ordet.
- Uppgiften kan tillämpas så att barnen själva får hitta på frågor om ett bestämt tema. Då tränar eleverna bl.a. på att bilda frågor.
- Läraren ger mindre stöd i takt med att barnen lär sig språket. Barnen kan spela bingo i mindre grupper utan att läraren hela tiden är med som stöd då de har lärt sig orden och redan behärskar dem ganska bra. Då får fler barn chansen att träna på uttalet samtidigt.
- Bingo kan användas på flera olika sätt med elever i olika åldrar:
 - ▶ Med yngre elever kan man använda bingorutfält och bildkort. Barnen placerar bildkorten i rutorna i valfri ordning. Läraren har en hög med motsvarande bildkort och tar ett kort i taget ur högen. Barnen kan turas om att vara hjälplärare i bingospelet, ta ett kort och antingen på egen hand eller med lärarens hjälp säga namnet på aktiviteten eller föremålet på bilden. Efter det visar barnet kortet för de andra barnen för att de ska kunna kontrollera att de har kryssat för rätt bild i bingorutfältet.
 - ▶ Bingo kan också spelas med äldre elever inom den grundläggande undervisningen i låg- och högstadiet. Aktiviteten blir mer utmanande om man använder andra ord och uttryck. Med skolelever kan orden skrivas som tillägg till eller i stället för bilder.

Kompisbingo - Översättning: Lingvia Translations.

2. Kielen tuottaminen ja ymmärtäminen

Språkproduktion och
språkförståelse

Kenellä on -peli

Avainsanat:

pelillisuus, S2/R2, sanaston oppiminen, suullisen kielitaidon harjoittelu

Toiminnan tarkoitus:

Toiminnan tarkoituksena on harjoitella kysymistä ja vastaamista sekä eläinten nimiä.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Materiaalit ja pelin ohjeet: <http://viitotturakkaus.fi/onewebmedia/kenella-minulla-elaimet.pdf>.
- Myös itse tehtyjä kortteja voi käyttää.

Askel polulla - Aktiviteetti

Alun perin aktiviteetti havainnoitiin varhaiskasvatuksessa ryhmässä, jossa yli puolella lapsista on jokin muu äidinkieli kuin suomi ja jossa osa lapsista on ollut Suomessa vasta vähän aikaa. Peliä pelattiin pienryhmässä, jossa on noin kuusi lasta ja varhaiskasvatuksen ammattilainen (kielikasvattaja).

Lapset istuvat penkeillä ja kielikasvattaja istuu heidän keskellään. Kielikasvattaja jakaa jokaiselle viisi korttia ja jakaessaan pyytää lapsia laskemaan, kuinka monta korttia he saavat. Jokainen lapsi laskee kortit vuorollaan. Kun kortteja jää yli, kielikasvattaja antaa lapsille vielä kaksi korttia ja sanoo jokaiselle lapselle "Saat vielä kaksi" samalla, kun hän ojentaa kaksi korttia.

Kun lapset ovat saaneet kortit, kielikasvattaja muistuttaa heitä pelin ideasta, joka on lapsille entuudestaan tuttu. Kielikasvattaja kertoo lyhyesti, mitä pelissä pitää tehdä, ja näyttää esimerkkiä laittamalla oman korttinsa lattialle ja sanomalla "Minulla on kukko, kenellä on kissa?" Lapsi, jolla on kyseinen kortti (kissa ylimpänä) tulee kielikasvattajan viereen, jotta kielikasvattaja voi tarvittaessa auttaa häntä. Tämän jälkeen lapsi sanoo, mitä hänellä on (kortin ylempi kuva) ja kysyy, kenellä on eläin, joka on kortissa (alempi kuva). Aina se lapsi, jolta eläimen kuva löytyy, saa tulla sanomaan "Minulla on..." ja kysymään "Kenellä on..." Kysyttyään kysymyksen lapsi laittaa kortin lattialle niin, että muut näkevät sen ja palaa omalle paikalleen. Peliä pelataan, kunnes kaikki kortit ovat loppu.

Pelin aikana kielikasvattaja auttaa lapsia aina tarvittaessa esimerkiksi seuraavin keinoin:

- Antamalla toimintamallin ja pyytämällä lasta toistamaan sanotun. Jos lapsi esimerkiksi ei muista, mitä piti kysyä, kielikasvattaja sanoo "Sano: minulla on lintu" tai "Sano: kenellä on, mikäs tää eläin on?" ja osoittaa eläintä kortissa.
- Auttamalla lasta keksimään eläimen tai sanan antamalla sen alun, esim. "Hii--"
- Toistamalla kysymyksen tarvittaessa monta kertaa, kunnes oikean eläimen kuva löytyy, osoittaen tarvittaessa kuvaa.
- Ohjaamalla toimintaa (esim. "Mitäs kysyt?")
- Jos lapsi ei osaa tai muista eläimen nimeä tai jotain muuta sanaa, kielikasvattaja pyytää lasta katsomaan häntä ja sanoo sanan selvästi ja rauhallisesti, kun lapsi katsoo kielikasvattajan suuta.
- Kielikasvattaja sanoo esimerkin yleensä rauhallisesti ja selkeästi katsoen lasta.

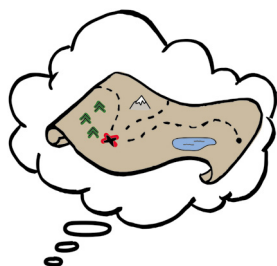
Pelin aikana kielikasvattaja kehuu lapsia usein heidän osaaamisestaan ja muistamistaan sanoista. Kielikasvattaja käyttää sanallisten kehujen lisäksi eleitä ja ilmeitä positiivisen palautteen antamiseen (esim. hymyilee, tuulettaa tai näyttää peukkua, kun lapsella menee hyvin, ja sanoo samalla esim. "Jes" tai "Hyvä"). Ilmapiiri on koko ajan todella myönteinen ja lämmin. Kielikasvattaja auttaa lapsia aina rauhallisesti ja kärsivällisesti ja tukee heidän muistamistaan monin edellä mainituin keinoin. Tilanteessa on kiireetön ilmapiiri. Leikissä toistuvat koko ajan fraasit "Minulla on..." ja "Kenellä on..." sekä eläinsanat vaihtelevat sen mukaan, mitä eläimiä korteissa on.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Toiminnassa eläinten nimien ymmärtämistä tukevat kuvat, selkeä rakenne, rauhallinen ja selvä puhe sekä peliin yhdistetty toiminta tukevat muun kielen ymmärtämistä ja oppimista. Myös eleet ja ilmeet tukevat kielen ymmärtämistä. Tiettyjen fraasien toistuminen auttaa oppimaan käytettyjä ilmaisuja. Vaikka pelissä tavoitteena on kielen tuottaminen ja sen oppiminen, pelillisyyttä motivoi lapsia käyttämään kieltä, eikä paine puheen tuottamisessa yleensä kasva liian suureksi, kun lapset keskittyvät pelaamaan. Kannustava ja myönteinen ilmapiiri sekä rauhallinen tahti auttaa lasta oppimaan ja lapselle jää riittävästi aikaa ja rauhaa harjoitella myös ilmaisujen tuottamista.

Kielikasvattaja myös arvioi koko ajan, kuinka paljon tukea kukakin lapsista tarvitsee. Suomen kielen oppimisessa pidemmälle ehtineitä kannustetaan käyttämään kieltä omatoimisemmin, esimerkiksi kysymällä "Mitäs kysyt seuraavaksi?" Vähemmän kieltä käyttäneitä tuetaan enemmän esimerkiksi antamalla mallin siitä, mitä tulisi sanoa, sekä kehottamalla lasta kuuntelemaan ja katsomaan puhujaa ja puhujan suuta, mikä edistää uusien sanojen ja äänneiden oppimista.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Lasten oppiessa kieltä ja ilmaisuja tukkeinojen käyttöä vähennetään sitä mukaa kun kielitaito kehittyy. Isommat lapset voivat myöhemmin myös pelata peliä keskenään itsenäisesti ilman aikuisen apua.
- Lasten kanssa voidaan välillä myös miettiä esimerkiksi eläinten nimiä heidän äidinkielellään/kotikielillään ja esimerkiksi pohtia erikielisten sanojen yhtäläisyyksiä ja eroja, jolloin kielitietoisuus kasvaa. Tämä voi myös auttaa lapsia yhdistämään uudet sanat heidän aiempaan tietoonsa ja sanavarastoonsa.
- Saman tyyppistä peliä voidaan käyttää myös esimerkiksi kielen varhennuksessa tai kielenopetuksessa.

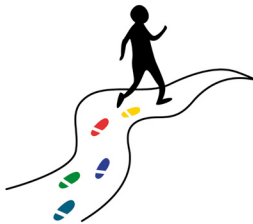
Kielen limittäinen käyttö vuorovaikutuksessa

Avainsanat:

suullisen kielitaidon harjoittelu, monikielisyys, leikillisuus

Toiminnan tarkoitus:

Referoida käsitellyn tekstin sisältö pareittain kohdekielellä.

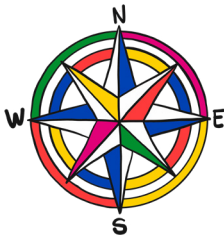

Askel polulla - Aktiviteetti

Esimerkkiaktiviteetti on havainnoinnissa 9. luokan ruotsin tunnilla. Tehtävän pohjana toimii tekstikirjan kappaleteksti, jota on työstetty esimerkiksi lukemalla ja vastaamalla sisältökysymyksiin.

Opettaja kirjoittaa taululle *helsingforssvenska* ja pohjustaa tehtävän kertoen, että Helsingissä kuulee joskus puhuttavan suomenruotsia niin, että puhuja käyttää puheessaan sekä ruotsin- että suomenkielisiä sanoja. Opettaja ohjeistaa tehtävää sanomalla, että kappaleen sisältö on tarkoitus kertoa pareittain *på helsingforssvenska*. Tehtävän idea on kertoa kappaleen sisällöstä vapaasti ja antaa puheen soljua eteenpäin. Jos jotain sanaa ei tiedä ruotsiksi, sen voi sanoa väliin suomeksi.

Tehtävää jatketaan, kunnes parit ovat valmiita.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Tehtävässä hyödynnetään limittäiskieleilyn keinoja (eng. *translanguaging*). Limittäiskieleily opetuksen kontekstissa voi tarkoittaa muun muassa eri kielten käyttöä rinnakkain ja pedagogisiin periaatteisiin perustuen, jolloin kieliä hyödynnetään erilaisissa aktiviteeteissa ja tehtävissä.¹ Esimerkkitehtävässä opettaja käytti apuna suomea, mikä esimerkiksi tuki lasten ymmärtämistä ja ymmärrettäviksi tulemistä puolin ja toisin, mutta aktiviteetista riippuen kyseen voivat tulla eri kielet ja oppilaiden kielellisen repertuaarin hyödyntäminen osana opetusta.

Aktiviteettia voidaan käyttää sisältöjen kertaukseen ja harjoitteluun, mutta se soveltuu myös esimerkiksi keskusteluharjoitukseksi, joka perustuu tiettyyn teemaan. Aktiviteetti antaa oppilaille mahdollisuuden käyttää ja soveltaa kielellisiä resurssejaan tehtävän ratkaisemisessa sekä kannustaa keskustelemaan ja puhumaan. Samalla harjoitellaan referoinnin, luetun ymmärtämisen ja tekstin tiivistämisen taitoja.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Monikielissä ryhmissä aktiviteetti soveltuu käytettäväksi myös niin, että oppilaat voivat suomen sijasta käyttää omaa äidinkieltään.
- Aktiviteetti on sovellettavissa eri kieliin ja eri-ikäisille oppijoille
- Lisää esimerkkejä limittäiskieleilystä löydät muun muassa seuraavista aktiviteettikuvauksista: [Leikin rikastaminen kaksikielisesti](#), [liikuntaleikki monikielisesti](#) ja [heittoharjoittelu kaksikielisesti](#).

¹ Ks. lisää esim. Cenoz J. & Gorter D. (2017). Translanguaging as a Pedagogical Tool in Multilingual Education. Teoksessa J. Cenoz, D. Gorter, & S. May (toim.), *Language Awareness and Multilingualism*. Encyclopedia of Language and Education (3. painos). Cham: Springer, 309-321.

Kom hem -leikki

Avainsanat:

sanaston oppiminen, leikillisuus, liikunnallisuus

Aktiviteetin kehittäjä:

Susan Helldén-Paavola,
Kukkumäen päiväkoti

Toiminnan tarkoitus:

Tavoitteena on yhdistää uuden kielen oppimista ja liikuntaa.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Riittävän suuri tila, jossa on helppo liikkua eri tavoin, esimerkiksi liikuntasali tai piha.

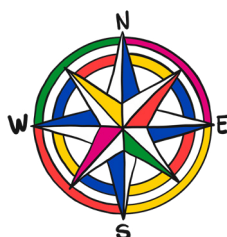

Askel polulla - Aktiviteetti

Aktiviteetti on alun perin havainnoitu 3-5-vuotiaiden ryhmässä kaksikielisessä pedagogiikassa.

Leikin aluksi varhaiskasvatuksen opettaja kertoo lasten kanssa lyhyesti leikin säännöt käyttäen sekä suomea että ruotsia. Lapset menevät salin toiselle puolelle ja opettajan sanoessa: *"Kom hem alla mina barn!"* Lapset vastaavat: *"Hur?"*, jonka jälkeen opettaja kertoo, miten heidän tulisi liikkua salin toiselta puolelta opettajan luo. Opettaja voi vastata *springande* ja näyttää sitä kuvaavan eleen tai *hoppande* ja hyppiä samalla. Eleillä autetaan lapsia ymmärtämään sanan merkitys. Tämän jälkeen lapset liikkuvat ohjeistetulla tavalla salin päästä päähän. Jos leikki ja kieli ovat jo lapsille tuttuja, voi mukaan ottaa myös moniosaisempia ohjeita kuten: *"Handen på huvudet och andra handen på magen och hoppa!"* samalla havainnollistaen ohjetta näyttämällä.

Kun leikkiä on leikitty jonkin aikaa ja se on jo lapsille tuttu, lapsille voi antaa mahdollisuuden toimia niin sanotusti opena niin, että yksi lapsi saa vuorollaan sanoa: *"Kom hem alla mina barn!"* ja päättää millä tavalla liikutaan ja joko sanoa (ruotsiksi tai suomeksi) tai näyttää liikkumistavan muille. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen opettaja voi myös olla lapsen apuna kuiskaamassa hänelle, mitä sanotaan tai sanomassa yhdessä ruotsinkielisiä sanoja, jos lapsi haluaa siihen apua. Lapsia myös keuhutaan ja kiitetään ruotsiksi. Leikin aikana lasten ohjaamisessa käytetään myös suomea, esimerkiksi kysytään, kuka haluaa olla seuraavaksi tai kuka ei ole vielä saanut olla opena. Ruotsia puolestaan käytetään lyhyissä ja toistuvissa ohjeissa kuten *"Vänta"* tai *"Handen upp"*.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Aktiviteetissa noudatetaan kaksikielisen pedagogiikan periaatteita eli ruotsia käytetään helpoissa, konkreettisisä ja toistuvissa asioissa ja kielen ymmärtämistä tuetaan muun muassa eleillä, osoituksilla ja esimerkin näyttämällä. Suomea puolestaan käytetään monimutkaisemmissa ohjeissa ja abstrakteissa asioissa.

Lasten käyttäessä uusia sanoja leikissä he oppivat sanomaan ja muistamaan sanoja ja ilmaisuja. Opettaja voi tarvittaessa auttaa sanan tai ilmaisun muistamista esimerkiksi kuiskaamalla tai antamalla vihjeen. Koska fokus on kuitenkin leikissä, painetta kielen tuottamisesta ei kuitenkaan tule, sillä päähuomio keskittyy leikkiin ja kielen käyttäminen tulee vain leikin sivussa, ikään kuin huomaamatta. Lapsilla on myös mahdollisuus halutessaan käyttää suomea tai eleitä.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Jos leikki toteutetaan ryhmässä, jossa ei normaalisti käytetä mitään toista kieltä kuin suomea, ruotsiksi annettavien ohjeiden määrää voi vaihdella lasten kielitaidon mukaan havainnoiden sitä, kuinka paljon lapset ymmärtävät. Toisaalta lapsia ei kuitenkaan pidä aliarvioida, lapset ovat monesti taitavia päättämään uudenkin kielen merkityksiä.
- Monikielisessä ryhmässä voidaan välillä leikkiä tätä leikkiä niin, että lapset saavat vuorollaan antaa ohjeita tai opettaa muille sanoja äidinkielellään/kotikielillään ja muut opettelevat nämä sanat ja niitä käytetään leikissä. Jos lapsi ei itse halua olla esillä opettamassa kieltään, hänen vanhempiaan voidaan pyytää opettamaan sanat kielikasvattajalle ja hän voi opettaa niitä muille.
- Isompien lasten kanssa voidaan käyttää monimutkaisempia ohjeita.

Laululeikit ja kuvitetut laulut

Avainsanat:

suullisen kielitaidon harjoittelu, kielitietoisuus, laulut

Toiminnan tarkoitus:

Uuden kielen / uusien ilmaisujen oppiminen laulujen kautta. Myös kielitietoisuutta on mahdollista kasvattaa esimerkiksi erikielisten laulujen sanjoen vertailun kautta.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Laulu + laululeikki joka havainnollistaa sanojen merkitystä tai/ja
- Laulunsanoihin liittyviä kuvia.

Askel polulla – Aktiviteetti

Laulut ja musiikki auttavat uuden kielen/uusien ilmaisujen oppimisessa. Kun lauluihin liitetään sen sanoja havainnollistava leikki tai laulunsanoihin liittyviä kuvia, myös sanojen merkitykset avautuvat ja jäävät paremmin mieleen. Lauluun liittyvä melodia ja rytmi auttavat myös kielen lausumisen harjoittelussa.

Laululeikit

Esimerkkejä hyvistä laululeikeistä kielen oppimisessa

- Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat -laululeikki.
 - ▶ Löytyy todella monella eri kielellä: esim. ruotsiksi *Huvud, axlar, knä och tå* ja englanniksi *Head, shoulders, knees and toes*.
- Tuiki tuiki tähtönen -laulu.
 - ▶ Löytyy monella kielellä: esim. ruots. *Blinka lilla stjärna* ja engl. *Twinkle little star*.

- Pyörät ne pyörivät ympäri -laulu.
 - ▶ Löytyy monella kielellä: esim. ruots. *Hjulen på busen* ja engl. *Wheels on the bus*.
- Kenellä on päällä -laulu (värilaulu).
 - ▶ Löytyy monella kielellä: esim. ruots. *Färgsången (Vem av er har på sig)*
- Jaakko kulta -laulu.
 - ▶ Löytyy monella kielellä: esim. ruots. *Broder Jakob*, saksaksi *Bruder Jakob*, ranskaksi *Frère Jacques*, venäjäksi *Братец Якоб, братец Якоб* [Bratets Jakob, bratets Jakob] ja espanjaksi *Fray Santiago*.
- Hämä hämä häkki -laulu.
 - ▶ Löytyy monella kielellä: esim. ruots. *Imse bimse spindel*.

Laulukuvat

Lauluihin liitetyt laulukuvat (esim. piirretyt kuvat tai valokuvat) voivat olla esimerkiksi joko tiettyjä sanoja havainnollistavia tai laulun teemoja/ säkeistöä havainnollistavia.

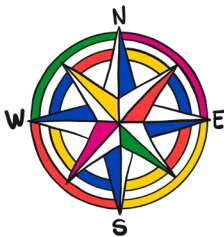
Esimerkkejä lauluista joihin saa tehtyä kivoja laulukuvia:

- En kort, en lång, en pyramid, en stång, hej dingelidång -laulu
 - ▶ Voidaan käyttää laulukuvia, johon on piirretty kutakin sanaa havainnollistava kuva, jota osoitetaan aina samalla kun lauletaan sana.
- Liten Loppa -laulu:

Liten loppa kokar soppa,
har du hört sånt under!
Under över alla under,
när en loppa kokar soppa
Hi hi hi ha ha ha!
Kom får du se nåt riktigt bra!

Liten fluga bygger stuga...
Två små löjor tvättar blöjor...
Liten katta väver matta...
Två små taxar fiskar laxar...
Två små drakar hänger lakan...

▶ Laulun jokaiseen säkeistöön voi piirtää kuvan kyseisen säkeistön eläimistä tekemässä hassuja asioita, joista säkeistö kertoo. Näin laulun sanojen merkitys avautuu lapsille ja he ymmärtävät lauluun liittyvän huumorin.

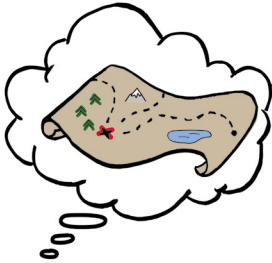
Kompassi - Toiminnan periaatteet

Laulut ja musiikki auttavat uuden kielen/uusien ilmaisujen opettelussa. Kun lauluihin liitetään sen sanoja havainnollistava leikki tai laulunsanoihin liittyviä kuvia, myös sanojen merkitykset avautuvat ja jäävät paremmin mieleen. Lauluun liittyvä melodia ja rytmi auttavat myös kielen lausumisen harjoittelussa.

Lauluja, jotka lapset tuntevat jo suomeksi, voi olla helppo opetella myös jollain muulla tai useammalla muulla kielellä. Toisaalta laulut, jotka opetellaan suoraan kohdekielellä, voivat olla hyödyllisiä esimerkiksi kielen merkityksen päättelemisen harjoittelussa. Lisäksi, jos laulua lauletaan vain yhdellä tietyllä kielellä, lapset yleensä myös usein spontaanisti lauleskelevat laulua leikkiesään, jolloin kieltä tulee harjoiteltua myös yhteisten lauluhetkien ulkopuolella.

Jos jotakin lauluista lauletaan useammalla kielellä, se tarjoaa myös luontevan tilaisuuden pohtia kielten eroja ja samankaltaisuuksia. Esimerkiksi Jaakko kulta -laulun laulamisen jälkeen voidaan lasten kanssa pohtia sitä, miten laulun sanat kuulostavat erilaisilta suomeksi, kun taas esimerkiksi ruotsin ja saksan kielisissä sanoissa on paljon samaa (vrt. ruots. Broder Jakob ja saks. Bruder Jakob).

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Monikielisissä ryhmissä lapsia tai heidän vanhempiaan voi pyytää opettamaan laulun heidän äidinkielellään/kotikielillään, jolloin kaikki pääsevät tutustumaan heidän kieleensä ja samalla eri kielet tulevat luonteviksi osiksi vaikkapa toimintatuokioita ja lauluhetkiä sekä osoitetaan myös arvostusta ja kiinnostusta eri kieliä kohtaan.
- Kielten varhenuksessa varhennettavalla kielellä voi opetella harjoiteltaviin teemoihin liittyviä lauluja tai voidaan käyttää esimerkiksi jotakin toistuvaa laulua aloitus- tai lopetusrutiinina.
- Kielitietoisessa toiminnassa lauluja voi laulaa tai kuunnella eri kielillä ja miettiä esimerkiksi kielten yhtäläisyyksiä ja eroja. Lisäksi voidaan ottaa myös lauluja, jotka kuvastavat kieleen liittyvää kulttuuria jollain tavalla tai joissa on tietylle kulttuurille tyypillisiä melodiakulkuja tai käytetty tyypillisiä soittimia tai asteikkoja, jotka ovat ominaisia tietyn kieliselle musiikille. Samalla on kuitenkin hyvä olla tarkkana siitä, ettei vahvista kieliin ja kulttuureihin liittyviä stereotyyppioita.
- Laulut voivat toimia myös rutiinin rakentajina esimerkiksi niin, että opetus aloitetaan tietyllä laululeikillä. Laululeikkejä voidaan hyödyntää siirtymissä ja toisaalta luokanhallintaan esimerkiksi niin, että laulujen avulla rauhoitetaan tunnelmaa tai pidetään vaikka jumppatauko.
- Laululeikkejä voidaan käyttää kielikasvatuspolun eri vaiheissa: lauluja voidaan esimerkiksi hyödyntää liikuntatunnilla, ja jatkaa samojen laulujen työstämistä myöhemmin luokassa jollain toisella tapaa, jolloin laulu ja siihen liittyvä leikki on jo tuttu. Esimerkkejä tästä löydät mm. [Laulun sanat järjestykseen](#) -kuvauksesta.
- Lauluja voidaan hyödyntää niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa.

Laulun sanat järjestykseen

Avainsanat:

lukivalmiudet, kuullun ymmärtäminen, ongelmanratkaisu

Toiminnan tarkoitus:

Järjestää laulun sanat oikeaan järjestykseen kuunnellussa ryhmätyöskentelyn avulla.

Aktiviteetin kehittäjä:

Ilona Leimu, Hollihaan koulu

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Laulu, jonka säkeet opettaja on tulostanut ja leikannut erilleen. Jokaiselle ryhmälle on varattu oma kappale sanoista.
- Kirjekuoria, joihin yhden laulun sanat piilotetaan.
- Laulun äänite, jotta laulu voidaan kuunnella yhdessä.

Askel polulla – Aktiviteetti

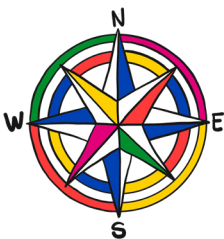
Esimerkkitehtävä on havainnoitu 2. luokan englannin kielikylpyopetuksessa. Työskentely tapahtuu pulpettiryhmissä. Jokainen ryhmä saa kirjekuoren, jonka sisällä on englanninkielinen laulu. Kaikilla ryhmillä on saman laulun sanat. Opettaja on leikannut laulun säkeet erilleen, joten jokaisessa lapussa on vain yksi säe. Opettaja ohjeistaa tehtävän ja kuljettaa sitä eteenpäin englanniksi.

Opettaja pyytää ottamaan laput ulos kuoresta ja laittamaan ne pöydälle ylösalaisin ennen leikin aloittamista. Hän ohjeistaa ryhmää sanoen, että laittaa musiikin soimaan, ja tämän jälkeen ryhmä voi yhdessä alkaa kääntää lappuja ja laittaa säkeitä oikeaan, kuulemaansa järjestykseen.

Laulu kuunnellaan useaan kertaan. Kolmannella kuuntelukerralla opettaja antaa vinkin: kaikkia lappuja ei kannata yrittää laittaa oikeaan järjestykseen yhdellä kertaa, vaan jättää aukkoja ja täydentää puuttuvia kohtia seuraavalla kerralla.

Kun säkeet ovat löytäneet paikoilleen, lauletaan laulu yhdessä. Opettaja pyytää jokaisesta ryhmästä yhtä oppilasta näyttämään sormella omassa ryhmässään, minkä säkeen kohdalla laulu etenee. Laulamisen jälkeen opettaja näyttää dokumenttikameralla oikeat vastaukset, ja kaikki laulavat yhdessä opettajan näyttäessä sormella, minkä säkeen kohdalla laulu etenee.

Lopuksi nouseaan seisomaan ja lauletaan sekä leikitään laulu yhdessä.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Opettaja kertoo, että laulua on käytetty ensimmäisellä luokalla esimerkiksi liikuntatunneilla, ja se on näin ollen tuttu oppilaille jo entuudestaan. Tuttua laulua hyödynnetään lukemaan oppimisen myötä muun muassa tässä esimerkkitehtävässä. Opettaja tukee ryhmien työskentelyä esimerkiksi antamalla tarvittaessa vinkkejä.

Opettajan mukaan tämän tyyppiset laulutehtävät ovat käytössä koulussa muutenkin esimerkiksi joulujuhlaan harjoiteltavien laulujen opettelussa.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Tehtävää voi soveltaa eri sisältöihin.

Leikin rikastaminen kaksikielisesti

Avainsanat:

lukivalmiudet, kuullun ymmärtäminen, ongelmanratkaisu

Toiminnan tarkoitus:

Osallistamalla lasten leikkiin kaksikielisesti aikuinen tuo lapsille uutta kieltä mukaan leikkiin ja näin rikastaa leikkiä kielellisesti.

Aktiviteetin kehittäjä:

Susan Helldén-Paavola,
Kukkumäen päiväkoti

Askel polulla – Aktiviteetti

Aktiviteetti on alun perin havainnoitu varhaiskasvatuksessa, jossa yksi varhaiskasvatuksen opettajista käyttää sekä suomea että ruotsia kaikessa toiminnassa.

Ideana on, että osallistuessaan lasten leikkeihin opettaja käyttää luontevalla tavalla sekä suomea että ruotsia eläytyessään leikkiin tai osallistuessaan muiden lasten leikkeihin.

Esimerkiksi lapsen leikkiessä jäätelömyyjää, opettaja osallistui leikkiin kyselemällä ensin suomeksi mitä makuja on tarjolla, toistamalla lapsen suomeksi sanomat maut ruotsiksi ja tilaamalla sitten jäätelöt ruotsiksi sanomalla "Två banan glasser, tack" sekä vastaamalla joihinkin lapsen kysymyksiin ruotsiksi, esim. lapsen kysyessä, laitetaanko jäätelö tuuttiin, opettaja vastasi "Ju, en strut."

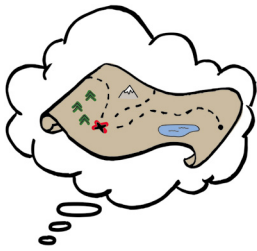
Lasten tutkaillessa etanaa ja pyytäessä opettajaa mukaan katsomaan etanaa, opettaja puolestaan osallistui lasten leikkiin kyselemällä etanasta tarkemmin ja rohkaistamalla lapsia keksimään etanalle nimen. Tässä opettaja käytti ruotsia yksinkertaisissa kysymyksissä kuten "Vad heter snigeln?"

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Lapsille uutta kieltä tuodaan mukaan toimintaan luontevalla tavalla tavallisten vuorovaikutustilanteiden ja leikkiin osallistumisen kautta. Näin lapset saavat kokemuksen kaksikielisessä vuorovaikutustilanteesta toimimisesta. Kielten käytössä tässä tapauksessa noudatettiin kaksikieliseen pedagogiikkaan liittyviä kielten käyttöperiaatteita, eli lapsille uutta kieltä (ruotsia) käytettiin yksinkertaisissa asioissa ja tilanteissa, jossa kielen merkitys on helppo ymmärtää kontekstin perusteella. Suomea puolestaan käytettiin monimutkaisemmista asioista puhuttaessa.¹

¹ Ks. lisää periaatteista Palojärvi, ym. 2016.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Leikkiin osallistumisen tapa ja käytettävä kieli on tärkeä sovittaa lasten leikkiin sopivaksi.
- Lapsille uuden kielen käytön määrä on hyvä sovittaa siihen, kuinka paljon lapset jo osaavat kieltä, ja tarvittaessa tukea kielen ymmärtämistä esim. eleillä.

LÄHTEET:

Palojärvi, A., Palviainen, Å., Mård-Miettinen, K., & Heldén-Paavola, S. (2016.) "Kiitos. Lite blåbär?": kaksikielinen pedagogiikka käytännössä. Teoksessa: A. Palojärvi, Å. Palviainen, & K. Mård-Miettinen (toim.), *Suomeksi ja ruotsiksi: kaksikielistä pedagogiikkaa päiväkodissa* (23–46). Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6625-6>

Mysterikuvat

Avainsanat:

suullisen kielitaidon harjoittelu, ongelmanratkaisu, kertomisen harjoittelu

Toiminnan tarkoitus:

Aktiviteetin tavoitteena on kehittää oppilaiden ajattelu- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä harjoittaa oppilaiden taitoa tuottaa aktiviteetin kannalta keskeisiä kysymyksiä.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Opettajan valitsemia, oppilaille tuttuja kuvia.
- Kuvat heijastetaan taululle näkyville, mutta kuvaa zoomataan niin, että vain pieni osa siitä näkyy.
- Opettajan kirjoittamat ohjelaput/monisteet sekä ohjeistus taululla.

Askel polulla – Aktiviteetti

Opettaja on valmistellut tuntia varten erilaisia mysterikuvia. Kuvasta on valittu jokin yksityiskohta, johon kuva on zoomattu. Opettaja ohjeistaa oppilaita kysymään kohdekielellä kysymyksiä, joihin voi vastata vain kyllä tai ei. Opettajalla on taululla aktiviteetin ohjeistus ja esimerkkikysymyksiä.

Ohjeistuksen esimerkkikysymykset ohjaavat oppilaita kysymään kysymyksiä kuvassa olevan objektin ominaisuuksista (koko, materiaali, ikä, käyttötarkoitus, jokin muu ominaisuus). Opettaja voi käyttää muun muassa seuraavia esimerkkikysymyksiä:

- "Onko esine suurempi kuin auto?"
- "Onko esine työväline?"
- "Onko esine vanhempi kuin tämä koulu?"
- "Onko esine tehty metallista?"
- "Onko se eläin?"

Kysymykset voivat olla kohdekielisiä ja sellaisia, joita oppilaiden kanssa harjoitellaan.

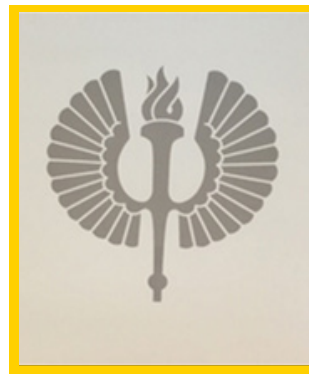

Riippuen oppilaiden osaamisesta, voidaan ennen tämän aktiviteetin suorittamista harjoitella kysymysten muodostamista.

Taululla olevan ohjeistuksen sekä esimerkkikysymysten lisäksi opettaja jakaa oppilaille oman monisteen, jolla on samat yleisohjeet sekä esimerkkikysymykset kuin taululla.

Kuva 1: Esimerkki zoomatusta kuvasta.

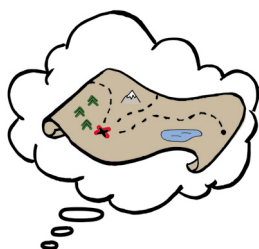
Kuva 2: Kokonainen kuva.

Opettaja ohjeistaa oppilaita käyttämään annettua monistetta kysymysten muodostamisen tukena. Oppilaat saavat käyttää myös kysymyksissä omaa äidinkieltään, mutta oppilaan äidinkielellään esittämät kysymykset käännetään kohdekieliseksi. Näin opettaja tukee oppilaiden kohdekielen käyttöä. Kohdekielen käytön tukemisen apuna opettaja käyttää lisäksi havainnollistavia kuvia, joita hän piirtää esimerkiksi liitutaululle. Lisäksi hän kirjoittaa oppilaiden esittämiä kysymyksiä taululle kaikkien nähtäville. Aktiviteetissa esille tulevat vieraat tai uudet sanat kirjoitetaan taululle näkyville. Näin myös oppilaiden sanasto kehittyy ja kasvaa.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

- Opettajan kieli tässä havainnoidussa aktiviteetissa on englanti ja hän kannustaa oppilaita myös käyttämään kohdekieltä.
- Tehtävässä harjoitellaan asioiden kuvailua kohdekielellä ja kysymysten esittämistä.
- Opettaja johtaa aktiviteettia ja antaa oppilaille tilaa esittää kysymyksiä toiminnan aikana. Opettaja pitää huolta, että kaikki oppilaat ymmärtävät kysymyksissä esiintyvät sanat.
- Tehtävää voidaan käyttää esim. käsiteltävän sanaston harjoitteluun ja yleisesti kysymysten sanajärjestyksen harjoitteluun.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Tämä kuvailtu toiminta on esimerkki CLIL-tunnilta alakoulun luokilta, mutta on sovellettavissa esimerkiksi ylempien luokkien vieraiden kielten tunnille.
- Apukysymyksiä voidaan muokata sellaisiksi, että ne ovat oppilaille hyödyllisiä oppimisen ja sanaston kannalta.
- Monikielisessä luokassa tai valmistavassa opetuksessa aktiviteettia voidaan käyttää esim. suomenkielisten kysymysten harjoitteluun. Oppilaat voisivat halutessaan hyödyntää myös äidinkieliään/kotikieliään tässä ja kenties myös auttaa toisiaan kysymysten muodostamisessa.

Mysteriebilder

Nyckelord:

träning av muntliga språkkunskaper, problemlösning, träning i att berätta

Verksamhetens syfte:

Målet med aktiviteten är att utveckla elevernas tanke- och problemlösningsförmåga och träna eleverna i förmågan att producera frågor som är centrala för aktiviteten.

Ryggsäck – Resurser som behövs

- Bilder som läraren har valt ut och som är bekanta för eleverna.
- Bilderna visas på tavlan, men bilden zoomas in, så att bara en liten del av den syns.
- Lappar/kopior med anvisningar som läraren skrivit samt anvisningar på tavlan.

Steg för steg – Aktivitet

Läraren har förberett olika mysteriebilder inför lektionen. Någon detalj av bilden har valts ut och detaljen har zoomats in. Läraren ger eleverna anvisningar och ber dem ställa frågor på målspråket som det bara går att svara ja eller nej på. Läraren har också lagt upp anvisningarna för aktiviteten och exempel på frågor på tavlan.

Exempelfrågorna hjälper eleverna att ställa frågor om vilka egenskaper objektet på bilden har (storlek, material, ålder, användningsändamål, någon annan egenskap). Läraren kan använda bland annat följande exempelfrågor:

- "Är föremålet större än en bil?"
- "Är föremålet ett arbetsredskap?"
- "Är föremålet äldre än den här skolan?"
- "Är föremålet gjort av metall?"
- "Är det ett djur?"
- Obs. Frågorna ska vara på målspråket och sådana som eleverna håller på att träna på.
- Obs. Beroende på elevernas kunskaper kan man öva på att bilda frågor innan aktiviteten genomförs.

Förutom att anvisningarna och exempelfrågorna finns på tavlan delar läraren ut ett papper med samma allmänna anvisningar och exempelfrågor som på tavlan.

Läraren ber eleverna använda pappret som stöd för att bilda frågor. Eleverna får också använda sitt modersmål i frågorna, men frågor som ställs på elevens modersmål översätts till målspråket. På så sätt stödjer läraren elevernas användning av målspråket. Som stöd använder läraren åskådliggörande bilder som ritas på till exempel svarta tavlan. Dessutom skriver läraren upp på tavlan de frågor som eleverna ställer, så att alla kan se dem. Främmande eller nya ord som dyker upp under aktiviteten antecknas på tavlan. På det sättet utvecklas och ökar elevernas ordförråd.

Bild 1: Exempel på inzoomad bild.

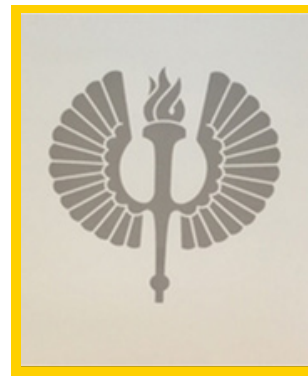
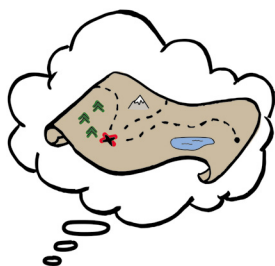

Bild 2: Hela bilden.

Kompass – Verksamhetens principer

- Språket som läraren använde i aktiviteten som beskrivits ovan var engelska. Läraren uppmuntrar eleverna att använda målspråket.
- I uppgiften övar eleverna på att beskriva fakta på målspråket och på att ställa frågor.
- Läraren leder aktiviteten och ger eleverna plats att ställa frågor. Läraren ser till att alla elever förstår orden som förekommer i frågorna.
- Uppgiften kan användas till exempel till att öva det ordförråd som behandlas och rent allmänt till att öva ordföljden i frågor.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Den beskrivna aktiviteten har genomförts på en CLIL-lektion i lågstadietklasser, men den kan också användas på lektioner i främmande språk i de högre klasserna.
- Stödfrågorna går att variera så att de passar eleverna med tanke på deras inläring och ordförråd.
- I en flerspråkig klass eller i den förberedande undervisningen kan aktiviteten användas till exempel till att öva sig i att ställa frågor på finska eller svenska (beroende på verksamhetsspråket). Om eleverna vill kan de använda sina modersmål/hemspråk i aktiviteten och eventuellt hjälpa varandra med att bilda frågor.

Mysteriebilder – Översättning: Lingvia Translations.

Saduttaminen eri kielillä

Avainsanat:

tarinallisuus, kertomisen harjoittelu, lukivalmiudet

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on edistää lapsen kerronnallisen puheen tuottamista saduttamalla häntä niillä kielillä, joita hän osaa.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Aikaa sadutukselle
- Mahdollisuus kirjoittaa lapsen kertomat tarinat ylös ja mielellään laittaa ne myös esille tavalla tai toisella (esim. seinälle, koota kirjaksi, lukea lapsille)

Jos sadutus on sinulle uutta, perustietoa sadutuksesta ja saduttamisesta löydät esimerkiksi täältä: <http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutusohje.htm>

Askel polulla – Aktiviteetti

Alkuperäinen aktiviteetti-idea on englannin kielirikasteisesta päiväkodistä, jossa mukana on myös lapsia, jotka puhuvat kotikielensä englantia tai suomea ja englantia.

Kaksikielisiä lapsia on pyritty saduttamaan välillä myös englanniksi, jotta englannin kieli saa tukea ja lapsi saa kertoa tarinoita molemmilla osaamillaan kielillä, sekä suomeksi että englanniksi. Lasten kertomat tarinat on laitettu esille päiväkodin seinälle niin, että myös vanhemmat voivat nähdä ne. Myös suomenkieliset lapset voivat halutessaan kertoa tarinoita käyttäen päiväkodissä oppimiaan englannin taitoja, vaikka heitä yleensä sadutetaan suomeksi.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Kun lapsi saa kertoa tarinoita molemmilla osaamillaan kielillä, hänen kielelliset taitonsa harjaantuvat molemmissa kielissä ja myös molemmille kielille osoitetaan arvostusta. Vaikka lapset eivät vielä osaisi itse kirjoittaa tai lukea, tarinan saattaminen kirjalliseen muotoon auttaa lapsia ymmärtämään miten puhuttu kieli muuttuu kirjoitetuksi. Lisäksi eri kielten kirjoitusten näkeminen voi auttaa tekemään havaintoja eri kielten kirjoittamisen eroista, sillä vaikka lapset eivät vielä tuntisi kirjaimia tai osaisi lukea, he voivat tehdä havaintoja kirjoitusasujen erilaisuudesta.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Monikielisessä ryhmässä, jossa kielikasvattaja ei osaa lasten äidinkieliä tai kotikieliä, sadutukseen voi pyytää avuksi esimerkiksi oman äidinkielen opettajan, lasten vanhempia tai lähikoulun oppilaita, joilla on samoja äidinkieliä/kotikieliä. Heitä voi myös pyytää lukemaan sadut ryhmässä, jolloin myös muut pääsevät kuulemaan tarinoita eri kielillä, mikä kehittää kielitietoisuutta. Sadutus tukee lasten kielten kehitystä ja sillä voidaan osoittaa myös arvostusta lasten äidinkieltä/kotikieltä kohtaan, kun kieli otetaan tavalla tai toisella mukaan toimintaan.
- Koululaisten kanssa sadutusta voi toteuttaa myös niin, että oppilaat kirjoittavat toistensa kertomia satuja ja tarinoita ylös. Näin tarinaa kertova oppilas saa keskittyä tarinan keksimiseen ja kertomiseen ja tarinaa kirjoittava oppilas saa harjoitella kuullun kirjoittamista.
- Kielen opetuksessa sadutusta voi hyödyntää kielen harjoittelussa sekä myös tuoda sen kautta konkreettisemmaksi kielen oppimisen edistymistä, sillä kielitaidon lisääntyessä myös tarinat muuttuvat monipuolisemmiksi ja pidemmiksi.

Sanaselityspelin sovellus

Avainsanat:

pelillisuus, yhteistyötävät

Toiminnan tarkoitus:

Sanaston oppimista sekä kerronnan ja kuvailun harjoittelua sanaselityspelin avulla varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja alkuopetuksessa. Aktiviteetti sopii myös vanhemmille lapsille esimerkiksi valmistavaan opetukseen.

Aktiviteetin kehittäjä:

Anni Ratilainen,
varhaiskasvatuksen konsultoiva
S2-opettaja Raumalla, IKI-TARU-
opettaja

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- 10–20 kuvakorttia esimerkiksi Papunetistä. Peliin valitaan sellaisia sanoja, joista ainakin osa on lapsille jo ennestään tuttuja.
- Kärpäslätkä (kärpäslätkän puuttuessa käytetään omaa sormea).
- Tarvittaessa tukikuvataulu (kuvina esimerkiksi värit, adjektiiveja vastakohtien muodossa sekä yläkäsitteitä ja kategorioita).

Askel polulla – Aktiviteetti

Tämä peli on ikään kuin helpompi sovellus sanaselityspeli Junior Aliaksesta. Pelaajia voi olla esimerkiksi 3–5. Pelissä tarvitaan aikuista, etenkin varhaiskasvatuksessa.

Opettajan harjoiteltaviksi valitsemat kuvakortit levitetään pöydälle ja aluksi ne nimetään suomeksi. Mieleen painamisen tueksi lapset voivat kertoa, mitä sanat ovat heidät kotikielillään.

Aluksi opettaja mallintaa, miten kuvista voidaan kertoa mainitsematta sanaa, joka kuvassa on. Opettaja selittää kuvista niin monta kertaa, että jokainen lapsi saa arvata ainakin kerran. Arvausvuorossa olevalle lapselle annetaan kärpäslätkä, jolla hän saa läpsäistä oikeaa kuvakorttia opettajan selittäessä. Kärpäslätkä konkretisoi lapsille, kenen vuoro on arvata. Jo arvatut kortit laitetaan takaisin keskelle, jotta samat kortit toistuvat useamman kerran. Jos pisteitä halutaan

laskea, se voidaan tehdä vaikka helmillä.

Tämän jälkeen lapset saavat selittää itse. Opettaja tukee ja auttaa selittämisessä tarvittaessa. Kielenoppimisen alkuvaiheessa oleville ja muille tukea tarvitseville lapsille opettajalla voi olla apuna tukikuvataulu, jonka avulla lauseita harjoitellaan tuottamaan. Tukikuvataulussa voi olla kuvina esimerkiksi värit, adjektiiveja vastakohtien muodossa sekä yläkäsitteitä ja kategorioita. Kertoessaan lapsi osoittaa kerrontataulusta tukikuvia ja tuottaa samalla lauseen ("Se on harmaa, se on pieni, se on eläin"). Lapset, jotka osaavat kieltä jo enemmän, selittävät ilman tukikuvataulua.

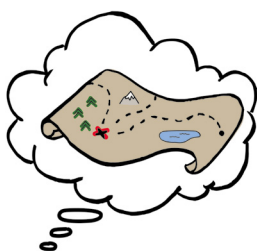
Kompassi - Toiminnan periaatteet

Peli soveltuu etenkin lapsille, joilla on jo jonkin verran sanastoa suomeksi, mutta joille lauseiden tuottaminen sekä spontaani kerronta ja kuvailu on vielä vaikeaa. Visuaalisten vihjeiden (kuvakortit kaikkien nähtävissä, tukikuvataulu, kärpäslätkä) avulla sekä ymmärtäminen että tuottaminen helpottuvat. Pelissä on tavoitteena saada lapsille onnistumisen kokemus suomen kielellä kommunikoinnista.

Peliin valitaan rajallinen määrä kuvakortteja ja arvaamisen jälkeen ne laitetaan aina takaisin peliin, jotta samat sanat ja selitykset toistuisivat pelissä monta kertaa. Kielenoppimisen alkuvaiheessa olevalle oppijalle toisto ja kieliainesten kierrätys ovat keskeisiä puheentuottamisen resursseja.

Peli on myös normaalia Junior Alias -peliä strukturoidumpi. Arvausvuorossa olevalla lapsella on kärpäslätkä käytössään arvausvuoron konkretisoimiseksi. Pelissä arvataan vuorotellen, jotta eritasoisilla kielenoppijoilla olisi kaikilla mahdollisuudet arvata ja jotta lapsilla olisi riittävästi aikaa tuottaa puhetta ja kuunnella.

Peli tekee kielenoppimisesta merkityksellistä ja luo lapsille aidon tarpeen kommunikoida kohdekielellä. Pelissä harjoitellaan myös kuuntelemaan ja ymmärtämään vertaisten puhetta pelkän opettajan puheen sijaan.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Jo pidemmälle edenneempien kielenoppijoiden kanssa voidaan pelata kilpailuna ilman kärpäslätkää, niin että kaikki saavat arvata ja nopein arvaaja saa kortin. Tällöin selitettäviä kortteja lisätään pöydälle pelin edetessä.
- Pelin vaikeustasoa voi muunnella valitsemalla selitettäviksi kortteiksi perussanastoa ja esimerkiksi oppiainekohtaista spesifimpää sanastoa.

Ordförklaringspel

Nyckelord:

spelifiering, samarbetsätt

Verksamhetens syfte:

Ordinläring samt träning i att berätta och beskriva med hjälp av ett ordförklaringspel inom småbarnspedagogiken samt i förskole- och nybörjarundervisningen (passar även äldre barn till exempel inom den förberedande undervisningen).

Utvecklare av aktiviteten:

Anni Ratilainen,
konsulterande lärare i
finska som andraspråk inom
småbarnspedagogiken i Raumo,
IKI-TARU-lärare

Ryggsäck – Resurser som behövs

- 10–20 bildkort till exempel från Papunet (till spelet väljs sådana ord som barnen åtminstone delvis redan känner till).
- Flugsmälla (använd fingrarna, om en flugsmälla saknas).
- Tavla med bildstöd, om det behövs (till exempel bilder på färger, adjektiv i form av motsatser samt överordnade begrepp och kategorier).

Steg för steg – Aktivitet

Det här spelet kan man säga är som en enklare version av ordförklaringsspelet Junior Alias. Det är ett spel för till exempel 3–5 spelare. I spelet behövs en vuxen, särskilt om det tillämpas inom småbarnspedagogiken.

De bildkort som läraren har valt ut sprids ut på ett bord och namnges först på svenska.¹ Som stöd för att komma ihåg orden kan barnen berätta vad orden heter på deras hemspråk.

Läraren börjar med att visa hur man kan berätta om bilderna utan att nämna ordet som finns på bilden. Läraren förklarar och berättar om bilderna tills alla barn har fått gissa åtminstone en gång. Det barn som står i tur får flugsmällan. Barnet ska använda flugsmällan till att smälla till rätt bildkort när läraren förklarar. Flugsmällan konkretiserar för barnen vems tur det är att gissa. Gissade kort läggs tillbaka i mitten för att samma kort ska dyka upp flera gånger. Om man vill räkna poäng, kan man göra det till exempel med pärlor.

Efter detta är det barnens tur att förklara. Läraren finns där som stöd och hjälper till med förklaringarna, om det behövs. För barn som är i början av språkinläringen och andra barn som behöver stöd, kan läraren ha en tavla med bildstöd som hjälp för att producera meningar. Bildstöden kan vara till exempel bilder på färger, adjektiv i form av motsatser samt överordnade begrepp och kategorier. Samtidigt som barnet berättar pekar det på bilderna på tavlan och producerar en mening (den är grå, den är liten, det är ett djur). Barn som redan kan mer av språket förklarar utan bildstöd.

¹ Aktiviteten genomfördes ursprungligen på finska i en finskspråkig kontext. Språket har bytts ut till svenska i översättningen.

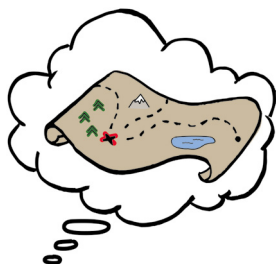
Kompass – Verksamhetens principer

Spelet passar särskilt barn som redan har ett visst ordförråd på svenska*, men som ännu har svårigheter med att producera meningar och berätta om och beskriva någonting spontant. Med hjälp av visuella tips (bildkort som alla kan se, tavla med bildstöd, flugsmälla) underlättas både förståelsen och produktionen. Målet med spelet är att barnen ska känna att de lyckas kommunicera på svenska*.

Ett begränsat antal bildkort väljs ut till spelet och efter gissandet läggs de alltid tillbaka i spelet för att samma ord och förklaringar ska upprepas många gånger under spelets gång. För barn som precis har börjat lära sig språket är upprepning och återanvändning av språkelement centrala resurser för talproduktionen.

Spelet är mera strukturerat än det vanliga Junior Alias-spelet. Det barn som står i tur att gissa har en flugsmälla i handen för att konkretisera vems tur det är att gissa. Alla barn gissar i tur och ordning för att alla språkinlärare på olika nivåer ska ha möjlighet att gissa och för att barnen ska ha tillräckligt mycket tid att producera tal och lyssna.

Spelet gör språkinläringen meningsfull och skapar ett äkta behov för barnen att kommunicera på målspråket. I spelet tränas förmågan att lyssna och förstå andra barns tal i stället för enbart lärarens tal.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Med längre hunna språkinlärare kan spelet spelas som en tävling utan flugsmälla, så att alla får gissa och den som är snabbast på att gissa får kortet. Kortet som ska förklaras läggs fram på bordet vartefter spelet framskrider.
- Spelets svårighetsgrad går att variera genom att grundläggande ord eller till exempel ämnesspecifika ord som ska förklaras väljs till korten.

Ordförklaringsspel - Översättning: Lingvia Translations.

Tien ylittämisen opettaminen kaksikielisesti

Avainsanat:

autenttiset oppimistilanteet, multimodaalisuus, laaja-alainen oppiminen

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on oppia ylittämään tie turvallisesti kaksikielisten ohjeiden avulla ja samalla myös uusi kieli tulee tutuksi.

Aktiviteetin kehittäjä:

Susan Helldén-Paavola,
Kukkumäen päiväkotia

Askel polulla - Aktiviteetti

Kielikasvattajat ja lapset ovat menossa retkelle läheiseen puistoon. Opettaja kulkee jonon edessä ja hänen perässään lapset tulevat pareittain ja muut kielikasvattajat kulkevat jonon välissä ja lopussa. Tullessaan suojatien kohdalla opettaja pysähtyy suojatien eteen ja kysyy lapsilta kaksikielisesti voiko mennä yli sanoen:

"Nyt mä tarvitsen sun silmiä ja korvia [...] ni måste titta", osoittaa silmiä,

"och lyssna", osoittaa korvia,

"Voiko mennä yli?"

Kun lapsi on vastannut, opettaja kiittää lasta ruotsiksi ja johdattaa lapsiryhmän kadun yli. Jokaisen tienylityksen kohdalla opettaja kysyy lapsilta kaksikielisesti: "Voiko mennä yli?", mutta kysymisen tapa vaihtelee hieman joka kerralla. Aluksi opettaja käyttää kysymyksessään enemmän suomea. Joka kerralla hän lisää ruotsin käytön määrää, kunnes hän kolmannella kerralla käyttää pelkästään ruotsia kysyessään lapsilta voiko tien ylittää:

"Vi ska få över vägen, titta", osoittaa silmiä,

"lyssna", osoittaa korvia.

"Får vi gå?"

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Aktiviteetissa opitaan liikenteessä liikkumisen taitoja kahden kielen avulla. Aktiviteetti soveltuu myös uusien sanojen ja ilmaisuiden oppimiseen, sillä eleet ja konteksti tukevat ymmärtämistä. Aktiviteettia voidaan käyttää myös jo opittujen sanojen ja ilmaisujen kertaamisen toiston ansiosta.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Toimintaa voi tarpeen mukaan eriyttää valitsemalla lapsen/lapsiryhmän perusteella sen, kuinka paljon lapsille uutta kieltä käyttää ohjeistuksessa. Jos kieli on lapsille hyvin uusi, lapsille tuttua kieltä voi pitää koko ajan mukana ohjaamisessa.
- Samanlaista toimintatapaa voidaan soveltaa myös muiden taitojen opettamiseen kaksikielisesti.

Tömisevät luvut

Avainsanat:

matemaattiset taidot, liikunnallisuus, sanaston oppiminen

Toiminnan tarkoitus:

Toiminnan tarkoituksena on laskemisen harjoittelu sekä numeroiden mielessä pitäminen. Aktiviteettia voidaan käyttää myös lukusanojen kertaamiseen.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Lusikka, keppi tai jokin muu esine, jolla voi rummuttaa esim. pöytää niin, että ääni kuuluu kaikille. Lusikan käytön sijaan voi myös taputtaa tai tömistää, jos ääni kantaa riittävästi tilassa.

Askel polulla - Aktiviteetti

Aktiviteetti havainnoitiin alun perin ruotsin kielikylvyssä eskariryhmässä.

Opettaja antaa ensin tehtävän ohjeet ruotsiksi. *"Upp och stå. Nu lyssna. Du får hoppa så många gånger som jag slår med skeden."* Tämän jälkeen opettaja rummuttaa pöydän kulmaa lusikalla. Lapset laskevat, kuinka monta napautusta kuului, ja hyppäävät sen jälkeen yhtä monta kertaa. Tämän jälkeen opettaja kysyy aina *"Hur många?"* ja lapset vastaavat. Samalla tavalla jatketaan useita kertoja niin, että opettaja naputtaa aina eri lukumäärän.

Jos lapset eivät jaksaa kuunnella loppuun asti, vaan alkavat hyppiä kesken rummutuksen, opettaja voi sopia heidän kanssaan merkistä, jonka jälkeen saa alkaa hyppiä. Opettaja voi myös keskustella lasten kanssa siitä, miksi on tärkeää kuunnella ensin loppuun ennen kuin alkaa hyppiä.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Tehtävässä harjaantuvat sekä kuuntelemisen ja tarkkaavaisuuden taidot että laskeminen ja numeroiden ilmaiseminen ruotsiksi. Tehtävä kehittää muistia, kun lasten täytyy pitää mielessä, kuinka monta napautusta he kuulivat samalla, kun he hyppivät ja laskevat hyppyjään.

Havainnoidussa aktiviteetissa opettaja käyttää kielikylvyllä tyypillisellä tavalla vain ruotsia, mutta lapset voivat vastata myös suomeksi, vaikka heitä kannustetaan käyttämään ruotsia.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Aktiviteettia voi soveltaa myös pyytämällä lapsia tekemään vaihdellen eri asioita esim. taputtamaan/kyykkäämään/pyörähtämään ympäri/koskettamaan varpasiin yhtä monta kertaa kuin kuuli napsautuksen.
- Aktiviteettia voi soveltaa myös niin, että opettaja sanookin lukumäärän napsauttamisen sijaan, ja lasten tulee hypätä opettajan sanoman lukumäärän verran.
- Aktiviteetti toimii myös kielen oppimisen alkutaipaleella ja alakouluikäisten lasten kanssa. Uuden kielen käytön määrää voi pohtia lasten taitotason mukaan ja tarvittaessa lukusanat voi kerrata aktiviteetin aluksi. Lapset voivat myös halutessaan laskea suomeksi, ja yhdessä voidaan pohtia, miten numero sanottaisiin harjoiteltavalla kielellä, jolloin myös kieliä ja lukusanoja eri kielillä voidaan vertailla.

Velhohippa

Avainsanat:

sanaston oppiminen, leikillisuus, liikunnallisuus

Toiminnan tarkoitus:

Tavoitteena on yhdistää uuden kielen oppimista ja liikuntaa.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Kuvakortit velhosta/taikurista, kivistä, puusta ja sillasta.
- Riittävän suuri tila, jossa saa juosta (esimerkiksi liikuntasali tai piha).

Askel polulla – Aktiviteetti

Alkuperäinen aktiviteetti on havainnoitu varhaiskasvatuksessa CLIL-opetuksessa ja jumpassa oli mukana puolikas lapsiryhmä ja kaksi aikuista, jolla toisella oli päävastuu toiminnan vetämisestä.

Lasten istuessa piirissä kielikasvattaja selittää hipan ohjeet. Hän käyttää englantia, hyödyntää kuvia, näyttää esimerkkiä ymmärtämisen tukemiseksi tai tarvittaessa kääntää avainsanan. Esimerkiksi: "We are doing a wizard gym." Hän näyttää velhon kuvaa: "And first we have a wizard tag, hippa, tag." Tämän jälkeen kielikasvattaja selittää leikin säännöt englanniksi: "Wizard can turn you into a rock." Hän näyttää kuvaa kivistä ja pyytää lapsia tekemään liikkeen, eli menemään kiveä kuvaavaan asentoon, ja sanomaan englanniksi rock. Samalla tavalla käydään läpi myös sanat tree ja bridge. Tämän jälkeen kielikasvattaja selittää englanniksi ja näyttää esimerkillä, miten voi pelastaa kiinni jääneen, kun tämä on puu, kivi tai silta. Kivi pelastetaan astumalla sen yli, puu juoksemalla sen ympäri ja silta menemällä sen ali.

Kielikasvattaja neuvoo lapsia myös (englanniksi) yrittämään sanoa sanat leikissä englanniksi. Lapset sanovat vielä kuorossa sanat englanniksi kolme kertaa, jonka jälkeen kielikasvattaja vielä näyttää kuvakorttia ja kysyy: "What is this?" ja tekee myös kuvaa vastaavan liikkeen. Lapset vastaavat englanniksi mikä on kyseessä, esimerkiksi bridge tai tree. Kielikasvattaja kehuu heitä ja näyttää peukkuja.

Tämän jälkeen ensimmäisille hipoille laitetaan vihreät liivit päälle ja peli aloitetaan. Kun hipat saavat kiinni, he päättävät aina millaiseksi kiinni jäänyt loihditaan sanomalla *tree*, *bridge* tai *stone*. Kiinni jääneen tulee mennä sanottuun asentoon ja toisten tehtävänä on pelastaa tämä sovitulla tavalla (ks. selitykset yllä). Pelin aikana kielikasvattaja auttaa lapsia tarvittaessa muistamaan, mikä sana kuvasti mitään asentoa, joko näyttämällä kuvaa tai mallia. Pelin aikana kielikasvattaja myös muistuttaa lapsia monta kertaa englanniksi siitä, että kiveä pelastaessa ei saa hypätä tai juosta yli, vaan pelastaminen tulee tehdä rauhallisesti astumalla kiven yli, jotta vältetään vaaratilanteet. Kielikasvattaja myös näyttää lapsille vielä uudestaan esimerkin asiasta.

Välillä hippoja vaihdetaan. Jos pelin aikana tuntuu, että hipat loihtivat yksipuolisesti esimerkiksi kiviä, voidaan peliin ottaa tauko ja kerrata vielä yhdessä sanat ja asennot. Pelin aikana kielikasvattaja myös kannustaa ja kehuu lapsia.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Toimintaa ohjaava kielikasvattaja käyttää paljon englantia, mutta tukee kielen ymmärtämistä ja uusien sanojen oppimista kuvilla, eleillä ja esimerkin näyttämällä. Uudet sanat myös toistuvat monta kertaa, ja toisto auttaa lapsia oppimaan sekä muistamaan uusia sanoja. On myös hyvä huomata, että mitä pienemmistä lapsista on kyse, sitä enemmän toistoa yleensä tarvitaan.

Lasten käyttäessä uusia sanoja leikissä he oppivat sanomaan ja muistamaan sanoja. Koska fokus on kuitenkin leikissä, painetta kielen tuottamisesta ei kuitenkaan tule, sillä päähuomio keskittyy leikkiin. Kielen käyttäminen tulee vain leikin sivussa, ikään kuin huomaamatta. Lapsilla on myös mahdollisuus halutessaan käyttää suomea, jos he eivät esimerkiksi muista sanaa. Myös kielen ymmärtäminen harjaantuu sekä ohjeita kuunnellessa että leikin aikana, kun lasten pitää toimia kuulemansa sanan mukaisesti.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Jos leikki toteutetaan ryhmässä, jossa ei normaalisti käytetä mitään toista kieltä kuin suomea, englanniksi annettavien ohjeiden määrää voi vaihdella lasten kielitaidon mukaan havainnoiden sitä, kuinka paljon lapset ymmärtävät. Toisaalta lapsia ei kuitenkaan pidä aliarvioida, sillä lapset ovat monesti taitavia päättelemään uudenkin kielen merkityksiä.
- Monikielisessä ryhmässä leikkiä voidaan välillä leikkiä niin, että joku lapsista saa vuorollaan opettaa muille, mitä ovat kivi, puu ja silta hänen äidinkielellään/ kotikielillään ja muut opettelevat nämä sanat ja niitä käytetään leikissä. Tai jos lapsi ei itse halua olla esillä opettamassa kieltään, hänen vanhempiaan voidaan pyytää opettamaan sanat kielikasvattajalle ja hän voi opettaa niitä muille.
- Isompien lasten kanssa leikissä voi olla enemmän sanoja tai haastavampia sanoja mukana. Tai esimerkiksi pieniä tehtäviä, kuten jos velho sanoo: "Count", pitää laskea kymmeneen englanniksi tai kymmenestä alaspäin hyppien yhdellä jalalla. Erilaisten tehtävien keksimisessä voi hyödyntää myös muita lähiaikoina koulussa/ päiväkodissa opeteltuja asioita ja liittää tehtävät/asennot niihin.

Vuorovaikutuksellinen satuhetki kielen oppimisessa

Avainsanat:

varhennus, sanaston oppiminen, tarinallisuus

Toiminnan tarkoitus:

Varhennetun kielenopetuksen toiminnallinen tuokio esiopetusikäisille lapsille aiheena viikonpäivät, numerot sekä hedelmät.

Aktiviteetin kehittäjä:

Taina Järvi

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Kirja: Eric Carle: *Den mycket hungriga larven* (kirja löytyy myös usealla muullakin kielellä).
- Kuvat kirjassa esiintyvistä hedelmistä.
- Pieni toukka ja iso toukka.
- Koiran alustana matto, jossa on numeroituja taskuja.
- Huopakori ison toukan kotelona.
- Koira oli mukana tuokiolla ikään kuin apuopettajana. Havainnoidussa tilanteessa koiralla ja opettajalla oli koulutus ”Koira kasvatus- ja kuntoutustyössä”. Koira ei ole kuitenkaan välttämätön, vaan aktiviteetti voidaan toteuttaa myös ilman koira.

Askel polulla – Aktiviteetti

Lapset kokoontuivat piiriin lattialle koiran ympärille. Opettaja laski ruotsiksi, kuinka monta lasta on paikalla. Opettaja sanoi: ”*God morgon!*” ja esitteli itsensä ruotsiksi, jonka jälkeen hän ohjeisti suomeksi, kuinka koiran kanssa toimitaan. Omalla rauhallisella käyttäytymisellä viestitämme koiralle, että koirakin voi olla rauhallinen. Opettaja kertoi lapsille suomeksi, että kirjan tarina ei ole tuttu koiralle ja että koira muuttaa tarinaa vähän. Tarina oli lapsille ennestään tuttu, sillä sitä on luettu heille aiemmin.

Tämän jälkeen opettaja sanoi: ”*Nu ska vi börja*”, ja alkoi lukea kirjan tarinaa toukasta ruotsiksi näyttäen samalla kirjan kuvia lapsille. Tarinassa toukka löytää sekä syö erilaisia löytämiään hedelmiä ja kasveja. Opettaja havainnollisti tarinaa toukka-sorminukella ja piirretyillä kuvilla hedelmistä.

Tarina eteni viikonpäivien mukaan. Opettaja pysäytti tarinan jokaisen viikonpäivän kohdalla ja pyysi lapsia vuorollaan näyttämään koiralle seuraavaa, numerolla merkittyä taskua. Koira otti taskusta tarinaan liittyvän kuvan esimerkiksi *ett äpple* alustan taskusta. Lapsi sai palkita koiran herkulla sen annettua kuvan lapselle. Opettaja antoi toimintaan liittyvät ohjeet sekä koiralle että lapsille suomeksi. Opettaja käytti ruotsia tarinaan liittyvissä asioissa ja toistuvissa, lapsille tutuissa ilmaisuissa.

Lapset saivat myös vuorollaan pyytää koira pyöräyttämään noppaa, ja nopan osoittama silmäluku kertoi, kuinka monta kuvassa olevaa hedelmää tai kasvista toukka söi. Koiran pyöritettyä noppaa opettaja kysyi lapsilta: ”*Hur många äpplen?*” Jos nopan silmälukuna oli esimerkiksi kaksi, todettiin: ”*Två äpplen*”, ja opettaja toisti omassa puheessaan numeroa ja kuvassa olevaa sanaa useita kertoja. Opettaja käytti apuna myös sormia visualisoidakseen lukumäärää. Tarvittaessa opettaja myös auttoi lapsia muistamaan oikean lukusanan luettelemalla avuksi edeltävät numerot ruotsiksi tai laskemalla yhdessä lasten kanssa.

Lukiessaan tarinaa ruotsiksi opettaja myös tuki ymmärtämistä eleillä, esimerkiksi näyttämällä mahakipua kuvaavan eleen. Hän myös pysähtyi välillä tiettyjen sanojen kohdalle ja kysyi lapsilta: "Mitä se tarkoittaa suomeksi?"

Kun tarinan toukka oli lopulta syönyt niin paljon, että se kasvoi isoksi toukaksi, koira otti ison toukan korin sisältä. Opettaja näytti isoa toukkaa lapsille ja sanoo painotetusti: "En stor fet larv."

Tarinan loppupuolella, kun toukka kuoriutui kotelostaan, opettaja lopetti lukemisen ja kysyi lapsilta: "Vad var han då? Muistatteko, miten tarina päättyy?" Lapset viittasivat ja sanoivat että siitä tuli perhonen. Opettaja kysyi, mikä perhonen on ruotsiksi ja auttoi lapsia keksimään sanan antamalla etukirjaimen: "F—". Joku lapsista muisti, että ruotsinkielinen sana oli *fjäril*.

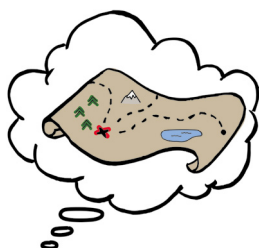
Lapset saivat piirtää kukin oman näköisensä perhosen. Opettaja antoi ohjeet perhosen piirtämiseen suomeksi, Mukana ollut varhaiskasvatuksen ammattilainen jakoi lapsille papereita ja sanoi: "Varsågod", ja auttoi lapsia muistamaan, miten kiitetään ruotsiksi.

Lasten piirtäessä opettaja kertasi koiran kanssa tarinaan liittyviä viikonpäiviä, hedelmiä ja lukumääriä ruotsiksi. Lapset saivat antaa piirtämänsä kuvan koiralle sekä antaa koiralle palkaksi tuokiosta kurkun palan. Tuokion loppuksi opettaja näytti kaikkien piirustukset lapsille ja kehui piirustuksia sekä sanoi useamman kerran sanan *fjäril* näyttäessään piirroksia. Lopuksi varhaiskasvatuksen ammattilaisen ehdotuksesta lapset lauloivat tutun viikonpäivälaulun koiralle. Lasten lähtiessä pois hyvästeltiin sanomalla: "Hejdå!"

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Toiminnassa harjoiteltiin viikonpäiviä, hedelmiä ja lukumääriä ruotsiksi tarinan, siihen liittyvien kuvien ja toiston kautta. Opettaja käyttää ruotsia ja suomea joustavasti, vaihtaen kieltä sekä lauseiden välillä sekä ajoittain lauseiden sisällä. Ruotsin ymmärtämistä tuettiin eleillä, kuvilla ja käsinukeilla. Haastavampien sanojen kohdalla pysähdyttiin ja pohdittiin yhdessä, mitä ne tarkoittavat. Lapsia keuhuttiin ruotsiksi ja muutenkin pyrittiin luomaan myönteinen ilmapiiri uuteen kieleen. Lapset saavat vastata molemmilla kielillä. Lapsen vastatessa suomeksi opettaja sanoi vastaavan sanan ruotsiksi. Koiran mukana oleminen tuokiossa vaikutti auttavan lasten keskittymistä ja huomion säilymistä koko tuokion ajan.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Samanlaisen tuokion voi toteuttaa ilman koiraa niin, että lapset saavat vuorollaan ottaa kuvia taskuista/pussista ja pyörittää noppaa.

Väribongaus tabletilla

Avainsanat:

multimodaalisuus, sanaston oppiminen, kertomisen harjoittelu, S2/R2

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on harjoitella sanoja ja kuvasta kertomista toiminnallisella tavalla.

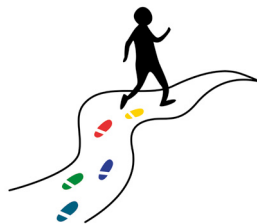
Aktiviteetin kehittäjä:

Susan Helldén-Paavola,
Kukkumäen päiväkotia

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Lapsikohtainen tabletti tai jokin muu kuvausväline.

Askel polulla – Aktiviteetti

Alkuperäinen aktiviteetti on toteutettu varhaiskasvatuksen S2-kerhossa.

Opettaja kertoo lapsille suomeksi, että seuraavaksi he saavat ottaa tabletilla kuvia valitsemistaan väreistä. Opettaja antaa kullekin lapselle oman tabletin ja lähtee yhdessä lasten kanssa bongaamaan värejä eri puolilta päiväkotia. Lapset saavat itse valita, mistä väreistä he haluavat ottaa kuvia ja halutessaan myös vaihtaa välillä kuvattavaa väriä kertomalla, mitä väriä he haluavat seuravaksi kuvata.

Toiminnan aikana lapset spontaanisti alkavat auttaa toisiaan ja opettaja kehuu heitä tästä. Välillä opettaja myös kysyy, haluavatko he vaihtaa kuvattavaa väriä ja mitä värejä he haluaisivat kuvata seuraavaksi sekä kannustaa lapsia juttelemaan keskenään ja auttamaan toisiaan. Hän antaa asiasta myönteistä palautetta.

Kun lapset ovat jonkin aikaa kiertäneet päiväkodin eri tiloissa kuvaamassa eri värejä, opettaja pyytää lapsia palaamaan samaan huoneeseen, josta he lähtivät. Palattuaan takaisin opettaja ja lapset istuvat pöydän ääreen. Opettaja pyytää lapsia kertomaan, minkä värisiä asioita kuvissa on ja mistä kuvat ovat. Opettaja kehuu lapsia suomeksi ja kysyy välillä myös kuviin liittyviä tarkentavia kysymyksiä käyttäen olennaisia käsitteitä kuten: "Oliko se ylhäällä vai alhaalla?"

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Liikkumisen ja itse tekemisen kautta lapsille jää paremmin mieleen opetettava asia. Värien nimet jäävät paremmin mieleen, kun lapset etsivät ja kuvaavat värejä. Kuvasta kertomisen kautta lapset pääsevät harjoittelemaan myös kerronnallista puhetta. Opettajan käyttämien kysymysten kautta lapset saavat harjoitusta myös erilaisten käsitteiden käytöstä. Lisäksi yhteistyötaidot ja vertaisvuorovaikutus harjaantuvat kavereiden auttamisen kautta.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Värien sijaan ryhmässä voidaan bongata myös muuhun harjoiteltavaan sanastoon liittyviä asioita.
- Kielen varhennuksessa samanlaista aktiviteettia voi käyttää esimerkiksi eri kielten harjoitteluun.
- Vanhempien lasten kanssa aktiviteettia voi toteuttaa myös ulkona esimerkiksi luontoaiheisella sanastolla tai muulla harjoiteltavalla sanastolla niin, että oppilaat etsivät tiettyihin sanoihin sopivia asioita. Oppilaat voivat myös etsiä sanoja pareittain tai pienissä ryhmissä, hyödyntäen esimerkiksi oppilaiden omia laitteita.

Färgspaning med pekplatta

Nyckelord:

multimodalitet, ordinlärning, träning i att berätta, finska eller svenska som andraspråk

Verksamhetens syfte:

Syftet är att träna på ord och på att berätta om en bild på ett funktionellt sätt.

Utvecklare av aktiviteten:

Susan Helldén-Paavola,
Kukkumäki daghem

Ryggsäck - Resurser som behövs

- Pekplattor eller andra fotograferingsredskap.

Steg för steg - Aktivitet

Aktiviteten har ursprungligen genomförts i klubben för finska som andraspråk.¹

Läraren berättar för barnen på svenska att de ska få ta bilder på färger med pekplattan. Läraren ger alla barn varsin pekplatta och går tillsammans med barnen i väg för att leta efter färger i olika delar av daghemmet. Barnen får själva välja vilka färger de vill ta bild på och om de vill kan de byta färg genom att säga vilken färg de vill ta bild på sedan.

Under aktivitetens gång börjar barnen spontant hjälpa varandra och läraren berömmar dem för det. Ibland frågar läraren om de vill byta färg och vilka färger de vill ta bild på sedan. Läraren uppmuntrar barnen att prata med varandra och hjälpa varandra. Läraren ger barnen positiv respons när de gör det.

När barnen har gått runt i de olika rummen i daghemmet en stund och tagit bilder på olika färger ber läraren barnen gå tillbaka till samma rum som de började i.

¹ Eftersom aktiviteten fungerar lika bra i en verksamhet med svenska som andraspråk, används svenska i översättningen av aktivitetsbeskrivningen.

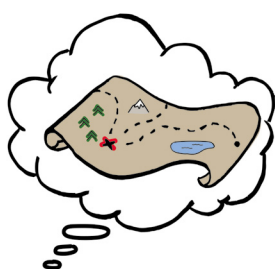

Väl tillbaka sätter sig läraren och barnen vid ett bord och läraren ber barnen berätta om vilka färger som finns på bilderna och var bilderna är tagna. Läraren berömmar barnen på svenska och ställer ibland preciserande frågor om bilderna genom att använda centrala uttryck som "var den uppe eller nere".

Kompass – Verksamhetens principer

Genom att barnen får röra på sig och själva får vara aktiva kommer de bättre ihåg det som de ska lära sig. De kommer ihåg färgernas namn bättre efter att ha letat efter och tagit bild på färgerna. När barnen berättar om en bild får de samtidigt öva sig på narrativt tal. Språkfostrarnas frågor ger barnen träning i att använda olika uttryck. Dessutom får barnen träna sin samarbetsförmåga och sina interaktionsfärdigheter då de hjälper sina kompisar.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- I stället för färger kan gruppen leta efter annat som hör till ett ordförråd som de behöver öva sig på.
- En likadan aktivitet kan användas till exempel för att träna olika språk inom den tidigarelagda språkundervisningen.
- Med äldre barn kan aktiviteten utföras utomhus till exempel med naturrelaterade ord eller med andra ord som barnen behöver öva på. Eleverna letar då efter sådant som passar ihop med vissa ord. Eleverna kan också leta efter ord parvis eller i små grupper genom att använda till exempel sina telefoner, om det är tillåtet i skolan.

Färgspaning med pekplatta – Översättning: Lingvia Translations.

Värityskuvatehtävä

Avainsanat:

sanaston oppiminen, kuullun ymmärtäminen, varhennus

Toiminnan tarkoitus:

Aktiviteetin tarkoituksena on kerrata sanastoa sekä harjoitella kuullun ymmärtämistä ja ohjeiden noudattamista.

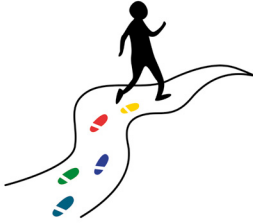

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Värityskuva (havainnoidussa aktiviteetissa kuvana oli kuva, jossa on useita maatilaeläimiä).
- Värikyniä (mielellään kullekin lapselle yksi kynä jokaisesta väristä).
- Kuvia eläimistä.

Askel polulla - Aktiviteetti

Aktiviteetti havainnoitiin alun perin eskarilaisten espanjakerhossa.

Kielikasvattaja ja lapset kertasivat ensin edellisellä kerralla läpikäytyjen eläinten nimet (ja värejä). Eläinten nimet kerrattiin nimeämällä kuvakorteissa olevia eläimiä. Lisäksi niitä kerrattiin piirretyn lauluvideon avulla, jossa laulettiin (espanjaksi) eri eläimistä. Tämän jälkeen kielikasvattaja jakoi värityskuvat lapsille puhuen samalla espanjaa sekä todeten lisäksi suomeksi, ettei vielä saa aloittaa värittämistä. Kun kaikki lapset olivat saaneet värityskuvat, kielikasvattaja aloitti tehtävän kysymällä: "¿Donde estás? Missä on? ¿Donde estás caballo?" Kun lapset ovat löytäneet hevosen, hän kehottaa lapsia värittämään sen vihreäksi (*un caballo verde*). Kielikasvattaja toistaa ohjeen monta kertaa, välillä hieman eri sanoin, kuten: "Caballo de color verde", kunnes kaikki lapset ovat värittäneet hevosen vihreäksi ja kehuu sen jälkeen lapsia espanjaksi. Hän jatkaa samalla tavalla jonkin aikaa valiten aina yhden eläimen, pyytäen etsimään sen kuvasta ja värittämään sen tietyllä värillä. Aluksi hän sanoo ohjeen alkuosan sekä espanjaksi että suomeksi, mutta hetken päästä jättää suomenkielisen osan pois ja käyttää pelkästään espanjaa. Välillä hän tukee lasten ymmärtämistä näyttämällä kuvan eläimestä, jonka hän sanoi espanjaksi.

Huumoria aktiviteettiin tulee mukaan eläinten kummallisista väreistä. Lapsia naurattaa esimerkiksi, kun kielikasvattaja pyytää värittämään lampaan mustaksi tai kissan siniseksi. Lasten värittäessä kanoja, kielikasvattaja kysyy lapsilta espanjaksi, kuinka monta kanaa kuvassa on. Lasten laskiessa myös kukon mukaan, hän selittää espanjaksi, että kaikki eivät ole kanoja vaan yksi on kukko. Selittäessään hän osoittaa kanaa ja sanoen *gallina* ja kukkoa sanoen *gallo*. Tämän jälkeen hän toistaa tämän monta kertaa osoittaen samalla vuorollaan kanaa ja kukkoa kunkin lapsen värityskuvassa vuorollaan ja painottaen sanojen loppua, kiinnittääkseen lasten huomion sanojen *gallina* ja *gallo* eroon.

Aktiviteetin loppuosa on kokonaan espanjaksi, poikkeuksena tilanne, jossa lapset eivät millään keksi yhtä väriä, jolloin kielikasvattaja lopulta sanoo sen myös suomeksi. Kielikasvattaja kehuu lapsia usein espanjaksi aktiviteetin aikana. Lisäksi hän välillä laskee lasten kanssa espanjaksi, montako jotain tiettyä eläintä on.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Kielikasvattaja käyttää toiminnassaan paljon espanjaa esimerkiksi ohjeiden annossa, lasten kehumisessa ja muussa puheessa ja vuorovaikutuksessa. Ymmärtämistä hän tukee eleillä, osoituksilla, ilmeillä, kuvilla, videoilla, toistolla ja painottamalla sanoja. Samalla hän myös arvioi sitä, milloin lapset tarvitsevat esimerkiksi kuvan tueksi sanan ymmärtämiseen ja milloin he ymmärtävät sanan ilman kuvaa. Aktiviteetin alussa hän myös sanoo joitakin ohjeita molemmilla kielillä, jättäen kuitenkin suomen pois heti, kun lapset ymmärtävät ohjeen ilman käännöstä. Kielikasvattaja siis käytti joissakin tilanteissa kääntämistä, mutta ei kovin usein. Tuokiolla suurin osa asioista sanottiin vain suomeksi vain espanjaksi.

Toiminnassa tulee myös todella paljon toistoa, jolloin toisto tukee uusien sanojen oppimista ja vanhojen kertaamista. Sanojen painottamisella lasten huomio kiinnitetään tarvittaessa tiettyyn osaan sanasta kielitietoisuuden kasvattamiseksi. Vaikka aktiviteetin toimintatapa oli värityskuvassa hyvin kielikasvattajajohtoinen, lapset nauttivat tehtävästä muun muassa siihen sisältyvän huumorin ja hassuttelun vuoksi. Lapset myös etsivät mielellään kuvasta eri eläimiä ja nauttivat saadessaan päätellä/muistella, mitä eläintä tai väriä mikäkin sana tarkoitti.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Jos halutaan harjoitella uuden kielen puhumista, lapsia voi pyytää värittämään kuva haluamallaan tavalla ja sen jälkeen kertomaan kielikasvattajalle tai parille, mitä eläimiä hän on värittänyt milläkin värillä. Halutessaan värittämisvaiheessa voi myös tässä tapauksessa hyödyntää väritoriaktiviteettia, jossa lapset saavat pyytää tiettyä väriä.
- Isompien lasten kanssa tehtävää voi soveltaa myös luetun ymmärtämisen tehtävänä niin, että ohjeet ovat kirjoitettuna.
- Isompien lasten kanssa ohjeet voivat olla pidempiä ja monimutkaisempia, huomioiden kuitenkin lasten taitotason heidän harjoittelemassaan kielessä. Myös muita ohjeistuksessa käytettyjä strategioita voidaan vaihdella lasten tarpeen ja taitotason mukaan.

Äänteiden harjoittelu kirjainten opettelun avulla

Avainsanat:

lukivalmiudet, äänteet

Toiminnan tarkoitus:

Aktiviteetin tarkoituksena on harjoitella äänteiden ja kirjainten vastaavuutta.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Aktiviteettiin tarvitaan kuvakortteja ja niitä vastaavia sanoja harjoiteltavista äänneistä/kirjaimista.
- Aktiviteetti voidaan tehdä tavallisessa luokkahuoneessa.

Askel polulla – Aktiviteetti

Saksankielisen alkuopetuksen saksan kielen tunti, jossa harjoitellaan kirjaimien ja äänteiden vastaavuutta. Tällä tunnilla keskitytään äänneisiin [w], [f] ja [v], joista /v/- kirjaimella alkavat sanat äännetään kirjaimen sijainnista riippuen joko [w] tai [f].

Opettaja aloittaa aktiviteetin kirjoittamalla taululle hakasulkeisiin kirjaimet W ja F, [w], [f]. Hän kirjoittaa molemmista äänneistä sillä äänneellä alkavat esimerkisanat.

W: *Wal* (valas), *Wasser* (vesi)

F: *Frau* (nainen/rouva), *Faden* (lanka)

Sanat toistetaan yhdessä ja opettaja kiinnittää oppilaiden huomion näiden kahden äänteen eroon. Opettaja toistaa sanat hitaasti ja selkeästi artikuloiden. Opettaja johdattaa oppilaita /v/-kirjaimen ääntämiseen. Hän kysyy oppilailta, mistä tiedämme, milloin /v/ äännetään [v] ja milloin [f]. Tähän kysymykseen opettaja ei kuitenkaan odota vastausta oppilailta, vaan alkaa asetella taulul-

le erilaisia kuvia, joita tarkoittavassa saksankielisessä sanassa kirjain /v/. Taululla on jo valmiina vasemmalla kirjain W ja oikealla kirjain F.

Opettaja pyytää oppilaita tulemaan yksi kerrallaan taulun äärelle ja valitsemaan yhden kuvan, jonka sanan sanoo ääneen oikein ääntäen. Oppilas ottaa kuvan ja sanoo "Tämä on..." (*Das ist die/das/der...*). Luokka toistaa opettajan kanssa oppilaan perässä ja luokan edessä oleva oppilas laittaa kuvakortin oikean kirjaimen (W tai F) alle sen mukaan, kumpi äänne sanassa kuuluu. Luokan edessä oleva oppilas saa tämän jälkeen valita seuraavan luokan eteen tulevan oppilaan.

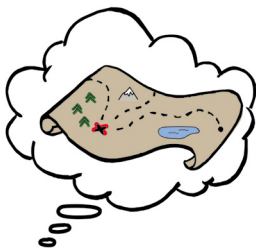
Kuvasta kerrotaan aina yllä olevan mallin mukaan "Tämä on...". Saksaksi käytetään mallia, esimerkiksi "*Das ist die Villa*". Näin vastauksessa sanotaan myös sanan sukua merkitsevä määräinen artikkeli. Luokan edessä olevan oppilaan virhettä määräisen artikkelin suhteen opettaja ei korjaa, sillä aktiviteetissa keskitytään oikeanlaiseen ääntämiseen ennen kaikkea.

Jos oppilas aikoo yhdistää sanan väärän kirjaimen alle, ehdottaa opettaja uudelleen miettimistä ja ohjaa oikeaan ratkaisuun toistamalla sanaa uudelleen. Osa kuvakorttien sanoista ovat vieraampia oppilaille ja näistä sanoista opettaja kysyy oppilailta apua oikeiden merkitysten löytämiseen. Yksi näistä sanoista on Villa, josta opettaja kysyy oppilailta: "*Millainen talo on Villa?*" (opettajan kysymyksen kieli saksa). Saksaa enemmän osaavat oppilaat pystyvät näihin kysymyksiin vastaamalla osoittamaan olemassa olevaa kielitaitoaan.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Aktiviteettia voidaan käyttää ääntämisen harjoitteluun ja varsinkin kieliopintojensa alussa olevien kanssa harjoitteluun. Tätä aktiviteettia käytettiin kaksikielisessä opetuksessa kirjainten opettelun tukena, mutta ihan yhtä hyvin aktiviteetti sopisi vieraan kielen opetukseen, kun halutaan harjoitella esimerkiksi minimipareja. Aktiviteetissa on tarkoitus kiinnittää oppilaiden huomio saksan kielen tiettyjen kirjainten ääntämisen eroon riippuen niiden sijainnista sanassa.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Jos ryhmä osaa jo lukea, voidaan kuvakorttien sijaan käyttää sanakortteja tai sanalappuja kuvakorttien sijaan.
- Äänneitä voidaan harjoitella tämän aktiviteetin avulla systemaattisesti opettajan johdolla, mutta oppilaita samalla osallistaen.

3. Kielitietoisuus ja kielellinen moninaisuus

Språkmedvetenhet och språklig mångfald

Att synliggöra flerspråkiga elevers språk

Nyckelord:

flerspråkighet, språkmedvetenhet, kontinuitet, autentiska lärsituationer

Verksamhetens syfte:

Att synliggöra flerspråkiga elevers egna modersmål för att stödja deras identitetsutveckling och uppmuntra till fortsatt utveckling av flerspråkighet; att utveckla språkmedvetenhet.

Utvecklare av aktiviteten:

Jenny Ek (Lagmans skola) med
Lotta Forsman

Ryggsäck – Resurser som behövs

- Material för att tillverka stora väggplanscher (med ord och uttryck på olika språk) tillsammans med eleverna.
- Delad mapp eller annat sätt att spara ord och uttryck under arbetets gång.
- Digitala översättningsverktyg, ordböcker.

Steg för steg – Aktivitet

Förberedelser

Innan arbetet i klass inleds kan läraren förbereda tillgången till översättningar på elevernas olika språk som hen känner till. I aktiviteten ingår följande kategorier på de olika språken: hälsningsuttryck, veckodagarnas och månadernas namn.

Så här går det till

Arbetet har fyra faser: *brainstorma – undersöka – skapa – använda*

Första fasen går ut på att tillsammans bestämma vilka olika språk som ska användas och skriva ner de ord klassens elever känner till.

Följande fas är att dubbelkolla alla ord och ta reda på de som inte klassen gemensamt klarar av. Vid behov konsulteras elevernas vårdnadshavare, äldre syskon eller eventuella modersmåls lärare i de olika språken.

Därefter är det dags att skapa textmaterialet till tre planscher och färglägga i granna färger. Under varje ord eller uttryck skrivs också in vilket språk det är (se bilden).

Slutligen är det dags att regelbundet börja använda orden och uttrycken: Då skoldagen inleds får ofta en av eleverna uppdraget att välja ett av klassens språk för att berätta vilken dag det är och sedan leda gruppen i att hälsa på varandra på de olika språken. Ibland blir veckodagens namn i fokus på alla de olika språk som eleverna väljer bland, alltså inte bara det egna modersmålet.

Övrigt att tänka på

Alla elever är inte lika ivriga att stiga fram och synliggöra eget språk, speciellt inte om tidigare sammanhang har lyft fram skolspråket på bekostnad av annan språkglädje eller endast sporadiskt lyft fram andra språk. Då gäller det att skynda långsamt tills tryggheten i det flerspråkiga finns där och den positiva nyfikenheten har väckts.

Kompass – Verksamhetens principer

Centralt för språkmedveten undervisning i flerspråkiga klassrum är att läraren genom att synliggöra allas språk, undersöka och skapa med hjälp av dem, kan väcka medvetenhet om och nyfikenhet för språk som både är till nytta och glädje i elevernas fortsatta liv.

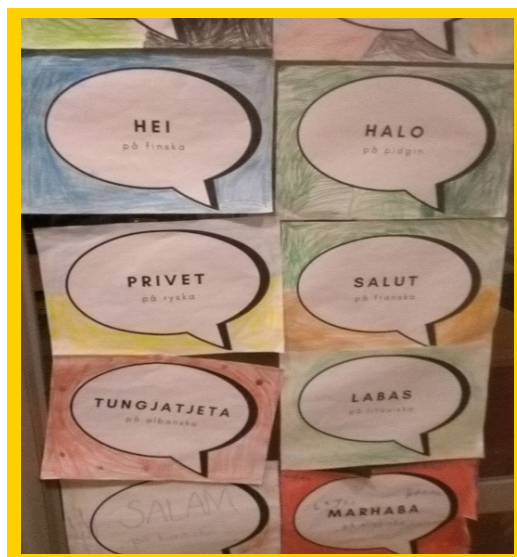
Att låta flerspråkigheten synas på väggarna och höras i klassrummet signalerar både till besökare – men främst till eleverna själva – att deras identitet som flerspråkiga är en självklar del i skolan. Ovannämnda aktivitet är ett sätt som läraren kan stödja utvecklingen av elevernas identitet som flerspråkiga individer utan att nödvändigtvis kunna elevernas egna språk.

Ett annat sätt att använda flera språk medvetet i klassrummet utan att läraren behöver behärska elevernas egna språk är genom arbete med tvåspråkiga s.k. identitetstexter. Arbetet med identitetstexter innebär att alla elevers röster får höras också innan de lärt sig skolspråket: eleverna skriver först på modersmålet och kan i följande steg förmedla textens innehåll till andra genom att få hjälp med översättning till skolspråket, exempelvis av längre hunna flerspråkiga elever, av modersmålslärare i det egna språket eller genom att använda översättningsverktyg. Om också skrivandet på det egna modersmålet är nytt, kan kanske vårdnadshavare eller andra modersmålskunniga hjälpa till redan i det första steget, hela tiden med syftet att stötta elevernas fortsatta litteracitet utveckling på flera språk. Arbetsprocessen kan samtidigt stärka elevernas skolspråksutveckling genom att översättningarna visar hur deras text kan uttryckas på det nya språket. Den tvåspråkiga textversionen gör det dessutom möjligt för andra elever att stärka sin språkliga medvetenhet och sina språkfärdigheter genom att jämföra de två språkversionerna.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Aktiviteten utarbetades i åk 1, men kan tillämpas i andra årskurser.
- Nya språk kan läggas till efter hand, då klassens elevsammansättning ändras eller som ett resultat av den nyfikenhet på nya språk som föds i ett språkmedvetet klassrum.
- På samma sätt kan man fortsätta att elaborera med olika kategorier av ord och uttryck och sedan använda dem i klass för att låta eleverna lära sig mer av varandras språk och dessutom bli allt skickligare på att hitta kopplingar mellan olika språk.

Under varje ord eller uttryck skrivs också in vilket språk det är.

Monikielisten lasten kielet näkyviksi

Avainsanat:

monikielisyys, kielitietoisuus, jatkumon rakentaminen, autenttiset oppimistilanteet

Toiminnan tarkoitus:

Oppilaiden omien äidinkielen näkyväksi tekeminen, minkä tarkoituksena on tukea heidän identiteettinsä kehittymistä ja rohkaista heitä kehittämään eteenpäin monikielisiä resurssejaan. Lisäksi tarkoituksena on tukea kaikkien oppilaiden kielitietoisuutta.

Aktiviteetin kehittäjä:

Jenny Ek (Lagmanin koulu) yhdessä
Lotta Forsmanin kanssa

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Materiaalia suurten seinäpostereiden tekemiseen yhdessä oppilaiden kanssa. Postereihin tulee ilmaisuja ja sanoja eri kielillä.
- Yhteinen kansio tai jokin toinen tapa tallentaa/tallettaa sanoja ja ilmaisuja työskentelyn aikana.
- Digitaalisia kääntämistyökaluja sekä sanakirjoja.

Askel polulla – Aktiviteetti

Valmistelut

Ennen kuin työskentely aloitetaan, opettajan tulee huolehtia siitä, että oppilailla on pääsy käännöksiin niillä kielillä, joita opettaja tietää lasten osaavan. Aktiviteetissa käsitellään seuraavia teemoja eri kielillä: tervehtimisilmaisuja, viikonpäivien nimiä ja kuukausien nimiä.

Aktiviteetin eteneminen

Työskentelyssä on neljä vaihetta: *aivoriihi* – *tutkiminen* – *luominen* – *käyttäminen*.

Ensimmäisessä vaiheessa päätetään mitä eri kieliä käytetään ja kirjoitetaan ylös ne sanat, jotka luokan oppilaat tietävät.

Seuraavassa vaiheessa kaikki sanat tarkistetaan ja sekä selvitetään ne sanat, joita oppilaat eivät yhdessä pysty selvittämään. Tarvittaessa konsultoidaan oppilaiden huoltajia, vanhempia sisarusia tai mahdollisia oman kielen opettajia eri kielissä.

Tämän jälkeen on aika luoda tekstimateriaali kolmeksi posteriksi ja värittää ne kauniilla väreillä. (ks. kuva).

Lopuksi on aika alkaa säännöllisesti käyttää sanoja ja ilmaisuja: Kun koulupäivä alkaa, yleensä yksi oppilaista saa tehtävän valita yhden ryhmän kielistä ja kertoa mikä päivä on ja sen jälkeen johtaa ryhmän tervehtimään toisiaan eri kielillä. Joskus taas fokuksena voi olla viikonpäivän nimi kaikilla kielillä, joita oppilaat valitsevat, ei siis vain omalla äidinkielellä.

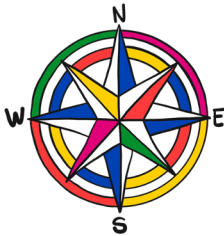

Jokaisen sanan tai ilmaisun alle tulee myös kirjoittaa, millä kielellä ne ovat.

Muuta huomioitavaa

Kaikki oppilaat eivät ole yhtä innokkaita olemaan esillä ja tuomaan esiin omaa kieltään erityisesti, jos aikaisemmissa yhteyksissä koulukieltä on korostettu muiden kielten kustannuksella tai, jos vain satunnaisesti on nostettu esiin muita kieliä. Silloin on tarpeen edetä rauhallisesti kunnes monikieliset oppilaat tuntevat olonsa turvallisiksi ja positiivinen kiinnostus on herännyt.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Monikielisissä luokissa keskeistä kielitietoisessa opetuksessa on se, että kaikkien kielten näkyväksi tekemisen, niiden tutkimisen ja kielten avulla luomisen kautta opettaja herättää tietoisuuden kielistä ja kiinnostuksen niihin. Tästä on hyötyä ja iloa oppilaille myös tulevaisuudessa.

Se, että monikielisyys saa näkyä seinillä ja kuulua luokahuoneissa viestittää sekä vierailijoille että ennen kaikkea oppilaille itselleen, että heidän monikielinen identiteettinsä on itsestään selvä osa koulua. Edellä kuvatut aktiviteetit ovat yksi tapa, jolla opettaja voi tukea oppilaiden identiteetin kehittymistä monikielisinä yksilöinä ilman, että hänen tarvitsisi välttämättä osata oppilaiden kieliä.

Toinen tapa käyttää useita kieliä kielitietoisesti ilman, että opettajan tarvitsee osata oppilaiden omia kieliä, on tehdä niin sanottuja kaksikielisiä identiteettitekstejä. Työskentely identiteettitekstien kanssa saa aikaan sen, että kaikkien oppilaiden ääni pääsee kuuluville jo ennen kuin he ovat oppineet koulukielen: oppilaat kirjoittavat ensin äidinkielellään ja voivat tämän jälkeen välittää tekstin merkityksen muille kääntämällä sen koulukielelle. Kääntämiseen oppilas voi saada apua esimerkiksi pidemmälle ehtineiltä monikielisiltä oppilailta, oman äidinkielen opettajilta tai käännöstyökaluista. Jos myös kirjoittaminen omalla äidinkielellä on uutta, ehkäpä huoltajat tai muut lapsen äidinkieltä osaavat henkilöt voivat auttaa jo kirjoittamisen ensimmäisessä vaiheessa. Koko ajan tavoitteena on tukea oppilaan luku- ja kirjoitustaidon kehittymistä usealla kielellä. Työskentelyprosessi voi samalla tukea oppilaan koulukielen kehittymistä, koska kääntäminen auttaa näkemään, kuinka heidän tekstinsä voi ilmaista uudella kielellä. Kaksikielinen tekstiversio antaa lisäksi muille oppilaille mahdollisuuden vahvistaa omaa kielitietoisuuttaan ja omaa kielitaitoaan vertailemalla keskenään kahta eri kieliversiota.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Aktiviteetti toteutettiin 1. luokalla, mutta sitä voidaan soveltaa myös eri-ikäisille.
- Uusia kieliä voidaan lisätä jälkikäteen, kun oppilasryhmän koostumus muuttuu tai kun ryhmällä herää kiinnostus uusiin kieliin kielitietoisien käytäntöjen seurauksena.
- Samalla tavalla voidaan jatkaa myös eri teemojen tai sana- ja ilmauskategorioiden muodostamista ja käyttää niitä luokassa, jotta oppilaat saavat mahdollisuuden oppia enemmän toistensa kieliä ja lisäksi tulla taitavammiksi löytämään yhteyksiä eri kielten välillä.

Skrivstöd för faktatext i biologi genom modellering

Nyckelord:

genreskrivande, textfärdigheter, flerspråkighet, språkmedvetenhet

Verksamhetens syfte:

Att stötta elever i skrivandet av faktatexter; att samtidigt stärka deras medvetenhet om skolans texttyper och strategier för skrivande.

Utvecklare av aktiviteten:

Samundervisande lärare i
Högstadiet i Petalax med Lotta
Forsman

Ryggsäck – Resurser som behövs

- Modelltext i form av faktatext inom samma område som eleverna ska skriva.
- En annan version av faktatexten med vissa brister för att kunna tydliggöra olika kvaliteter i texterna.
- Skriftliga instruktioner för hela skrivprocessen.

Steg för steg – Aktivitet

Förberedelser

Läraren söker upp eller tillverkar en välgjord faktatext för att kunna tydliggöra vad som kännetecknar texttypen. Det handlar exempelvis om hur texten ska vara systematiskt uppbyggd med vissa för temaområdet centrala innehållsavsnitt i logisk ordning, gärna med de konkreta mellanrubriker som ska användas och som ger eleverna en tydlig struktur att följa ända från planeringsskedet. Också att texten ska innehålla fackord men inga egna åsikter men att den till skillnad från exempelvis texter i historia skrivs i nutid. Förbered också för att uppmärksamma specifika allmänakademiska formuleringar, exempelvis bra sätt att inleda och binda ihop meningar.

I modelltexten kan något centralt innehållsavsnitt också utelämnas för att ge eleverna en utmaning under genomgången (t.ex. Utseende eller Fortplantning, om ämnesområdet är djurarter).

Förbered också en annan version av faktatexten med vissa strategiskt uttänkta brister som hjälper eleverna att lättare få syn på vad olika kvaliteter i texterna konkret innebär. Bristerna kan med fördel väljas så att de belyser aspekter som brukar vara utmanande för årskursen, t.ex. att personliga värderingar ska utelämnas eller specifika språkliga formuleringar.

Också "vanliga" skriftliga instruktioner behöver förberedas så att eleverna senare kan påminna sig och få stöd under det egna skrivandet.

Så här går det till

Arbetet inleds med att tillsammans analysera modelltexten, gärna på någon typ av storbild så alla kan följa med samtidigt, och där understrykningar eller andra tillägg också kan göras och sparas. Eleverna kan gärna ha en kopia där de kan göra samma noteringar. Samtala om texten på ett sätt som uppmärksammar centrala drag och hur man som skribent kan tänka för att skriva med

rätt syfte i åtanke, t.ex. "För att läsaren ska förstå min text så bra som möjligt behöver jag först presentera vad den ska handla om"; "Vilka uttryck kommer ni på som berättar...?".

Om läraren har utelämnat något helt innehållsavsnitt eller centrala fakta, får eleverna i uppgift att försöka lista ut vad detta är.

Under arbetets följande skede kontrasteras den bristfälliga texten med modelltexten: eleverna får tillsammans jämföra texterna för att försöka upptäcka brister och på så sätt mer på djupet processa uppbyggnad, innehåll och formuleringar.

Först nu kommer skedet då eleverna börjar skriva. Det räcker alltså inte med att endast ge instruktioner för hur man skriver en faktatext. I många fall är eleverna dessutom betjänta av att en första text skrivs gemensamt, med modelltexten och lärarens modellering av hur man kan tänka som stöd.

Eleverna skriver, gärna parvis, en faktatext med stöd både i den modelltext som läraren utarbetat och med hjälp av skriftliga instruktioner för en text inom ämnesområdet. Lärarens modelltext innehåller de mellanrubriker som ska användas och ger eleverna en tydlig struktur att följa ända från planeringskedet: elever som skrivit utan att använda modelltextens mellanrubriker märker vid en omarbetning att information fattas eller placerats på ologiskt ställe.

Övrigt att tänka på

Genom arbete med lärstrategier stöttas eleverna i att ta till sig ett aktuellt ämnesinnehåll, samtidigt som de vidareutvecklar sin strategikompetens för framtida lärande.

Om man ser på en faktatext om exempelvis djur och en om något annat område, finns både likheter och skillnader: en likhet är det opersonliga anslaget och den logiska uppbyggnaden. Det finns också många språkliga uttryck som inte används i elevernas vardagsspråk, men som kännetecknar goda facktexter av den typ som krävs i skolan, exempelvis hur man uttrycker skillnader och likheter då man ska göra jämförelser. Detta är insikter som eleverna har stor nytta av eftersom de kan tillämpas i många sammanhang. De mer områdesspecifika fackorden och uttrycken, däremot, varierar.

Många elever har svårt att omsätta en instruktion som exempelvis att de inte ska uttrycka personliga åsikter i texten. De har i stället stor nytta av att få konkreta exempel på HUR de kan formulera sig.

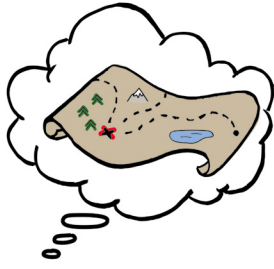
Kompass - Verksamhetens principer

Centralt för genreskrivandet är att erbjuda konkreta modelltexter, gärna av olika kvalitet, och modellera skrivandet genom att "tänka högt" tillsammans med eleverna runt de olika skedena av skrivprocessen.

Arbetsättet är en variant av genrepedagogik, som ofta bygger på *cirkelmodellen för undervisning och lärande*. Den som vill fördjupa sig i området kan exempelvis se <https://www.andrasprak.su.se/om-oss/vanliga-fr%C3%A5gor/grundskola/vad-%C3%A4r-genrepedagogik-1.96361>

I arbetet med skolans olika texttyper kan man förutom de konkreta modelltexterna använda flera olika stödverktyg under processen. Som alternativ till vanliga tankekartor tillämpas i faktaskrivande ofta ett planeringsverktyg som kallas *sexfältare*, där eleverna i sex lika stora fält gör anteckningar inför eget skrivande inom relevanta innehållskategorier (t.ex. Utseende; Boplats; Föda; Fortplantning). Ett annat alternativ är att tydliggöra innehållskraven och textstrukturen med hjälp av underrubrikerna i en modelltext, som ovan. Ofta används också en *genreplansch*, som tydliggör texttypens uppbyggnad (t.ex. ifall texten ska innehålla rubrik, introduktion, jämförande diskussion, avslutning) och gärna typiska formuleringar för varje textdel (t.ex. uttryck som *Å ena sidan – Å andra sidan*). Planscherna kan gärna finnas uppsatta på klassrumsväggen och/eller finnas tillgängliga för eleverna hela tiden i digital eller analog version som stöd för skrivandet.

Under andra omständigheter - Tillämpning

- Aktiviteten utarbetades i åk 8, men kan tillämpas i alla årskurser.
- Samma arbetssätt kan med fördel anpassas för att användas i alla läsämnen. Att samtidigt arbeta med genreskrivande i flera ämnen ger ytterligare möjlighet för eleverna att bli medvetna om att olika texttyper har olika syften med specifika krav på hur de byggs upp och vilka formuleringar som är typiska. Detta kan gärna göras ämnesövergripande så att eleverna producerar olika texttyper i relation till temat, exempelvis en faktabaserad redogörelse för en historisk händelse och samma händelse gestaltad ur en subjektiv synvinkel såsom ett personligt brev, en dramatisering, en novell eller varför inte en skapelse i bildkonst.
- Ett annat alternativ för att tydliggöra skillnaderna mellan genrer är att skriva olika texttyper inom samma läroämne, t.ex. projektarbete i geografi om Europas länder där eleverna producerar både faktatexter och fiktiva dagbokstexter om de länder de "besöker".
- Modelltexter på olika nivå kan också utarbetas för att tydliggöra progressionen mellan årskurser.

Biologian faktatextiens kirjoittamisen mallintaminen

Avainsanat:

tekstitaidot, monikielisyys, kielitietoisuus

Toiminnan tarkoitus:

Oppilaiden tukeminen faktatextiens kirjoittamisessa. Lisäksi tarkoituksena on samanaikaisesti tukea heidän tietoisuuttaan koulun tekstityypeistä ja kirjoittamisstrategioista.

Aktiviteetin kehittäjä:

Yhteisopetusta toteuttava opettaja
Petolahden yläkoulussa yhdessä
Lotta Forsmanin kanssa

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Malliteksti faktatextin muodossa samasta aihealueesta, josta oppilaiden on tarkoitus kirjoittaa
- Erillinen puutteellinen faktatexti, jotta voidaan tehdä selväksi useampia erilaisia piirteitä teksteissä
- Kirjalliset ohjeet koko kirjoittamisprosessiin

Askel polulla – Aktiviteetti

Alkuvalmistelut

Valmistele kaksi faktatekstiä seuraavalla tavalla:

Teksti 1. (malliteksti) Opettaja etsii tai kirjoittaa itse hyvin tehdyn faktatekstin käsiteltävästä aihealueesta. Tekstin avulla opettaja pystyy osoittamaan, mikä on tunnusomaista kyseiselle tekstilajille. Tekstin tulee esimerkiksi olla systemaattisesti rakennettu ja sisältää joitakin aihealueelle tyypillisiä kohtia loogisessa järjestyksessä, sekä mielellään konkreettisia väliotsikoita, joita on hyvä käyttää. Ne antavat oppilaille selkeän rakenteen, jota noudattaa suunnitteluvaiheesta saakka. Faktateksti sisältää ammattisanoja, mutta ei omia mielipiteitä, ja teksti kirjoitetaan esimerkiksi historian teksteistä poiketen nyky muodossa (preesensissä). Valmistaudu opettajana myös kiinnittämään oppilaiden huomio tiettyihin tieteellisen tekstin yleisiin muotoiluihin, jotka ovat tyypillisiä tekstilajille, kuten hyviin tapoihin aloittaa faktateksti ja siihen, kuinka lauseita sidostetaan.

Faktatekstistä voidaan myös jättää pois jokin olennainen osa, minkä kautta tuodaan oppilaille haastetta tekstin läpikäymiseen. Jos on kyse eläimistä, tämä voi olla esimerkiksi tieto ulkonäöstä tai lisääntymisestä.

Teksti 2. (puutteellinen teksti) Valmistele myös faktateksti, jossa on joitakin strategisesti valittuja puutteita. Puutteet auttavat oppilaita huomaamaan ja tulemaan tietoisiksi siitä, millaisia erilaisia piirteitä tekstit konkreettisesti sisältävät. Ne voi valita niin, että ne tuovat esiin tekijöitä, jotka yleensä ovat haastavia ikäryhmälle tai paikallisessa kontekstissa, esimerkiksi, että henkilökohtaiset mielipiteet tulee jättää pois tai tiettyjä kielellisiä muotoiluja tulee välttää.

Kirjoitusohjeet: Myös ”tavalliset” kirjalliset ohjeet tulee valmistella niin, että oppilaat voivat myöhemmin palauttaa mieleensä keskeisiä asioita ja saada tukea oman tekstin kirjoittamisen aikana.

Aktiviteetin eteneminen

Työskentely aloitetaan analysoimalla yhdessä mallitekstejä. Teksti heijastetaan mielellään taululle niin isona, että kaikki voivat seurata samanaikaisesti, ja alleviivauksia tai muita lisäyksiä voidaan tehdä tai tallentaa. Oppilailla voi olla kopio tekstistä, johon he voivat tehdä samoja merkintöjä. Keskustelkaa tekstistä siten, että kiinnitätte huomiota tekstin keskeisiin piirteisiin ja siihen, miten kirjoittaja voi pitää mielessään oikean tavoitteen kirjoittaessaan:

”Jotta lukija ymmärtäisi tekstini mahdollisimman hyvin, minun täytyy ensin esitellä, mitä teksti käsittelee.”

”Mitä sellaisia ilmaisuja keksitte, jotka kertovat...?”

Jos opettaja on jättänyt pois kokonaisen osion tai jonkin keskeisen faktan, oppilaat saavat yrittää keksiä, mikä se on.

Työskentelyn seuraavassa vaiheessa vertaillaan puutteellista tekstiä mallitekstiin: oppilaat saavat yhdessä vertailla tekstejä ja koittaa keksiä puutteita ja sen kautta syvemmin prosessoida rakennetta, sisältöä ja muotoiluja.

Vasta tämän jälkeen tulee vaihe, jossa oppilaat alkavat kirjoittaa. Ei siis riitä, että pelkästään antaa ohjeita siitä, miten kirjoitetaan faktateksti. Monissa tapauksissa oppilaita palvelee myös se, että ensimmäinen teksti kirjoitetaan yhdessä mallitekstin avulla ja opettajan mallintaessa, mitä asioita voi pohtia kirjoittamisen aikana.

Oppilaat kirjoittavat mielellään pareittain faktatekstin ja käyttävät apunaan sekä opettajan kanssa työstettyä mallitekstiä että kirjallisia ohjeita, joissa ohjeistetaan, miten kirjoitetaan teksti kyseisestä aihealueesta. Opettajan malliteksti sisältää ne väliotsikot, joita tulee käyttää, ja antaa oppilaille selkeän rakenteen, jota seurata heti suunnitteluvaiheesta alkaen. Oppilaat, jotka eivät

ole käyttäneet mallitekstin väliotsikoita, huomaavat tekstiä uudelleen työstettäessä, että tietoa puuttuu, tai se on laitettu epäloogiseen paikkaan.

Muuta huomioitavaa

Työskentely oppimisstrategioiden kanssa tukee oppilaita sekä ajankohtaisten aihesisältöjen oppimisessa että lukemis- ja kirjoittamisstrategioiden kehittämisessä tulevaa oppimista varten.

Jos katsotaan esimerkiksi faktatekstiä eläimestä tai jostain muusta aihealueesta, niistä löytyy sekä eroja että samankaltaisuuksia: yhtenä samankaltaisuutena on ei-persoonallinen kerrontatyylillä ja looginen rakenne. Lisäksi on monia kielellisiä ilmaisuja, joita oppilaat eivät käytä arkikielessään, mutta jotka ovat tyypillisiä hyvillä faktateksteille. Tämän tyyppisiä ilmaisuja vaaditaan koulussa, kun esimerkiksi ilmaistaan eroja ja samankaltaisuuksia tai vertaillaan asioita. Tällaisista huomioista on paljon hyötyä oppilaille, koska niitä voidaan käyttää monissa yhteyksissä. Sen sijaan aihealueelle tyypilliset ammattisanat ja ilmaisut vaihtelevat tekstistä ja aihealueesta riippuen.

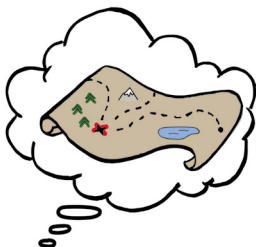

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Keskeistä eri tekstilajien kirjoittamiselle on tarjota konkreettisia mallitekstejä, mielellään eri laatusina, ja mallintaa kirjoittamista ”ääneen ajattelemalla” yhdessä oppilaiden kanssa kirjoitusprosessin eri tapahtumista ja vaiheista.

Työskentelytapa on yksi sovellus genrepedagogiikasta, joka yleensä rakentuu sykliselle mallille (*Cirkelmodellen för undervisning och lärande / The Teaching and Learning Cycle*). Jos haluat perehtyä aiheeseen voit katsoa lisää esimerkiksi täältä: <https://www.andrasprak.su.se/om-oss/vanliga-fr%C3%A5gor/grundskola/vad-%C3%A4r-genrepedagogik-1.96361>

Työskenneltäessä eri tekstityyppien kanssa koulussa voi konkreettisten mallitekstien lisäksi käyttää myös useita muita tukityökaluja kirjoitusprosessissa. Faktatekstien kirjoittamisessa käytetään usein suunnittelutyökalua, jossa on kuuden ruudun ruudukko, ja johon kerätään faktoja, jotka ovat relevantteja kuhunkin sisältökategoriaan (esim. ulkonäkö, asuinpaikka, ravinto, lisääntyminen). Toinen vaihtoehto on tehdä tekstin sisältövaatimukset ja tekstin rakenne selväksi väliotsikoiden kautta, kuten edellä kuvatussa aktiviteetissa. Usein käytetään myös genrekuvataulua, joka havainnollistaa tekstityypin rakenteen (esim. tuleeko tekstin sisältää otsikko, johdanto, vertailevaa pohdintaa, lopetus) sekä mielellään tyypillisiä muotoiluja jokaisesta tekstiosasta (esim. ilmaisuja kuten toisaalta, kun taas). Kuvataulut voivat mielellään olla esillä luokan seinällä tai oppilaiden saatavilla koko ajan joko digitaalisina tai analogisina versioina kirjoittamisen tukena.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Kuvattu aktiviteetti toteutettiin 8. luokan kanssa, mutta sitä voidaan soveltaa myös eri-ikäisille.
- Samaa työskentelytapaa voidaan soveltaa myös niin, että sitä käytetään kaikissa lukuaineissa, jolloin siitä on vielä enemmän etua. Genrekirjoittamisen käyttäminen samanaikaisesti useamman aineen opetuksessa antaa oppilaille mahdollisuuden tiedostaa, että erilaisilla tekstityypeillä on erilaisia tavoitteita ja vaatimuksia siitä, miten niitä rakennetaan ja millaisia muotoiluja niissä yleensä käytetään. Tätä voidaan tehdä myös monialaisesti niin, että oppilaat tuottavat erityyppisiä tekstejä tietystä temasta: esimerkiksi faktoihin perustuvan selvityksen historiallisesta tapahtumasta ja saman tapahtuman

kuvattuna subjektiviisesta näkökulmasta, esimerkiksi henkilökohtaisessa kirjeessä, dramatisoinnissa, novellissa tai miksei vaikkapa taiteellisenä luomuksena kuvataiteessa.

- Toinen vaihtoehto on havainnollistaa eroja eri genren/tekstilajien välillä kirjoittamalla erilaisia tekstityyppejä saman aineen sisällä, esim. toteuttamalla projektityö Euroopan maiden maantiedosta, jonka puitteissa oppilaat tuottavat sekä faktatekstejä että fiktiivisiä päiväkirjatekstejä maista, joissa he "vierailevat".
- Lisäksi voidaan työstää myös eritasoisia mallitekstejä, jotta havainnollistuu kehitys eri luokka-asteiden välillä.

Biologian faktatekstien kirjoittamisen mallintaminen - Käännös: Anu Palojärvi.

Skrivstöd för labbrapporter i kemi genom modellering

genreskrivande, textfärdigheter, flerspråkighet, språkmedvetenhet

Verksamhetens syfte:

Att stötta elever i skrivandet av faktatexter; att samtidigt stärka deras medvetenhet om skolans texttyper och strategier för skrivande.

Utvecklare av aktiviteten:

Kemilärare i Oxhamns skola med
Liselott Forsman

Ryggsäck - Resurser som behövs

- Modelltext i form av välgjord labbrapport.
- Bristfällig labbrapport för att kunna tydliggöra olika kvaliteter i texterna.
- Skriftliga instruktioner för labbrapporter.

Steg för steg - Aktivitet

Förberedelser

Läraren söker upp eller tillverkar både en välgjord labbrapport och en labbrapport med vissa centrala brister så att eleverna lättare kan få syn på och därmed bli medvetna om vad olika kvaliteter i texterna innebär rent konkret. Bristerna kan med fördel väljas så att de belyser aspekter som brukar vara utmanande för årskursen, t.ex. hypotesformulering eller språkliga formuleringar.

Arbeta igenom texterna på förhand för att i undervisningen kunna lyfta fram centrala kvaliteter och strukturer, exempelvis specifika formuleringar typiska för texttypen, bättre och sämre sätt att inleda meningar, användningen av s-passiv (t.ex. *placeras*; *separerades*; *löstes upp*), om textavsnitten skrivs i nutid eller dåtid.

Också "vanliga" skriftliga instruktioner behövs så att eleverna senare kan påminna sig och få stöd under det egna skrivandet.

Så här går det till

Arbetet inleds med att tillsammans analysera modellrapporten, gärna på någon typ av storbild så alla kan följa med samtidigt, och där understrykningar eller andra tillägg också kan göras och sparas. Eleverna kan gärna ha en kopia där de också kan göra samma noteringar. Samtala om texten på ett sätt som uppmärksammar centrala drag och hur man som skribent kan tänka för att skriva med rätt syfte i åtanke, t.ex. "För att läsaren ska förstå min text så bra som möjligt behöver jag först presentera vad den ska handla om"; "Vilka uttryck kommer ni på som berättar...?".

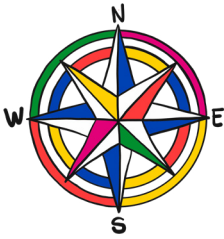
I labbrapporter är själva hypotesformuleringen central och ett skede som kan behöva speciellt mycket tid. Ett sätt är att låta eleverna tillsammans fundera på ett antal olika formuleringar för att se vilka som är de bästa och varför.

Under arbetets följande skede kontrasteras den bristfälliga versionen med modelltexten: eleverna får tillsammans jämföra texterna för att försöka upptäcka brister och på så sätt mer på djupet processa uppbyggnad, innehåll och formuleringar.

Först nu kommer skedet då eleverna börjar skriva. Det räcker alltså inte med att endast ge instruktioner för hur man skriver en labbrapport. I många fall är eleverna dessutom betjänta av att den första labbrapporten skrivs gemensamt, med modelltexten och lärarens modellering av hur man kan tänka som stöd.

Övrigt att tänka på

Genom arbete med lärstrategier stöttas eleverna i att ta till sig ett aktuellt ämnesinnehåll, samtidigt som de vidareutvecklar sin strategikompetens för framtida lärande.

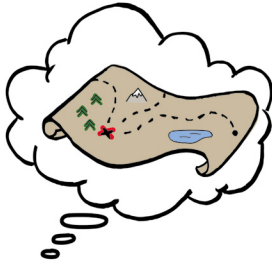

Kompass – Verksamhetens principer

Centralt för genreskrivandet är att erbjuda konkreta modelltexter, gärna av olika kvalitet, och modellera skrivandet genom att "tänka högt" tillsammans med eleverna runt de olika skedena av skrivprocessen.

Arbetsättet är en variant av genrepedagogik, som ofta bygger på *cirkelmodellen för undervisning och lärande*. Den som vill fördjupa sig i området kan exempelvis se <https://www.andrasprak.su.se/om-oss/vanliga-fr%C3%A5gor/grundskola/vad-%C3%A4r-genrepedagogik-1.96361>

I arbetet med skolans olika texttyper kan man förutom de konkreta modelltexterna använda flera olika stödverktyg under processen. Som alternativ till vanliga tankekartor tillämpas i faktaskrivande ofta ett planeringsverktyg som kallas *sexfältare*, där eleverna i sex lika stora fält gör anteckningar inför eget skrivande inom relevanta innehållskategorier. Ett annat alternativ är att tydliggöra innehållskraven och textstrukturen med hjälp av underrubrikerna i en modelltext. Ofta används också en genreplansch, som tydliggör texttypens uppbyggnad (t.ex. ifall texten ska innehålla rubrik, introduktion, jämförande diskussion, avslutning) och gärna typiska formuleringar för varje textdel (t.ex. uttryck som *Å ena sidan – Å andra sidan*). Planscherna kan gärna finnas uppsatta på klassrumsväggen och/eller finnas tillgängliga för eleverna hela tiden i digital eller analog version som stöd för skrivandet.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Aktiviteten utarbetades i åk 8, men kan tillämpas i alla årskurser.
- Samma arbetssätt kan med fördel anpassas för att användas i alla läsåmnen. Att samtidigt arbeta med genreskrivande i flera ämnen ger ytterligare möjlighet för eleverna att bli medvetna om att olika texttyper har olika syften med specifika krav på hur de byggs upp och vilka formuleringar som är typiska.
- Modellrapporter på olika nivå kan också utarbetas för att tydliggöra progressionen mellan årskurser.

Kemian labbraportin kirjoittamisen mallintaminen

Avainsanat:

tekstitaidot, monikielisyys, kielitietoisuus

Toiminnan tarkoitus:

Oppilaiden tukeminen labraporttien/työselostusten kirjoittamisessa. Lisäksi tarkoituksena on samanaikaisesti tukea heidän tietoisuuttaan koulun tekstityypeistä ja kirjoittamisstrategioista.

Aktiviteetin kehittäjät:

Oxhamnin koulun kemianopettaja yhdessä Liselott Forsmanin kanssa

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Malliteksti hyvin kirjoitetusta työselostuksesta.
- Puutteellinen työselostus, jotta voidaan erilaisia piirteitä teksteistä.
- Kirjalliset ohjeistukset työselostuksen kirjoittamiseen.

Askel polulla – Aktiviteetti

Valmistelut

Opettaja etsii tai tekee itse sekä **1) hyvin kirjoitetun työselostuksen** että **2) työselostuksen, jossa on tiettyjä keskeisiä puutteita**. Näiden avulla oppilaat voivat helpommin huomata, mitä erilaiset tekstien piirteet tarkoittavat konkreettisesti, ja tulla niistä tietoisiksi. Puutteet on hyvä valita niin, että ne tuovat esiin tekijöitä, jotka yleensä ovat haastavia ikäryhmälle tai paikallisessa kontekstissa, esimerkiksi hypoteesin muotoiluun tai kielellisiin ilmaisuihin liittyen.

Käy läpi tekstit etukäteen niin, että osaat opetuksessa nostaa esiin keskeisiä piirteitä ja rakenteita, esimerkiksi tiettyjä tekstilajille tyypillisiä muotoiluja, hyviä ja huonoja tapoja aloittaa lauseita, passiivimuodon käyttöä (esim. *asetetaan*, *erotellaan*), sekä kirjoitetaanko teksti nykyisessä vai menneessä aikamuodossa (presens vai imperfekti).

Myös kirjalliset ohjeet tulee valmistella niin, että oppilaat voivat myöhemmin palauttaa mieleensä keskeisiä asioita ja saada tukea oman tekstin kirjoittamisen aikana.

Aktiviteetin eteneminen

Työskentely aloitetaan tarkastelemalla yhdessä mallitekstejä. Teksti heijastetaan mielellään taululle niin isona, että kaikki voivat seurata samanaikaisesti, ja alleviivauksia tai muita lisäyksiä voidaan tehdä tai tallentaa. Oppilailla voi olla kopio tekstistä, johon he voivat tehdä samoja merkintöjä. Keskustelkaa tekstistä siten, että kiinnitätte huomiota tekstin keskeisiin piirteisiin ja siihen, miten kirjoittaja voi pitää mielessään oikean tavoitteen kirjoittaessaan:

"Jotta lukija ymmärtäisi tekstini mahdollisimman hyvin minun tarvitsee ensin esitellä, mitä teksti käsittelee."

"Mitä sellaisia ilmaisuja keksitte, jotka kertovat...?"

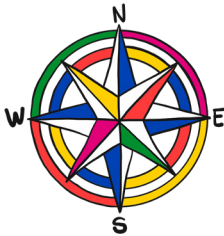
Hypoteesin muotoilu on työselostuksen keskeinen osa, ja sen käsittelyyn voi tarvita erityisen paljon aikaa. Yksi tapa on antaa oppilaiden yhdessä miettiä useita erilaisia muotoiluja, jotta nähdään, mitkä niistä ovat parhaita ja miksi.

Työskentelyn seuraavassa vaiheessa vertaillaan puutteellista raporttia mallitekstiin: oppilaat saavat yhdessä vertailla tekstejä ja yrittää havaita puutteita ja siten syventyä enemmän rakenteen, sisällön ja muotoilujen prosessointiin.

Vasta tämän jälkeen oppilaat alkavat kirjoittaa. Ei siis riitä, että pelkästään antaa ohjeita siitä, miten työselostus kirjoitetaan. Monissa tapauksissa oppilaita palvelee myös se, että ensimmäinen teksti kirjoitetaan yhdessä mallitekstin avulla ja opettajan mallintaessa, mitä asioita voi pohtia aikana.

Muuta huomioitavaa

Työskentely oppimisstrategioiden kanssa tukee oppilaita sekä ajankohtaisten aihesisältöjen oppimisessa että lukemis- ja kirjoittamisstrategioiden kehittämisessä tulevaa oppimista varten.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Keskeistä eri tekstilajien kirjoittamiselle on tarjota konkreettisia mallitekstejä, mielellään eri laatuksina, ja mallintaa kirjoittamista "ääneen ajattelemalla" yhdessä oppilaiden kanssa kirjoitusprosessin eri tapahtumista ja vaiheista.

Työskentelytapa on yksi sovellus genrepedagogiikasta, joka yleensä rakentuu sykliselle mallille (*Cirkelmodellen för undervisning och lärande / The Teaching and Learning Cycle*). Jos haluat perehtyä aiheeseen voit katsoa lisää esimerkiksi täältä: <https://www.andrasprak.su.se/om-oss/vanliga-fr%C3%A5gor/grundskola/vad-%C3%A4r-genrepedagogik-1.96361>

Työskenneltäessä eri tekstityyppien kanssa koulussa voi konkreettisten mallitekstien lisäksi käyttää myös useita muita tukityökaluja kirjoitusprosessissa. Faktatekstien kirjoittamisessa käytetään usein suunnittelutyökalua, jossa on kuuden ruudun ruudukko, ja johon kerätään faktoja, jotka ovat relevantteja kuhunkin sisältökategoriaan. Toinen vaihtoehto on tehdä tekstin sisältövaatimukset ja tekstin rakenne selviksi mallitekstin väliotsikoiden kautta. Usein käytetään myös genrekuvataulua, joka havainnollistaa tekstityypin rakenteen (esim. tuleeeko tekstin sisältää otsikko, johdanto, vertailevaa pohdintaa, lopetus) sekä mielellään tyypillisiä muotoiluja jokaisesta tekstiosiesta (esim. ilmaisuja, kuten toisaalta, kun taas). Kuvataulut voivat mielellään olla esillä luokan seinällä tai oppilaiden saatavilla koko ajan joko digitaalisina tai analogisina versioina kirjoittamisen tukena.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Kuvattu aktiviteetti toteutettiin 8. luokan kanssa, mutta sitä voidaan soveltaa myös eri-ikäisille.
- Samaa työskentelytapaa voidaan soveltaa myös niin, että sitä käytetään kaikissa lukuaineissa, jolloin siitä on vielä enemmän etua. Genrekirjoittamisen käyttäminen samanaikaisesti useammassa aineissa antaa oppilaille mahdollisuuden tiedostaa, että erilaisilla tekstityypeillä on erilaisia tavoitteita ja vaatimuksia siitä, miten niitä rakennetaan ja millaisia muotoiluja niissä yleensä käytetään.
- Lisäksi voidaan työstää myös eritasoisia mallitekstejä, jotta havainnollistuu kehitys eri luokka-asteiden välillä.

Kemian labraraportin kirjoittamisen mallintaminen – Käännös: Anu Palojärvi.

Kieli- ja leikkituliais

Avainsanat:

tekstitaidot, monikielisyys, kielitietoisuus

Toiminnan tarkoitus:

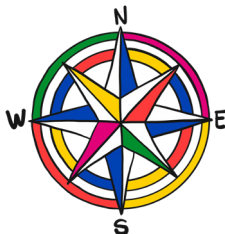
Tarkoituksena on kieli- ja kulttuuritietoisuuden lisääminen eri maista tuotujen kieli- ja leikkituliaisien kautta.

Askel polulla – Aktiviteetti

Varhaiskasvatuksen opettaja on ollut mukana kansainvälisessä Erasmus+-projektissa ja jokaiselta matkaltaan hän on tuonut jonkun kieli- tai leikkituliaisien. Lapset ovat esimerkiksi päässeet leikkimään espanjalaisten opettamaa leikkiä sekä näkemään Islannista videopätkiä, joissa kuuluu islannin kieltä. Näin lapset pääsevät näkemään pienen välähdyksen eri maiden kieliin ja kulttuureihin.

Varhaiskasvatuksen opettaja on myös pohtinut, että lasten kasvaessa samaa voisi tehdä laajemmin ja käyttää esimerkiksi englantia enemmän myös leikkien opettamisessa.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Eri kieliin ja kulttuureihin tutustutaan lapsille luontaisella tavalla leikkien ja pienten videopätkien kautta.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Aikuiset voivat tuoda kielituliaisia myös muilta matkoiltaan, kuten lomamatkoiltaan.
- Lapsia ja perheitä voi myös pyytää tuomaan kielituliaisia matkoiltaan.
- Kielituliaisia voidaan tuoda ulkomaan matkojen lisäksi myös kotimaan matkoilta, esimerkiksi tuomalla murre sanoja eri puolilta Suomea.
- Monikielisessä ryhmässä lapsia ja perheitä voi pyytää tuomaan kieli- ja kulttuurituliaisia heidän omista kotikielistään ja -kulttuureistaan.
- Isompien lasten kanssa voidaan myös harjoitella eri kielten kirjoittamista ja laittaa kieliä esille luokkaan eri tavoin.

Kuvat ja videot kommunikaation tukena

Avainsanat:

monikielisyys, kasvatusyhteistyö, multimodaalisuus

Toiminnan tarkoitus:

Kuvien ja videoiden käyttäminen kommunikoinnin apuna.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Tabletti ja/tai älypuhelin.
- Kohtaamisia vanhempien kanssa ja/tai vanhempien yhteystiedot.
- Lupa videoiden/kuvien ottamiseen.

Askel polulla – Aktiviteetti

Kuvia ja videoita lapsen päiväkotipäivästä hyödynnetään, kun kommunikoidaan monikielisten vanhempien kanssa kertomaan siitä, miten lapsen päivä on sujunut, etenkin jos vanhempien kanssa ei ole yhteistä kieltä. Kuvien kautta myös vanhemmille tulee tutuksi päiväkodin arjessa käytettävät sanat ja päiväkotipäivään liittyvät tilanteet.

Kuvia käytetään myös, jos vanhemmille laitetaan viestiä päivän aikana. Erityisesti tilanteissa jossa lapsi jää itkemään päiväkotiin jäädessään, vanhemmille pyritään laittamaan kuva lapsen päivästä niin, että nämä näkevät miten päivä on sujunut sen jälkeen.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Kuvien ja videoiden avulla madalletaan kynnystä siihen, että kaikki voivat ymmärtää ja osallistua toimintaan. Samalla perheiden osallisuus vahvistuu ja myös yhteisön yhteenkuuluvuutta vahvistetaan.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Kuvien ja videoiden merkitys korostuu varsinkin alussa, kun yhteistä kieltä ei ole. Vähitellen kuvien ja videoiden käyttöä voi vähentää, kun päiväkodin tilanteet ja toimintatavat tulevat tutuiksi vanhemmille.
- Kuvien ja videoiden käyttöön tulee aina pyytää lupa vanhemmilta ja lisäksi on tärkeää huomioida kulttuuriset tekijät ja mahdollisesti väärinymmärryksiä aiheuttavat asiat.
- **Tärkeää muistaa:** Kuvien ja videoiden käyttö ei korvaa tulkin tarvetta. Tulkkia tulee käyttää aina, kun tilanne sitä vaatii.
- Ideaa voi hyödyntää myös suomenkielisten lasten vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Liikuntaleikki monikielisesti

Avainsanat:

liikunnallisuus, monikielisyys, matemaattiset taidot, kielitietoisuus

Toiminnan tarkoitus:

Laskemisen ja kehonosien harjoittelu ruotsiksi liikuntaleikin avulla. Kielitietoisuuden ja eri kielten arvostuksen edistäminen nostamalla esiin myös lasten kotikieliä/äidinkieliä.

Aktiviteetin kehittäjä:

Susan Helledén-Paavola,
Kukkumäen päiväkoti

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Hulavanteita.
- Tamburiini tai muu kuuluva soitin/äänilähde. Aktiviteetissa voi halutessaan käyttää myös musiikkia eri kielillä.

Askel polulla - Aktiviteetti

Aktiviteetti on alun perin havainnoinnissa varhaiskasvatuksessa ryhmässä, jossa toteutetaan kaksikielistä pedagogiikkaa ja nostetaan esiin monikielisten lasten kotikieliä. Aktiviteetti on jumppatuokiolta, jossa mukana oli osa ryhmästä, noin kahdeksan lasta.

Opettaja kiertää salia laittaen hulavanteita lattialle ja laskee samalla ruotsiksi montako vannetta hän laittaa lattialle. Tämän jälkeen hän antaa toimintaohjeet suomeksi: "Niin kauan kun tamburiini soi, lapset saavat juosta ympäriinsä, ja

kun se loppuu, heidän tulee mennä jonkun vanteen sisään."

Opettaja soittaa tamburiinia ja lapset juoksevat ympäriinsä. Kun hän lopettaa soittamisen, lapset menevät nopeasti itseään lähimpänä olevan hulavanteen sisälle. Kun kaikki lapset ovat päässeet jonkun vanteen sisälle, opettaja kävelee yhden hulavanteen luo ja sanoo: *"Nu ska jag räkna hur många huvud finns här"* ja osoittaa tai koskettaa päätä samalla. Opettaja laskee lasten päät ruotsiksi koskettaen jokaisen lapsen päätä, minkä jälkeen hän kehottaa heitä ruotsiksi nostamaan kädet ylös ja näyttää samalla itse esimerkkiä mitä pitää tehdä. Kun kaikkien lasten kädet ovat ylhäällä hän nostaa vanteen heidän ylitseen pois ja laittaa sen sivuun. Hulavanteita on nyt pelissä yksi vähemmän.

Leikkiä jatketaan samalla tavalla, mutta joka kerralla laskettava kehonosa vaihtuu. Välillä opettaja laskee yhdessä ääneen lasten kanssa ruotsiksi, välillä vain kysyy heiltä: *"Hur många?"* Sanoessaan jonkin kehonosan opettaja joko osoittaa tai koskettaa sitä, auttaakseen lapsia ymmärtämään mitä kehonosaa ollaan laskemassa. Joissakin tapauksissa opettaja saattaa myös kysyä suomeksi kysymyksen, kuten yhdellä kertaa osoittaessaan tyhjää vannetta ja kysyessään, kuinka monta olkapäätä sieltä löytyy.

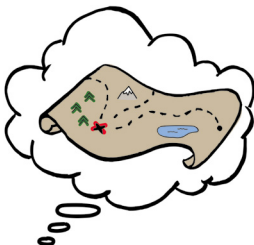
Leikin viimeisellä kierroksella, kun jäljellä on vain yksi vanne, opettaja antaa lapsille suomeksi ohjeen: *"Nyt onkin tehtävänä löytyä yksi jalka sisäpuolelta ja yksi ulkopuolelta."* Kun lapset ovat asettautuneet ohjeen mukaisella tavalla opettaja pyytää yhtä monikielistä lasta auttamaan häntä laskemaan vanteen sisällä olevien jalkojen määrän hänen kotikielellään, ja opettaja ja lapsi laskevat yhdessä ääneen jalat lapsen kotikielellä.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Aktiviteetissa noudatetaan kaksikielisen pedagogiikan periaatteita, eli ruotsia käytetään helppoissa, konkreettisissa ja toistuvissa asioissa, ja kielen ymmärtämistä tuetaan mm. eleillä, osoituksilla ja esimerkin näyttämällä. Suomea puolestaan käytetään monimutkaisemmissa ohjeissa ja abstrakteissa asioissa (esim. kun lasten piti miettiä, montako olkapäätä löytyy tyhjistä ympyrästä). Lisäksi aktiviteetissa myös nostettiin esiin yhden monikielisen lapsen kotikieli, käyttäen sitä laskemiseen, minkä kautta tuotiin näkyväksi, että hänen kielenensä on myös arvokas ja hyödyllinen. Lisäksi näin myös muut lapset pääsevät kuulemaan eri kieliä ja tutustumaan niihin, jolloin tietoisuus eri kielten olemasolosta kasvaa.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Jos kehonosien nimet ovat lapsille entuudestaan tuttuja, ymmärtämistä tukevia eleitä (kuten osoituksia) voidaan vähentää sitä mukaa kuin lasten kielitaito kehittyy.
- Jos ryhmässä on useita monikielisiä lapsia, kaikkien kieliä voidaan käyttää vuorotellen tai vaihdellen toiminnassa, esimerkiksi laskemisessa tai toistuvissa ilmaisuissa.
- Isompien lasten kanssa voidaan antaa lapsille monimutkaisempia ohjeita noudatettavaksi tai monimutkaisempia laskutoimituksia.

Monikielinen kouluympäristö ja luokkahuone

Avainsanat:

monikielisyys, kielitietoisuus, oppimisympäristö

Toiminnan tarkoitus:

Toiminnan tarkoituksena on tukea oppilaiden monikielistä taustaa ja osallisuuden tunnetta.

Tausta:

Tässä kuvataan koulussa olevia monikielisiä käytänteitä. Mukana on sekä opettajan itse kertomia että havainnoituja käytänteitä kielitietoisuuden ja oppilaiden omien kielten tukemiseen. Osa tässä mainituista käytänteistä on kehitetty Itä-Helsingin uudet Suomen kielet -hankkeessa.¹

Hankkeessa on tuettu opettajia kielitietoisemman opetuksen toteuttamisessa ja kehitetty työkaluja monikielisten oppilaiden tukemiseen. Hankkeen avulla on nostettu monikulttuurisen ja -kielisen koulu yhteisön arvostusta sen jäsenten parissa. Hanke on koostunut eri ammattiryhmien edustajista.

Tutustu hankkeeseen: <https://blogs.helsinki.fi/uudetsuomet/>

Esimerkki monikielisestä kouluympäristöstä.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Kielitietoisemman opetuksen toteuttaminen vaatii opettajalta kiinnostusta ja pitkäjänteistä sitoutumista toimintaan. Koko koulun mukaan ottaminen voi auttaa toiminnan sitouttamisessa, mutta vaatii opettajien yhteistä suunnittelu-aikaa. Tässä tapauksessa tukea on saatu koulun ulkopuolelta, mikä voi auttaa myös toiminnan tukemisessa.

¹ Lehtonen, H., Niemelä, H., Hänninen, H., Siirtola, A., Rätty, R., Pelkonen, V., Hangaslahti, V., Kalliokoski, J. & Saarikivi, J. (2020). Monikielisyys näkyväksi, kielitietoutta kaikille. Itä-Helsingin uudet Suomen kielet -hankkeen verkkomateriaali. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/monikielisyys-nakyvaksi-kielitietoutta-kaikille>

Askel polulla – Aktiviteetti

Opettaja on kehittänyt toimintatapojaan itsekseen sekä yllä mainitun hankkeen parissa. Tässä poimintoja opettajan mainitsemista hyvistä toimintatavoista, jotka eri tavoin ottavat huomioon oppijoiden moninaiset taustat ja kielitaidon.

- Opettaja on pitänyt oppilaiden kanssa ruokateemaisen päivän, jolloin oppilaat ovat voineet tuoda omia lempiruokiaan kouluun. Ruokien avulla on voitu keskustella erilaisista ruokakulttuureista.
- Oppilaiden kieliä voi tuoda luonnollisiin tilanteisiin ja osaksi luokan erilaisia rutiineja. Esimerkiksi aamutervehdykset voidaan helposti ottaa monella kielellä. Oppilaita voi myös kannustaa jakamaan eri teemoihin liittyvää sanastoa omilla kielillään. Varsinkin nuoremmat oppilaat ovat mielellään oman kieltensä asiantuntijoita ja voivat opettaa sekä opettajaa että muita oppilaita sanomaan erilaisia asioita heidän osaamallaan kielellään.
- Opettaja kannustaa vastavuoroiseen vuorovaikutukseen ja osoittaa olevansa kiinnostunut oppilaiden taustasta sekä kielitaidosta. Opettajan ei tarvitse osata oppilaiden kaikkia kieliä tai kaikkien eri kulttuurien tapoja, vaan olla ennemminkin utelias myös itse oppimaan oppilailta. Opettajan heittäytyminen oppilaiden aloittamiin keskusteluihin tukee vastavuoroisuutta ja näissä tilanteissa voidaan oppilaiden kanssa keskustella esim. kielitietoisuuteen liittyvistä asioista, jos siihen liittyviä asioita nousee esiin oppilaiden kommentoissa.
- Jos oppilaan suomen kielen osaaminen on vielä vähäistä, voidaan sitä tukea niillä keinoin, mitä oppilas jo osaa. Oppilas voi piirtää tai kopioida sanoja ja yhdistää näitä omaan kieleen. Näin oppilas voi luoda omaa kuvasanakirjaa. Opettaja kannustaa muita opettajia etenemään oppilaan tahtisesti ja tutustumaan oppilaaseen, jotta voi löytää hänelle toimivat keinot kielen oppimisen ja käyttämisen tukemiseen.
- Kaikkien oppilaiden suomen kieltä tuetaan, eikä opettaja erikseen erittele oppilaita äidinkielen perusteella. Opettaja tarjoaa puheessaan synonyymejä eri sanoille, tukeakseen oppilaiden monipuolisen sanavaraston muodostamista sekä auttaen oppilaiden kehittyvää kielitaitoa.
- Luokassa on [monikielisiä maskotteja](#), jotka osaavat oppilaiden kieliä ja joilla on oma taustatarinansa. Maskotteja oppilaat voivat käyttää myös lukukavereina.
- Oppilaille tarjotaan erilaisia tapoja käyttää omaa kieltään, esim. mahdollisuuksia hyödyntää erilaisia kääntäjäsovelluksia, jotta oppilas voi kokea tulevaisuutta ymmärretyksi. Oppilaille on myös omat vihot, joihin voivat kirjoittaa itse haluamallaan kielellä sanastoa tai esim. koulun tapoja.
- Luokan seinillä on oppilaiden omilla kielillään kirjoittamia toivotuksia. Jotkut oppilaat ovat myös kirjoittaneet toivotuksen alapuolelle latinalaisin aakkosiin lausumisohjeen opettajalle ja muille oppilaille. Näin oppilaiden kielet ovat näkyvillä luokan seinillä ja ensimmäisellä tunnin alussa näitä voidaan hyödyntää aamun aloittamisella eri tervehdyksellä joka päivä.
- Koulussa on ylempiltä luokilta kielikummeja, jotka auttavat nuorempia oppilaita koulussa. Kummi ja kummioppilas ovat samasta kieliryhmästä, jotta oppilaat voivat käyttää omaa kieltään kouluympäristössä. Kummioppilaat auttavat uuteen ympäristöön tulevia oppilaita sopeutumaan helpommin uuteen kouluun. Kielikummit voivat olla mukana myös luokan retkillä ja muuten tukemassa kummioppilasta arjen toiminnassa, mutta tulkkeja he eivät ole.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Toiminnassa on otettu huomioon kielitietoisien opetuksen periaatteita, joiden ytimenä on oppilaiden sekä opettajan kielitiedon sekä -taidon tukeminen. Tavoitteena on rakentaa koulun monikielistä ympäristöä niin, että sekä oppilailla että opettajilla on turvallinen olo. Opettajan omana ensisijaisena tavoitteena on ajatella oppilaan etua ja hyvänä kakkosena on opettajan oman työn helpottaminen kielitietoisien toiminnan avulla. Opettaja suunnittelee toimintaansa oppilaslähtöisesti ottaen huomioon oppilaan kehitysvaiheen ja opetussuunnitelman painotukset. Opettaja pyrkii myös kannustamaan ja tukemaan oppilaita käyttämään omia kieliään oman oppimisen tukena. Oman kielen käyttäminen koulussa tukee sekä opetussisältöjen että koulukielen oppimista. Lisäksi kunnioituksen ja kiinnostuksen osoittaminen lapsen kieltä kohtaan voi vahvistaa lapsen itsetuntoa ja monikielisen identiteetin kehittymistä.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Siirryttäessä alakoulun luokkaopetuksesta liikkuvampaan yläkoulun aineenopetukseen, voisi näitä käytänteitä soveltaa myös yläkoulun arjessa. Hyvät jo alakoulussa muodostuneet rutiinit voivat helpottaa siirtymistä yläkouluun, mutta voivat myös tukea aineenopettajan monikielisyyteen liittyvää kielitietoisuutta.
- Toimintaa soveltaessa tulee huomioida oppilaiden yksilölliset tarpeet ja koulun resurssit. Esim. mitä ja kuinka paljon eri kieliä koulussa puhutaan? Ketkä puhuvat mitään kieltä? Voidaanko eri kieliä tuoda näkyville koulun arkeen? Miten monikieliset oppilaat otetaan huomioon opettajien jokapäiväisessä toiminnassa? Miten tuetaan kaikkien oppilaiden monikielisyyden kehittymistä?
- Jotta toiminnasta saada osa koulun toimintakulttuuria, kielitietoisuus ei voi olla pelkästään läsnä koulun teemaviikoilla tai muilla teematunneilla, vaan sen täytyy kiinteästi olla osa opettajien ja koulun toimintaa.
- Lasten kielten esiin nostamisessa on tärkeää olla myös sensitiivinen siinä, miten lapset itse haluavat tuoda kieliään esiin. Kaikki lapset eivät välttämättä halua olla itse esillä tai tuoda esiin omaa kieltään, ja tällaisissa tapauksissa on hyvä, jos opettaja voi olla apuna kielen esiin tuomisessa lapselle sopivalla tavalla sekä edistämässä kieliä kunnioittavan ilmapiirin luomista.
- Niissäkin kouluissa/päiväkodeissa, joissa ei tällä hetkellä ole eri kieliä osaavia/puhuvia lapsia, eri kieliä voi ja kannattaa tuoda mukaan opetukseen tutustumalla niihin eri tavoin, sillä se auttaa lapsia tulevaisuudessa toimimaan monikielisyssä ympäristöissä.

Flerspråkighet i skolmiljön och i klassrummet

Nyckelord:

flerspråkighet, språkmedvetenhet, lärmiljö

Verksamhetens syfte:

Stödja elevernas flerspråkiga bakgrund och känsla av delaktighet.

Bakgrund:

Nedan följer en beskrivning av flerspråkig praxis i en skola. I beskrivningen ingår metoder och rutiner som läraren har berättat om och som har observerats. Metoderna kan användas som stöd för att öka språkmedvetenheten och för att stödja elevernas olika språk. En del av metoderna har utvecklats inom forskningsprojektet Itä-Helsingin uudet Suomen kielet (Östra Helsingfors nya språk i Finland).

Målet med projektet har varit att hjälpa lärarna att bygga upp en mer språkmedveten undervisning och utveckla verktyg som kan användas för att stödja flerspråkiga elever. Projektet har bland sina medlemmar höjt anseendet för en mångkulturell och flerspråkig skolgemenskap. Representanter för olika yrkesgrupper har ingått i projektet.

Läs mer om projektet (på finska): <https://blogs.helsinki.fi/uudetsuomet/>

Ett exempel på en flerspråkig skolmiljö.

Ryggsäck – Resurser som behövs

- En mer språkmedveten undervisning kräver intresse och långsiktigt engagemang av läraren. Det kan hjälpa att engagera hela skolan för att befästa verksamheten, men för att göra det krävs att lärarna får tid att planera tillsammans. I det beskrivna fallet fick man stöd utanför skolan, vilket också kan vara ett sätt att få förståelse för verksamheten.

Steg för steg – Aktivitet

Läraren har utvecklat arbetssätt på egen hand och inom det ovan nämnda projektet. Nedan följer några axplock ur beprövade metoder och rutiner som på olika sätt tar hänsyn till elevernas varierande bakgrunder och språkkunskaper.

- Läraren ordnade en dag med mat som tema och eleverna fick då ta med sig sina favoriträtter till skolan. Med hjälp av rätterna diskuterade man olika matkulturer.
- Elevernas språk kan lyftas fram i naturliga situationer och språken kan göras till en del av klassens rutiner. Till exempel kan morgonhälsningarna enkelt genomföras på många språk. Läraren kan uppmuntra eleverna att på sina egna språk dela med sig av sina ordförråd inom olika teman. Särskilt yngre elever är gärna experter på sitt språk och kan lära både läraren och de andra eleverna att uttrycka sig på det språk som de kan.
- Läraren uppmuntrar till ömsesidig interaktion och visar sitt intresse för elevernas bakgrund och språkkunskaper. Läraren behöver inte kunna alla språk som eleverna kan eller känna till alla kulturer. Däremot ska läraren vara nyfiken på att lära sig av eleverna. Ömsesidigheten stöds genom att läraren ger sig in i diskussioner som eleverna har startat. Läraren kan till exempel prata med eleverna om frågor som rör språkmedvetenhet, om elevernas kommentarer ger anledning till det.
- Det går att hjälpa en elev som ännu inte kan så mycket finska* genom att använda sig av något som eleven redan kan göra. Eleven kan rita eller kopiera ord och koppla ihop orden med sitt språk. Så här kan eleven skapa sig en egen bildordbok. Läraren uppmuntrar andra lärare att gå framåt i elevens takt och lära känna eleven för att hitta fungerande sätt som hjälper eleven att lära sig och använda språket.
- Alla elever får stöd med sin finska* av läraren oavsett vilket modersmål eleverna har. Läraren erbjuder synonymer till olika ord för att hjälpa eleverna att få ett mångsidigt ordförråd och utveckla elevernas språkkunskaper.
- Det finns [flerspråkiga maskotar](#) i klassrummet. Maskotarna kan elevernas språk och varje maskot har sin historia. Eleverna kan också använda maskotarna som läskompisar.
- Eleverna erbjuds olika sätt att använda sitt eget språk. Eleverna kan till exempel få använda sig av olika översättningsappar för att de ska uppleva att de blir förstådda. Eleverna har också egna häften som de kan skriva upp ord i på valfritt språk eller till exempel göra anteckningar i om skolans seder och bruk.
- På väggen i klassrummet hänger hälsningar och tillönskningar som eleverna har skrivit på sina språk. Under fraserna har en del elever också skrivit uttalsanvisningar för läraren och de andra eleverna och använt sig av det latinska alfabetet. På det här viset syns elevernas språk på väggarna i klassrummet och i början av den första lektionen kan fraserna användas för att inleda varje dag med hälsningar och tillönskningar på olika språk.

*Finska eller svenska beroende på vilket språk som är verksamhetsspråk.

- De äldre eleverna i skolan är språkfaddrar som hjälper de yngre eleverna. Faddern och faddereleven är från samma språkgrupp för att eleverna ska kunna använda sitt språk i skolmiljön. Faddereleverna hjälper elever som kommer till en ny miljö att anpassa sig till den nya skolan. Språkfaddrarna kan också följa med på klassens utfärder och finnas med som stöd för faddereleven i vardagens aktiviteter, men de är inte tolkar.

Kompass – Verksamhetens principer

Verksamheten utgår från principerna för en språkmedveten undervisning. Kärnan i dessa principer är att stödja både elevernas och lärarens språkmedvetenhet och språkkunskap. Syftet är att bygga upp en flerspråkig skolmiljö där både eleverna och lärarna känner sig trygga. Lärarens främsta mål är att tänka på elevens bästa, men en språkmedveten verksamhet underlättar också lärarens arbete. Läraren planerar sin verksamhet utifrån eleven med beaktande av elevens utvecklingsstadium och innehållet i läroplanen. Läraren försöker uppmuntra och stötta eleverna till att använda sina språk som stöd i inläringen. Det blir lättare att ta till sig undervisningsinnehåll och lära sig skolspråket, om man får använda sitt eget språk i skolan. När man visar respekt och intresse för barnets språk kan detta dessutom stärka barnets självkänsla och utvecklingen av en flerspråkig identitet.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Metoderna kan också tillämpas i vardagen i högstadiet, framför allt vid övergången från lågstadiets klassundervisning till högstadiets mera rörliga ämnesundervisning. Goda rutiner som skapats redan i lågstadiet kan göra övergången till högstadiet lättare. Rutinerna kan också öka ämneslärarens språkmedvetenhet i anknytning till flerspråkighet.
- När man tillämpar metoden gäller det att ta elevernas individuella behov och skolans resurser i beaktande. Till exempel vilka och hur många olika språk talas i skolan? Vilka talar vilket språk? Går det att synliggöra språken i skolans vardag? Vad gör lärarna dagligen för att uppmärksamma och ta hänsyn till flerspråkiga elever? Hur kan vi stödja utvecklingen av flerspråkighet hos alla elever?
- Om verksamheten ska bli en del av skolans verksamhetskultur, kan språkmedvetenheten inte synas bara under skolans temaveckor eller temalektioner, utan den måste vara en bestående del av lärarnas och skolans verksamhet.
- När det handlar om att lyfta fram barns språk är det viktigt att vara lyhörd för barnens önskemål om hur de vill föra fram sina språk. Alla barn vill kanske inte alls stå i centrum eller berätta om sitt språk. I sådana fall är det bra om läraren kan lyfta fram språket på ett sätt som passar barnet och hjälpa till att skapa en anda som respekterar olika språk.
- I skolor eller daghem där det inte finns barn som kan/talar olika språk lönar det sig ändå att ta med sådana språk i undervisningen och bekanta sig med dem på olika sätt. Det hjälper barnen att fungera i flerspråkiga miljöer senare i framtiden.

Monikieliset maskotit

Avainsanat:

monikielisyys, kielitietoisuus, yhteistoiminnallisuus

Toiminnan tarkoitus:

Lapsiryhmän kieliresurssien tuominen näkyväksi ja hyödyntäminen, lukukaveritoiminta.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Useita pehmoleluja tai muita maskotteja, koska jokainen pehmolelu puhuu eri kieltä.

Askel polulla – Aktiviteetti ja yhteisön toimintatapa

Aktiviteetti

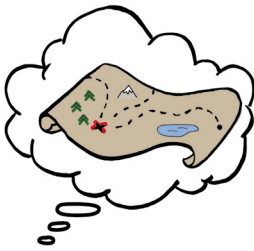
- Aktiviteetti on toteutettu suomenkielisen perusopetuksen alkuopetusryhmässä, joka on monikielinen. Toteutuspaikkana toimii ryhmän oma luokkahuone tai mikä tahansa tila, jossa kaikilla on näköyhteys opettajaan. Oppilaat istuvat omilla paikoillaan. Opettaja seisoo ryhmän edessä niin, että kaikki voivat nähdä hänet. Aktiviteetti toteutettiin osana ryhmän ensimmäistä oppituntia.
- Luokalla on oma Nalle-maskotti.* Nalle puhuu äidinkielenään suomea. Opettaja nostaa Nallen näkyville ja muistuttelee samalla, että Nallella on useita kavereita. Luokka on tässä vaiheessa tutustunut jo useisiin eri kieliä äidinkielenään puhuviin maskotteihin. Opettaja juttelee ryhmän kanssa siitä, mitä Nalle muiden maskottien kanssa tekee, ja että maskotit puhuvat eri kieliä. Opettaja johdattelee aihetta eteenpäin kertomalla, että Suomessa puhutaan suomen lisäksi myös ruotsia, saamea ja monia muitakin kieliä. Hän esittelee tutut maskotit sanomalla esimerkiksi: *"Han talar svenska. Ruotsihan on se toinen iso kieli Suomessa."*
- Opettaja johdattelee keskustelua uuden maskotin saapumiseen kertomalla, että Nalle oli *"hyörinyt ja pyörinyt"* luokassa hänen tullessaan aamulla töihin, koska Nallelle oli tullut uusi kaveri. Opettaja nostaa esille uuden pehmolelun, Lilin.* Nalle ja Lili keskustelevat, ja selviää, että Lili puhuukin jotain toista kieltä kuin Nalle. Ryhmän tehtävänä on arvata, mistä kielestä voisi olla kyse. Opettaja kuljettaa keskustelua eteenpäin antamalla vihjeitä, esimerkiksi sanomalla, kuinka moni ryhmäläisistä puhuu kyseistä kieltä.
- Aktiviteetti päättyy, kun arvoitus on ratkennut. Maskotit ovat läsnä myös muussa opetuksessa, ja oppilaat voivat käyttää niitä esimerkiksi lukukavereina.
- Esimerkkiaktiviteetti on toteutettu alkuopetuksen ryhmässä. Aktiviteetti soveltuu niin isommille kuin pienemmillekin ryhmille.

* Huom. Maskottien nimet muutettu kuvauksessa.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Kuvauksen aktiviteetti soveltuu erityisen hyvin kielitietoiseen opetukseen monikielisissä ryhmissä. Esimerkin aktiviteetti on toteutettu monikielisessä alkuopetusryhmässä. Aktiviteetin kautta voidaan huomioida ja tuoda näkyväksi useat ryhmässä puhutut eri kielet. Aktiviteetti myös lisää osallisuuden kokemusta ja tukee monikielisyyden ja kielitietoisuuden tuomista osaksi koulun arkea. Aktiviteettia voidaan lisäksi käyttää rakentamaan ryhmän sisäistä vuorovaikutusta ja toisiin tutustumista.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Maskotteja voidaan kuljettaa luokan mukana vuosiluokalta toiselle. Maskotteja voitaisiin näin hyödyntää esimerkiksi erilaisten teemojen käsittelyssä.
- Aktiviteetin suhteen on hyvä tarkistaa, että kaikki ryhmässä esillä olevat kielet tulevat vuorotellen esille maskotin muodossa.
- Maskotteja voidaan hyödyntää erilaisissa tilanteissa koulupäivän varrella (esim. päivän aloitus, lopetus, ruokailuun lähtö). Maskottien kanssa voidaan käydä läpi myös erilaisia oppiainesisältöjä, kuten laskemista tai käsitteitä.

Flerspråkiga maskotar

Nyckelord:

flerspråkighet, språkmedvetenhet, samarbetsorientering

Verksamhetens syfte:

Lyfta fram och utnyttja barngruppens språkresurser, läskompisverksamhet.

Ryggsäck - Resurser som behövs

- Många kramdjur eller andra maskotar eftersom alla kramdjur talar olika språk.

Steg för steg - Aktivitet och verksamhetsmodellen

Aktivitet

- Aktiviteten har genomförts i en flerspråkig nybörjarundervisningsgrupp inom den finskspråkiga grundläggande utbildningen. Aktiviteten ägde rum i gruppens klassrum, men den kan genomföras i vilket rum som helst där alla kan se läraren. Eleverna sitter på sina platser och läraren står framför gruppen helt synlig för alla. Aktiviteten genomfördes under en del av gruppens första lektion.

- Klassen har en egen Nalle-maskot*. Nalle har finska som modersmål. Läraren lyfter upp Nalle och påminner samtidigt om att Nalle har många kompisar. I det här skedet har klassen redan lärt känna flera maskotar med olika modersmål. Läraren pratar med gruppen om vad Nalle gör tillsammans med de andra maskotarna och att maskotarna talar olika språk. Läraren leder ämnet framåt genom att berätta att man förutom finska också talar svenska, samiska och många andra språk i Finland. Läraren presenterar de bekanta maskotarna genom att säga till exempel "Han talar svenska. Svenska är ju det andra stora språket i Finland."
- Läraren leder in diskussionen på en ny maskot som har dykt upp och berättar om Nalle som var alldeles till sig i morse när läraren kom till skolan för att Nalle hade fått en ny kompis. Läraren tar fram det nya kramdjuret, Lili*. Nalle och Lili pratar med varandra och det kommer fram att Lili talar något annat språk än Nalle. Gruppens uppgift blir att gissa vilket språk det är fråga om. Läraren hjälper diskussionen framåt genom att ge tips, till exempel genom att fråga hur många av barnen i gruppen som talar det här språket.
- Aktiviteten avslutas när mysteriet är löst. Maskotarna är också med i den övriga undervisningen och eleverna kan använda dem till exempel som läskompisar.
- Exempelaktiviteten genomfördes i en nybörjarundervisningsgrupp. Aktiviteten passar i både större och mindre grupper.

Verksamhetsmodellen:

- Skolgemenskapen uppmuntrar flerspråkighet och försöker lyfta fram olika språk som en del av skolans vardag och verksamhet.

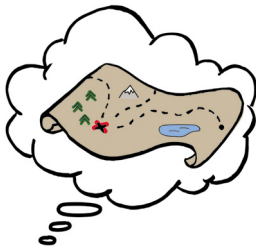
* Maskotens namn har bytts ut i beskrivningen.

Kompass – Verksamhetens principer

Den beskrivna aktiviteten lämpar sig särskilt väl för språkmedveten undervisning i flerspråkiga grupper. Aktiviteten i exemplet genomfördes i en flerspråkig grupp inom nybörjarundervisningen. Via aktiviteten kan flera olika språk som talas i gruppen uppmärksammas och lyftas fram. Aktiviteten ökar barnens upplevelse av delaktighet och stöder flerspråkighet och språkmedvetenhet som en del av skolans vardag. Aktiviteten kan också användas för att bygga upp interaktionen i gruppen och få medlemmarna i gruppen att lära känna varandra.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Maskotarna kan följa med klassen från en årskurs till nästa. Maskotarna kan till exempel användas i behandlingen av olika teman.
- Det är bra att se till att alla språk som förekommer i gruppen lyfts fram i tur och ordning i form av en maskot under aktiviteten.
- Maskotarna kan användas i olika situationer under skoldagen (t.ex. som inledning eller avslutning på dagen, vid lunchen). Maskotarna kan också användas i genomgången av olika ämnesinnehåll såsom räkning eller begrepp.

Flerspråkiga maskotar - Översättning: Lingvia Translations.

Monikieliset puhekuplat

Avainsanat:

oppimisympäristö, monikielisyys, kasvatusyhteistyö

Toiminnan tarkoitus:

Monikielisen oppimisympäristön luominen ja yhteisön kieliresurssien hyödyntäminen vuorovaikutuksessa.

Aktiviteetin kehittäjä:

Susan Helldén-Paavola,
Kukkumäen päiväkot

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Mahdollisuutta kiinnittää materiaalia seinille.
- Yhteistyötä perheiden kanssa heidän osaamiensa kielten esiin tuomiseksi.

Askel polulla – Aktiviteetti ja yhteisön toimintatapa

Päiväkodissa ryhmätilan oveen on kiinnitetty eri maiden lippuja ja puhekuplia, joihin perheet saavat käydä kirjoittamassa vuorossa olevan fraasin kotikielillään / osaamallaan kielellä. Lisäksi samat fraasit on kirjoitettu kaksikielisessä toiminnassa käytettävillä kielillä. Esimerkiksi ennen joulua ryhmän ovesa on ollut ”Hyvää joulua!” kirjoitettuna eri kielillä, ja vuoden alussa ”Hyvää huomenta!”. Eri kielillä kirjoitetut fraasit auttavat ryhmän aikuisia käyttämään näitä ilmaisia arjessa ja tuovat samalla näkyville yhteisön kielitaitoa.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Kielten näkyville laittamista oppimisympäristöön voidaan hyödyntää lasten kotikielten esiin tuomisessa ja se voi auttaa niiden ottamisessa mukaan toimintaan. Lisäksi kielten näkyville laittamista voidaan käyttää muistin tukena myös muissa opeteltavissa kielissä, kuten kielirikasteisen toiminnan kautta opittavien kielten tukena. Sanojen ja fraasien kirjoittaminen eri kielillä ennen kaikkea muistuttaa aikuisia käyttämään näitä kieliä toiminnassa. Eri kielten näkeminen kirjoitettuna voi kuitenkin myös auttaa lapsia tiedostamaan kielten eroja ja vertailemaan niitä. Tällöin kielitietoisuus kehittyy ja lapsi hyötyy siitä, vaikka hän ei osaisikaan vielä lukea.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Toteutuksessa kannattaa harkita tarkkaan eri kielten yhdistämäistä maiden lippuihin, sillä tämä voi joidenkin kielten kohdalla olla hyvin sensitiivinen aihe, eikä se välttämättä aina myöskään kuvaa sitä, missä kaikkialla kieltä puhutaan. Aktiviteetin voi hyvin toteuttaa myös ilman lippuja laittamalla pelkät puhekuplat tai puhekuplat ja kielten nimet kirjoitettuna.
- Kouluikäisten lasten kanssa toimiessa lapset voivat itse kirjoittaa fraaseja osaamillaan kielillä.
- Koulussa päivä voidaan lopettaa niin, että opettaja asettuu seisomaan luokan oven eteen, ja voidaan tervehtiä käyttäen eri kieliä, fraaseja tai vaikkapa eleitä. Tehtävässä voidaan käyttää lasten kotikieliä ja muitakin luokassa osattuja kieliä.
- Kouluikäisten lasten kanssa voidaan nimetä myös muita asioita, kuten luokasta löytyviä esineitä.

Flerspråkiga pratbubblor

Nyckelord:

lärmiljö, flerspråkighet, fostringssamarbete

Verksamhetens syfte:

Skapa en flerspråkig lärmiljö och utnyttja gruppens språkresurser i interaktionen.

Utvecklare av aktiviteten:

Susan Helldén-Paavola,
Kukkumäki daghem

Ryggsäck – Resurser som behövs

- Möjlighet att sätta upp material på väggarna.
- Samarbete med familjerna för att lyfta fram alla språk som familjerna kan.

Steg för steg – Aktivitet och verksamhetsmodellen

På dörren till daghemmets grupp rum har olika länders flaggor och pratbubblor satts upp. Familjerna får skriva in den fras som gäller i pratbubblorna på sitt hemspråk eller på det språk som de kan. Samma fraser har skrivits på språken som används i den tvåspråkiga verksamheten. Det stod till exempel "god jul" på gruppens dörr före jul på olika språk och "god morgon" i början av året. Fraserna på de olika språken hjälper de vuxna i gruppen att använda uttrycken i vardagen och lyfter samtidigt fram gruppens språkkunskaper.

Kompass – Verksamhetens principer

Språken görs synliga i lärmiljön för att lyfta fram barnens hemspråk, vilket i sin tur kan göra det enklare att ta med språken i verksamheten. Då språken görs synliga kan detta också fungera som stöd för minnet vid inläringen av andra språk, till exempel som stöd för språken i en språkberikad verksamhet. Ord och fraser som finns upphängda på olika språk påminner framför allt de vuxna om att använda språken i verksamheten. När barnen ser hur olika språk skrivs hjälper det dem att bli medvetna om skillnaderna mellan språken och att jämföra språken. Detta utvecklar barnens språkmedvetenhet och det har barnen nytta av även om de inte ännu kan läsa.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Det gäller att tänka sig för innan man kombinerar olika språk med olika länders flaggor. Det här kan vara mycket känsligt när det kommer till vissa språk, och en flagga visar inte heller nödvändigtvis alltid var ett språk talas. Det går lika bra att genomföra aktiviteten utan flaggor med bara pratbubblor eller med pratbubblor och namnen på språken.
- Barn i skolåldern kan skriva fraserna själva på de språk som de kan.
- I skolan kan dagen avslutas till exempel med att läraren ställer sig vid dörren och så hälsar alla på varandra genom att använda olika språk, fraser eller varför inte också gester. Barnens hemspråk och andra språk som eleverna i klassen behärskar kan användas i uppgiften.
- Med barn i skolåldern kan också annat namnges såsom föremål som finns i klassrummet.

Numerot kirjoitettuna monella eri kielellä

Avainsanat:

monikielisyys, oppimisympäristö, multimodaalisuus, matemaattiset taidot

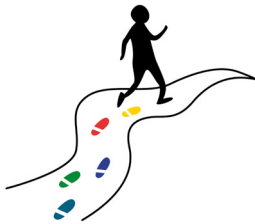
Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on monikielisen oppimisympäristön luominen ja yhteisön kieliresurssien hyödyntäminen vuorovaikutuksessa.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Mahdollisuutta kiinnittää oppimisympäristöön materiaalia.
- Taitoa kirjoittaa eri kieliä tai selvittää niiden kirjoitusasua, tai pyytää esimerkiksi lasten vanhempia kirjoittamaan numeroita.
- Aiheeseen liittyviä kuvia (löydettävissä esimerkiksi nettisivustoilta, kuten papunet).

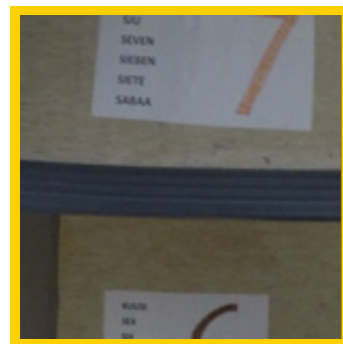

Askel polulla - Aktiviteetti ja yhteisön toimintatapa

Monikielisessä päiväkotiryhmässä on pyritty nostamaan esiin eri kieliä myös päiväkodin tiloissa. Seinille on kirjoitettu sekä numeroiden nimet eri kielillä ja niiden vieressä on numeromerkit sekä kuvat, jotka kuvastavat lukumäärää (kuva 1). Eri kielillä kirjoitetut numerot muistuttavat ryhmän aikuisia eri kielillä laskemisesta. Portaisiin on samalla tavalla laitettu numeromerkki sekä numero kirjoitettuna usealla eri kielellä, jotta lapset voivat portaita kävellessään laskea portaita haluamallaan kielellä (kuva 2).

Kuva 1.

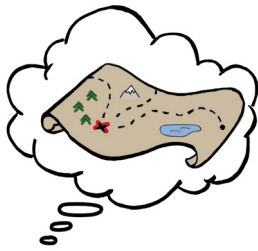
Kuva 2.

Portaisiin liimattuja numeroita on käytetty sekä portaiden laskemiseen etu- ja takaperin että yksinkertaisten laskutoimitusten tekemiseen. Laskutoimituksia miettiessään lapset ovat voineet kokeilla mihin numeroon he päätyvät lisätesään tai vähentäessään tietyn verran.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Kielten laittamista näkyville oppimisympäristöön voidaan hyödyntää lasten kotikielten esiin tuomiseen ja se voi auttaa niiden ottamisessa mukaan toimintaan. Lisäksi kielten laittamista näkyville voidaan käyttää muistin tukena myös muissa opeteltavissa kielissä, kuten kielisuihkutuksessa opittavien kielten tukena. Sanojen ja numeroiden kirjoittaminen eri kielillä ennen kaikkea muistuttaa aikuisia näiden kielten käyttämisestä toiminnassa. Eri kielten näkeminen kirjoitettuna voi kuitenkin myös auttaa lapsia tiedostamaan kielten eroja ja vertailemaan niitä, jolloin kielitietoisuus kehittyy ja lapsi hyötyy siitä, vaikka hän ei osaisi vielä lukeakaan.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Kehitysideana: numerot ja sanat voisivat aina olla myös alkuperäisellä kirjoitustavalla (esim. arabialaisilla aakkosilla) kirjoitettuna, vaikka ne olisivat sen lisäksi myös opettajan muistin tueksi kirjoitettu toisellakin tavalla.
- Eriyttäminen: eri lasten kanssa toiminnassa voi käyttää niitä kieliä, jotka kyseiselle lapselle ovat olennaisia.
- Vastaavat aktiviteetit sopivat niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetukseenkin. Laskemaan opetteluun yhteydessä tai yhteisenä kertauksena voidaan lapsille antaa avoin mahdollisuus laskea omalla äidinkielellään. Ne lapset, jotka haluavat, saavat toimia laskijoina niin, että lapsi laskee edellä ja muu ryhmä toistaa perässä. Opettaja voi tukea ja helpottaa laskemista mm. näyttämällä sormilla, missä numerossa ollaan menossa. Lapset auttavat muita ääntämisen harjoittelussa. Eri tunneilla voidaan ottaa mukaan eri kieliä sen mukaan, ketkä lapsista haluavat milloinkin laskea. Samalla voidaan pohtia myös mm. Sitä, miltä numerot eri kielillä kuulostavat tai millaisia erilaisia äänneitä eri kielissä on.

Small paper technique kirjoittamisen harjoitteluun

Avainsanat:

lukivalmiudet, kielitietoisuus, ongelmanratkaisu

Toiminnan tarkoitus:

Tukea kirjoittamisen ja lukemisen opettelua vieraalla kielellä.

Aktiviteetin kehittäjä:

Ilona Leimu,
Hollihaan koulu

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Paperilappuja.
- Pieni kori, johon laput laitetaan.

Askel polulla - Aktiviteetit

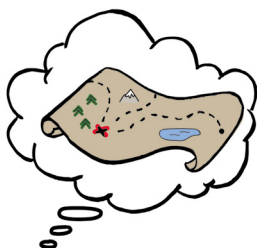
Esimerkkiaktiviteettia toteutetaan englannin 2. luokan kielikylvyssä. Opettaja käyttää *small paper technique* -menetelmää kirjoittamisen harjoitteluun esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa oppilas kirjoittaa vapaasti ja häntä mieltiyttää jonkin sanan oikeinkirjoitus tai sanan kirjoittaminen tuntuu hankalalta.

Pienestä korista otetaan paperilappu, johon oppilas saa yrittää kirjoittaa sanan. Opettaja voi ohjeistaa muun muassa sanomalla: "Try writing it on this small paper first." Oppilas saa yrittää kirjoittaa sanan, minkä jälkeen sanaa aletaan tutkia yhdessä ja huomioidaan jo oikeille paikoille löytäneet kirjaimet. Opettaja johdattelee pohtimaan oikeinkirjoitusta: "Yes, this [letter] is just right, let's take a look." Hän piirtää viivoja sanan alapuolelle niin, että sanan jokaista kirjainta varten on yksi viiva. Oikeat kirjaimet laitetaan omille paikoilleen ja opettaja auttaa oppilasta löytämään oikean kirjoitusasun.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Opettaja kertoo, että toiminta vaatii välillä aikaa, mutta se auttaa oppilaita ymmärtämään, miten sanoja rakennetaan. Huomion kiinnittäminen oikeisiin kirjaimiin auttaa lasta huomaamaan omaa osaamista ja rakentamaan sen päälle uusia taitoja. Aktiviteetti auttaa lapsia kirjoittamisen harjoittelussa ja kehittää luku- ja kirjoittamisvalmiuksia.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Aktiviteetti soveltuu myös muiden kielten opetukseen, esi- ja alkuopetukseen sekä esim. äidinkieleen kirjoittamisen opettelemisen tueksi.
- Jos moni oppilas tarvitsee samaan aikaan apua, lapsia voi rohkaista myös ensin pohtimaan asiaa pareittain ja sen jälkeen vasta opettajan kanssa, jolloin yhteinen pohdinta voi auttaa lapsia pääsemään eteenpäin sanan kirjoitusasun pohdinnassa.

Avainsanat:

kielitietoisuus, tarinnallisuus, sanaston oppiminen, moniaistisuus

Toiminnan tarkoitus:

Aktiviteetin tarkoituksena on kehittää kielitietoisuutta riimien, tarinallisuuden ja käsitteiden harjoittelun kautta.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Tunnekortit.
- Loru ja tarina käsiteltävään aiheeseen liittyen (tässä tapauksessa kyseessä oli tarina tipusta/kanasta).
- Tipuhahmoja tai muita tarinaan sopivia pieniä hahmoja.
- Mahdollisesti myös aiheeseen liittyvä askartelu, jonka tiimoilta voi jatkaa keskusteluja aiheen ja käsitteiden parissa.

Askel polulla – Aktiviteetti

Aktiviteetti on alun perin havainnoitu kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa 3-5-vuotiaiden ryhmässä pienryhmätilanteessa, jossa oli viisi lasta ja yksi varhaiskasvatuksen opettaja.

Toimintatuokio alkaa aamupiirillä. Opettaja toivottaa lapsille hyvää huomen-ta sanallisesti ja viittomakieltä käyttäen. Hän näyttää lapsille tunnekortteja ja esittää jokaiselle lapselle vuorollaan laulun muodossa kysymyksen: *"Miten voit sä tänään, mikä on sun tunne tänään?"* Jokainen lapsi saa vuorollaan näyttää korteista, mikä hänen tunteensa on ja kertoa, miksi hänellä on sellainen tunne. Varhaiskasvattaja kommentoi lasten tunteita myönteisellä ja empaattisella tavalla. Myös varhaiskasvattaja itse kertoo oman tunteensa. Tämän jälkeen otetaan loru samalla taputtaen:

"Kerro kerro ystävä hoi, mikä on sun nimesi ja kuinka se soi."

Lorun tarkoituksena on, että jokainen lapsi kertoo oman nimensä ja taputtaa nimessä olevat tavut. Lorun jälkeen opettaja kehuu lapsia siitä, kuinka he osasivat taputtaa nimessään olevat tavut.

Tämän jälkeen opettaja alkaa piirtää pienelle tussitaululle kuvaa vaihe vaiheelta kertoen samalla tarinaa lorun muodossa ja piirtäen lorun mukaan tipua vaihe vaiheelta. Hän piirtää aina sen kuvan, josta lorusssa puhuttiin. Kun kuva alkaa hahmottua, lapset saavat kertoa, mikä kuvaan muodostuu (tipu/kana).

Piirtämisen jälkeen opettaja kertoo tarinan kanasta. Opettaja käyttää tarinassa erilaisia äänensävyjä, eläytyy tarinaan ja painottaa tiettyjä ääniteitä. Esimerkiksi lauseessa *"Rouva kananen oli iloinen"* opettaja painottaa r-äänettä ja hymyilee korostetusti sanoessaan iloinen. Tarinassa olevia tipuja hän havainnollistaa tipuhahmoilla, jotka ovat erikokoisia, minkä kautta opettaja kuvaa kanan kasvamista.

Tarinassa kana lähtee matkalle, ja lapset saavat keksiä, minne. Yksi lapsista keksii, että kana lähtee Kiinaan ja Espanjaan¹, maihin muuttaneiden päiväkotikavereiden luo. Opettaja käyttää tarinassa riimipareja, kuten *"Onhan näitä tipuja somia, kanaemon ihan omia."* Eläytyessään kanaemon rooliin hän puhuu ikään kuin kaakattaen. Tarinan lopussa opettaja asettelee tipuja lattialle lasten eteen ja tiput lasketaan yhdessä. Jokainen lapsi saa valita yhden tipun ja ottaa sen käteensä.

¹ Maiden nimet vaihdettu.

Seuraavana tehtävänä on, että lapset vievät tipun opettajan kertomaan paikkaan. Opettaja sanoo alkuun aina: "Otapä tipu ja laita se...", jonka jälkeen tulee vuorotellen erilaisia paikkoja/käsitteitä, esimerkiksi maton alle, selän päälle, mahdollisimman korkealle. Opettaja painottaa puheessaan erityisesti sanaa/sanoja, jotka ilmaisevat paikkaa, johon tipu tulisi laittaa. Opettajan annettua ohjeita muutamia kertoja lapset saavat vuorollaan kertoa itse, mihin tipu laitetaan. Lapset käyttävät puheessaan spontaanisti samaa ilmaisua, jota opettaja käytti: "Otapä tipu ja laita se..." Opettaja antaa lapsille täsmällisesti konkreettista palautetta, kun he keksivät hyviä paikkoja. Sanallisen palautteen ohella hän myös antaa sanaton palautetta esimerkiksi näyttämällä peukkua ja hymyilemällä. Leikin jälkeen hän esittelee askartelemansa tipun ja kysyy lapsilta riimipareja: "Mikä tämä on, onkohan se Sipu?" Lapset vastaavat "Tipu." Sipu on tipu, joka aiemmin esiintyi opettajan kanatarinassa. Tämän jälkeen opettaja kertoo ja havainnollistaa tipulla seuraavaa tehtävää, jossa lapset askartelevat omat pääsiäistiput.

Tipuja askarreltaessa opettaja käyttää edelleen käsitteitä, kuten alle, viereen, päälle. Hän käyttää kieltä monipuolisesti ja havainnollisesti esimerkiksi eleiden ja osoitusten kautta sekä rohkaisee lapsia vuorovaikutukseen esimerkiksi kyselemällä heidän lomasuunnitelmiaan tai juttelemalla heidän kanssaan heidän toistään.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

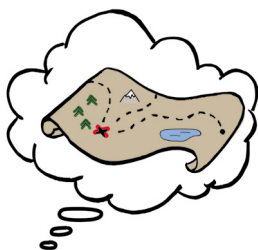
Opettaja käytti rikasta ja monipuolista kieltä sekä monipuolisesti erilaisia äänenpainoja ja sanojen ja äänneiden painotuksia, mitkä edistävät kielitietoisuuden herättelemistä ja huomion kiinnittämistä kieleen ja sen eri piirteisiin. Myös riittävä sekä huomion kiinnittäminen äänneisiin ja tavuihin auttaa kielitietoisuuden kehittämisessä ja eläytyminen tarinaan ruokkii samalla myös mielikuvitusta. Sanaton viestintä (eleet, ilmeet, ositukset jne.) sekä kuvat, leluhahmot ja piirtäminen tukevat ymmärtämistä. Nämä kaikki myös auttavat ylläpitämään lasten mielenkiintoa ja tarkkaavaisuutta.

Käsitteitä (*yllä, alla, korkealla jne.*) harjoiteltaessa lapset saivat harjoitella sekä ymmärtämistä ja ohjeen mukaan toimista, että käsitteiden ja ohjeiden tuottamista. Näiden käsitteiden käyttöä myös tietoisesti jatkettiin tuokion jälkeen sekä askartelutilanteessa että myöhemmin päivän aikana, mikä edistää käsitteiden oppimista. Tuokion alussa tehtävä tunneilmaisuharjoitus sekä lasten rohkaiseminen keskusteluun ja vuorovaikutukseen askartelun aikana kehittävät itseilmaisuksen taitoja ja kerronnallisen puheen kehittymistä.

Tarinan teemat antoivat lapsille myös mahdollisuuden pohtia ja työstää heidän omaan kokemusmaailmaansa liittyviä asioita, kuten päiväkotikavereiden muuttoa toisiin maihin.

Opettaja kiinnitti huomiota ja antoi palautetta positiivisista asioista lasten toiminnassa, luoden siten myönteisen ilmapiirin toimintaan ja rohkaisten lapsia kielenkäyttöön. Hän käytti erilaisia äänenpainoja tarinan lisäksi myös askartelussa ja arjen toiminnassa, mutta ei korottanut ääntään. Jos hänellä oli huomautettavaa lapsen toiminnassa, hän meni puhumaan lapsen lähelle ja käytti usein normaalia hiljaisempaa äänenvoimakkuutta.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Monikielisessä ryhmässä tunteita ja käsitteitä voi käydä myös lasten äidinkiellillä/kotikiellillä, jolloin käsitteiden yhdistyminen äidinkieleen tukee myös suomenkielisten käsitteiden oppimista. Lapsia voi esimerkiksi pyytää miettimään tai sanomaan omalla äidinkiellään, missä tipu kyseisellä hetkellä on (*maton alla, päällä, jonkun takana, korkealla*). Jos käsitteet ovat lapsille haastavia myös omalla äidinkiellään/kotikiellään, lasten vanhempia tai isompia sisaruksia voi pyytää avuksi.

- Kielten varhenuksessa tai kielirikasteisessa opetuksessa käsitteitä voidaan käydä läpi myös harjoiteltavalla kielellä. Lasten kielitaidosta riippuen myös muita toimintatuokion aktiviteetteja voidaan ottaa harjoiteltavalla kielellä, sillä esimerkiksi eleet, kuvat ja toiminnallisuus tukevat myös uuden kielen ymmärtämistä.
- Käsitteiden harjoitteluaktiviteettia on helppo soveltaa teeman mukaan värejä harjoiteltaessa voi pyytää lapsia laittamaan hahmon tietyn värin päälle tai koskettamaan tiettyä väriä. Eri materiaaleihin liittyviä sanoja harjoiteltaessa voidaan koskettaa jotain puusta, lasista, kivistä, pehmeää, kovaa, sileää jne. Vain mielikuvitus on rajana.
- Kun tehtävä alkaa sujua, lisähaastetta voidaan tuoda niin, että paikan lisäksi opettaja kertoo, kuinka monta tipua sinne tulee laittaa (esim. kaksi tipua pöydän päälle ja kolme tipua oven taakse).
- Opettaja voi myös asetella tipuja tilassa eri paikkoihin, ja lapset saavat etsiä niitä. Kun tiput ovat löytyneet, käydään läpi, missä kunkin lapsen valitsema tipu on.

Vettä kengässä -leikin sovellus

Avainsanat:

kielitietoisuus, ongelmanratkaisu, lukivalmiudet

Toiminnan tarkoitus:

Toiminnan tarkoituksena on kielitietoisuuden ja lukivalmiuksien harjoittelu. Aktiviteetti voi toimia myös sanojen kertaamiseen.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Perinteisesti tarvitaan jakotila, mutta tarvittaessa aktiviteetti voidaan toteuttaa myös ilman sitä.
- Toimii parhaiten pienen ryhmän kanssa, jolloin odotteluaikaa ei tule liian paljon.
- Jos leikkiä leikitään eskareiden tai ykkösluokkalaisten kanssa, aikuisella tulee olla aikaa auttaa lapsia tarpeen mukaan sanojen ja tavujen pohdinnassa.

Askel polulla - Aktiviteetti

Vettä kengässä -leikkiä on leikitty kielikylpypäiväkodissa yhdyssanasovelluksella. Toisella parista on ollut yhdyssanan alkuosa ja toisella loppuosa, ja lasten on pitänyt löytää itselleen oikea pari.

Myöhemmin leikkiä on vaikeutettu ja otettu tavuja niin, että toisella parista on sanan alkutavu ja toisella lopputavu ja lasten pitää löytää oikea pari. Esimerkiksi toisella lapsella on *bas-* ja toisella *-tu*, ja kun he löytävät oikean parin, tulee *bas-tu*.

Lopuksi kaikki sanat luetaan vielä yhdessä ääneen lapsilla olevista lapuista.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Aktiviteettia voidaan käyttää kielitietoisuuden ja lukivalmiuksien harjoitteluun. Sanoina on hyvä olla sellaisia sanoja, jotka ovat lapsille jo entuudestaan tuttuja. Leikki voi toimia myös harjoiteltujen sanojen kertamiseen.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Soveltaminen isommille lapsille: jos lapset osaavat jo lukea ja eivät tarvitse niin paljon tukea tehtävän tekemiseen, voivat he vettä kengässä -periaatteen sijaan myös etsiä pareja kaikki samaan aikaan, jolloin tehtävä käy nopeammin.
- Tehtävää voi soveltaa myös äidinkielen tunnille tai kielten tunnille kielitietoisuuden tai sanaston harjoitteluun.
- Edistyneemmille ja vanhemmille oppijoille tehtävää voidaan soveltaa kokeilemalla erilaisia lappupareja ja eri aiheita, esim. maa-pääkaupunki, substantiivi-artikkeli, verbi-taivutusryhmä.
- Tehtävää voi soveltaa myös eri oppiaineisiin, kuten matematiikkaan, jossa laput voivat muodostaa vastauksen vaikkapa yhteenlaskutehtävälle.

Äännetietoisuusleikki

Avainsanat:

kielitietoisuus, äänneet, lukivalmiudet

Toiminnan tarkoitus:

Harjoitella äännetietoisuutta ja kehittää lukivalmiuksia leikkilisen tehtävän avulla. Lisäksi samalla harjaantuvat luokittelutaidot sekä ylä- ja alakäsitteiden hahmottaminen, kun esineiden yhtäläisyyksiä ja eroja pohditaan monesta eri näkökulmasta.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Erilaisia tavaroita, joista osa alkaa keskenään samalla alkukirjaimella; tavarat järjestetään kolmen tavarän sarjoihin, jossa aina kahdella tavaralla on sama alkukirjan (esim. *äpple, bil, bok*).
- Kangaspussi.

Askel polulla - Aktiviteetti

Alkuperäinen aktiviteetti on havainnoitu varhaiskasvatuksessa ruotsin kielikyllyn eskariryhmässä tilanteessa, jossa mukana oli puolet eskareista.

Opettajalla on mukanaan kassallinen pieniä esineitä sekä kangaspussi jonka läpi pystyy tunnustelemaan niitä. Opettaja näyttää ensin mallia siitä, mitä tehdään. Hän laittaa pussiin kolme esinettä kerrallaan ja näyttää, miten esineitä voi tunnustella ensin pussin ulkopuolelta ja sitten sen sisältä esineitä katsomatta. Sen jälkeen voi yrittää arvata, mistä esineistä on kyse. Samalla hän kertoo ruotsiksi, mitä hän tekee ja miten hän yrittää arvata esineitä. Tämän jälkeen hän ottaa esineet pussissa kaikkien nähtäville ja ne nimetään yhdessä ruotsiksi "penna, krita, kloss", jonka jälkeen opettaja kysyy lapsilta ruotsiksi, mitkä

niistä kuuluvat yhteen ja mitkä alkavat samalla alkukirjaimella. Lapset saavat vastata suomeksi tai ruotsiksi ja opettaja toistaa lasten vastauksen aina ruotsiksi. Saman alkukirjaimen lisäksi pohdittiin myös, mitä muuta yhteistä tavaroilla voi olla. Esimerkiksi sekä kynällä että liidulla voi piirtää ja molemmat ovat piirustusvälineitä.

Tämän jälkeen opettaja laittaa aina kolme esinettä kerrallaan kangaspussiin niin, että lapset eivät näe niitä. Sen jälkeen yksi lapsi saa vuorollaan kokeilla arvata esineitä tunnustelemalla niitä kangaspussista. Aina tunnistaessaan esineen lapsi ottaa sen ulos pussista ja näyttää sen muille. Lapsia kannustetaan nimeämään tavaroita ruotsiksi, mutta myös heidän suomenkieliset vastaukset hyväksytään ja niistä annetaan positiivista palautetta. Lapsia kehoitetaan myös miettimään tavaroiden nimiä ruotsiksi ja opettaja antaa tarvittaessa lapselle vihjeen siitä, mikä sana voisi olla ruotsiksi (esim. alkuäänteen tai selittää sanan). Jos lapsi ei muista/tiedä sen nimeä, opettaja kertoo sen. Kun lapsi on tunnistanut kaikki esineet ja ottanut ne ulos pussista, ne vielä nimetään yhdessä ruotsiksi ja opettaja kannustaa lasta miettimään mitä yhteistä niillä voisi olla. Opettaja kehuu lasta aina, kun tämä keksii jonkun yhtäläisyyden esineiden välillä riippumatta siitä, onko kyseessä sama alkukirjain vai jokin muu yhtäläisyys. Jos lapsi keksii ensin alkukirjaimen liittyvän yhtäläisyyden, opettaja kannustaa myös pohtimaan muita mahdollisia yhtäläisyyksiä ja päinvastoin, jos lapsi keksii ensin muun yhtäläisyyden, häntä kehoitetaan pohtimaan myös, mitkä esineet alkavat samalla kirjaimella. Esimerkiksi sanoista *nalle*, *nyckel* ja *docka* pohditaan sitä, että alkukirjainten perusteella *nalle* ja *nyckel* kuuluvat yhteen, mutta myös *nalle* ja *docka* voivat kuulua yhteen sen perusteella, että molemmat ovat leluja.

Esimerkkejä esinekolmikoista:

- sax, socka, tejp
- tärning, banan, tåg
- vante, morot, mössa
- halsband, kopp, häst
- äpple, bil, bok

Esineitä on niin paljon, että kaikki lapset saavat vuorollaan tunnustella esineitä, arvata ja nimetä niitä sekä miettiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Jos lapset vaikuttavat tarvitsevan taukoa aktiviteettiin, väliin voidaan ottaa esimerkiksi laululeikki tai muu pieni väliaktiviteetti, jossa lapset pääsevät liikkumaan.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

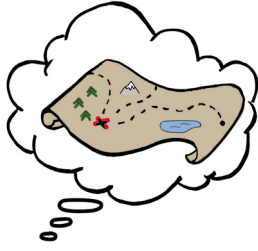

Tavaroiden nimeäminen auttaa kertaamaan sanavarastoa ja myös oppimaan uusia sanoja, jos mukana on esineitä, joiden nimiä lapset eivät tiedä tai muista ruotsiksi. Sanojen alkukirjainten pohtiminen kehittää kielitietoisuutta ja lukivalmiuksia. Lisäksi päättelytaidot, ylä- ja alakäsitteet sekä luokittelutaidot harjaantuvat, kun pohditaan yhtäläisyyksiä ja eroja. Tavaroiden tunnusteleminen ja arvaaminen tuo kokemuksellisuutta ja mielenkiintoa tehtävään. Oman vuoron saaminen antaa jokaiselle lapselle rauhan pohtia itse asiaa, mutta jos tästä tulee lapselle liikaa paineita tehtävän voi tehdä myös yhdessä koko ryhmän kanssa niin, että kuka tahansa saa vastata joka keksii sanan tai yhtäläisyyden. Jos tehtävää tehdään vuorotellen, muitakin lapsia on hyvä kannustaa miettimään hiljaa mielessään yhtäläisyyksiä ja eroja ja pyytää tarvittaessa auttamaan kaveria.

Kielikylvyille tyypilliseen tapaan opettaja käyttää vain ruotsia lasten kanssa ja tukee ruotsin ymmärtämistä tarvittaessa esimerkiksi eleillä, ilmeillä, esineiden näyttämällä ja esimerkin/mallin näyttämällä. Lapsia myös kannustetaan käyttämään ruotsia, mutta heillä on vapaus vastata myös suomeksi.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Samantyyppisen tehtävän voi toteuttaa suomeksi esimerkiksi suomenkielisen tai monikielisen eskariryhmän kanssa kielitietoisuuden ja lukivalmiuksien harjoittelussa.
- Samantyyppistä tehtävää voi hyödyntää myös kielten varhenuksessa, tällöin käytettävän kielen määrää on syytä sopeuttaa lasten kielitaidon tasoon niin, että pohditaan etukäteen, kuinka paljon lapsille uutta kieltä käytetään esimerkiksi ohjeissa ja miten ymmärtämistä tuetaan.
- Monikielisessä tai kaksikielisessä ryhmässä voidaan myös pohtia sitä, miten eri kielillä sanat alkavat eri kirjaimilla ja voi olla, että vaikkapa suomeksi tietyt esineet kuuluvat alkukirjaimen perusteella yhteen (esim. kukka, kello ja auto) ja ruotsiksi taas toiset sanat (blomma, klocka, bil). Näin metakielellinen tietoisuus kehittyy.
- Tehtävä voidaan tehdä myös erilaisissa tiloissa ja tilanteissa: esimerkiksi ulkona voidaan etsiä ja kerätä erilaisia asioita ja pohtia yhdessä, millä kirjaimella sanat alkavat ja mitkä niistä kuuluvat yhteen. Vaihtoehtoisesti kielikasvattaja voi sanoa jonkin kirjaimen, ja lapset etsivät kirjaimella alkavan asian tai esineen ympäristöstään. Etsityjä asioita voidaan myös luokitella niitä yhdistävien tekijöiden perusteella ylä- ja alakategorioihin.
- Tehtävää voidaan soveltaa myös muihin konteksteihin ja eri-ikäisille oppijoille: pussista voi paljastua erikokoisia esineitä (vertailu), erilaisia avaruudellisia muotoja, erilaisia pintoja ja materiaaleja (adjektiivien harjoittelu kohdekielellä), juhlapäiviin/vuodenaikoihin liittyviä esineitä. Esille tulleita esineitä voidaan lisäksi yhdistää laajempiin kokonaisuuksiin, tiettyyn toimintaan tai tilaan.

4. Kirjallisuus ja monilukutaito

Litteratur och multilitteracitet

Ideoita tarinan työstämiseen

Avainsanat:

tarinallisuus, multimodaalisuus, suullisen kielitaidon harjoittelu

Toiminnan tarkoitus:

Tavoitteena on tukea lasten ymmärtämistä ja kielen oppimista työstämällä tarinaa monipuolisesti eri tavoin. Näin sanavarasto harjaantuu ja tarinan ymmärtäminen paranee, ja lapset pääsevät työstämään monipuolisesti myös tarinassa käsiteltyjä teemoja.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Kuvakirja (havainnoidussa aktiviteetissa kyseessä oli kirja jäniksestä nimeltä Pricken; Marget Rey: Pricken).
- Käsinnukke tarinan päähenkilöstä (jäniksestä).
- Irralliset kuvat tarinan eri hahmoista, jotka voi kiinnittää seinälle.
- Piirustustarvikkeita.
- Tilaa ja aikaa esittää teatteriesitys/antaa lasten leikkiä kuvilla.

Askel polulla – Aktiviteetti

Aktiviteetti on alun perin havainnoinut ruotsin kielen kielikylpyopetuksesta viisivuotiaiden ryhmästä.

Edellisenä päivänä ryhmässä on luettu tarina jäniksestä nimeltä Pricken, ja tällä kertaa on tarkoitus kerrata tarinaa ja siihen liittyvää sanastoa sekä työstää sitä eri tavoin.

Lapset istuvat puolikaareissa ja opettaja istuu heidän edessään. Ennen varsinaisen työskentelyn aloittamista lauletaan ja leikitään laululeikki, jossa lapset pääsevät liikkumaan. Tämän jälkeen lapset istuvat paikalleen ja varhaiskasvatuksen opettaja lausuu runon ottaen samalla esiin pupukäsinuken arreararkusta.

Loru:

*Abra Kadabra
Hokus Pokus
Jag trolle fram ur mitt sagoskrin
sagan om en liten kanin
så prickig och fin
sätt dig nu ner
får du veta mer*

(Kirjasta Språklust genom sagor; Pricken s. 28)

Lapset saavat kokeilla pupukäsinukkea ja kertoa, miltä se tuntuu, ja varhaiskasvatuksen opettaja sanoo lasten suomeksi sanomia asioita ruotsiksi. Varhaiskasvatuksen opettaja myös kyselee lapsilta kanin ruumiinosia osoittamalla niitä käsinukesta ja kysymällä "Vad är det här?" Samalla hän osoittaa esimerkiksi kanin korvia tai kypäliä.

Lapset palaavat piiriin, kun he ovat saaneet koskettaa ja katsoa pupua lähempää, ja varhaiskasvatuksen opettaja alkaa muistella edellisenä päivänä luettua satua lasten kanssa kyselemällä heiltä kysymyksiä satun liittyen. Sadun keräämisessä apuna ovat myös seinällä olevat kuvat sadun hahmoista ja asioista,

ja tarinan edetessä niitä siirretään tarinan mukaisesti.

Ensin sadun hahmot kerrataan. Tämän jälkeen opettaja kysyy ruotsiksi lapsilta, mitä tarinassa tapahtui, osoittaen samalla hahmoja seinällä, siirrellen niitä tarinan etenemisen mukaan tai tehden apukysymyksiä:

"Hur kände han sig då?"

"Var han glad eller ledsen?"

Välillä opettaja myös kertoo pienen pätkän tarinasta ja kysyy siihen liittyvän kysymyksen osoittaen samalla kysymykseen liittyvää kuvaa seinällä tai näyttäen kirjasta kuvaa. Tarvittaessa hän tukee myös lasten ymmärtämistä eleillä tai ilmeillä sekä toistamalla tai sanomalla kysymyksen toisin sanoin tarvittaessa. Lapset vastaavat kysymyksiin usein suomeksi, jolloin opettaja vahvistaa vastauksen sanomalla *"Ju"* tai *"Ja"* (joo,kyllä) ja sanomalla lapsen suomeksi sanoman asian ruotsiksi. Lapset vastaavat välillä myös ruotsiksi, esimerkiksi kysyessä, miltä jostakin tuntui.

Tarinassa toistuvia teemoja ovat tunteet ja niiden nimeäminen, erilaisuus ja samanlaisuus, yhdessä oleminen ja ystävyys sekä vuorokaudenajat.

Tarina päättyy kaikkien yhteisiin juhliin. Opettaja keskustelee lasten kanssa siitä, millaisia erilaisia nimityksiä ruotsiksi voi käyttää juhlista. Lopuksi lapset ja opettaja sanoivat yhdessä:

"Snipp snap slut, nu var sagan slut."

Näin heillä on ollut tapana tehdä aina sadun lopuksi.

Sadun jälkeen opettaja kehottaa lapsia hyppimään kuin jänikset: *"Hoppa som hararna."* Hän näyttää itse esimerkkiä. Lapset ja opettaja hyppivät hetken aikaa ja palaavat sitten paikalleen.

Tämän jälkeen opettaja ohjaa lapset joko piirtämään tai leikkimään teatteria. Lapset, jotka eivät olleet vielä edellisenä päivänä piirtäneet tarinaan liittyvää kuvaa, menevät piirtämään sitä. Muut jäävät leikkimään teatteria tarinan kuvien avulla tai itse esittäen tarinaa. Toinen varhaiskasvatuksen opettajista menee lasten kanssa piirtämään ja toinen leikkivien lasten kanssa samaan huoneeseen.

Piirtämistehtävä

Piirtämistehtävässä tarkoituksena on piirtää kuva Prickenin juhlista. Opettaja jakaa piirustuspaperit pöytiin ja ohjaa lapset istumaan. Hän näyttää kirjan kuvaa Prickenin juhlista ja kertoo, kuinka kaikki ovat siellä yhdessä. Tämän jälkeen hän ohjaa lapset kuvien kautta pohtimaan, mitä kaniinit voisivat syödä. Opettaja osoittaa kuvasta eri ruokia, kuten porkkanaa ja salaattia, ja nimeää niitä ruotsiksi. Piirtämisen lomassa hän myös kysyy välillä lapsilta kysymyksiä lasten piirustuksista. Lopuksi opettaja keskustelee lasten kanssa heidän piirtämistään kuvista ja auttaa lapsia laittamaan työt seinälle. Piirtämistilanteessa opettaja käyttää eleitä, näyttämistä, toistoa (*"Alla tillsammans, alla tillsammans"*) ymmärtämisen tukena ja kannustaa lapsia sanomaan asioita myös ruotsiksi: kun lapsi sanoo etsivänsä punaista kynää, opettaja kysyy, mikä se on ruotsiksi. Lisäksi hän myös sanoittaa lapsen kertomia asioita ruotsiksi.

Teatterin leikkiminen

Opettaja auttaa lapsia teatterileikin suunnittelussa esimerkiksi kyselemällä heiltä kysymyksiä ja juttelemalla heidän kanssaan tarinasta ja sen esittämisestä. Ymmärtämisen tukena hän käyttää paljon osoituksia ja eleitä. Lapset leikkivät ja esittivät tarinaa ensin seinällä olevilla kuvilla ja haluavat sen jälkeen näyttellä sitä itse. Varhaiskasvatuksen opettaja juttelee heidän kanssaan leikistä ja vastaa hyväksyvästi lasten suomeksi sanomiin asioihin. Keskustelu soljuu mukavasti niin, että lapset vastaavat yleensä suomeksi ja opettaja vastaa heille ruotsiksi, ja molemmat vaikuttavat ymmärtävän toisiaan. Yhdessä myös neuvotellaan sujuvasti esitykseen liittyvistä asioista, kuten esimerkiksi

seuraavasta katkelmasta voidaan huomata:

Yksi lapsista ilmoittaa kuuluvalla äänellä: *"Teatteri alkaa viiden tunnin päästä."*

Opettaja: *"Oj, fem timmar. Vi måste vänta jätte länge. Kanske det är hellre om fem minuter."*

Lapsi: *"Efter fem minuter."*

Lapset ja opettaja muistelevat yhdessä satua

Lapsi: *"Nyt on enää neljä minuuttia."*

Opettaja: *"Bara fyra minuter, oj, vad det blir spännande."*

Lapset myös neuvottelevat keskenään esityksen kielestä ja päättävät kertoa sekä suomeksi että ruotsiksi tarinaa. Opettaja auttaa lapsia silloin, kun he eivät muista tarinaa tai jotain ilmaisua ruotsiksi. Yksi lapsista haluaa myös kirjoittaa Pricken teater tussitaululle, ja opettaja auttaa häntä neuvomalla, mitä kirjaimia sanoihin tulee sekä kiinnittämällä lasten huomion siihen, että Pricken kirjoitetaan oikein.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

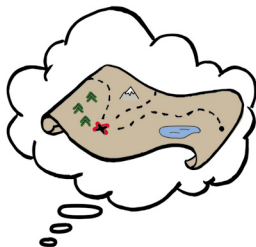
Varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät kielikylvyllä tyypilliseen tapaan pelkästään ruotsia lasten kanssa riippumatta siitä, millä kielellä lapsi puhuu tai vastaa. He kuitenkin huomioivat ja osoittavat arvostavansa lasten vastauksia riippumatta siitä, tulevatko ne suomeksi vai ruotsiksi. Opettajat sanoittavat ruotsiksi lasten toimintaa ja heidän sanomiaan asioitaan tukeakseen ruotsin kielen kehittymistä. He myös käyttävät runsaasti ymmärrystä tukevia keinoja puhuessaan ruotsia lapsille, esimerkiksi eleitä, ilmeitä ja osoituksia.

Tarinan kertaaminen yhdessä kysymysten kautta antaa lapsille mahdollisuuden muistella tarinan sisältöjä ja kerrata siihen liittyviä ilmaisuja. Lisäksi osa kysymyksistä tähtää tarinan sisältöjen syvempään tarkasteluun. Kuvat, eleet ja käsinukke tukevat kielen ymmärtämistä ja tarinan muistamista.

Tarinasta piirtäminen ja sen työstäminen leikkien ja näytellen antaa lapsille mahdollisuuden työstää tarinaa, siinä käsiteltyjä teemoja ja käytettyjä ilmaisuja monipuolisesti. Lisäksi se antaa mahdollisuuden laajentaa käsittelyä lähellä oleviin teemoihin, kuten siihen, mitä jänikset syövät, ja siten oppia lisää asioita.

Opettaja tukee myös lasten kielitietoisuutta kiinnittämällä lapsen huomion ruotsin kielessä tyypilliseen kirjoitusasuun, kun tämä haluaa kirjoittaa kyltin teatteria varten. Näin lapsen tietoisuus ruotsin kielelle ominaisesta kirjain-äänne-vastaavuudesta kehittyy.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Tarinoita voidaan työstää samalla tavalla, mutta suomeksi, myös yksikielisesti suomenkielisessä lapsiryhmässä tai monikielisessä ryhmässä. Monipuolinen työstäminen auttaa tarinan ymmärtämisessä ja sen teemojen käsittelyssä sekä uusien kielellisten ilmaisujen harjoittelussa.
- Kielen ymmärtämisen ja oppimisen tukemisessa käytetyt keinot (mm. osoitukset, ilmeet ja eleet, toisto, toiminnan sanoittaminen) sopivat monenlaisiin konteksteihin ja tilanteisiin kielen kehityksen edistämiseen myös suomen kielellä tai muulla opeteltavalla kielellä.
- Vanhempien lasten kanssa tarinaa voidaan työstää piirtämisen lisäksi esimerkiksi kirjoittamalla.
- Monikielisessä ryhmässä asioita voidaan nimetä myös lasten äidinkiellillä.

Idéer till bearbetning av en berättelse

Nyckelord:

storytelling, multimodalitet, träning av muntliga språkkunskaper

Verksamhetens syfte:

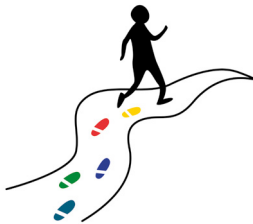
Målet är att stödja barnens förståelse och språkinläring genom att arbeta med en berättelse på många olika sätt. Detta tränar upp ordförrådet och förståelsen av berättelsen. Barnen får också möjlighet att arbeta på ett mångsidigt sätt med teman från berättelsen.

Ryggsäck – Resurser som behövs

- Bilderbok (i aktiviteten som beskrivs nedan användes en bok om kaninen Pricken; Margret Rey: Pricken).
- Handdocka för huvudpersonen i berättelsen (kanin).
- Bilder på figurerna i berättelsen som kan sättas upp på väggen.
- Rittillbehör.
- Utrymme och tid för en "teaterföreställning"/att låta barnen leka med bilderna.

Steg för steg – Aktivitet

Aktiviteten har ursprungligen använts i språkbadsundervisningen på svenska i en grupp för 5-åringar.

Dagen innan läste gruppen en berättelse om kaninen Pricken. Nu är det dags att repetera berättelsen och berättelsens ordförråd och att arbeta med berättelsen på olika sätt.

Barnen sitter i en halvcirkel och läraren sitter framför dem. Innan själva arbetet börjar sjunger och leker alla en sånglek, så att barnen får röra på sig. Efter det sätter sig barnen på sina platser och läraren inom småbarnspedagogik läser en ramsa. Läraren tar samtidigt fram en handdocka som ser ut som en kanin ur en skattkista.

Ramsa:

Abra Kadabra
Hokus Pokus
Jag trollar fram ur mitt sagoskrin
sagan om en liten kanin
så prickig och fin
sätt dig nu ner
så får du veta mer

(Ur boken Språklust genom sagorna; Pricken s. 28)

Barnen får prova kaninhanddockan och berätta hur den känns. Allt som barnen säger på finska återger läraren på svenska. Läraren ställer frågor till barnen om kaninens kroppsdelar genom att peka på en kroppsdel på handdockan och fråga "Vad är det här?" (till exempel öron, tassar osv.).

Efter att barnen har fått känna och titta närmare på kaninen går de tillbaka till halvcirkeln. Läraren börjar påminna barnen om sagan som de läste i går och

ställer frågor till barnen om sagan. Som stöd för repetitionen av sagan finns bilder på figurer och föremål ur sagan på väggen. I takt med att berättelsen återskapas flyttar läraren bilderna i rätt ordning enligt berättelsen.

Först repeteras figurerna i sagan (mamma, Pricken, lilla vit, moster osv.). Sedan frågar läraren på svenska vad som hände i berättelsen. Läraren pekar samtidigt på figurerna på väggen och flyttar på dem i takt med att berättelsen fortsätter eller ställer hjälpfrågor såsom "Hur kände han sig då?", "Var han glad eller ledsen?". Emellanåt berättar läraren en liten del av sagan och ställer frågor om den. Samtidigt pekar läraren på en bild på väggen som hör ihop med frågan eller visar en bild ur boken. Om det behövs stödjer läraren barnens förståelse till exempel med gester eller miner eller genom att omformulera frågan med andra ord. Barnen svarar ofta på frågorna på finska och läraren bekräftar svaret genom att säga "jo" eller "ja" och säga på svenska det som barnet sagt på finska. Ibland svarar barnen också på svenska (till exempel om de får frågan om hur någonting kändes).

Återkommande teman i berättelsen är känslor, att sätta namn på känslor, olikheter och likheter, att vara tillsammans, vänskap samt tiderna på dygnet.

Berättelsen slutar med en gemensam fest för alla och läraren diskuterar med barnen om vilka andra ord det finns på svenska för ordet fest. Avslutningsvis säger barnen och läraren tillsammans: "Snipp, snapp, snut, nu var sagan slut!" precis som de brukar göra när en saga är slut.

Efter sagan uppmanar läraren barnen att hoppa som harar genom att säga "Hoppa som harar" på svenska och själv visa hur de ska göra. Barnen och läraren hoppar en stund och sedan återvänder alla till sina platser.

Efter det ber läraren barnen antingen att gå och rita eller att spela teater. De barn som inte hade ritat en bild till berättelsen dagen innan fick gå iväg och göra det. De andra barnen stannade kvar för att spela teater antingen med hjälp av bilderna till berättelsen eller genom att själva framföra berättelsen. En lärare gick till ett annat rum med barnen som skulle rita och en annan lärare stannade kvar i samma rum som barnen som skulle spela teater.

Rituppgift

Uppgiften var att rita en bild på Prickens fest. Läraren lade ut ritpapper på borden och bad barnen sätta sig. Läraren visade en bild ur boken på Prickens fest och berättade att alla var där tillsammans. Efter det bad hen barnen att med hjälp av bilderna fundera på vad kaniner brukar äta. Läraren pekade på bilden på olika sorters mat (till exempel morot, sallad) och sa vad maten heter på svenska. Medan barnen ritade ställde läraren frågor till barnen om deras teckningar. Till sist pratade läraren med barnen om bilderna som de hade ritat och hjälpte barnen att hänga upp teckningarna på väggen. När barnen ritade använde läraren gester och upprepningar (till exempel alla tillsammans, alla tillsammans), pekade som stöd för förståelsen och uppmuntrade barnen till uttryck på svenska (om barnet sade sig leta efter en röd penna på finska, kunde läraren till exempel fråga vad det heter på svenska). Dessutom upprepade läraren det som barnet hade sagt på svenska.

Spela teater

Läraren hjälper barnen att planera teaterleken bl.a. genom att ställa frågor till dem och genom att prata med dem om berättelsen och hur den ska återges. Som stöd för förståelsen pekar läraren mycket och använder många gester. Barnen leker och återberättar sagan, först med hjälp av bilderna på väggen och sedan vill de själva spela teater. Läraren pratar med barnen om leken och svarar instämmande på allt som barnen säger på finska. Samtalet flyter på, barnen svarar för det mesta på finska och läraren på svenska och alla verkar förstå varandra. Läraren och barnen diskuterar obehindrat om sådant som har att göra med föreställningen, vilket också framgår av följande utdrag ur en diskussion:

Ett av barnen meddelar med hög röst på finska "Teatern börjar om fem timmar".

Läraren: "Oj, fem timmar. Vi måste vänta jättelänge. Kanske det hellre är om fem minuter."

Barnet (på svenska): "Efter fem minuter."

Barnen och läraren pratar om sagan tillsammans.

Barnet (på finska): "Nu är det bara 4 minuter kvar."

Läraren: "Bara fyra minuter, oj, vad det blir spännande."

Barnen funderar tillsammans på föreställningens språk och kommer fram till att de ska framföra sagan både på finska och på svenska. Läraren hjälper barnen, om de inte kommer ihåg sagan eller om de har glömt bort vad något uttryck heter på svenska. Ett av barnen vill skriva Pricken teater på tavlan och läraren hjälper barnet genom att säga vilka bokstäver som finns i orden. Läraren gör barnen uppmärksamma på att Pricken stavas med ck.

Kompass - Verksamhetens principer

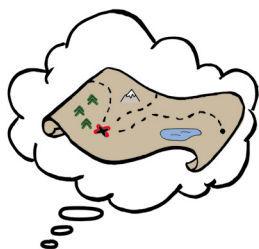
Lärarna inom småbarnspedagogiken använder enbart svenska när de pratar med barnen, vilket är typiskt för språkbad, oavsett vilket språk barnet talar eller svarar på. Lärarna uppmärksammar och visar att de värdesätter barnens svar oberoende av om svaren är på finska eller på svenska. Lärarna uttrycker barnens aktiviteter och det som barnen säger i ord på svenska för att stödja utvecklingen av det svenska språket. De använder många knep för att underlätta förståelsen när de talar svenska med barnen såsom gester, miner, tecken m.m.

Då man går igenom och repetera berättelsen med hjälp av frågor får barnen möjlighet att komma ihåg innehållet i berättelsen och repetera ord och uttryck som hör ihop med den. Syftet med en del av frågorna är dessutom att behandla innehållet i berättelsen på ett djupare plan. Bilderna, gesterna och handdockan gör det enklare att förstå språket och komma ihåg berättelsen.

När barnen ritar till berättelsen och arbetar med den genom lek och teater får de på ett mångsidigt sätt möjlighet att bearbeta berättelsen, berättelsens teman och uttryck som används i den. Dessutom ger detta möjlighet att behandla anknytande teman (till exempel vad kaniner äter) och på så sätt lära barnen mer.

Läraren stödjer barnens språkmedvetenhet genom att göra dem uppmärksamma på typisk svensk stavning när ett av barnen vill skriva en skylt till teatern. Barnens medvetenhet utvecklas i fråga om sambandet mellan bokstav och språkljud, vilket ju är utmärkande för svenska språket.

Under andra omständigheter - Tillämpning

- Det går att arbeta med berättelser på samma sätt men på finska i enspråkiga finska barngrupper eller på svenska i enspråkigt svenska barngrupper eller i flerspråkiga grupper. Det blir enklare att förstå berättelsen och dess teman när man arbetar med en berättelse på flera olika sätt. Samtidigt tränas nya ord och uttryck.
- Metoderna som användes för att underlätta förståelsen och inläringen av språket (bl.a. att peka, gester, miner, upprepning, att uttrycka handlingar i ord) passar i många slags kontexter och situationer för att främja den språkliga utvecklingen, antingen på finska, svenska eller på ett annat språk.
- Med äldre barn kan man arbeta med berättelsen till exempel genom att skriva, förutom genom att rita.
- I en flerspråkig grupp kan man fundera på vad saker och ting heter på barnens modersmål.

Kirjamaistelu

Avainsanat:

tarinallisuus, tekstitaidot

Toiminnan tarkoitus:

Aktiviteetin tarkoituksena on erityylyisiin kirjoihin tutustuminen ja lukemiseen innostaminen, kirja-arvion tekstityyppiin tutustuminen sekä mielipiteen ilmaisun harjoittelu.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Koulun kirjasto tai muu tila, joka on ilmapiiriltään miellyttävä.
- Mahdollinen yhteistyö kirjastonhoitajan kanssa.
- Toiminnassa tarvittava materiaali jokaiselle oppilaalle:
 - ▶ Menun kaltainen vihkonen, johon oppilaat kirjoittavat lyhyen kirja-arvion
 - ▶ Lautasliinan muotoinen pala paperia, johon oppilaat kirjoittavat reflektioitaan aktiviteetista
 - ▶ Kuvamoniste lautasesta, haarukasta ja veitsestä, johon oppilaat voivat kirjoittaa selvennystä vaativia sanoja.
 - ▶ Vihkonen, jossa on selitetty eri genrejen tyypilliset piirteet
- Huom. Tässä aktiviteetissa on käytetty valmiita materiaalia.

Askel polulla – Aktiviteetti

Opettaja on valmistellut koulun kirjastotilaa (yhdessä kirjastonhoitajan kanssa) sopivaksi aktiviteettiä varten. Tila on järjestetty ravintolan kaltaiseksi tilaksi, jossa pöydät on katettu tehtävissä tarvittavalla materiaalilla. Pöydät on katettu pöytäliinalla sekä koristeltu teemaan sopivasti kukilla. Kirjoja on valittu telineeseen, josta oppilaat pääsevät valitsemaan itselleen mieluisia kirjoja.

Aktiviteetin perusideana on, että oppilas ottaa esillä olevista kirjoista yhden, selailee sitä, lukee muutaman sivun ja kirjoittaa lyhyen arvion kirjasta ”menuun”. Menuussa on valmiina seuraavat kysymykset englanniksi, joihin oppilaat vastaavat lukemansa perusteella englanniksi:

- Kirjan genre
- Kirjan nimi
- Mitä pidät kirjan kannesta?
- Luettuasi muutaman sivun, mitä pidät kirjasta?
- Mitä kirjoittaja teki houkutellakseen sinua lukemaan kirjan?
- Lukisitko tämän kirjan?
- Arvosana

Oppilaat arvioivat yhteensä viisi kirjaa aktiviteetin aikana. Oppilaat tekevät tehtävää istuen pöydän ääressä, mutta nousevat hakemaan kirjaa. Opettaja kiertää tilassa ja pitää huolta ajasta aktiviteetin aikana. Kierrellessään tilassa hän kannustaa oppilaita keskusteluun kirjoista sekä kyselee oppilailta kysymyksiä lukemastaan englanniksi. Viiden tehdyn kirja-arvion jälkeen oppilailla on vielä hetki aikaa viimeistellä arvioitaan ja jakaa kokemuksiaan lukukokemuksistaan muiden kanssa. Tässä reflektoinnissa oppilaat käyttävät apuna pöydällä olevaa lautasliinaa, jossa on englanniksi reflektiokysymyksiä:

- Mistä pidit kirjamaistelussa?
- Piditkö sellaisesta kirjasta, josta et ajatellut pitäväsi?

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Tämä toiminta on toteutettu yläkouluikäisillä oppilailla, jotka ovat kaksikielises-
sä opetuksessa. Toiminnan kieli niin oppilailla kuin myös opettajalla oli englanti
koko aktiviteetin ajan.

Toiminnan aikana opettaja kysyy aktiivisesti oppilailta lukemastaan, mutta ei korjaa oppilaiden puhetta, vaan ennemminkin kannustaa kielen aktiiviseen käyttöön. Opettaja antaa tukea englannin kirjoittamiseen.

Oppilailla on vapaus valita heitä kiinnostavia kirjoja ja heitä kannustetaan keskustelemaan lukemastaan sekä opettajan että myös muiden oppilaiden kanssa.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Tehtävää voidaan soveltaa niin vieraiden kielten opetuksessa kuin myös suomen kielen opetuksessa.
- Aktiviteettia voidaan soveltaa eri-ikäisten ja eritasoisten oppijoiden kanssa oppilaiden kielitaito huomioiden.
- Opettaja voi soveltaa ja eriyttää tehtävää valitsemalla kirjastonhoitajan kanssa erilaisia kirjoja tehtävään.
- Kirjavalikoimaan voi ottaa myös kirjoja oppilaiden omilla kielillä.
- Opettaja voi päättää, millaista apua antaa oppilaille kirja-arvion kirjoittamiseen, esim. kuinka valmiita fraaseja tai apusanoja hän antaa tai kuinka laaja kirja-arvio on.

Kotitontun kirjeet

Avainsanat:

tarinallisuus, laaja-alainen oppiminen, lukivalmiudet

Toiminnan tarkoitus:

Aktiviteetin tarkoituksena on eri teemojen oppiminen tarinallisuuden kautta sekä tutustuminen viestimiseen kirjeiden kautta.

Askel polulla – Aktiviteetti

Tarinan mukaan päiväkodissa on kotitonttu, joka on elänyt todella pitkään ja nähnyt, millaista oli ennen aikaan. Päiväkotiin tehdään kirjelaatikko, johon kotitonttu lähettää kirjeitä. Kirjeissään hän kertoo siitä, millainen kaupunki oli 200 tai 500 vuotta sitten. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja lapset käyvät tämän jälkeen retkellä tuomiokirkon ja kaupungin keskustan ympäristössä, minkä jälkeen lapset kirjoittavat aikuisten avustuksella kotitontulle kirjeen. Kirjeissään he puolestaan kertovat siitä, millainen kaupunki on nykyään.

Tämän jälkeen kotitonttu menee käymään keskustassa ja kirjoittaa lapsille kirjeen siitä, millaista siellä on ja miltä tuntui olla siellä. Lisäksi tonttu kertoo kirjeissään siitä, miten hän eksyi ja häntä pelotti. Tämän jälkeen lasten kanssa keskustellaan tunteista ja mietitään, miten tulisi toimia, jos eksyy. Lapset saavat kertoa, miten he toimisivat, minkä jälkeen lasten ehdotuksia mietitään yhdessä ja puhutaan turvallisuuteen ja tunteisiin liittyvistä teemoista.

Tontun kirjeiden kautta isompien lasten kanssa voidaan myös käsitellä monia muitakin teemoja, kuten eläimiä ja Kalevalan päivää. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset miettivät aina etukäteen tavoitteet jokaiselle kirjeelle, jonka joko tonttu lähettää tai he lähettävät tontulle, ja suunnittelevat, mitä teemoja pohditaan lasten kanssa kirjeiden lukemisen jälkeen.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Tarinallisuuden ja mielikuvituksen rikastamisen kautta lapset saavat oppia eri teemoista heille luontevan oppimistavan kautta. Samalla lapset saavat harjoitella kirjeiden kirjoittamiseen ja lähettämiseen liittyviä taitoja sekä lukemiseen ja kuuntelemiseen liittyviä taitoja. Eläytymällä tarinoin ja keskustelemalla niistä harjaantuvat myös monet muut taidot, kuten empatia ja päättelytaidot. Samoin ympäristön tarkastelun ja siitä kertomisen kautta lapset pääsevät harjoittelemaan myös tutkimiseen ja viestimiseen liittyviä taitoja. Näin ollen aktiviteetissa yhdistyvät monet erilaiset oppimistavoitteet, lapsille luontevat oppimistavat ja kokonaisvaltainen oppiminen.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Teemat ja kirjeissä käsiteltävät asiat voidaan päättää ryhmän tarpeiden mukaan.
- Isommat lapset voivat itse lukea ja kirjoittaa kirjeitä.
- Kielten tunnilla tai kielten varhenuksessa voidaan harjoitella kirjeen tai postikortin kirjoittamista kotitontulle myös osittain tai kokonaan kohdekielellä.

Salapoliisitehtävät

Avainsanat:

kielisuihkutus, ongelmanratkaisu, kielitietoisuus, lukivalmiudet

Toiminnan tarkoitus:

Ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä lukivalmiuksien harjoittelu ruotsin- ja englanninkielisten salapoliisitehtävien avulla. Samalla lapset myös pääsivät kertaamaan kielisuihkutuksessa aiemmin harjoiteltuja sanoja ja asioita (kuten eläimiä, kasviksia ja riimipareja).

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Alkuperäisessä aktiviteetissa käytettiin:
 - ▶ Lukittavia lasipurkkeja;
 - ▶ numerokoodilukkoja;
 - ▶ UV-valo ja kynä, joka näkyy UV-valolla;
 - ▶ pieniä paperilappuja;
 - ▶ palapeli, joka on tehty laminoidusta kuvasta esim. maatilasta, jossa on eri määriä eläimiä;
 - ▶ moniste, jossa kellotaulun kuvia eri ajankohdista ja 5 yksittäistä kuvaa kellotaulusta eri ajankohdista;
 - ▶ iPad tai muu laite, jolla on mahdollisuus lukea QR-koodeja;
 - ▶ kuvakortteja eri aihepiireistä sekä laskuja kuvakortteihin liittyen;
 - ▶ riimikortteja ruotsiksi.
- Huom! riippuu kuitenkin käytettävistä tehtävistä mitä tarvikkeita tarvitaan.

Askel polulla – Aktiviteetti

Aktiviteetti on alun perin toteutettu eskariryhmässä, jossa ruotsin kielisuihkutusta oli ollut 10 viikon ajan ja aktiviteetti toimi loppukertauksena/kielisuihkutuksen päätöksenä. Kielisuihkutusta toteuttava opettaja oli suunnitellut esikouluryhmälle salapoliisitehtäviä. Lapset oli jaettu neljään pienryhmään (n. 3-4 lasta/ryhmä) ja yksi pienryhmä työskenteli kerrallaan opettajan avustuksella, sillä aikaa, kun muut lapset olivat leikkimässä.

Opettajan kertoman mukaan tehtävät on suunniteltu lasten osaamisen ylärajoille, niin että suoriutuakseen tehtävistä he tarvitsevat opettajan ohjausta ja heidän täytyy myös tehdä keskenään yhteistyötä. Opettaja antaa samat alkuohjeet kaikille ryhmille suomeksi: "Seuraavaksi pääsette tekemään "älli-tehtäviä", joissa pitää kuunnella ohjeita. Pitää auttaa kaveria ja kaikki tehtävät tehdään ryhmässä. Harjoitellaan vähän koululaisen taitoja. Kaikki jutut ovat teille tuttuja."

Jokaisella pienryhmällä on erilainen tehtävä, mutta tehtävä päättyy aina palapelin palojen löytymiseen numerokoodilukolla lukitusta lasipurkista. Kaikkien ryhmien löytämistä palapelinpaloista muodostuu yhdessä kuva maatilasta ja tämä kuva liittyy viimeiseen, koko ryhmälle yhteiseen tehtävään. Tässä viimeisessä tehtävässä lapset kokoavat yhdessä palapelin ja sen takapuolella on vihjekuvat niistä eläimistä, joiden lukumäärä pitää laskea palapelistä. Lukumäärää tarvitaan yhteisen koodin selvittämiseen, eli esimerkiksi laske-malla kuinka monta hevosta kuvassa on, selviää numerokoodin ensimmäinen numero. Kun lapset ovat selvittäneet yhteisen numerokoodin, sen avulla aukenee ruokalan ovesa oleva numerokoodilukko. Ruokalasta löytyy yhteinen yllätys koko ryhmälle.

Pienryhmä 1.

Ryhmän tehtävänä on selvittää lasipurkissa olevan numerolukon kolminumeroinen koodi. Ensimmäisenä tehtävänä ryhmällä on värityskuva, joka on jaettu osiin. Osissa on englanninkielisiä sanoja/kuvia ja lasten pitää pohtia, millä äänneellä mikäkin sana alkaa ja värittää osio sen mukaan eri värillä. Värejä on *red*, *blue*, *green* ja *black*. Opettaja sanoo aina sanan ääneen englanniksi ja lasten pitää miettiä alkaako sana b:llä, d:llä tai t:llä, ja värittää ruutu kirjainta vastaavalla värillä. Jos sana ei ala millään näistä, se väritettiin mustaksi.

Pienryhmätilanteessa opettaja käyttää englantia, ruotsia ja suomea. Väritystehtävän kuvia nimetään englanniksi. Ohjeita opettaja antaa pääosin suomeksi, mutta sanoo välillä joitakin lauseita myös ruotsiksi.

Esimerkkejä keskustelusta tehtävän aikana:

Esimerkki 1

O: joo. mites *heart*. alkaaks se b:llä, d:llä tai t:llä? *hheart*.

O: kyllä. elikkä *då blir det svart också*

Esimerkki 2

O1: "Mites *pie*, pehmeällä vai kovalla b:llä?"

Johon lapsi vastasi, että pehmeällä.

O: "Ai bie? Ei kai"

Esimerkki 3

Opettaja auttaa lapsia pohtimaan alku äännettä esimerkiksi korostamalla sitä, pidentämällä sitä, toistamalla sanan useaan kertaan tai sanomalla välillä pelkän alkuäänteen. Esim. kuten alla olevassa esimerkissä:

O: *flag. flag.*

Lapset arvailevat

O: ((pudistaa päätään)) fff. mikä kirjain on ffff?

Lapset saavat värittää osioita vuorotellen. Värittämällä kuvaan muodostuu kolme kirjainta T, H ja E. Opettaja kysyy lapsilta, tunnistavatko he, mitä kuvaan tuli? Tämän jälkeen opettaja kysyy, ketkä täällä voisivat olla T, H ja E? Lapset hoksaavat, että kolmen ryhmässä olevan lapsen nimet alkavat kyseisillä kirjaimilla. Opettajan vinkin avulla lapset lähtevät eteiseen etsimään kyseisten lasten lokerikoista, löytyisikö sieltä jotakin lisävihjettä.

Lasten lokerikoista löytyy lappuja, joissa ei näkynyt mitään, jolloin opettaja kertoo lapsille, että he saavat tutkia lappuja tutkimuslaitteella. Lapset saavat UV-valon, jonka avulla lapuista paljastuu laskuja, esimerkiksi $2+5-1=?$

Lapset ryhtyvät laskemaan laskuja opettajan avustuksella. Opettaja sanoo lapsille laskut myös ruotsiksi (esim. "*tre plus fyra plus ett*"). Kun kaikki laskut on laskettu, tuloksena on kolme numeroa, joita lapset saavat kokeilla lasipurkin numerolukkoon.

Lukon auettua lasipurkista paljastuu laminoituja, eri muotoisia paloja. Lapset hoksaavat, että ne ovat palapelin paloja, mutta niistä ei muodostu kokonaista palapeliä. Opettaja kertoo heille, että muilla ryhmillä on loput palapelin palat ja tulevana perjantaina kootaan palapeli yhteen. Toiminnan lopuksi opettaja sanoo lapsille "*Jättebra jobbat*" ja antaa ylävitokset jokaiselle lapselle.

Pienryhmä 2.

Opettaja on piilottanut kuvia kellotauluista ryhmän tiloihin ja kertoo lapsille, että kelloja on piilotettuna viisi kappaletta. Lapset lähtevät etsimään kelloja ja opettaja auttaa lapsia ruotsiksi etsinnöissä, esimerkiksi sanomalla *”kallt - varmt”* ja esimerkiksi sanomalla vihjeitä kuten *”Idas plats”*.

Kun lapset ovat löytäneet kuvat kellotauluista, opettaja antaa heille monisteen, jossa on kuvia useista kellotauluista ja niiden alapuolella kirjain. Lasten tulee löytää monisteesta samoja aikoja esittävät kellotaulut kuin heidän löytämiseensä kelloissa on ja selvittää mikä kirjain liittyy kuhunkin kellotauluun. Opettaja käyttää tilanteessa ruotsia ja suomea. Jos hän haluaa lapselta vastauksen, hän kysyy suomeksi, esimerkiksi kellotaulujen alapuolella olleista kirjaimista: *”Mikä kirjain?”* Ja kun lapsi vastaa, että *”A-kirjain”* opettaja reagoi siihen *”Ju, de var A”*.

Kun lapset ovat löytäneet kaikki viisi kirjainta, heidän tulee päätellä, mikä sana kirjaimista muodostuu. Opettaja avustaa lapsia sanan löytämisessä. Hän antaa lapsille vihjeeksi *”Det börjar med k.”* Ensin lapset järjestelevät kirjaimet niin, että pöydällä lukee karat.” Opettaja ohjaa lapsia niin, että he hoksaavat vaihtaa kirjainten paikkoja niin, että sanasta muodostuu *”karta”* (eli kartta ruotsiksi). Vihjesanan selvitettyään he saavat kartan, jossa on kuva pienestä pehmoeläimestä, josta näkyy vain osa. Lasten tulee päätellä, mihin kuva johdattaa heidät. Pehmoeläin löytyykin läheiseltä ikkunalaudalta ja sen vieressä on paperi. Paperissa on kuvia eläimistä ja kysymyksiä kuten *”Hur många katter?”* *”Hur många honor?”* *”Hur många grisar?”* sekä eri numeroita. Lasten pitää laskea kuvissa olevat eläimet ja ympyröidä oikea lukumäärä. Kuvissa olleet eläimet lasketaan yhdessä ruotsiksi. Tulokseksi saadut numerot muodostavat koodin, jolla lasipurkin numerolukko aukeaa. Lasipurkista paljastui jälleen palapelinpaloja.

Pienryhmä 3.

Opettaja antaa lapsille kirjekuoren. Kirjekuoresta löytyy A4-kokoinen paperi, jossa on kolme vihjekuvaa eri paikoista ja numero kolme sekä pieni kuva QR-koodista. Opettaja neuvoo lapsia miettimään, mistä paikoista kuvat ovat ja menemään katsomaan löytyisikö paikoista jotakin. Hän myös auttaa etsinnässä sanomalla ruotsiksi *kallt - varmt*, riippuen siitä, kuinka lähellä lapset ovat oikeaa paikkaa. Kustakin paikasta löytyy yksi OR-koodi.

Lasten löydettyä QR-koodit opettaja antaa heille iPadin, jolla he saavat lukea QR-koodit. Koodeista paljastuu kolme äänitettä. Jokaisella äänitteellä toistetaan kolmea eri sanaa tietyistä aihepiiristä (esim. *ett päron, ett päron, en gurka, en gurka, en potatis, en potatis*).

Opettaja antaa lapsille myös kolme kirjekuorta, joissa on kuva jostakin asiasta sekä kyseinen sana ruotsiksi. Yhdessä kuoressa on vihanneksia, toisessa kehonosia ja kolmannessa eläimiä. Kuorten päällä on myös vihjeitä aihepiiristä. Lapset etsivät korteista äänitteeltä kuulemansa sanat. Tarvittaessa opettaja auttaa lapsia vihjeiden avulla löytämään äänitteeltä kuulua sanaa vastaavan kuvan korteista. Kun kaikki yhdeksän kuvaa on löytynyt, opettaja antaa lapsille seuraavan vihjeen eli kolme A4-paperia, joissa on laskut kunkin aihepiirin korteista. Esimerkiksi kaksi kurkkua + kolme perunaa + kolme päärynää. Laskuissa on mukana myös vähennyslaskuja. Lapset saavat jälleen tulokseksi kolme numeroa, joiden avulla lasipurkin lukko aukenee. Purkista paljastuu jälleen palapelinpaloja.

1 Nimi muutettu.

Pienryhmä 4.

Opettajalla on riimikortteja ruotsiksi sekä eläinten kuvia. Kortissa on riimi, jonka opettaja lukee viimeistä sanaa lukuun ottamatta, ja toisessa pienessä kortissa on riimin lopussa olevan eläimen kuva. Lasten tulee pohtia, mikä eläin sopii minkäkin riimin loppuun. Lasten pyytessä opettaja myös kääntää riimit lapsille myös suomeksi. Opettaja kehuu lapsia hyvästä suorituksesta ja antaa heille seuraavan tehtävän, jossa tarvittiin myös taitoa etsiä riimipareja. Tehtävänä on etsiä kolmesta kuvasta se, joka ei kuulunut joukkoon, esimerkiksi en hund, en häst ja rund. Ne kuvat, jotka eivät kuulu joukkoon, ovat seuraava vihje. Opettaja kysyy lapsilta, montako kuvaa tehtävästä jäi yli, ja alkaa laskea kuvia ruotsiksi *“ett, två, tre...”*. Sen jälkeen hän kysyy lapsilta, monta heitä on ja myös lasten lukumäärä lasketaan ruotsiksi. Kuvia on yhtä monta kuin lapsia. Näin jokainen lapsi saa oman kuvan, josta etsiä vihjeitä.

Kuvaan kirjoitetut vihjeet on kirjoitettu näkymättömällä musteella, joten vihjeen selvittämiseen tarvitaan UV-valoa. Opettaja kertoo lapsille suomeksi, että seuraavan tehtävään tarvitaan *“tutkimuslaite”* Sen jälkeen hän ottaa UV-valon esiin ja sanoo: *“här finns en uv-lampa”* Jokainen lapsi saa tarkastella omaa kuvaa. Ohjatessaan lapsia etsimään kuvista löytyviä vihjeitä, hän käyttää sekä suomea että ruotsia. Esimerkiksi: *“Löytyykö mitään?” “Vad är de där?” “Ingenting.”*

Kolmen kuvan takapuolella on UV-valolla näkyvä lasku. Opettaja sanoo laskut lapsille ruotsiksi esimerkiksi *“ett plus noll”* ja näyttää samaan aikaan lukuja sormilla. Jos lapsi ei ymmärtänyt, hän toistaa laskun vielä suomeksi *“yksi+nolla”*.

Laskujen vastauksiksi tulleet numerot aukaisevat lasipurkin numerolukon koodin. Lasipurkista paljastuu taas paloja palapeliin. Lopuksi opettaja kiittää lapsia tehtävistä *“Tack ska ni ha.”*

Esimerkkejä käytetystä materiaalista

Ensimmäisessä tehtävässä olleita riimipareja:

“Nu ska vi skoja sa en papegoja”

“Nu blir dans sa en simpans”

“Då har vi fest sa en häst”

“Nu ska vi åka sa en kroka”

“I dag fyller jag år sa ett får”

Materiaali: <http://marialekrum.bloggplatsen.se/kategori/139796-illustrerade-rimramsor/sida-2/>

Toisessa “mikä ei kuulu joukkoon”- tehtävässä olleita sanoja:

“en hund, en häst, rund”

“ett får, en gris, en spis”

“ett hus, en mus, en papegoja”

“en krokodil, en ko, en sko”

“en hatt, en schimpans, en katt”

Tehtävässä voi halutessaan käyttää esim. riimiparikortteja muistipelistä: <https://viitotturakkaus.fi/tuote/minnesspel-med-rimord/>

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Pohdintatehtävät harjaannuttavat kielitietoisuutta, erityisesti äännetietoisuutta, lukivalmiuksien kehittymistä, ongelmanratkaisutaitoja ja pitkäjänteisyyttä. Lisäksi tehtävien kautta aiemmin opittuja ruotsin kielen sanoja ja asioita kerrataan. Tehtävät perustuvat toiminnallisuuteen ja yhteistoiminnalliseen oppimiseen. Tehtävät suunnitellaan lasten osaamisen ylärajoille, joten niiden ratkaiseminen vaatii yhteistyötä ja opettajan ohjausta. Opettaja käyttää ruotsia ja suomea joustavasti toiminnassa ja tukee ruotsin kielen ymmärtämistä mm. eleillä, osituksilla, ilmeillä ja kuvilla. Opettaja kehuu ja kannustaa lapsia välillä suomeksi ja välillä ruotsiksi tehtävien tekemisen aikana.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Kouluikäiset lapset voivat tehdä tehtäviä omatoimisemmin ilman opettajan apua esim. pareittain tai pienissä ryhmissä.
- Tehtävien kielenä voi olla lapsiryhmässä harjoitellut kielet tai niitä voi myös käyttää äidinkielen tunneilla kielitietoisuuden harjoitteluun suomeksi/ruotsiksi toteutettuna.
- Monikielisessä ryhmässä tehtävissä voi hyödyntää myös oppilaiden kotikieliä.

Yhdessä rakennettu tarina

Avainsanat:

tarinallisuus, laaja-alainen oppiminen, yhteistyötävät

Toiminnan tarkoitus:

Yhteisen tarinan pitkäjänteinen rakentaminen aikuisten ja lasten yhteistyönä.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

Aktiveetti vaatii halua ja mahdollisuutta kehittää (pitkäjänteisesti) tarinaa eteenpäin lasten kanssa. Tärkeintä on siis, että arjessa aikuisilla on halua ja aikaa rakentaa tarinaa eteenpäin lasten ehdotusten pohjalta silloin, kun niitä tulee. Lisäksi aktiveetti voi myös vaatia aikaa suunnitella, miten muita varhaiskasvatuksen/perusopetuksen oppimistavoitteita voi yhdistää tarinaan.

Askel polulla – Aktiveetti

Lapset ja aikuiset kehittävät yhdessä tarinaa lukuvuoden aikana. Tarinan rakentaminen voidaan aloittaa esimerkiksi tarttumalla johonkin lapsen aloitteeseen tai mielenkiinnon kohteeseen. Tämän jälkeen sekä aikuiset että lapset vaikuttavat vuorotellen juonenkäänteisiin: toisinaan aikuiset ohjaavat enemmän tarinan kulkua, toisinaan taas lapset vaikuttavat juonenkäänteisiin, keksivät erilaisia tapahtumia ja kertovat tarinaa eteenpäin. Tarinaa viedään eteenpäin juonen keksimisen ja keskustelujen lisäksi myös tutkimalla sekä havainnoimalla ympäristöä ja siitä löytyviä vihjeitä, jotka paljastavat, miten tarina jatkuu. Lisäksi tarinaa viedään eteenpäin toteuttamalla erilaisia aktiveetteja (esim. aarteenetsintää). Lopuksi varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat esimerkiksi näytellä tarinan tai sen lopun sekä keskustella lasten kanssa tarinaan liittyvistä teemoista.

Tarinan yksityiskohtaisempi kuvaus:

Tarina alkoi, kun lapset löysivät päiväkodin pihalta vanhanaikaisen tikkukaramellin tikun ja tulivat näyttämään sitä varhaiskasvatuksen opettajalle, joka keksi, että se voisi olla johtolanka menneisyyteen, mikä sai lapset pohtimaan ja kuuntelemaan opettajan kertomuksia siitä, millaista elämä aiemmin on ollut samalla paikalla. Lasten kiinnostuttua historiasta, lapset ja aikuiset tarinoivat historiasta ja järjestivät aarteenetsintää sekä muuta toimintaa. Tämän jälkeen tarina muuttui lasten aloitteesta, kun he keksivät, että tikku olikin jäänyt hattaravarkaalta ja lapset ja aikuiset alkoivat yhdessä tutkia mitä jälkiä ja johtolankoja löytyisi siitä, kuka hattaravaras voisi olla sekä tarkkailivat ja pohtivat ketkä voisivat sopia löydettyihin jälkiin ja olla "epäiltyjen listalla". Kun tarina kävi hieman liian jännäksi ryhmän pienemmille lapsille, varhaiskasvatuksen ammattilaiset päättivät, että tarinaan täytyy tulla jokin käänne, joka tekee siitä vähemmän jännittävän. Aikuiset näyttelivät tarinan kissasta, joka söi hattaraa ja variksesta, joka vei kissan hattaran. Tämän jälkeen aikuiset ja lapset puhuivat yhdessä tunteista ja siitä, mikä on ystävällistä toimintaa ja mikä ei. Lapset olivat innossa tarinasta ja siihen liittyvistä teemoista. Myös varhaiskasvatuksen ammattilaiset pitivät projektia onnistuneena.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Aktiviteetin kautta voidaan harjoitella tarinankerrontaan ja kuunteluun liittyviä taitoja, omien ajatusten ilmaisemista ja neuvottelutaitoja. Tarinasta riippuen siihen voidaan yhdistää monenlaisia sisältöjä kuten tunnekasvatusta, tutkimista ja historiaa. Yhdessä rakennetuissa tarinoissa lapset saavat olla osallisia tarinoiden rakentamisessa ja voivat myös siten harjoitella monipuolisesti eri taitoja sekä ottaa mukaan heitä kiinnostavia sisältöjä ja teemoja, mikä vahvistaa oppimismotivaatiota ja halua ilmaista itseään kielellisesti.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Yhdessä rakennetut tarinat eriytyvät luonnostaan lasten ideoiden ja osallisuuden pohjalta. Tämän lisäksi toki on mahdollista eriyttää niitä sen mukaan millaisia teemoja, oppimistavoitteita tai taitoja kyseisessä ryhmässä olisi hyvä käsitellä.
- Aktiviteettia voi soveltaa myös rakentamalla yhdessä tarinoita eri kielillä tai jollain opeteltavalla kielellä.

En gemensam berättelse

Nyckelord:

storytelling, mångsidigt lärande, sätt att samarbeta

Verksamhetens syfte:

Vuxna och barn samarbetar för att skapa en gemensam berättelse.

Ryggsäck – Resurser som behövs

Aktiviteten kräver vilja och möjlighet att vidareutveckla en berättelse tillsammans med barnen (på lång sikt). Det viktigaste är att de vuxna har tid och lust att bygga vidare på berättelsen utgående från barnens förslag, då barnen kommer med förslag. Det kan också behövas tid att planera på vilket sätt andra inlärningsmål inom småbarnspedagogiken/skolan kan kombineras med berättelsen.

Steg för steg – Aktivitet

Barnen och de vuxna skapar tillsammans en berättelse under läsåret. Ett sätt att börja bygga upp en berättelse är till exempel att utgå från barnens initiativ eller från något som barnen visar intresse för. Efter det bidrar både de vuxna och barnen turvis till hur handlingen utvecklar sig. Ibland styr de vuxna berättelsens gång, ibland är det barnen som påverkar handlingen, hittar på olika händelser och för berättelsen framåt. Berättelsen går vidare genom att man kommer på en handling och diskuterar med varandra. Förutom det kan man undersöka och iakttä omgivningen för att hitta tips i den som avslöjar hur berättelsen ska fortsätta och utföra olika aktiviteter (till exempel en skattjakt). Avslutningsvis kan lärarna inom småbarnspedagogiken till exempel spela upp berättelsen/eller slutet på den som en teater och prata med barnen om olika teman som hör ihop med berättelsen.

En mera detaljerad beskrivning av en berättelse:

Berättelsen började med att barnen hittade en pinne från en gammaldags slickepinne på daghemsgården och kom för att visa den för läraren. Läraren kom på att pinnen kanske var en ledtråd till det förflutna. Det här fick barnen att börja fundera och lyssna på lärarens berättelser om hur livet kunde ha sett ut förr på den här platsen. Barnen visade intresse för historia och därför pratade barnen och de vuxna om historia och ordnade en skattjakt m.m. Efter det tog berättelsen en ny vändning när barnen kom på att pinnen kanske hade lämnats kvar av en sockervaddstjuv. Barnen och de vuxna började tillsammans undersöka vilka spår och ledtrådar de kunde hitta för att få reda på vem sockervaddstjuven var. De iakttog och funderade på vilka som passade ihop med spåren som de hittade och vilka som kunde passa in på "listan över misstänkta". När berättelsen blev nästan lite för spännande för de mindre barnen i gruppen bestämde lärarna att berättelsen behövde få en vändning som gjorde den mindre spännande. De vuxna spelade upp en berättelse om en katt som åt sockervadd och en kråka som tog kattens sockervadd. Efter det pratade de vuxna och barnen tillsammans om känslor och om vad det innebär att vara vänlig och snäll. Barnen tyckte om berättelsen och om allt som hörde ihop med den och lärarna ansåg att projektet hade varit lyckat.

Kompass – Verksamhetens principer

Aktiviteten ger möjlighet att träna på färdigheter som behövs för att kunna berätta och lyssna till historier, uttrycka sina tankar och träna sin förhandlingsförmåga. Beroende på berättelsen kan många slags innehåll, såsom socialt och emotionellt lärande, utforskning, historia osv., kombineras med aktiviteten. I berättelser som skapas tillsammans får barnen vara delaktiga i att bygga upp berättelserna. På så sätt får de chansen att träna på olika färdigheter på ett mångsidigt sätt. De kan ta med innehåll och teman som intresserar dem i berättelsen, vilket ökar inlärningsmotivationen och viljan att uttrycka sig med hjälp av språket.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Berättelser som skapas tillsammans uppstår naturligt genom barnens idéer och delaktighet. Det är förstås också möjligt att ge berättelserna en viss inriktning enligt vilka teman/inlärningsmål/färdigheter som skulle vara bra att ta upp och träna på i gruppen/i en liten grupp.
- Aktiviteten kan också användas för att skapa gemensamma berättelser på olika språk eller på ett språk som barnen håller på att lära sig.

En gemensam berättelse - Översättning: Lingvia Translations.

5. Rakenteiden, sanaston ja ääntämisen harjoittelu

Träning av strukturer,
ordförråd och uttal

Fishing-joukkuepeli

Avainsanat:

sanaston oppiminen, monikielisyys, pelillisuus

Toiminnan tarkoitus:

Sanojen opiskelu monikielisen toiminnan kautta.

Aktiviteetin kehittäjä:

Suvi Mattila, Finnish
International School of
Tampere

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

Tehtävä ei vaadi erityisiä välineitä. Esimerkkiaktiviteetissa opettaja käytti apunaan oppikirjaa. Aktiviteetti toteutettiin luokkatilassa, joten pöytiä ja tuoleja siirreltiin pois tieltä ennen tehtävän aloitusta. Luokkatilan järjestelyyn voi olla hyvä varata hieman lisää aikaa.

Aktiviteetti on toteutettavissa eri kokoisille ryhmille. Ryhmässä tulisi kuitenkin olla sen verran osallistujia, että heidät voi jakaa kahteen joukkueeseen. Tehtävä toteutettiin yläkoulussa englanninkielisessä opetuksessa, mutta on sovellettavissa myös nuoremmille oppijoille ja erilaisiin vieraan kielen opetuksen konteksteihin.

Askel polulla – Aktiviteetti

Opettaja aloittaa aktiviteetin ottamalla luvun kahteen. Hän ohjeistaa tehtävän ruotsiksi ja pyytää oppilaita muodostamaan kaksi jonoa ohjaten ykköset oikealle, kakkoset vasemmalle itsestään katsottuna. Jonon etummaisiet seisovat keskenään vastakkain ja opettaja seisoo jonojen kärjessä. Jonot seisovat erillään toisistaan niin, että jonojen välille jää reilusti tyhjää tilaa.

Opettaja sanoo jonojen ensimmäisille yhteisesti sanan, joka lähtökielestä riippuen pitää sanoa ruotsiksi tai englanniksi. Hän kysyy kappalesanaston lisäksi epäsäännöllisiä verbejä kysymällä esimerkiksi: "The present perfect form of äta."

Oppilaat kilpailevat siitä, kumpi sanoo oikean vastauksen nopeammin. Voittaja saa kalastaa toisen jonon ensimmäisen omaan joukkueeseensa. Opettaja edellyttää, että jonkinlainen kalastamiseen liittyvä liike on tehtävä, jotta voittaa.

Jonossa olevat oppilaat voivat tarkistaa ja kerrata sanoja oppikirjasta, mutta jonon ensimmäinen ei.

Opettaja mukauttaa tehtävän vaikeustasoa esimerkiksi pyytämällä epäsäännöllisten verbien eri muotoja. Hän käyttää pääasiassa ruotsia tai englantia, mutta voi tilanteen mukaan sanoa sanan myös suomeksi. Näin tehtävä mahdollistaa myös eriyttämisen. Jos oppilaat vastaavat yhtä aikaa tai opettajalle jää epäselväksi, mikä vastaus oli, kyselee hän niin kauan, että selkeä voittaja löytyy.

Aktiviteetti päättyy, kun toinen joukkue on kalastanut vastustajajoukkueen osallistujat omalle puolelleen.

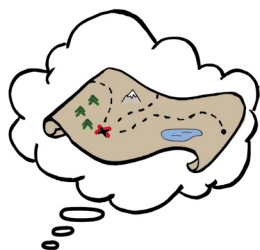

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Esimerkkiaktiiviteettia käytettiin sanaston kertaamiseen 8. luokan ruotsin opetuksessa, jossa opetuskieli oli englanti. Tehtävä soveltuu erityisen hyvin opeteltujen sisältöjen kertaamiseen. Opettaja toimii aktiiviteetin ohjaajana. Tehtävä mahdollistaa myös eriyttämisen sen mukaan, millaisia vastauksia opettaja pyytää ja millä kielellä. Aktiiviteetti toteutettiin monikielisenä ja opettaja käytti aktiiviteetissa tilannearvionsa mukaan kolmea kieltä (suomi, ruotsi, englanti).

Opettaja kertoo, että käyttää kyseistä aktiiviteettia lähes kaikkien ryhmien opetuksessa jossain vaiheessa, koska se mahdollistaa sanojen kertaamisen. Kertaamiseen osallistuvat näin ollen sekä vastausvuorossa olevat oppilaat, että ne, jotka seisovat jonossa ja kuulevat vastaukset. Jonossa olevat voivat myös halutessaan kerrata sanoja kirjasta.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Kyseltävää sanastoa muokkaamalla tehtävää voidaan soveltaa monen ikäisille opetusryhmille.
- Esimerkiksi alkuopetuksen konteksteissa opettaja voi käyttää kuvakortteja sanaston kyselyn tukena.
- Tehtävä voi myös toimia esimerkiksi synonyymien tai vastakohtien pohtimisessa.
- Rooleja voidaan vaihtaa ja opettajan sijaan kyselijä voi olla myös oppilas. Tällöin voidaan ottaa useita kierroksia tai vaihdella kysyjää esimerkiksi sovitun järjestyksen mukaisesti aina, kun joukkuepeliä pelataan.

Från grundtal till ordningstal på ett andraspråk

Nyckelord:

tidigareläggning, språkmedvetenhet, ordinlärning, autentiska lärsituationer

Verksamhetens syfte:

Att vidareutveckla barnens räknefärdigheter och taluppfattning till ordningstal i praktiken samt övning i hur man uttrycker datum på finska

Lärområde i förskoleundervisningens läroplan: Jag utforskar min omgivning; matematiska färdigheter.

Utvecklare av aktiviteten:

Kielistigen-lärarna,
dokumenterat av Minna-Marie
Pärkkä, Katri Hansell och Siv
Björklund

Ryggsäck - Resurser som behövs

Aktiviteten kring ordningstal bygger på barnens förkunskaper i att kunna räkna på finska samt på barnens grundläggande taluppfattning (ett = 1 = yksi). Aktiviteten kopplas till situationer som förekommer ofta i förskolans verksamhet som t.ex. köbildning inför maten eller genomgång av datum.

Steg för steg - Aktivitet

Förberedelser

Efter att barnen har lärt sig att räkna på finska och har utvecklat en grundläggande taluppfattning kan räknefärdigheten vidareutvecklas till övning av ordningstalen. Naturligast att börja med ordningstalen från ett till tio.

Så här går det till

Som en inledande och konkret övning av ordningstal kan utnyttjas köbildning. Aktiviteten kan även inkluderas i rutinsituationer som köbildning inför maten eller inför förflyttning från klassrummet till gymnastiksalen. Då barnen står i kö kan man gå igenom talordningen i kön tillsammans. Läraren ger modell genom att säga vid varje barn ordningstalet vilket barnen sedan repeterar: ensimmäinen, toinen, kolmas osv. En utveckling av detta är att öva ordningstal med enkla fraser:

Läraren: "Oliver on ensimmäinen. Emma on toinen osv..."

Första barnet i kön: "Minä olen ensimmäinen."

Andra barnet i kön: "Minä olen toinen." osv.

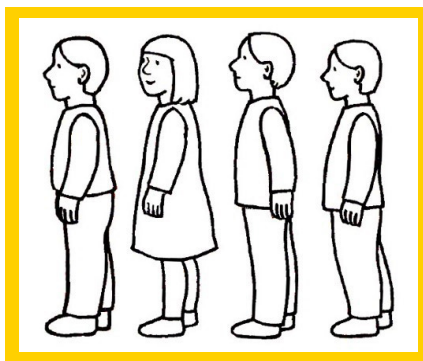

Bild: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (<https://kuvapankki.papunet.net/haku/jono>)

Ordningstalen övas också naturligt i samband med datum. Då kan man ta stöd t.ex. av en kalender och tillsammans räkna datumet med hjälp av rutorna.

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

Bild: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (<http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/kuvat/kalenteri-13>)

Övrigt att tänka på

Ordningstalen efter tio och speciellt efter tjugo är ofta utmanande och det krävs tid och repetition för att barnen ska upptäcka systematiken.

Kompass – Verksamhetens principer

Utgångspunkten för tidig finska i förskolan är att väcka och skapa en positiv attityd till finska hos barnen, ge rikligt med möjligheter för barnen att naturligt ta till sig finskan och mångsidigt stimulera kommunikativ finska. Positiv inställning till det andra inhemska språket, användningen av språket i de dagliga rutinerna, lekfulla arbetssätt och teman som inspirerar barnen fungerar som byggstenar. Repetitionen av det inlärdas och kopplingen mellan olika kontexter (t.ex. från planerad aktivitet till rutinsituationer) är viktiga för att befästa det som barnet har lärt sig. Tidig finska ska inte ses som en isolerad verksamhet i förskolan utan inkluderas i den dagliga verksamheten.

Förskoleläraren fungerar som en språklig modell för barnen. Läraren uppmuntar, stödjer och delar även rollen som inlärare med barnen. Läraren behöver alltså inte veta allt utan kan tillsammans med barnen ta reda på ord och uttryck på finska. Språkfel behöver inte korrigeras direkt eller uppmärksammas utan det viktiga är en positiv och lekfull inställning till det andra inhemska språket.

Att inkludera det andra inhemska språket i verksamheten betyder inte att man gör det på bekostnad av utvecklingen av undervisningsspråket eller andra färdigheter som barnet ska lära sig i förskolan. Finskan tas in i situationer som är bekanta för barnen och är ett positivt komplement i verksamheten som alla får ta del av utgående från de egna förutsättningarna. Barnens intresse för finskan utvecklas i sin egen takt.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- **Exempel på att inleda aktiviteten:** Läraren delar ut kort till barnen med olika siffror. Barnen ställer sig i en kö enligt siffrorna på korten. Efter att barnen har hittat sina platser i kön kan man först räkna att alla har ställt sig på rätt plats i kön. Detta ger också en möjlighet att öva/repetera taluppfattningen på finska (1 = yksi, 2 = kaksi). Sedan kan man öva ordningstal på finska och utveckla taluppfattningen vidare (1 = yksi = ensimmäinen, 2 = kaksi = toinen osv.)
- **Exempel på att inkludera övriga språk:** Man kan också räkna på andra språk som barnen och personalen känner till. Om det finns andra språk i gruppen kan man gärna uppmärksamma dessa språk ifall de flerspråkiga barnen visar att de vill lyfta fram sina språk.

Heittoharjoittelu kaksikielisesti

Avainsanat:

sanaston oppiminen, liikunnallisuus, autenttiset oppimistilanteet

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on oppia käsitteitä motoristen taitojen harjoittelun lomassa.

Aktiviteetin kehittäjä:

Susan Helldén-Paavola,
Kukkumäen päiväkot

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Pallo jokaiselle lapselle.
- Iso rengas, esim. hulavanne.

Askel polulla – Aktiiviteetti

Aktiiviteetti on havainnoinut alun perin päiväkodin kaksikielisessä toiminnassa 3-5 -vuotiaiden kanssa ja aktiiviteetti on tavallisesta jumpatuokiosta, jossa mukana oli osa ryhmästä (n. 8 lasta).

Varhaiskasvatuksen opettaja neuvoo ruotsiksi jokaista lasta ottamaan itselleen pallon ja osoittaa samalla palloja. Kun jokaisella lapsella on pallo, hän pyytää heitä suomeksi käymään riviin. Hän menee itse seisomaan vähän matkan päähän lapsista ja selittää mitä tehdään:

"Pitä pallosta huoli, sun tehtävänä on heittää se tänne läpi", opettaja pitää hulavannetta.

"Ja mä kysyn sulta uppe", pitää rengasta ylhäällä,

"Eller nere", pitää rengasta alhaalla.

Tämän jälkeen opettaja kysyy vuorollaan jokaiselta lapselta: *"uppe"* (pitää rengasta ylhäällä) *"eller nere"* (pitää rengasta alhaalla). Lapset vastaavat ruotsiksi tai suomeksi valintansa mukaan ja opettaja laittaa renkaan lapsen toivomalle kohdalle ja lapsi yrittää sen jälkeen heittää pallon renkaan läpi. Lapsen heitettyä pallon hän käy hakemassa sen. Opettaja siirtyy samalla seuraavan lapsen eteen ja kysyy häneltä saman kysymyksen kuin edelliseltä. Näin jatketaan, kunnes yksi lapsista sanoo: *"Keskelle"*, jolloin opettaja sanoo: *"Mellan, okej"*, ja laittaa renkaan keskelle. Tämän jälkeen hän kysyy lapsilta aina upp, mellan, ner ja havainnollistaa samalla renkaan paikkaa näyttämällä kuten aiemminkin. Opettaja kehuu lapsia ruotsiksi, kun he onnistuvat ja sanoo esimerkiksi *nästan*, kun he eivät saa heitettyä palloa renkaan läpi.

Heittämistä harjoitellaan useampi kierros ja jossain vaiheessa opettaja jättää käsitteiden mainitsemisen (*upp, mellan, ner*) pois. Tästä huolimatta suurin osa lapsista kertoo edelleen ruotsiksi haluavatko he renkaan ylös, keskelle vai alas, sillä he muistavat käsitteet ruotsiksi.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Toiminnassa varhaiskasvatuksen opettaja arvioi sitä, mitkä ohjeet lapset pystyvät ymmärtämään ruotsiksi ja missä on tarpeen käyttää suomea, jotta lapset ymmärtävät ohjeen. Ruotsinkielisten sanojen ja ilmaisujen ymmärtämistä tuetaan muun muassa eleillä, toiminnalla ja konkreetilla. Ruotsinkieliset sanat toistuvat useasti toiminnan aikana, jolloin lapsella on mahdollisuus oppia ja omaksua ne. Lisäksi lapsilla on mahdollisuus käyttää halutessaan ruotsia, mutta suomen kielen käyttö on yhtä arvostettua, joten lapset voivat valita käyttää haluamaansa kieltä. Ruotsin kielen oppiminen yhdistyy motoristen taitojen harjoitteluun, jolloin samassa tilanteessa opitaan siis sekä kieltä että muita varhaiskasvatuksen tavoitteita. Toiminnassa lasten aloitteet huomioidaan lisäämällä valintamahdollisuuksia ja siten myös käsitteitä heidän toiveittensa mukaan.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Lasten oppiessa kieltä enemmän ruotsin määrää voi halutessaan lisätä. Tärkeää on kuitenkin, että lapsille ei tule painetta kielen oppimisesta tai käyttämisestä.
- Samankaltaista aktiiviteettiä voi käyttää myös kielen varhenuksessa.

Ideoita numerotuokioihin

Avainsanat:

matemaattiset taidot, draama, pelillisuus

Toiminnan tarkoitus:

Toiminnan tarkoituksena on opiskella numeroita paritehtävien ja yhteisen toiminnan kautta.

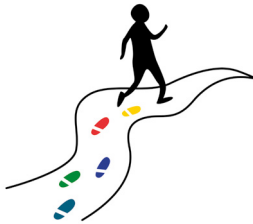
Aktiviteetin kehittäjä:

Kati Nordman, Rauman
freinetkoulun rehtori, IKI-TARU-
opettaja

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- UNO-kortit,
- Noppia,
- Oppilaille ruutuvihot,
- Bingoruudukot,
- Mahdollisuus soittaa musiikkia.

Askel polulla – Aktiviteetti

Oppilaat osasivat aiempien englannin opiskeluiden tiimoilta numerot 1-10 kohdallaisesti. Numeroita kerrattiin ensin toistamalla, sitten rimpsuina hyppimällä, kävelemällä, taputtamalla jne. Seuraavassa on useampi toiminta-aktiviteetti, joita voi toteuttaa joko valitsemalla itselle sopivat tai kaikki kerralla.

- **Numerot 1-12 kirjoitetaan vihkoon numeroina ja englanniksi sanana.**
- Ensin valmiiksi tulleet oppilaat muodostavat keskenään työparit. Lapset heittävät kahta noppaa ja muodostavat niiden antamista luvuista englanniksi yhteen- tai vähennyslaskuja (*plus and minus*). Toinen lapsi kysyy laskun ja toinen vastaa.
- Piirretään numeroita 1-12 parin selkään, pari arvailee englanniksi, mikä luku on kyseessä. Halukkaat oppilaat saavat toimia lukujen sanojina.
- Muodostetaan lapsista numeroryhmiä. Opettaja tai oppilas sanoo numeron ja oppilaat muodostavat opettajan sanoman numeron kokoisia ryhmiä. Ryhmiä tehdään myös kehon osien mukaan eli opettaja sanoo tarvittavan kehonosien määrän esim. *twelve hands, five feet*, ja lapset tekevät ryhmät.
- Muodostetaan lapsista numeromuotoja eli pareittain tai ryhmässä tehdään opettajan sanoma numero.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

Toiminnan tarkoitus on valitun sanaston oppimista, soveltamista ja muistamista niin kirjoitus- kuin ääntöosan mukaan. Lisäksi harjoitukset tukevat sekä kuullun että luetun ymmärtämistä ja omaa tuottamista. Harjoitukset sisältävät runsaasti toistoa, jolloin oppiminen on tehokasta. Leikkillisuus ja yhteinen toiminta auttavat lapsia keskittymään omaan toimintaansa eikä vertailua muiden lasten kanssa juuri tapahdu. Harjoitukset tukevat vertaisoppimista ja ovat eheyttäviä, sillä niissä yhdistyvät matematiikka, motoriiikka, musiikki ja vuoro-vaikutustaitojen oppiminen.

Muuttuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Kirjoitetaan numerot 1-20 vihkoon englanniksi.
- Otetaan ryhmissä tai pareittain kasa Uno-kortteja ja poistetaan erikoiskortit. Laitetaan ja lasketaan kortteja päällekkäin niin kauan, että tullaan lukuun 20 (tai yli).
- Bingo on kestoosuusikki kaikenlaisten sanojen opiskelussa, myös numeroiden.
- Hypitään taputusten mukaan. Ensin kuunnellaan, kuinka monta taputusta ja sitten hypitään niin monta kertaa, ja samalla lasketaan hypyt englanniksi (ks. myös aktiviteetti [Tömisevät luvut](#)).
- Hypitään taputusten mukaan niin, että jos taputuksia on alle 10, hypitään oikealla jalalla, ja jos yli 10, hypitään vasemmalla jalalla. Samalla opetellaan sanat right ja left sekä suu auki suurempaan –sääntö (<10 / >10).
- Idea ylöspäin eriyttämiseen:
 - ▶ Esimerkiksi eskarissa tai ykkösluokalla lukujonoa harjoiteltaessa ja muiden harjoitellessa perusasioita, opettaja voi kysellä nopeammilta oppilailta: "Mikäs on before four/between five and seven?" Silloin oppilaille, joilla on jo hyvin lukujono hallussa, tulee haastetta pienten pulmien kanssa, ja samalla myös opitaan englannin sanoja, kuten before, after, between, ja kerrataan englanniksi opittuja numeroita. Pohdintatehtäviä voi soveltaa sopiviksi käsiteltäviin aiheisiin.
 - ▶ Monikielisessä ryhmässä lapset voivat harjoitella sanoja ja pohtia asioita myös toistensa äidinkiellillä/kotikiellillä, niin että lapset kyselevät asioita toisiltaan.

Ideoita värien opiskeluun

Avainsanat:

yhteistyötavat, pelillisuus, leikillisuus

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on opiskella kielten nimiä englanniksi monipuolisesti ja lapsilähtöisesti varhennetussa kieltenopetuksessa.

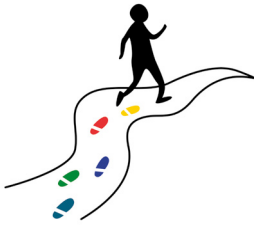
Aktiviteetin kehittäjä:

Kati Nordman, Rauman
freinetkoulun rehtori, IKI-TARU-
opettaja

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Väripapereita.
- Rullattavaa paperia tai sanomalehtiä, pahvisia rullia tai kärpäslätkiä.

Askel polulla - Aktiviteetti

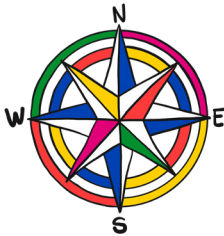
Toiminta sisältää useita aktiviteetteja, joista opettaja voi valita sopivat tai käyttää kaikkia.

2. luokkalaisten kanssa aloitettiin värien opiskelu siitä, että kysyttiin, mitä värejä he jo osasivat englanniksi. Värejä osattiin melko paljon. Seuraavat harjoitukset vaativat opettajalta vähän etukäteisvalmistelua, mutta materiaalit löytyvät usein helposti koululta.

- Opettaja (tai lapsi) näyttää värillisiä papereita ja muut sanovat värin nimen. Värin nimi on myös kirjoitettu lappuun. Aina kun lappu on käyty läpi, laitetaan se seinälle niin, että nimipuoli jää esiin.
- Opettajalla on pieniä värilappuja, joiden kanssa pelataan kim-leikkiä englanniksi. Kim-leikissä laitetaan kaikki laput tai esineet esille. Muut leikkijät sulkevat silmänsä, kun yksi ottaa jonkin tavaran pois. Sitten silmät avataan ja yritetään arvata, mitä puuttuu.
- Opettaja levittää pöydille tai lattialle erivärisiä muovisia kirjaimia. Lapsilla on sanomalehtipaperista rullattu lätkä. Sitten opettaja sanoo värejä englanniksi ja oppilaat käyvät lätkäisemässä kirjainta, joka on sanotun värinen. Myös oppilaat voivat olla sanomassa värejä.
- Tehdään piiri, jossa lapset saavat vuorotellen sanoa värin, josta pitävät. Esim. *"I like brown."* Silloin myös muut lapset, jotka pitävät ruskeasta, ottavat askeleen eteen ja takaisin piirin kehälle.
- Värileikissä koulun pihalla tutkitaan pihaa värinäkökulmassa. Ohje on esimerkiksi:

"Find three green objects."

"Find something red."

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Toiminnan tarkoitus on valitun sanaston oppimista, soveltamista ja muistamista niin kirjoitus- kuin ääntöasun mukaan. Lisäksi harjoitukset tukevat sekä kuullun että luetun ymmärtämistä ja omaa tuottamista. Lisäksi tarvitaan esimerkiksi pelillisiä taitoja, vuoron odottamista, kysymyksen kysymistä, hahmottamista, aakkosten ja numeroiden muistamista.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

Samoja pelejä voidaan soveltaa kaikkeen sanaston oppimiseen. Peleissä voidaan vähitellen lisätä lasten aktiivisuutta ja vähentää opettajan tukea. Halutessa peleihin voi lisätä kilpailullisia elementtejä esimerkiksi niin, että lapset toimivat joukkueissa. Väripelien jälkeen voidaan rakentaa värien ympärille lauseita.

Kielikoodaus

Avainsanat:

varhentaminen, pelillisuus, sanaston oppiminen

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on sanojen harjoittelu/kertaus toiminnallisuuden avulla sekä koodauksen ja koodausvalmiuksien harjoittelu.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Erivärisiä lappuja/palikoita.
- Hieman tilaa liikkua.

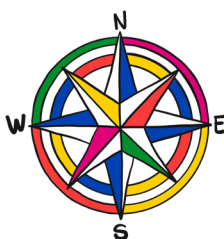

Askel polulla - Aktiviteetti

Lapset saavat pareittain harjoitella kielikoodausta. Jokainen pari saa hakea värilappuja ja levittää ne lattialle sellaiseen kohtaan, missä heillä on sopivasti tilaa. Värit nimetään yhdessä ja varmistetaan, että kaikki muistavat ne. Opettaja kertoo suomeksi ohjeet ja antaa esimerkin harjoiteltavalla kielellä.

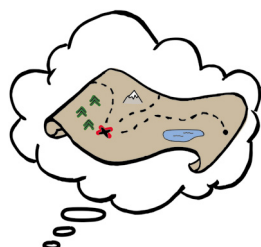
Tarkoituksena on, että lapset saavat vuorotellen koodata värisarjan, jonka pari hyppii. Jos lapsi esimerkiksi sanoo: "Red, green, blue, yellow, blue", toisen parista tulee hyppiä väritä toiselle annetussa järjestyksessä. Kun tehtävä on suoritettu, lapset vaihtavat rooleja. Äsken hyppinyt lapsi saa koodata sanomalla värisarjan, ja toisen tulee hyppiä sanottu sarja. Tällä tavalla vuorotellen jatketaan niin kauan, kun aktiviteetille on aikaa. Jos joku värien nimistä unohtuu, lapset voivat kysyä sitä opettajalta tai toisiltaan.

Aktiviteetti on alun perin havainnoitu eskareiden varhennetussa englannissa.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Liikkumisen ja itse tekemisen kautta lapsille jää vahvemmin mieleen opetettava asia ja tehtävän kautta opitaan myös koodaukseen liittyviä valmiuksia. Sanoina on hyvä olla sellaisia sanoja, jotka ovat lapsille jo entuudestaan hieman tuttuja. Leikki toimii erityisen hyvin harjoiteltujen sanojen kertaamiseen.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Monikielisen ryhmän kanssa tehtävää voi soveltaa myös niin, että lapset opettavat toisilleen osaamiaan kieliä.
- Värien sijaan kerrattavana voi olla myös muuta sanastoa, esim. kuvakortteja tai esineitä.
- Tehtävään voi halutessaan liittää myös käskyjen tai komentojen harjoittelua, esim. ohjeistamalla lapsia sanomaan "Go" tai "Jump" antaessaan ohjeita toisilleen.
- Isompien lasten kanssa voidaan hyödyntää myös sanalappuja muistin tukena.
- Kielikoodaus-tehtävän periaatetta voidaan soveltaa muissakin tehtävissä. Esimerkiksi suuntia voidaan harjoitella rakentamalla labyrintti teippaamalla rajoja lattiaan, jumppapatjoilla ja muilla tarvikkeilla. Toinen parista ohjaa toisen labyrintin keskipisteeseen antamalla ohjeita kohdekielellä.

Korttipeli aikamuodoista

Avainsanat:

pelillisuus, kieliopin harjoittelu, yhteistoiminnallisuus

Toiminnan tarkoitus:

Esimerkkiaktiviteetti toteutettiin 7. luokan A1-englannin opetuksessa. Tehtävän tarkoituksena oli harjoitella ja kerrata aikamuotoja, niiden muodostusta ja käyttöä.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Opettaja on valmistanut aktiviteettia varten paperilappuja jokaisesta aikamuodosta. Jokaista aikamuotoa kohden kortteja on neljä: kaksi suomenkielistä ja kaksi englanninkielistä. Toisessa suomenkielisessä kortissa on aikamuodon nimi (esimerkiksi preesens), toisessa selitys siitä, mitä aikamuodolla tehdään (esimerkiksi nykyhetki). Englanninkielisissä kortteissa on kaksi esimerkkilauseetta (esimerkiksi: *I always play football on Sundays / I do not like skating*). Jokaisesta aikamuodosta on neljä vastaavaa korttia.
- Korttien lisäksi opettaja jakaa jokaiselle oppilaalle oman nopan. Lisäksi pelin esittelyn apuna voidaan käyttää dokumenttikameraa.
- Aktiviteetti on toteutettavissa isommille ja pienemmille ryhmille, kuitenkin vähintään neljän oppilaan ryhmälle.

Askel polulla – Aktiviteetti

Opettaja pohjustaa aktiviteetin keskustelemalla oppilaiden kanssa aikamuodoista. Hän näyttää ryhmälle lauseita eri aikamuodoissa ja pyytää ryhmää etsimään lauseista yhtäläisyyksiä, samalla vertaillaan myös lauseiden kieltomuotoja. Tunnin aluksi katsotaan lisäksi video, jossa eri aikamuodot käydään läpi.

Kun lauseita on vertailtu yhdessä ja päivän teema kerrattu, siirrytään pelaamaan. Opettaja heijastaa taululle ensiksi sanan *dice* ja kysyy samalla: "What's *dice* in Finnish?" Kun sanan merkitys on selvinnyt, siirrytään eteenpäin.

Opettaja jakaa oppilaat ryhmiin siten, että jokaisessa ryhmässä on neljä osallistujaa. Opettaja esittelee yllä mainitut pelikortit dokumenttikameran avulla kertoen, että samaa aikamuotoa koskevat kortit muodostavat aina yhden kokonaisuuden, johon kuuluu neljä korttia. Opettaja jakaa jokaiselle oppilaalle nopan. Noppa asetetaan omalle paikalle pulpetille.

Pelin ideana on, että jokaisella osallistujalla on pelin alussa kädessään neljä satunnaista korttia. Kortteja ei saa näyttää muille. Jokainen valitsee vuorollaan yhden itselleen tarpeettoman kortin ja antaa sen vasemmalla puolellaan istuvalle. Tavoitteena on kerätä kaikki yhden aikamuodon kortit itselle. Kortteja kierrätetään niin kauan, että joku on saanut kaikki neljä saman aikamuodon korttia kasaan. Kun kortit ovat kasassa, täytyy pöydällä oleva noppa napata mahdollisimman nopeasti käteen. Ryhmän muut jäsenet tarkistavat, täsmävätkö kortit ja onko niissä kyse samasta aikamuodosta. Jos vastaus on oikea, oppilas saa yhden kirjaimen itselleen sanaan *dice*. Kierroksen voitosta saa aina yhden pisteen, ja ensimmäisenä sanan kaikki kirjaimet kerännyt pelaaja voittaa.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

- Harjoiteltujen sisältöjen kertauksen pelillisyyden kautta. Samalla harjoitellaan myös ryhmässä työskentelyä, toisen huomioimista ja yhteistyötaitoja.
- Opettaja tukee oppilaiden työskentelyä kiertelemällä ryhmissä ja seuraamalla meneillään olevia pelejä.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Esimerkkiaktiviteetti on toteutettu A1-englannin opetuksessa, mutta on sovellettavissa myös eri-ikäisille oppijoille sekä eri kieliin.
- Pelin ideaa voi hyödyntää myös muiden sisältöjen kertaukseen, jos korttien sisältö vaihdetaan toiseksi.

Käsiteleikki

Avainsanat:

kielitietoisuus, sanaston oppiminen, S2/R2, moniaistisuus

Toiminnan tarkoitus:

Paikkaa ilmaisevien käsitteiden (alla, päällä, takana, edessä, piilossa, jne.) harjoittelu toiminnallisesti ja kokemuksellisesti.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Kuvakortit, jossa on havainnollistettu harjoiteltavia käsitteitä (päällä, alla, vieressä, jne.).
- Tuoli, iso kori ja pussi, jossa on kuvakortit.

Askel polulla - Aktiviteetti

Aktiviteetti on alun perin havainnoitu varhaiskasvatuksessa ryhmässä, jossa noin puolet lapsista on S2-lapsia. Leikki oli lapsille ennestään tuttu ja leikkiä ohjaa varhaiskasvatuksen ammattilainen (= kielikasvattaja).

Aktiviteetin alkaessa tila on järjestetty niin, että lapset istuvat piirissä ja piirin keskelle on asetettu tuoli ja iso kori. Kielikasvattajalla on pussi, jossa kuvakortit ovat ja lapset saavat nostaa peukun ylös, jos he haluavat tulla nostamaan kuvakortin pussista. Korteissa on punainen pallo, joka on eri kuvakorteissa eri paikoissa (esimerkiksi tuolin päällä, alla, vieressä tai piilossa). Leikin ideana on se, että kuvakortin nostaneen lapsen tulee itse mennä kuvan osoittamalla tavalla tuolin viereen, päälle, alle, piiloon, korin sisälle tai ulkopuolelle. Lapsen tulee myös sanoa käsite, joka kuvassa on. Tarvittaessa kielikasvattaja myös auttaa vihjeiden avulla keksimään paikan ja käsitteen, jota haetaan, esimerkiksi sanomalla: "(lapsen nimi) meni tuolin taakse niin sinä menet - -". Lisäksi kielikasvattaja myös usein toistaa lasten sanoman käsitteen kuuluvalla äänellä.

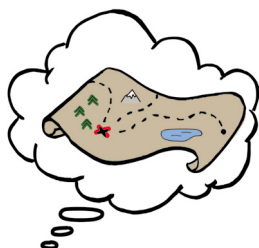

Kun kaikki leikissä olevat lapset ovat paikoillaan, kerrataan missä kukin on. Kielikasvattaja auttaa lapsia tarvittaessa sanomaan, missä hän on esimerkiksi tuolin päällä, tuolin alla, korin sisällä tai tuolin takana. Tilanteessa on myönteinen ilmapiiri ja kielikasvattaja hyödyntää huumoria. Esimerkiksi viimeiseksi hän jättää lapsen, joka on piilossa ja kysyy muilta lapsilta: "Onko tässä kaikki?", johon lapset vastaavat "Ei." Kielikasvattaja esittää, että hän ei muista ja kysyy: "Kuka puuttuu?", jolloin lapset lähtevät hakemaan piilossa ollutta lasta takaisin.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Leikissä käsitteitä harjoitellaan monipuolisesti ja käsitteet tulevat lapsille monien aistien kautta (kuulemalla, kuvien kautta ja kokemuksellisesti sijoittumalla konkreettisesti kyseiseen paikkaan). Myös toisto tukee oppimista.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Samanlaista aktiviteettia voidaan hyödyntää myös varhennetussa kielenopetuksessa.
- Isompien lasten kanssa käsitteet voisi olla myös kirjoitettuna.

Lek med ord och uttryck

Nyckelord:

språkmedvetenhet, ordinläring, finska eller svenska som andraspråk, multisensorisk upplevelse

Verksamhetens syfte:

Att öva ord och uttryck för placering (under, på, bakom, framför, gömd m.m.)

Ryggsäck - Resurser som behövs

- Bildkort med bilder på de ord som ska tränas (på, under, bredvid osv.).
- En stol, en stor korg och en påse med bildkort.

Steg för steg - Aktivitet

Aktiviteten har ursprungligen använts i en grupp inom småbarnspedagogiken. Barnen visste sedan tidigare hur leken gick till och leken leddes av en pedagog inom småbarnspedagogik.

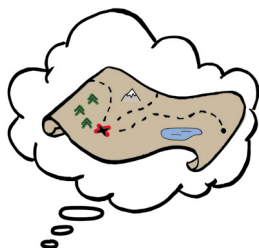
I början av aktiviteten sitter barnen i en ring och i mitten av ringen står en stol och en stor korg. Pedagogen har en påse med bildkort. Barnen får göra tummen upp, om de vill komma fram och ta ett bildkort ur påsen. Det finns en röd boll på varje kort. Bollen är på olika ställen på varje bildkort (t.ex. på stolen, under, bredvid, gömd). Själva idén med leken är att barnet som har fått ett bildkort ska gå fram och ställa sig bredvid, på, under eller bakom stolen eller i eller utanför korgen såsom bilden visar. Barnet ska också säga de ord som finns på bilden. Om det behövs, hjälper pedagogen barnet att komma på vilken plats och vilka ord som efterfrågas genom att till exempel säga: "*(barnets namn) ställde sig bakom stolen och du ska ställa dig...*". Pedagogerna upprepar ofta högt och tydligt det som barnen har sagt.

När alla barn som är med i leken är på sina platser går man igenom var alla är. Om det behövs, hjälper pedagogen barnen att säga var de är, till exempel "*på stolen*", "*under stolen*", "*i korgen*", "*bakom stolen*". Pedagogerna ser till att skapa en positiv stämning och använder sig av humor. Till exempel kan pedagogen lämna barnet som har gömt sig till sist och fråga de andra barnen "*Är alla här?*", barnen svarar "*Nej*". Pedagogerna låtsas att hen har glömt och frågar "*Vem saknas?*". Barnen springer i väg och hämtar barnet som hade gömt sig.

Kompass - Verksamhetens principer

I leken tränas orden och uttrycken på ett mångsidigt sätt och barnen får uppleva dem med flera sinnen (genom att lyssna, med bilder och upplevelsebaserat genom att konkret placera sig på en viss plats). Inläringen stöds genom upprepning.

Under andra omständigheter - Tillämpning

- Liknande aktiviteter kan användas inom den tidigarelagda språkundervisningen.
- Med äldre barn kan orden och uttrycken också uttryckas i skriven form.

Lek med ord och uttryck - Översättning: Lingvia Translations.

Matka maailman ympäri -leikki

Avainsanat:

sanaston oppiminen, pelillisuus, varhennus

Toiminnan tarkoitus:

Tavoitteena on kerrata aiemmin opeteltuja sanoja leikkimielisen kisailun kautta.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Kuvakortit kerrattavasta sanastosta. Havainnoidussa tilanteessa aiheena olivat eläimet.

Askel polulla - Aktiviteetti

Alkuperäinen aktiviteetti on havainnoitu eskarilaisten espanjakerhossa.

Kielikasvattaja ohjaa seisomaan pareittain ja kertoo, että nyt leikitään matka maailman ympäri -leikkiä. Leikki on lapsille ennestään tuttu. Ennen leikin aloittamista kielikasvattaja näyttää lapsille eläinten kuvia ja kertoo heidän kanssaan eläinten nimet espanjaksi. Tämän jälkeen opettaja näyttää ensimmäiselle parille jonkin eläimen kuvaa ja lasten pitää yrittää nimetä eläin mahdollisimman nopeasti. Se, kumpi parista on nopeampi, pääsee matkustamaan, eli saa siirtyä eteenpäin seuraavaan "maahan" eli seuraavan parin luokse.

Tämän jälkeen opettaja näyttää kolmikolle (eli parille, jonka kanssa on myös lapsi, joka oli viimeksi nopein) toista eläimen kuvaa ja nopeimmin eläimen nimennyt lapsi pääsee taas matkustamaan eli siirtymään seuraavan parin luokse. Tätä jatketaan, kunnes kaikki ovat päässeet kisaamaan nopeudesta tai pidempäänkin niin kauan kuin aikaa on varattu aktiviteetille. Leikin lomassa kielikasvattaja myös kannustaa ja kehuu lapsia espanjaksi. Jos jossain vaiheessa käy niin, että kukaan lapsista ei muista kuvassa olevan eläimen nimeä, kielikasvattaja kertoo sen nimen ja näyttää uuden kuvan lapsille niin, että he voivat kisata sen nimen muistamisesta.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Sanastoa kerrataan leikkilisen kisailun kautta. Näin lasten mielenkiinto pysyy yllä ja kisailu motivoi heitä muistelemaan sanoja. Kukaan ei kuitenkaan putoa pois pelistä ja peliä voi jatkaa niin kauan, kun siihen on aikaa ja mielenkiintoa. Liikkumisen vuoksi leikkiä voidaan hyödyntää myös taukojumppana.

Alun perin havainnoidussa kontekstissa leikki liittyi matkustusteemaan, joka ryhmällä oli ollut lukuvuoden aikana espanjakerhossa. Siinä lapset matkustivat joka kerralla uuteen espanjankieliseen maahan ja tutustuivat maahan videon kautta ja tapasivat siellä aina kaverin. Kaveri oli piirroshahmo, jolla oli maahan ja kulttuuriin sopiva nimi ja johon he saivat tutustua. Lapset oppivat aina uusia asioita ja sanoja teemoittain kussakin maassa. Näin ollen matka maailman ympäri -leikki sopi teemallisesti hyvin yhteen myös kerhossa olleen matkustusteeman kanssa ja sen avulla pystyttiin kertaamaan aina kuhunkin teema-alueeseen liittyviä sanoja.

Muutuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Leikkiä on helppo soveltaa eri teemoihin ja eri kieliin.
- Isompien lasten kanssa kortin toisella puolella voi olla sana myös kirjoitettuna niin, että arvaamisen jälkeen lapset saavat vielä itse tarkistaa, muistivatko he sanan oikein.
- Vieraiden kielten opetuksessa leikkiä voi soveltaa myös esim. sanaluokkien tai taivutusmuotojen harjoitteluun.
- Monikielisessä ryhmässä leikissä harjoiteltavana kielenä voi myös olla esim. jonkun lapsen äidinkieli/kotikieli ja/tai vaikkapa suomi, jos se on lapsille uusi kieli.

Paikallisprepositioiden harjoittelu kuvakorttien avulla

Avainsanat:

kieliopin harjoittelu

Toiminnan tarkoitus:

Aktiviteetin tarkoituksena on paikallisprepositioihin tutustuminen ja harjoittelu.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Joko valmiita tai opettajan valmistamia kahdenlaisia kuvakortteja.
 - ▶ A4-kokoisia erilaisia kuvakortteja, joissa kuva hahmosta esim. pöydän alla tai pöydän yllä. Isolla kuvakortilla ylhäällä kysymys *Where is (-) hiding?* Kuvakortin alakulmassa tyhjä neliö, joka vastaa pienemmän kuvakortin kokoa.
 - ▶ Pienempiä neliönmallisia kuvakortteja, joissa A4-kuvakortteja vastaavia kuvia, mutta kortin yläpuolella *Where is (-) hiding?* – kysymyksen sijaan lukee kuvanmukainen paikallisprepositio, kuten *over*.

Askel polulla – Aktiviteetti

Aktiviteetissa harjoitellaan erilaisia englannin kielen prepositioita kuvien avulla. Opettajalla on valmiita kuvia Chicky-tipusta, jonka avulla havainnollistetaan erilaisten prepositioiden merkityksiä. Kuvissa Chicky on pääsiäismunan kanssa, esimerkiksi sen päällä, vieressä ja takana. Chickystä on kaksi samanlaista kuvaa (suurempi ja pienempi), jotka yhdessä muodostavat kuvaparin. Isomman kuvan alalaidassa on tyhjä laatikko, johon kuvaparin pienempi kortti sijoitetaan. Kuvan toimintaa kuvaava prepositio lukee vain pienemmässä kuvassa.

Aktiviteetti aloitetaan kertauksella. Pienet kuvakortit heijastetaan dokukameran avulla taululle ja niissä lukevat prepositiot käydään yhdessä läpi. Opettaja osoittaa jokaista kuvakorttia vuorollaan ja toistaa siinä olevan preposition kolmeen kertaan. Oppilaita kehoitetaan toistamaan ääneen hänen mallinsa mukaan. Kaikki pienten kuvakorttien prepositiot käydään läpi tällä tavoin yhdessä.

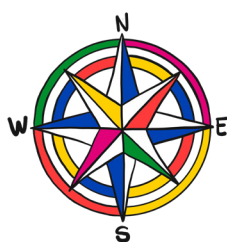
Seuraavaksi opettaja asettaa taululle A4-kuvakortit väärinpäin, valkoinen tausta oppilaisiin päin. Yksi kerrallaan opettaja kääntää kuvia ja jokaisen kuvan kohdalla opettaja kysyy: *”Where is Chicky hiding? Where can he be?”* Oppilaat

viittaavat ja opettaja valitsee heistä yhden, joka pääsee sijoittamaan pienemmän kuvakortin isoon kuvaan. Oppilas valitsee esillä olevista pienemmistä kuvakorteista hänen mielestään isoon kuvakorttiin sopivan kuvakortin ja asettaa sen ison kuvan alalaidassa olevaan tyhjään laatikkoon.

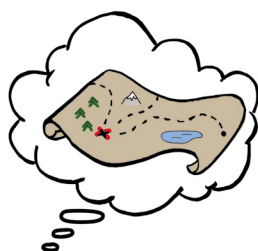
Opettaja antaa oppilaille suullista palautetta toiminnan aikana. Jos oppilas sijoittaa kuvaan väärän preposition, opettaja antaa muille oppilaille mahdollisuuden korjata virheen.

Kuvia käännetään, kunnes kaikki kuvakortit on käännetty ja jokaisella kortilla on pienempi kortti parina. Seuraavaksi opettaja käy vielä kertaalleen oppilaiden kanssa kaikki kuvat läpi kysyen: *"Where is Chicky hiding in this picture?"* Oppilaat vastaavat ääneen ja kun oikea vastaus kuuluu, pyytää opettaja oppilaita toistamaan perässään: *"Chicky is hiding on top of the white egg."* Koko aktiviteetin ajan opettaja käyttää suullisen kielen lisäksi hyödykseen eleitä ja kuvaa. Hän osoittaa kuvaa ja havainnollistaa käsien liikkeellä prepositiota.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

- Oppilaille prepositiot olivat jo jollain lailla tuttuja, ja tämä tehtävä auttoi heitä syventämään ymmärrystään sekä oppimaan lisää prepositioiden merkityksistä.
- Opettaja käyttää aktiviteetissa toistoa oppimisen tukena.
- Opettaja kehuu oppilaita onnistumisista, mutta virheen sattuessa hän ei automaattisesti korjaa, vaan osoittaa kysymyksen muulle ryhmälle.
- Aktiviteetti on opettajajohtoinen, sillä opettaja ohjaa toimintaa ja kielen käyttöä. Opettajan toiminnan kieli on tässä englantia, oppilaat voivat hyödyntää niin englantia kuin myös suomea tai muita osaamiaan kieliä viestinnässään.
- Kuvien hyödyntäminen aktiviteetissa helpottaa oppilaita yhdistämään preposition sen merkitykseen ja käyttötarkoitukseen.
- Tämä aktiviteetti on toteutettu kaksikielisessä opetuksessa alaluokilla, mutta ei estä toteuttamista vieraan kielen opetuksessa.

Muutuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Oppilaiden taitotasosta riippuen aktiviteetin voi aloittaa joko niin, että pienempien kuvakorttien kuvapuoli on näkyvillä tai niin, että kuvakortin takapuolelle on kirjoitettu pelkkä prepositio.
- Aktiviteettia voi myös soveltaa niin, että opettaja laminoi yhden kuvakortin ja askartelee Chicky-tipun, jota siirtelee kuvakortilla.
- Opettaja voi pyytää oppilaita liikkumaan antamiensa ohjeistusten mukaan.
- Aktiviteettia voi myös käyttää S2-opetuksessa paikkaa ilmaisevien käsitteiden harjoittelussa.

Sanalappuja värikoodauksella

Avainsanat:

sanaston oppiminen, kieliopin harjoittelu

Toiminnan tarkoitus:

Tietyn teeman sanaston opettelu etsimällä sanalappuja ja opittujen sanojen käyttö soveltaen.

Aktiviteetin kehittäjä:

Annika Tuomensaari, Rauman kaupungin valmo-opettaja, IKI-TARU-opettaja

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Sanalappuja, joista jokainen sana on omassa lapussaan. Osa sanoista kirjoitetaan tietyn väriselle lapulle, osa toisenväriselle jne. Sanalappuja voi olla muutamaa eri väriä. Sanalappuja tarvitaan yhdet kappaleet per luokka.
- Jokaiselle oppilaalle oma moniste, jossa on kaikki sanalappujen sanat.
- Sinitarraa.
- Värikynät (samat värit, kuin sanalapuissa).
- Lyijykynä ja kumi.

Askel polulla – Aktiviteetti

Tehdään moniste ja sanalaput valmiiksi. Monisteeseen on väljästi aseteltu käytettävät sanat esimerkiksi jouluun liittyviä sanoja. Sanalaput piilotetaan luokkahuoneeseen. Jokainen oppilas etsii omatoimisesti yhden sanalapun, lukee sen, jättää sen paikoilleen ja menee omalle paikalleen monisteensa ääreen. Oppilas ympyröi lukemansa sanan saman värisellä värikynällä kuin löytämänsä sanalapun tausta. Oppilas soveltaa sanaa haluamallaan tavalla: oppilas piirtää kyseessä olevan kuvan sanan yläpuolelle, kirjoittaa sanan suomeksi ja/tai omalla äidinkielellään tai tekee esimerkiksi monikon sanasta. Monikielisten oppilaiden kanssa voidaan käyttää kuvahakua ja/tai sanakirjaa apuna. Kun oppilas on valmis sovelluksensa kanssa, hän lähtee etsimään uutta sanaa luokkahuoneesta.

Kompassi – Toiminnan periaatteet

- Toiminta opettaa tai vahvistaa lukemista, sanan ja värin muistiin painamista ja sieltä palauttamista ja sanan käytön soveltamista.

Muutuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Jokainen oppilas saa esimerkiksi kaksi lappua piilotettavaksi luokkahuoneeseen opettajan piilottamien sijaan.
- Sanakorttien ja ohjeistuksen vaihdolla saadaan monipuolinen työskentelymuoto halutun kielioppiasian tai sanaston opetteluun.
- Sanaluokkien opettelussa voidaan käyttää eri sanaluokkiin erivärisiä sanakortteja. Tässä tapauksessa voidaan asiaa tarkastella ilman, että sanotaan asiaa etukäteen. Voidaan pyytää oppilaita pohtimaan, miten keltaiset sanat taipuvat ja antaa oppilaiden havaita, että sanat on jaoteltu sanaluokittain.
- Eri väreille voi olla myös erilaiset ohjeistukset: jos löydät sinisen lapun, kirjoita se ja muodosta siitä yhdyssana, keltaisesta teet monikon ja niin edelleen.
- Sanalappuja voidaan myös käyttää ilman värin yhdistämistä. Sanan tilalla voidaan käyttää myös kuvaa, sanaparia tai virkettä.
- Oppilaat voivat myös etsiä sanalappuja mahdollisimman monta ja lukea löytämänsä sanalaput parille tai muulle ryhmälle.

Sanastoa laivanupotuksella

Avainsanat:

pelillisuus, lukivalmiudet

Toiminnan tarkoitus:

Tehtävän tarkoituksena on laivanupotuspelin soveltaminen sanaston opetukseen.

Aktiviteetin kehittäjä:

Annika Tuomensaari, Rauman kaupungin valmo-opettaja, IKI-TARU-opettaja

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Molemmille oppilaille kynä, kumi ja laivanupotusmoniste.
- Oppilaille tiedoksi käytössä olevat sanat esimerkiksi paperilapuilla.

Askel polulla - Aktiviteetti

Laivanupotusta pelataan pareittain.

Esivalmistelu ilman oppilaita

Opettaja tekee tai tulostaa laivanupotusmonisteen, jossa on koordinaatistopohjat omalle "laivalle" ja parin "laivalle". Koordinaatteja on hyvä olla molemmissa koordinaatistoissa vasemmalla reunalla vähintään A-J ja ylhäällä vähintään 1-10. Opettaja mieltii etukäteen, montako sanaa koordinaatistoon mahtuu järkevästi. Tämä on yhteydessä sanojen pituuteen ja käytettävissä olevan koordinaatiston kokoon. Sanojen ei tulisi koskettaa toisiaan. Mikäli on opeteltu juuri johonkin teemaan liittyviä sanoja (metsä, ammatit) tai kielioppiasiaa (verbin taivuttamista imperfektiin, komparatiivia), otetaan sanat opeteltavasta asiasta. Opettaja voi valmistella esimerkiksi 10 sanan listan metseen liittyvistä sanoista tai adjektiiveista.

Esivalmistelu oppilaiden kanssa

Oppilaat saavat monistepohjan sekä sanalistan. Oppilaat istuvat niin, että eivät näe parinsa paperia. Oppilas valitsee sanalistasta opettajan ohjeiden mukaisen määrän sanoja ja kirjoittaa ne omaan koordinaatistoonsa. Jokaisen sanan pitää olla irrallaan toisistaan. Parin koordinaatisto jätetään vielä tyhjäksi. Kun molemmat oppilaat ovat kirjoittaneet sovitun määrän sanoja koordinaatistoonsa ja hyväksyttäneet ne opettajalla, peli voi alkaa.

Pelitulanne

Oppilas kysyy toiselta esimerkiksi näin:

"Mitä sinulla on G3:ssa?"

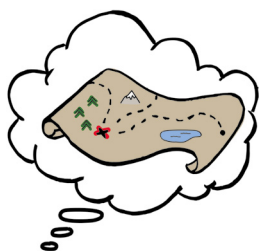
"Kirjain S./Ei mitään."

Oppilas kirjoittaa kyseisessä paikassa olevan kirjaimen tai rastin (merkitse tyhjästä paikasta) tyhjään parin koordinaatistoon. Tämän jälkeen on toisen oppilaan vuoro selvittää, mitä kirjaimia parin koordinaatistosta löytyy. Kun kirjaimia on löydetty tarpeeksi, oppilas saa arvata: *"Onko sinulla sana kokki?"* Mikäli arvaus menee oikein, oppilas saa kirjoittaa puuttuvat kirjaimet koordinaatistoonsa. Mikäli arvaus menee väärin, oppilas jatkaa kirjainten arvailua seuraavalla omalla vuorollaan. Ensimmäisenä kaikki toisen sanat arvannut pelaaja voittaa pelin.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Toiminnan tarkoitus on valitun sanaston mukaan opettaa tietyn kielioppiasian soveltamista tai esimerkiksi opiskellun teeman sanaston muistamista. Lisäksi tarvitaan pelillisiä taitoja, vuoron odottamista, kysymyksen kysymistä, hahmottamista, aakkosten ja numeroiden muistamista.

Muutuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Jos sanalistaan valitaan adjektiiveja, voidaan sopia, että oppilas taivuttaa kaikki sanat esimerkiksi komparatiiveiksi, mikäli se on harjoittelun kohteena (sanalistassa hyvä, mutta koordinaatistoon oppilas taivuttaa sanan muotoon parempi).
- Oppilaat voivat itse valita käytettävissä olevan sanaston.
- Oppilaat eivät saa arvailla sanoja, vaan ne täytyy kysyä kirjain kirjaimelta loppuun asti.
- Koordinaatit eivät ole numeroita ja kirjaimia, vaan ne sisältävät sanoja: vasemmalla adjektiiveja ja ylhäällä esimerkiksi ammatit. Tällöin koordinaatistoon merkitään esimerkiksi kolme neljän pituista "laivaa" ja kaksi viiden pituista "laivaa" sovituin merkein kirjainten sijaan. Kysymykset asetellaan silloin koordinaatiston mukaan esimerkiksi *"Oletko vihainen kokki?"* ja vastaukset ovat muodossa *"kyllä/ei"*.

Työpistetyöskentely esi- ja alkuopetuksessa

Avainsanat:

yhteistoiminnallisuus, ongelmanratkaisu

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on kerrata lukuvuoden aikana opittuja sisältöjä erilaisten tehtävien avulla.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Toimintaan tarvitaan erilaisia tehtäviä ja niiden suorittamiseen tarvittavat välineet.
- Tässä tapauksessa oppilasryhmä sai kiertää vapaasti tehtävien välillä ja toimintaa ohjasivat sekä valvoivat luokanopettaja, varhaiskasvatuksen opettaja ja ohjaaja.
- Luokanopettaja ja varhaiskasvatuksen opettajat olivat luokissaan, ohjaaja valvoi ja ohjasi toimintaa aulatilassa.
- Tilana oli kaksi luokkatilaa ja niiden yhteyteen jäävä suljettu aulatila.

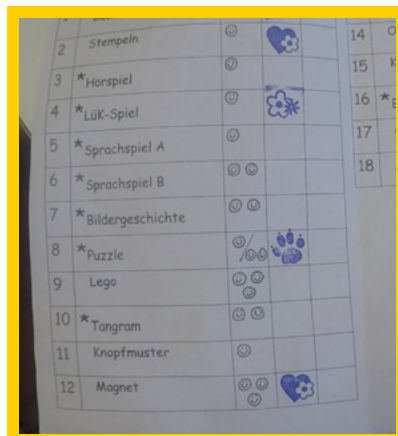
Askel polulla – Aktiviteetti ja yhteisön toimintatapa

Aktiviteetti

Aamupäivätunnit ennen ruokailua, joiden aikana saksankielisen puolen eskarit ja alakoululaiset tekevät ryhmissä pistetyöskentelyä. Työskentely pisteillä on aloitettu jo edellisellä tunnilla, mutta luokanopettaja muistuttaa oppilaita toiminnan alkaessa ohjeistuksista.

Pisteitä on jaoteltu kahteen luokkaan sekä niiden välille jäävään aulatilaan. Oppilailla on passivihkonen, jossa on eri rastien tehtävien ja työpisteiden nimet. Oppilaat saavat kiertää pisteitä omaan tahtiin, ja jokaisesta suoritetusta pisteestä saa leiman passiin pisteen numeron kohdalle. Työpisteillä on sekä yksin tehtäviä että parin ja/tai ryhmän kanssa tehtäviä harjoitteita. Tehtävät ja työpisteiden aiheet liittyvät kouluvuoden aikana käsiteltyihin aiheisiin, kuten numeroihin, väreihin ja aakkosiin. Työpisteillä on erityyppisiä tehtäviä. Niillä muun muassa askarrellaan, pelataan, leikitään ja ratkotaan pulmia.

Opettajan rooli on valvoa toimintaa ja ohjeistaa lapsia kielen käyttöön sekä auttaa tehtävien suorittamisessa. Opettaja määrittelee myös, milloin oppilas on suorittanut rastin ja saa leiman passiinsa, jolloin voi siirtyä seuraavalle työpisteelle.

Kuva 1: Leimapassi.

Esimerkkejä havainnoiduista työpisteistä:

- Kirjan lukeminen
 - ▶ Valinnainen saksankielinen lyhyt satukirja.
- Leimasimet
 - ▶ Lapset kirjoittavat kirjainleimasimilla perheenjäsentensä nimet leimaamalla.
- Lük-peli
 - ▶ Numeropiste: numerolaatat on tehtävävihon ohjeen mukaan laitettava oikeaan järjestykseen (mini Lük).
- Kuvatarina
 - ▶ Kuvapalat ovat sekaisin alustallaan ja ne pitää järjestää niin, että kuvista muodostuu looginen tarina. Tehtävässä on valmis kuvakehikko.
 - ▶ Opettaja esittää kysymyksiä: *"Was ist das? Was macht er? Enni ist nicht nur nass, sondern..? (nouseva intonaatio) Ganz nass. Wie heißt das hier? Was kann man damit machen?"*
- Tangram
 - ▶ Paperin päälle pitää muodostaa kuva erilaisista muovipaloista (esim. kolmi- ja nelikulmioita). Opettaja: *"Und, was ist daraus entstanden? Vielleicht können da Autos durch? Wie nennst du das?"* (eine Brücke)
 - ▶ Opettaja käyttää eleitä ja ilmeitä ymmärtämisen helpottamiseksi, piirtää ilmaan sillan, kyselee sanoja, antaa sanavihjeitä, selittää: *"Was ist das? Wie heißt das nochmal? Ein Quadrat. Ein Dreieck."*
- Mathe logico
 - ▶ Tehtävän tehtäväkehikko, erilaisia muotoja, laskutehtäviä. Oikean värinen pallo siirretään vastauksen kohdalle. Oikean värisuoran voi tarkistaa toiselta puolelta ja kehikkoon valita eri tasoisia tehtäviä. (Huom. valmis muovinen kehikko ja siihen liittyvät tehtävälomakkeet).
 - ▶ Opettaja esittää tarkentavia kysymyksiä, jotka liittyvät osin myös kieleen ja ymmärtämiseen: *"Stufe 1? Wie ist das im Vergleich zum Stufe 2?"*
- Origami
 - ▶ Opettaja auttaa origamin taittelussa.

Tässä tapauksessa toiminta oli kertaavaa ja lapset vapaasti suorittivat tehtäviä. Aktiviteetin toimintoja ei refleктоitu tai purettu yhdessä, vaan toiminta päättyi ruokatuntiin. Ennen ruokatunnille siirtymistä lapset kuitenkin siivosivat työpistetehtävät.

Yhteisön toimintatapa

Varhaiskasvatuksen opettaja ja luokanopettaja ovat tottuneet tekemään yhteistyötä opetusryhmiensä kanssa. Heidän tilansa mahdollistavat myös sen, että he voivat näppärästi yhdistää opetuksensa, sillä heillä on vierekkäiset luokahuoneet. Luokahuoneista on yhteys yhteiseen suljettuun aulatilaa, jota voi myös hyödyntää opetuksessa.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Työpistetyöskentelyä voidaan käyttää monessa kielikasvatuksen vaiheessa. Tässä esimerkissä työpistetyöskentely on toteutettu lukuvuoden loppuvaiheilla opettussisältöjen kertaamisessa. Luokanopettaja ja varhaiskasvatuksen opettaja ovat suunnitelleet toiminnan yhteistyössä. He ovat yhdessä päättäneet työpisteet, niiden sijainnit ja oman toimintansa työpistetyöskentelyn aikana.

Saksan kieli on toiminnassa olennaisessa roolissa. Aikuiset käyttävät ainoastaan saksaa, lapset saattavat puhua keskenään myös muita kieliä. Olennaista kuitenkin on se, miten opettajat käyttävät saksaa. Opettajat eivät ainoastaan kerro oppilaille, mitä heidän pitää tehdä, vaan yrittävät sanoittaa oppilaiden toimintaa ja omaa toimintaansa, jotta oppilaiden työskentely nivoutuisi myös kieleen ja sen oppimiseen. Alla esimerkkejä siitä, miten luokanopettaja ohjasi oppilaita kielenkäytössä toiminnan ohessa:

Oppilas: "*Ich will diesen Stempel*" (Minä haluan tämän leimasimen.)

Opettaja: "*Ich möchte...*" (Minä haluaisin...)

Oppilas: "*Ich möchte diesen Stempel.*" (Minä haluaisin tämän leimasimen.)

Opettaja: "*Es ist ein bisschen höflicher zu sagen 'ich möchte' als 'ich will'*" (On hieman kohteliaampaa sanoa 'minä haluaisin' kuin 'minä haluan'.)

■ Kuvatarinan ohessa:

► Opettaja esittää kysymyksiä osoittaen kuvia: "*Was ist das? Was macht er? Enni ist nicht nur nass, sondern...? (nouseva intonaatio) Ganz nass. Wie heißt das hier? Was kann man damit machen?*" (Mitä tässä on? Mitä hän tekee? Enni ei ole ainoastaan märkä, vaan? Aivan märkä. Mitäs tämä tarkoittaa? Mitä sillä voidaan tehdä?)

■ Tangramin ohessa:

► "*Was ist das? Wie heißt das nochmal? Ein Quadrat. Ein Dreieck.*" (Mikä tämä on? Mikä se olikaan? Neliö. Kolmio.)

Muutuvat olosuhteet - Soveltaminen

Työpisteiden tehtäviä vaihtelemalla omaan opetukseen ja opetusryhmään sopiviksi toimintamallia voi soveltaa rajattomasti. Nuorten oppijoiden kanssa voidaan käyttää paljon leikinomaisia työpisteitä, joissa oppiminen ja sen kertaaminen tapahtuvat luonnostaan. Vanhemmille oppilaille taas toiminnallinen työpajatyöskentely voi tarjota mukavaa vaihtelua tavalliseen toimintaan. Työpistetyöskentely tarjoaa myös mahdollisuuden yhteistyölle kollegan kanssa, jolloin toiminnassa voi olla mukana isompikin määrä lapsia/oppilaita.

Ulkorastirata

Avainsanat:

sanaston oppiminen, lukivalmiudet, varhennus, liikunnallisuus

Toiminnan tarkoitus:

Toiminnan tarkoituksena on lapsille tuttujen sanojen kertaaminen toiminnallisesti. Samalla tehdään yhteenveto toimintakauden aikana harjoitelluista asioista. Tehtävässä harjoitellaan myös lukivalmiuksia.

Aktiviteetin kehittäjä:

Anne Lehtomäki, Toffinkujan/
Paattisten päiväkoti

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Riittävän iso ulkoalue (esim. päiväkodin tai koulun piha).
- Pahiset 50x50cm pystyssä seisovat numeroidut rastimerkit 1-7.
- A5-kokoiset kuvat rastien sanoista, kuvan takapuolella sana kirjoitettuna.
- (Muovinen rekka jokaiselle lapselle).
- Muovikartiot lähtöpisteen merkiksi.
- (Jokaiselle lapselle kangaspussi, johon voi laittaa kynän ja kortin).
- Kynä jokaiselle lapselle.
- Pahvikortit jokaiselle lapselle, joissa ruudukko kirjainten kirjoittamista varten:

1	2	3	4	5	6	7

Askel polulla - Aktiviteetti

Havainnoitu rastirata toteutettiin esiopetusikäisille niin, että noin kahdeksan lasta osallistui rastirataan kerrallaan.

Opettaja kokoaa vuorossa olevan lapsiryhmän suunnistusradan lähtöpisteen läheisyyteen ja kehottaa lapsia tervehtimään toisiaan Hej hej god morgon, välkommen hit -laulun myötä. Opettaja kertoo suunnistusradan ohjeet lapsille suomeksi. Jokainen lapsi saa kuorma-auton, jota työntäen rata kuljetaan läpi. Jokainen saa myös kynän ja kortin sekä pussin, jossa välineet voi laittaa kuorma-auton kyytiin. Rastit kierretään numerojärjestyksessä. Jokaisella rastilla on kuva tutusta sanasta. Tehtävänä on miettiä, millä kirjaimella sana alkaa ja kirjoittaa alkukirjain korttiin oikean rastinumeron kohdalle. Jos ei millään meinaa muistaa sanaa, voi kurkistaa kortin takaa, mikä sana on kyseessä. Seuraavalle rastille saa lähteä, kun edellinen lapsi on lähtenyt sieltä pois.

Ennen lasten lähtemistä rastiradalle opettaja ja lapset puhuvat myös siitä, mitä voi tehdä, jos ei osaa lukea tai kirjoittaa. Tällöinkin lapset voivat kurkata lapun taakse, kun ovat ensin pohtineet, mikä sana kuvassa on, ja sen jälkeen kopioida ensimmäisen kirjaimen sanasta ruutuun.

Rata kulkee koulun pihan ympäri ja opettajalla on näköyhteys rasteille. Myös lapset näkevät aina edelliseltä rastilta seuraavan rastin. Opettaja lähettää lapset yksitellen rasteille. Lasten odotellessa jonossa rasteille pääsyä opettaja juttelee heidän kanssaan ja mm. kyselee, muistavatko he, mikä on rekka ruotsiksi. Opettaja myös käyttää joitakin ruotsinkielisiä ohjeita ja toteamuksia toistuvasti lähettäessään lapset matkaan, kuten "Vänta" ja "Nästa lastbil".

Opettaja tarttuu lasten keskustelualoitteisiin ja liittää niihin ruotsinkielisiä sanoja, esimerkiksi:

Lapsi: "Tämä rekka lähtee Ruotsiin."

Opettaja: "Mihin se sinne menee? Mikä kaupunki siellä oli?"

Lapsi: "Tukholma."

Opettaja: "Mikäs se on ruotsiksi? Sto..."

Ensimmäisellä rastilla on apuna opiskelija, muutoin lapset kiertävät radan itsenäisesti. Rasteilla on kuvat seuraavista sanoista (yksi kuva kullakin rastilla): *stol, ko, orange, linjal, måla, axlar, tåg*. Sanat ovat eri lauluista, leikeistä tai teemoista, joita vuoden aikana on harjoiteltu ruotsin varhenuksessa. Rastille tultuaan lapset ottavat kangaspussista kynän ja kortin ja kirjoittavat sanan ensimmäisen kirjaimen ruutuun oikealle kohdalle. Sanoista muodostuu lapsille tuttu sana:

1	2	3	4	5	6	7
S	K	O	L	M	A	T

Kaikkien lasten lähdettyä kiertämään rataa opettaja käy hetken aikaa auttamassa lapsia rasteilla, jonka jälkeen hän siirtyy rastiradan loppuosaan ottamaan vastaan radan suorittaneita lapsia.

Kun lapset saapuvat maaliin, opettaja on siellä heitä vastassa ja ohjeistaa lapsia tulemaan hänen luokseen sanomalla yhden tai useamman kerran "Kom hit" ja näyttämällä eleen. Opettaja kehuu ja kannustaa jokaista lasta ruotsikisi ja/tai suomeksi maaliin saapumisen yhteydessä. Tämän jälkeen opettaja pyytää lasta kertomaan kuiskaten opettajalle löytämänsä sanan. Jos lapsi ei osaa lukea sanaa, opettaja auttaa häntä lukemisessa ja pohtii lapsen kanssa myös yhdessä, mitä sana tarkoittaa suomeksi. Tarvittaessa opettaja auttaa sanan merkityksen keksimisessä esimerkiksi näyttämällä kädellä syömistä kuvaavan eleen ja kertoo, että sana liittyy siihen, ja antaa tarpeen mukaan myös muita vihjeitä sanallisesti tai eleillä.

Kun lapsi tietää tai on avustaen keksinyt sanan *skolmat*, opettaja kysyy jokaiselta: "Oliko tämä kiva tapa oppia ruotsia?" ja lapset saivat peukulla näyttää, mitä he pitivät tästä opettelutavasta. Lähes kaikki lapset pitivät paljon rastiradasta.

Kompassi- Toiminnan periaatteet

Rastiradassa lapset pääsevät kertaamaan heille tuttuja sanoja toiminnallisesti pohtimalla itse kuvavihjeitä. Lisäksi harjoiteltavaa kieltä tulee myös ruotsinkielisten ohjeiden ja keskusteluiden kautta ja ymmärtämistä tuetaan mm. eleillä. Sanojen alkukirjainten pohtiminen ja kirjoittaminen auttavat lukivalmiuksien harjoittelussa. Rekka-autojen ja kangaspussien käyttämisen kautta harjoitellaan myös karkea- ja hienomotoriikkaa.

Muutuvat olosuhteet – Soveltaminen

- Tehtävän haastavuutta voi säädellä valittujen sanojen mukaan. Lapset itse pystyvät myös eriyttämään tehtävää itselleen sopivalle tasolle päättämällä, kuinka paljon he katsovat apua kortista. Havainnoidussa tilanteessa lapsia piti välillä muistuttaa tästä.
- Rastiradan idea sopii myös muunlaisiin tehtäviin.
- Jos lapset eivät tarvitse hieno- ja karkeamotoriikan harjoitusta, rekka-autot ja kangaspussit voi jättää pois.
- Lopun palautteen kyselemistä lapsilta voi muokata kysymällä esim. "mitä opit?" tai "mikä jäi mieleen?"
- Vanhempien oppijoiden kanssa aktiviteettia voidaan muokata niin, että sanat kirjoitetaan ja lasten tulee joko pohtia, mikä sana on kohdekielellä, tai toisinpäin, jolloin sana kirjoitetaan kohdekielellä.
- Kuvasuunnistusta voi varioida niin, että seuraavan rastin paikasta on otettu valokuva, jonka perusteella lapset suunnistavat seuraavalle rastille.

Verbijumppa

Avainsanat:

liikunnallisuus, kieliopin harjoittelu, kuullun ymmärtäminen

Toiminnan tarkoitus:

Harjoitella ja kerrata kohdekielen verbitaivutusta.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Opettaja on valmistellut etukäteen esimerkkilauseita ja suunnitellut liikkeitä jokaiselle taivutusmuodolle, yhteensä kuusi eri liikettä.
- Tarpeeksi iso tila, jossa oppilaat mahtuvat liikkumaan.

Askel polulla – Aktiviteetti

Esimerkkitehtävä on toteutettu 5. luokan oppilasryhmälle. Tehtävän tarkoituksena on kerrata espanjan omistaa-verbin taivutusta. Verbin taivutus on ryhmälle jo entuudestaan tuttu, mutta tunnin aluksi verbitaivutus kuitenkin kerrataan laulun avulla. Tämän lisäksi opettaja kyselee oppilailta, miten verbi taipuu ja kirjoittaa samalla vastaukset taululle.

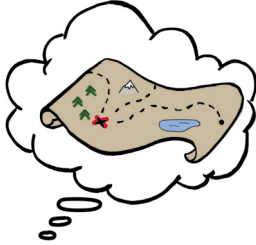
Opettaja näyttää erilaisia lauseita, kuten: "Minulla on koira" tai "Hänellä on auto". Samalla käydään läpi myös verbimuotoihin liittyvät liikkeitä. Leikki alkaa niin, että opettaja sanoo lauseen ääneen, ja oppilaiden tehtävä on tehdä taivutusmuotoa vastaava liike. Liikkeitä on yhteensä kuusi, muun muassa punnerrus, kyykkyhyppy, askel taakse, oikean/vasemman käden nosto. Tehtävä päättyy, kun muotoja on harjoiteltu muutamaan kertaan.

Tehtävää voidaan harjoitella myös niin, että opettaja sanoo pelkän verbin, ja oppilaat tekevät tätä vastaavan liikkeen.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Aktiviteetti sopii hyvin sekä harjoitteluun että kertaamiseen. Samalla opitunnille voidaan tuoda liikettä, ja tehtävä toimii myös taukojumppana.

Muutuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Tehtävää voi kokeilla myös eri verbeillä ja sanastolla, sekä vaikkapa ulkona.
- Tehtävää voidaan varioida siten, että opettajan sijasta oppilaat voivat vuorotellen tulla sanomaan verbin/lauseen.
- Kun tehtävää on tehty jonkin aikaa ja liikkeet ja verbien taivutusmuodot ovat lapsille tuttuja, tehtävää voi soveltaa myös niin, että opettaja näyttää liikkeen jolloin lasten pitää sanoa liikettä vastaava verbimuoto tietystä sanasta.
- Jos samoja liikkeitä käytetään eri kielten taivutusmuotojen harjoittelussa, harjoitus voi tuoda myös synergiaetua eri kielten verbien taivutuksen opetteluun ja harjoitus voi myös edistää kielitietoisuutta, jos eri kielten verbien taivuttamisen samankaltaisuudesta tai erilaisuudesta keskustellaan oppilaiden kanssa.

Verbipantomiiimi äänteiden harjoittelun tukemisessa

Avainsanat:

äänteet, leikillisuus

Toiminnan tarkoitus:

Toiminnan tarkoituksena on harjoitella valittuja kohdekielen äänteitä pantomiimin avulla.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

Opettaja on kirjoittanut verbilappuja, joissa on harjoiteltu äänne joko sanan alussa, keskellä tai lopussa. Aktiviteetti soveltuu opettajajohtoisesti niin suurelle kuin myös pienemmälle oppilasryhmälle. Opettaja antaa verbilapun luokan eteen tulevalle oppilaalle ja varmistaa oppilaalta, että tämä ymmärtää verbin merkityksen ennen pantomiimin aloittamista. Opettaja pystyy näin myös eriyttämään tehtävää ja valikoimaan oppilaille heidän tasolleen sopivan verbin.

Askel polulla - Aktiviteetti

Saksankielinen alkuopetus. Opettaja käyttää opetuksen kielenä saksaa, oppilaat puhuvat saksan lisäksi keskenään suomea.

Opettaja on kirjoittanut lapuille 'tehdä- sanoja' eli verbejä. Jokaisessa verbissä on harjoiteltava saksan kielen [ch]-äänne. Yksi oppilas kerrallaan ottaa opettajalta verbilapun, opettaja varmistaa, että oppilas ymmärtää sanan merkityksen. Opettaja varmistaa saksaksi merkityksen ymmärtämisen, oppilas kuiskaa verbin suomenkielisen vastineen opettajan korvaan. Oppilaan tehtävänä on esittää pantomiimina sanaa ja muiden tulee arvata, mitä oppilas tekee.

Pantomiiimia esittävä oppilas saa valita viittaavista oppilaista arvaajan. Arvaaja kysyy "Zeichnest du?" (Piirrätkö sinä?) johon pantomiimia esittävä oppilas vastaa "Ja, ich zeichne." (Kyllä, minä piirrän) tai "Nein, ich zeichne nicht" (Ei, minä en piirrä). Kun oikea vastaus on löytynyt, saa pantomiimivuorossa ollut oppilas valita seuraavan luokan eteen tulevan. Opettaja ohjaa valintaa siten, että mahdollisimman moni pääsisi vuorotellen näyttämään. Opettaja ohjaa pantomiimia esittävää oppilasta vastaamaan arvuuttelijalle saksaksi kokonaisen lausein: "Kyllä, minä piirrän" tai "Ei, minä en piirrä." Näin oppilas tulee harjoitelleeksi myös verbin preesenstaivutusta. Opettaja tukee vastausta arvaavia oppilaita apukysymyksillä ja ohjaamalla heidän huomiotaan keskeisiin asioihin pantomiimissa.

Esimerkki opettajan toiminnasta:

"Was ist das?" ("Mitä se on?" Opettaja osoittaa samalla pantomiimia esittävää oppilasta.)

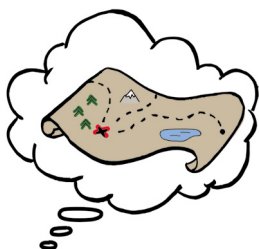
"Lesen." ("Luea." Opettaja antaa verbin perusmuodon oppilaalle.)

"Wie fragst du das?" ("Miten kysyt sitä?" Opettaja ohjaa kysymään niin, että taivuttaa verbiä.)

Kompassi - Toiminnan periaatteet

Esimerkkiaktiviteettia voidaan käyttää niin kaksikielisessä opetuksessa kuin myös vieraan kielen opetuksessa harjoiteltaessa uusia äännejä. Vieraan kielen opetuksessa voidaan lisätä lähtökielen osuutta oppilaiden taitotason mukaan. Aktiviteetissa kiinnitetään erityistä huomiota ääntämisen onnistumiseen, mutta annetaan oppilaille myös tilaa virheille. Virheistä ei rangaista, vaan oppilasta ohjataan oikeanlaiseen ääntämiseen. Opettaja ohjaa toimintaa ja johtaa aktiviteettia. Aktiviteetissa kiinnitetään erityistä huomiota tiettyihin harjoiteltaviin äännejä.

Muutuvat olosuhteet - Soveltaminen

Verbipantomiiimi on helppo toteutettava eikä vaadi paljon askartelua tai esivalmisteluita. Halutessaan opettaja voi laittaa myös oppilaat keksimään arvuuteltavia verbejä, varsinkin vanhemmilta oppilailta tämä onnistuu. Verbipantomiiimia voi helposti käyttää kaikille ikäryhmille ja opettajan roolia voidaan muuttaa tarvittaessa pienemmäksi isompien oppilaiden kanssa. Erityisesti saksan kielessä samassa harjoituksessa oppilaat pääsevät ääntämisen lisäksi harjoittelemaan preesenstaivutusta, kysymyksen asettelua ja kysymykseen vastaamista. Kielen määrää aktiviteetissa voidaan vähentää tarpeen mukaan tai sitä voidaan käyttää tämän esimerkin tapaan läpi aktiviteetin, ryhmästä riippuen.

Verbiviesti

Avainsanat:

pelillisuus, kieliopin harjoittelu, yhteistoiminnallisuus

Toiminnan tarkoitus:

Verbimuotojen harjoittelu sekä kertaus, yhteistyön harjoittelu.

Aktiviteetin kehittäjä:

Suvi Mattila, Finnish
International School of
Tampere

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Opettajan valmistamat listat harjoiteltavien verbien perusmuodoista, joiden vieressä on tilaa kirjoittaa.
- Opetustila/luokkahuone kannattaa järjestellä niin, että oppilaat mahtuvat kahteen jonoon ja että jonon edessä on tilaa.

Askel polulla – Aktiviteetti

Oppilaat ovat harjoitelleet englannin epäsäännöllisiä verbejä, niitä kerrataan tämän kisan avulla.

Oppilaat jaetaan tasaisesti esimerkiksi kolmeen joukkueeseen. Luokan eteen järjestetään yhtä monta pulttia kuin joukkueita on. Jokaisella pöydällä on tehtävämoniste, jossa toisessa reunassa epäsäännöllisten verbien perusmuodot. Sopivan matkan päähän pulpetista merkitään viiva, jonka takana joukkueiden tulee odottaa. Oppilaat asettautuvat joukkueittain viivan taakse. Viivan takaa lähtee vuorollaan yksi ryhmästä kirjoittamaan yhden verbin kaikki muodot esim. *write, wrote, written*.

Opettaja antaa ohjeeksi, että kukin oppilas kirjoittaa vuorollaan yhden verbin muodot. Vaihtoehtoisesti oppilas saa kuitenkin halutessaan kumittaa väärät muodot ja korjata ne. Oppilaiden ei tarvitse täyttää monistetta järjestyksessä, vaan kukin oppilas voi valita, minkä verbin taivutusmuodot hän kirjoittaa.

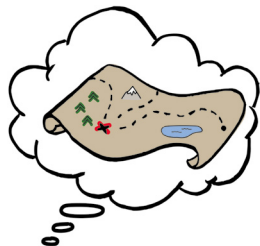
Pelin edetessä voi sääntöjä täydentää tai opettaja voi miettiä valmiiksi ennen aktiviteettia, miten peli etenee. Opettaja voi miettiä, saako eteen menevä oppilas vain tehdä yhden asian. Eli saako hän ainoastaan täydentää vai saako hän myös kumittaa jonkun väärän muodon. Ryhmät saavat viivan takana keskustella verbimuodoista ja neuvotella tehtävästä.

Kisa loppuu, kun ensimmäisenä monisteen tehtävät valmiiksi saanut joukkue nostaa käden ylös. Oppilaat siirtyvät ryhmittäin istumaan ja tarkistavat ryhmittäin vielä toisten joukkueiden ratkaisut. Oppilaat saavat käyttää kirjaa apuna tarkistuksessa. Jokaisesta oikeasta muodosta merkitään yksi piste. Lopuksi lasketaan pisteet ja julistetaan voittajajoukkue.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

- Toiminnan tavoitteena on kerrata englannin epäsäännöllisiä verbimuotoja kisamaisesti.
- Ne oppilaat, joille verbien epäsäännölliset muodot ovat haastavia, hyötyvät joukkueittain suoritettavasta tehtävästä, jossa he voivat keskustella koko joukkueen kanssa verbimuodoista ja voivat valita, minkä verbin muodot täydentävät.
- Havainnoidussa aktiviteetissa pelin sääntöjä täsmennettiin oppilaiden kanssa keskustellen aktiviteetin aikana, mutta opettaja voi myös päättää ennen peliä säännöt.

Muutuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Havainnoitu aktiviteetti toteutettiin yläkoulussa, mutta aktiviteettia voidaan soveltaa eri ikäryhmille muuttamalla käsiteltävää sanastoa.

Äänteiden harjoittelu eläytyen

Avainsanat:

äänteet, leikillisuus, varhennus

Toiminnan tarkoitus:

Kielen äänteiden harjoittelu leikillisyyden, luovuuden ja ilon kautta.

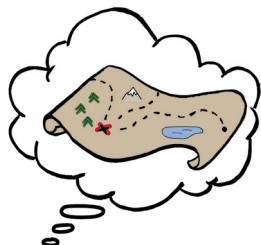
Askel polulla - Aktiviteetti

- Uuden kielen äänteitä lähdetään harjoittelemaan lasten kanssa tekemällä hassuja ääniä tai eläytymällä johonkin rooliin. Esimerkiksi:
 - ▶ Voidaan pyytää lapsia matkimaan äännelemistä kuten: "Rroow rooow rrooww", jonka jälkeen aletaan laulaa yhdessä laulua *Row, row, row your boat*, jolloin lauluun tulee pehmeä englannissa käytettävä /r/ ja /w/ äänne.
 - ▶ Voidaan pyytää lapsia kuvittelemaan, että lapsella on mehiläinen suussa ja eläytyä mehiläiseksi heiluttelemalla käsiä ja "lentelemällä" ympäriinsä ja surisemalla kuten mehiläinen, jolloin lapset oppivat [z:] äänteen.
- Aktiviteetti on toteutettu varhaiskasvatusikäisille lapsille.

Kompassi - Toiminnan periaatteet

- Toimintatapaa käytetään, kun tutustutaan uuden kielen äänteisiin lasten kanssa. Tarkoituksena on "maistella" äänneitä hassuttelun ja leikin kautta niin, etteivät lapset koe painetta saada äänneet "oikein" tai välttämättä edes ymmärrä, että tekemisellä on jokin tavoite.

Muutuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Aktiviteettia voidaan hyödyntää myös isompien lasten kanssa niin kauan, kun lapset eivät koe heittäytymistä ja hassuttelua noloksi tai muuten epämiellyttäväksi.
- Lasten kanssa voidaan keskittyä niihin äänneisiin, jotka heille ovat haasteellisia.

Träna uttal med inlevelse

Nyckelord:

språkljud, lekfullhet, tidigarelagd undervisning

Verksamhetens syfte:

Träna uttal av språkljud med lekfullhet, kreativitet och glädje.

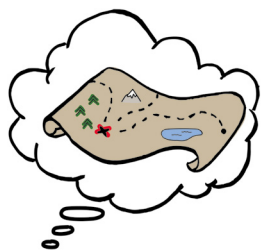
Steg för steg - Aktivitet

- Språkljuden i ett nytt språk kan tränas med barn genom att göra roliga ljud eller leva sig in i en roll. Exempel:
 - ▶ Be barnen härma ljudet "rroow rooow rrooww" och sjung sedan sången "row, row, row your boat" tillsammans, barnen lär sig uttala engelskans mjuka R- och W-ljud med hjälp av sången
 - ▶ Be barnen föreställa sig att de har ett bi i munnen och låtsas att de är ett bi genom att vifta på armarna och "flyga" runt och surra som ett bi, barnen lär sig uttala [z::]-ljudet
- Aktiviteten har genomförts med barn inom småbarnspedagogiken.

Kompass - Verksamhetens principer

Metoden används med barn för att bekanta sig med språkljuden i ett nytt språk. Avsikten är att "smaka på" ljuden genom att fåna sig och leka, så att barnen inte känner sig pressade att få till ljuden "rätt" eller ens förstår att det finns ett mål med aktiviteten.

Under andra omständigheter - Tillämpning

- Aktiviteten kan också användas med större barn, så länge barnen inte tycker att det är pinsamt eller jobbigt att gå upp i en roll och fåna sig.
- Fokusera på sådana ljud som känns svåra för barnen.

Träna uttal med inlevelse - Översättning: Lingvia Translations.

Övande av grundtal på ett andraspråk

Nyckelord:

tidigareläggning, språkmedvetenhet, ordinläring, autentiska lärsituationer

Verksamhetens syfte:

Att lära barnen siffrornas benämning på finska, lära barnen att räkna på finska och utveckla barnens taluppfattning (1 = ett = yksi).

Utvecklare av aktiviteten:

Dokumenterat av Minna-Marie Pärkkä, Katri Hansell och Siv Björklund

Ryggsäck - Resurser som behövs

- Barnens räknekunskaper i finska kan naturligt övas i olika situationer i daghemmet. Räkning på finska kan med fördel introduceras i smågrupper exempelvis under samlingen.

Steg för steg - Aktivitet

Förberedelser

Efter att barnen har lärt sig att räkna på svenska och har utvecklat en grundläggande taluppfattning kan räknefärdigheten övas på finska. Naturligast är att börja med grundtalen från ett till tio.

Så här går det till

Under samling kan man öva grundtalen genom att räkna hur många som är på plats. Exempelvis kan läraren tillsammans med barnen räkna först på svenska och sedan på finska hur många som är på plats. Därefter kan läraren fråga exempelvis "Kuinka monta lasta tänään on paikalla?" och låta flera barn svara på frågan. Sedan kan man kontrollräkna tillsammans och bekräfta det rätta svaret på många olika sätt. Ett sätt att avsluta aktiviteten är att läraren konstaterar "Hyvä, tänään on xx lasta paikalla" vilket ger modell för hur man använder talen i en mening.

Bild: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen. (<http://papunet.net/taxonomy/term/3120>)

Efter att barnen bekantat sig med grundtalen kan talen inkluderas i olika situationer. Under måltidssituationer kan läraren fråga barnen exempelvis *"Kuinka monta kurkkua haluat leivän päälle?"* och räkna gurkskivorna högt tillsammans. Även andra situationer som t.ex. lekstunder fungerar som naturliga situationer att ta in spontan finska i leken. Man kan t.ex. fråga *"Kuinka monta rakennuspalikkaa tarvitset?"*

Övrigt att tänka på

Uttalet av grundtalen 7–9 kan vara utmanande. Det är bra att introducera talen i situationer där man inte behöver räkna alltför långt över tio.

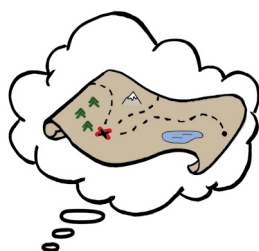
Kompass – Verksamhetens principer

Utgångspunkten för tidig finska i småbarnspedagogiken är att väcka och skapa en positiv attityd till finska hos barnen, ge rikligt med möjligheter för barnen att naturligt ta till sig finskan och mångsidigt stimulera kommunikativ finska. Positiv inställning till det andra inhemska språket, användningen av språket i de dagliga rutinerna, lekfulla arbetsätt och teman som inspirerar barnen fungerar som byggstenar. Repetitionen av det inlärdade och kopplingen mellan olika kontexter (t.ex. från planerad aktivitet till rutinsituationer) är viktiga för att befästa det som barnet har lärt sig. Tidig finska ska inte ses som en isolerad aktivitet utan inkluderas i den dagliga verksamheten.

Personalen i småbarnspedagogiken fungerar som språkliga modeller för barnen. De uppmuntrar, stödjer och delar även rollen som inlärare med barnen. Personalen behöver alltså inte veta allt utan kan tillsammans med barnen ta reda på ord och uttryck på finska. Språkfel behöver inte korrigeras direkt eller uppmärksammas utan det viktiga är en positiv och lekfull inställning till det andra inhemska språket.

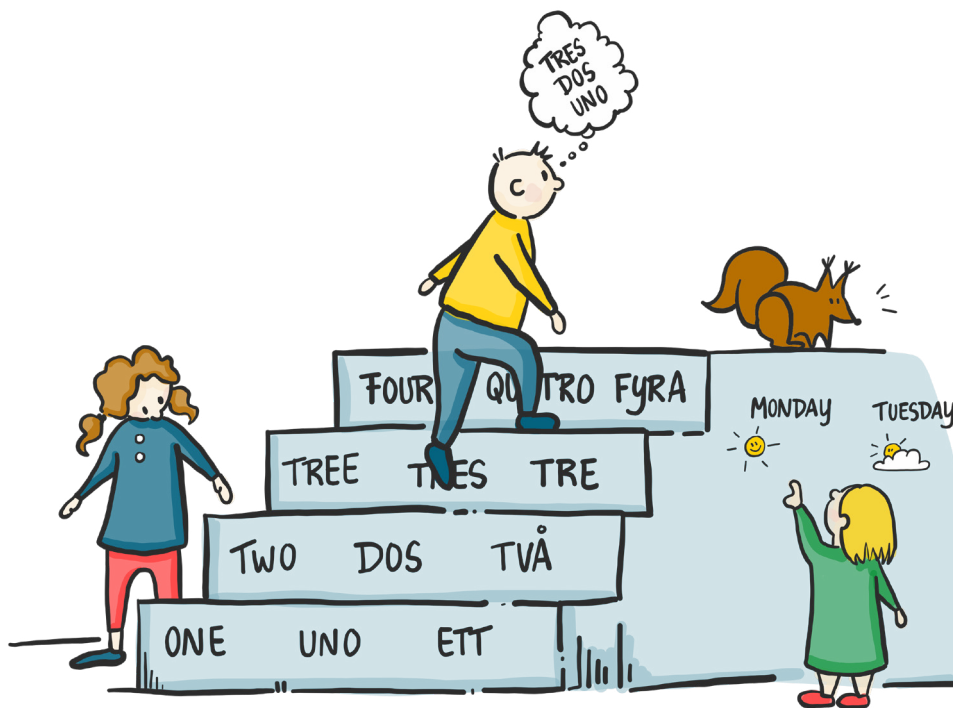
Att inkludera det andra inhemska språket i verksamheten betyder inte att man gör det på bekostnad av utvecklingen av undervisningsspråket eller andra färdigheter som barnet ska lära sig i småbarnspedagogiken. Finskan tas in i situationer som är bekanta för barnen och är ett positivt komplement i verksamheten som alla får ta del av utgående från de egna förutsättningarna. Barnens intresse för finskan utvecklas i sin egen takt.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Exempel på att inleda aktiviteten: Grundtalen och räknandet på finska kan inledas med hjälp av en sång. Exempelvis sången *Opitaan numeroita* (Kielinuppu: <https://www.youtube.com/watch?v=lqjTZ6MPJS0>) fungerar som introduktion genom att melodin och lyriken är enkel samtidigt som siffrorna visualiseras på videon.
- Exempel på att inkludera övriga språk: Man kan också räkna på andra språk som barnen och personalen känner till. Om det finns andra språk i gruppen kan man gärna uppmärksamma dessa språk ifall de flerspråkiga barnen visar att de vill lyfta fram sina språk.
- Se vidareutvecklingen av barnens räknefärdigheter i beskrivningen av aktiviteten i förskolan *Räkna på finska – Ordningstal*.

b. Toiminnan kehittäminen ja suunnittelu

Utveckling och planering av verksamheten

Ideoita väliarviointikeskusteluun

Avainsanat:

oppilaslähtöisyys, itsearviointi, yhteistyötavat

Toiminnan tarkoitus:

Aktiviteetti tarjoaa oppilaille mahdollisuuden reflektoida osaamistaan ja oppimistaan, opettajalle työkaluja opetuksen suunnitteluun. Tarkoituksena on myös rakentaa toimivaa vuoropuhelua oppilaan ja opettajan välillä.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Rauhallinen tila keskustelua varten.

Askel polulla – Aktiviteetti

Väliarviointikeskustelu toteutetaan jokaisen uuden ryhmän kanssa. Esimerkissä kuvattuja keskusteluja on toteutettu yläkoulun kieltenopetuksessa 7.–9. luokan oppilaille.

Kun uusi ryhmä saapuu ja takana on jonkin verran yhteisiä tunteja, opettaja voi halutessaan suunnitella tehtäväkokonaisuuden hahmottaakseen ryhmän osaamistasoa. Jos opettaja päättää käyttää kirjallista tehtävää, sitä voi halutessaan hyödyntää myös oppilaiden kanssa käytävien keskustelujen pohjalta.

Opettaja keskustelee muutaman minuutin jokaisen oppilaan kanssa esim. käytävällä sillä aikaa, kun muut tekevät luokassa tehtäviä. Keskustelun aikana voidaan yhdessä pohtia muun muassa sitä, miltä oppilaasta tuntuu juuri sillä hetkellä, mikä opiskelussa ja tunteilla on ollut hyvää ja sujunut hyvin, mitkä tehtävät tai toimintatavat ovat tuntuneet hänestä sopivilta tai miltä kielen tunteille tuleminen tuntuu. Oppilasta kannustetaan kertomaan omista ajatuksistaan ja opettaja kannustaa olemaan rehellinen: hän painottaa, ettei keskustelu vaikuta arvosanaan, ja rehellisyys helpottaa sekä häntä että oppilaita rakentamaan yhdessä mahdollisimman mukavia ja toimivia oppitunteja.

Opettaja toteuttaa keskusteluja muutaman viikon aikana pienissä erissä. Keskustelut edellyttävät turvallista ilmapiiriä. Väliarviointikeskustelun tavoitteena on oppia tuntemaan ryhmäläiset henkilökohtaisemmin, mikä tukee opetuksen suunnittelua. Tehtävä kannustaa oppilaita lisäksi reflektoimaan omaa osaamistaan ja pohtimaan omaa rooliaan. Väliarviointikeskusteluja voi halutessaan toteuttaa ryhmien kanssa joka lukuvuonna.

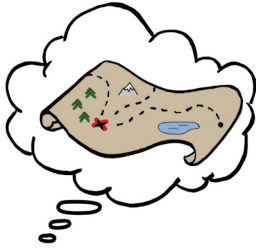

Kompassi – Toiminnan perusteet

Keskustelut auttavat opettajaa hahmottamaan, millaisia tarpeita ryhmällä on. Oppilaslähtöinen lähestymistapa ja keskusteleva ilmapiiri kannustavat oppilaita reflektoimaan omaa osaamistaan ja oppimistaan. Samalla vahvistetaan avointa keskusteluilmapiiriä. Opettajan kokemuksen mukaan väliarviointikeskustelut voivat vähentää stressiä puolin ja toisin. Niistä on hyötyä myös eriyttämisessä ja opetuksen suunnittelussa.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Voidaan toteuttaa lukuvuoden eri vaiheissa ja myös jo tutuille ryhmille.
- Toteutettavissa hyvin eri-ikäisille oppijoille kielikasvatuksen eri osa-alueilla.
- Keskustelussa voidaan nostaa esille erilaisia teemoja ja huomioida tätä kautta oppijoiden yksilölliset tarpeet. Keskustelun aikana on mahdollista myös yhdessä miettiä sitä, miltä asioiden käsittely tuntuu, onko jotain, mikä tuottaa haasteita, tai miten opettaja voisi huomioida esimerkiksi kielellisiä haasteita ja tukea tätä kautta oppilaan työskentelyä.

Idéer till utvecklingssamtal

Nyckelord:

elevinriktad undervisning, självvärdering, sätt att samarbeta

Verksamhetens syfte:

Aktiviteten ger eleverna möjlighet att reflektera över sina kunskaper och sin inlärnin g och läraren får verktyg för planeringen av undervisningen. Syftet med aktiviteten är att skapa en fungerande dialog mellan eleven och läraren.

Ryggsäck - Resurser som behövs

- En lugn plats för samtal.

Steg för steg - Aktivitet

Utvecklingssamtal förs med varje ny grupp. Samtalen som beskrivs i exemplet har genomförts i språkundervisningen med elever i årskurs 7-9.

Efter att läraren har hållit några lektioner med en ny grupp kan läraren planera en uppgiftshelhet för att få en uppfattning om gruppens kunskapsnivå. Om läraren bestämmer sig för att använda en skriftlig uppgift, kan denna utnyttjas i samtalen med eleverna.

Läraren pratar några minuter med varje elev, t.ex. ute i korridoren, medan de andra eleverna gör uppgifter i klassrummet. Under samtalet kan man till exempel fundera på hur det känns för eleven just nu, vad som har fungerat bra i studierna och på lektionerna, vilka uppgifter eller arbetssätt som eleven har tyckt om eller hur eleven känner inför språklektionerna. Eleven uppmuntras till att berätta om sina tankar och vara ärlig. Läraren poängterar att samtalet inte påverkar betyget och att ärligheten gör det lättare för både läraren och eleverna att tillsammans bygga upp så trevliga och ändamålsenliga lektioner som möjligt.

Läraren genomför samtalen under några veckor i omgångar. En förutsättning för samtalen är att eleverna känner sig trygga. Målet med utvecklingssamtalet är att lära känna eleverna i gruppen bättre, vilket i sin tur stödjer planeringen av undervisningen. Uppgiften uppmuntrar eleverna till att reflektera över sina kunskaper och fundera på sin egen roll. Utvecklingssamtal kan gärna genomföras med grupper varje läsår.

Kompass – Verksamhetens principer

Samtalen hjälper läraren att skapa sig en uppfattning om vilka behov gruppen har. Ett förhållningssätt som utgår från eleven och en samtalsvänlig atmosfär uppmuntrar eleverna till att reflektera över sina kunskaper och sin inläring. Samtidigt befasts ett öppet diskussionsklimat. Enligt lärarens erfarenhet kan utvecklingssamtal minska stressen för alla parter. Samtalen gagnar också differentieringen och planeringen av undervisningen.

Under andra omständigheter – Tillämpning

- Kan genomföras under olika skeden av läsåret, också i grupper som läraren redan känner.
- Lämpar sig för elever i olika åldrar inom olika delområden inom språkföstran.
- Olika teman kan lyftas fram i samtalen och på så sätt kan elevernas individuella behov tas i beaktande. Under samtalet har läraren och eleven möjlighet att tillsammans fundera på hur eleven upplever genomgången av olika förhållanden, om det finns något som känns svårt eller på vilket sätt läraren till exempel kunde ta hänsyn till språkliga utmaningar för att stödja elevens lärande.

Idéer till utvecklingssamtal - Översättning: Lingvia Translations.

Kummiluokka kielikasvatuksessa

Avainsanat:

yhteistyötavat, varhennus, jatkumon rakentaminen

Toiminnan tarkoitus:

Tavoitteena on kummiluokan yhteistyön avulla monipuolistaa varhennettavan kielen harjoittelua ja kielikasvatusta niin, että sekä eskarit että kummiluokan oppilaat hyötyvät yhteistyöstä pääsääntöisesti harjoittelemaan heille olennaisia ja ajankohtaisia taitoja.

Reppu – Millaisia resursseja tarvitaan?

- Kummiluokka.
- Mahdollisuus järjestää yhteisiä tunteja, ajankohtia tai päiviä yhteistyölle.
- Hieman yhteistä aikaa kummankin ryhmän opettajien kesken, jotta yhteistyötä voidaan suunnitella tai yhteinen sopimus siitä kumpi milloinkin suunnittelee toiminnan.

Askel polulla – Yhteisön toimintatapa

Kummiluokan hyödyntämiseen liittyviä yhteistyöideoita on kerätty eskariryhmän opettajalta.

Eskariluokalla, joilla on varhennettua englantia, on kummiluokkana englanninkielinen luokka. Eskarit tekevät yhteistyötä kummiluokkansa kanssa säännöllisesti (noin yhtenä päivänä kuussa), mikä rikastaa eskarilaisten englanninkielistä toimintaa.

Eskarit ovat tehneet Englantiin liittyviä tehtäviä yhdessä kummiluokkalaisten kanssa, niin että nelosluokkalaiset auttavat heitä tehtävissä. Nelosluokkalaisten ovat myös opettaneet eskareille englanninkielisiä lauluja ja laulaneet niitä yhdessä, minkä he ovat kokeneet hauskana. Lisäksi he ovat tehneet yhdessä myös muita kielikasvatukseen liittyviä asioita esimerkiksi sadutusta pareittain niin, että eskarilainen on kertonut tarinan ja neljäsluokkalainen on kirjoittanut sen ylös.

Kummitoiminnan koetaan hyödyttävän sekä eskarilaisia että neljäsluokkalaisten heidän harjoittelemisensa taidoissa ja rikastavan toimintaa.

Kompassi - Toiminnan perusteet

Toiminnan sisällöt suunnitellaan niin, että sekä eskarilaiset että koululaiset pääsevät harjoittelemaan heille olennaisia taitoja kielikasvatuksessa. Samalla koululaiset saavat arvokkaita kokemuksia nuorempien lasten auttamisesta ja opettamisesta ja eskarilaiset puolestaan tutustuvat koulumaailmaan.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Kummiyhteistyötä voi tehdä myös eri koululuokkien välillä, jos sopivaa eskariryhmää ei ole tai jos tuntuu luontevammalta tehdä yhteistyötä koulun sisällä (esimerkiksi ensimmäisen ja neljännen luokan välillä).
- Yhteistyöprojekteja voi kehittää myös esimerkiksi valmistavan luokan ja muiden opetusryhmien välillä kielikasvatuksessa. Valmistavan luokan oppilaat voivat opettaa muille ryhmille osaamistaan kieliä ja muut ryhmät voivat auttaa valmistavan luokan oppilaita esimerkiksi erilaisten suomen kielen tehtävien harjoittelussa tai yhdessä voidaan tehdä vaikkapa monikielisiä runoja tai satuja tai kirjoja.

Varhennuksen vuosikello

Avainsanat:

jatkomon rakentaminen, yhteistyötavat, varhennus

Toiminnan tarkoitus:

Tarkoituksena on jatkomon rakentaminen varhennukseen sekä opettajien auttaminen varhennuksen aloittamisessa paikkakunnalla.

Reppu - Millaisia resursseja tarvitaan?

- Vaatii jonkin verran yhteistä suunnittelu-aikaa. Tarvittavan ajan määrä riippuu vuosikellon tarkkuudesta: jos päätetään vain harjoiteltavat osat, yhteistä suunnittelu-aikaa ei tarvitse yhtä paljon kuin jos tehdään tuokio-/tuntisuunnitelmia, kuten kuvatussa esimerkissä.
- Yhteyksiä varhaiskasvatukseen ja koulujen opettajien kesken.

Askel polulla - Yhteisön toimintatapa

Tiimi paikkakunnan opettajia ja varhaiskasvatuksen ammattilaisia on tehnyt vuosikellon eskarista kakkosluokkaan asti englannin varhentaamisesta. Tiimi on valmistanut tuokio-/tuntisuunnitelmia, materiaaleja sekä vuosikellon. Materiaalit on jaettu kaikille paikkakunnan opettajille ja varhaiskasvattajille, jotka työskentelevät eskareiden, ykkös- tai kakkosluokkalaisten kanssa.

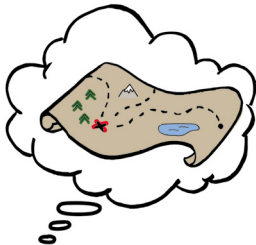
Tuokio-/tuntisuunnitelmissa on huomioitu erilaiset oppimistavat ja pyritty painottamaan toiminnallisia työtapoja sekä vaihtelemaan tuntirakennetta niin, että aina olisi jokin uusi keino viedä kieltä eteenpäin. Lisäksi jokaiseen tuntiin liittyvät materiaalit on valmisteltu ja jaettu, jotta niitä olisi helppo toteuttaa. Materiaalia on jaettu esimerkiksi paikkakunnan omien pedanet-sivujen kautta, jonne kaikilla opettajilla on pääsy. Sekä tuokio- ja tuntisuunnitelmien että vuosikellon hyödyntämisessä on mahdollisuus soveltaa suunnitelmia ja varioida niitä omalle ryhmälle sopivaksi sekä eriyttää sekä ylös- että alaspäin. Lisäksi suunnitelmissa on pyritty huomioimaan sitä, että opittavat asiat olisivat sopivan kokoisia pienille oppijoille.

Lisää tietoa ja esimerkkejä jatkumon rakentamisesta löydät esim. täältä: [Oriveden kielipolku \(peda.net\)](http://Oriveden.kielipolku.peda.net)

Kompassi - Toiminnan perusteet

Yhteinen ja yhdessä tehty vuosikello auttaa rakentamaan jatkumoa varhennettavan kielen oppimisessa. Opettajien on helpompi huomioida jo opittua ja rakentaa sen päälle myös uusia tietoja ja taitoja, kun he tietävät, mitä aiemmin on käsitelty, ja heillä on myös käsitys siitä, mitä myöhemmin on tulossa.

Muuttuvat olosuhteet - Soveltaminen

- Vuosikelloa voi suunnitella tarkemmin tai väljemmin riippuen opettajien toiveista ja tarpeista. Välttämättä yhteisiä tuokio- ja tuntisuunnitelmia tai materiaaleja ei tarvita, vaan monissa tapauksissa esimerkiksi aiheiden ja teemojen päättäminen ja ajoittaminen yhdessä riittää.
- Jos yhteiseen suunnitteluun ei ole mahdollisuutta, on hyvä ainakin tiedottaa seuraavaksi lasten kanssa työskenteleviä opettajia siitä, mitä on aiemmin harjoiteltu, etenkin siirtymä- ja nivelvaiheissa.
- Vuosikelloa on monessa paikassa käytetty myös esimerkiksi lasten suomen kielen oppimisen tukemisessa ja seuraamisessa, mihin se sopii myös erinomaisesti. Lisäksi myös esimerkiksi kielirepun käyttäminen ja muut perinteiset keinot sopivat hyvin jatkumon rakentamisen tueksi.

Årsklocka för den tidigarelagda undervisningen

Nyckelord:

skapa kontinuitet, sätt att samarbeta, tidigarelagd undervisning

Verksamhetens syfte:

Skapa kontinuitet i den tidigarelagda undervisningen. Hjälpa lärare som startar upp tidigarelagd undervisning på orten.

Ryggsäck - Resurser som behövs

- Gemensam planeringstid, hur mycket tid som behövs beror på hur detaljerad årsklockan görs. Om årsklockan innehåller endast vilka delområden som ska tränas, behövs det inte lika mycket tid som om man gör planer för aktivitetsstunder/timplaner, såsom i exemplet nedan.
- Kontakt mellan lärarna inom småbarnspedagogiken och skolan.

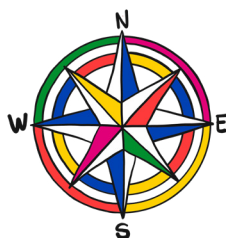

Steg för steg - Aktivitet

Ett team bestående av lärare i skolor och inom småbarnspedagogiken på orten har gjort en årsklocka för tidigarelagd undervisning i engelska från förskolan till årskurs två. Teamet har utarbetat planer för aktivitetsstunder/timplaner, material och en årsklocka som har delats ut till alla lärare på orten som arbetar med förskolebarn och elever i första och andra klass.

Olika sätt att lära sig har tagits i beaktande i planerna för aktivitetsstunderna/timplanerna. Målet har varit att framhålla funktionella arbetssätt och variera timstrukturen så att det alltid ska finnas ett nytt knep att ta till för att föra inläringen av språket framåt. Materialet till varje lektion har förberetts och delats upp för att det ska vara enkelt att tillämpa i praktiken. Materialet har bland annat delats ut via ortens pedant-sidor som alla lärare har tillgång till. Planerna för aktivitetsstunderna och timplanerna går att tillämpa och variera så att de passar för den egna gruppen. De går också att differentiera både uppåt och nedåt. Dessutom har man försökt dela upp det som eleverna ska lära sig i delar som är lagom stora för små elever.

Mer information och exempel på hur du kan göra för att skapa kontinuitet hittar du till exempel här (på finska): [Oriveden kielipolku \(peda.net\)](https://www.peda.net/oriveden-kielipolku).

Kompass - Verksamhetens principer

En gemensam årsklocka som man har utarbetat tillsammans hjälper till att skapa kontinuitet i den tidigarelagda språkundervisningen. Det blir enklare för lärarna att ta hänsyn till redan inlärd kunskaper och färdigheter och bygga vidare på dem, om de vet vad som har behandlats tidigare och om de har en uppfattning om vad som kommer att behandlas senare.

Under andra omständigheter - Tillämpning

- Årsklockan kan göras mer eller mindre detaljerad beroende på lärarnas önskemål och behov. Det behövs inte nödvändigtvis gemensamma planer för aktivitetsstunder/timplaner eller gemensamt material. Ofta kan det räcka med att lärarna kommer överens om tidpunkten för när olika ämnen och teman ska behandlas.
- Om det inte finns möjlighet för gemensam planering, är det i alla fall bra att informera de lärare som kommer att arbeta med barnen om vad barnen har tränat på tidigare, särskilt i övergångsskeden.
- På flera ställen har årsklockan använts för att stödja och följa upp barns inlärning av skolans eller daghemmets verksamhetsspråk. Det passar den utmärkt för. Det fungerar också bra att använda till exempel en språkryggsäck och andra traditionella metoder som stöd för att skapa kontinuitet.

Årsklocka för den tidigarelagda undervisningen - Översättning: Lingvia Translations.

Lisää tietoa ajankohtaisista kielikasvatushankkeista ja -uutisista:

www.kielikampus.jyu.fi

www.minedu.fi/opettajankoulutus-hankkeet-2018

IKI-hankkeen materiaalia:

www.kielikampus.jyu.fi/fi/kielikampuksen-toiminta/iki-innovatiivisen-kielikasvatuksen-kartta-ja-kompassi

Mer information om aktuella projekt och nyheter inom språkpedagogik (på finska):

www.kielikampus.jyu.fi

www.minedu.fi/opettajankoulutus-hankkeet-2018

Material om IKI-projektet:

www.kielikampus.jyu.fi/fi/kielikampuksen-toiminta/iki-innovatiivisen-kielikasvatuksen-kartta-ja-kompassi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet